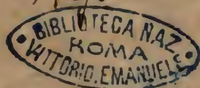
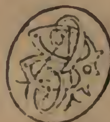
THOMAE LINACRI BRITANNI

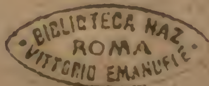
De emendata structura Latini sermonis libri sex.

Cum Indice copiosissimo in eosdem.

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,
1544.

THOMAE LINACRI ANGLI,

De emendata ſtructura liber primus, ſiue de octo partibus.

ARTES orationis in lingua Latina publicè ab idoneis autoribus receptæ ſunt octo, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Præpoſitio, Aduerbium, Interiectio, Coniunctio. Veteres (ut uidentur) ſex erant contenti, qui Participium Verbo, & Interiectionem Aduerbio adnumerarunt. Sed ex his octo, indeclinabiles flexiles'que ſunt quatuor, Nomen, Pronomen, Verbum, & Participium. Immobiles, inflexilesq́;, reliquæ, Præpoſitio, Aduerbium, Interiectio, Coniunctio. Accidunt inclinabilibus omnibus, numerus & perſona. Nomini autem, Pronomini & Participio, præterea caſus & genera. Verbo & Perticipio etiam tempus. Vni Verbo, modus.

DE NOMINE.

OMEN eſt pars orationis, quæ caſibus inflexa ſignificat aliquid ſine ulla temporis, aut certæ perſonæ adſignificantia. Nominum uariæ ſunt ſpecies, aliæ à uocibus, aliæ à rebus ſumptæ. À uocibus, principale, ut candidus: & deriuatum, ut candidior. Etiam Simplex, ut pes: & Compoſitum, ut bipes. Deriuati generis, aliud Denominatiuum eſt, quod uidelicet à nomine ducitur, ut à Nominis diuiſio.

 lapis,

lapis, lapillus. Aliud Verbale, quod à uerbo, ut ab amo, amator. Aliud participiale, ut fugitans, appetens. Aliud Aduerbiale, ut à cras, crastinus. Sit & Pronominale aliud, ut à noster, nostras, nisi certam adsignificet personam.

Proprium. A' rebus sumptæ species sunt, Proprium, Appellatiuum, & quod generali appellatione Adiectiuum appelles licet. Proprium est, quod rem non multis communem, sed uni indiuiduo propriam significat, ut Maro, Roma, Tyberis, Caucasus, Britannia. Huius quatuor sunt genera, sic Prisciano distincta.

Propriorũ species.

Prænomen. Prænomen, quod uel differentiæ causa præponitur, uel ueteri ritu: quòd Romani postquam Sabinos asciuissent in ciuitatem, eorum nomina suis præposuerunt, inuicemq; Sabini ipsorum. Talia erant Aulus, & Publius, & Marcus, multaq; alia, quæ nõ antè pueris, quàm uirilem togam sumerent: puellis, quàm nuberent, Tito Probo autore, sunt imposita.

Nomen. Nomen, quod suum cuiq; est, ut Paulus, Tullius.

Cognomen. Cognomen, quod cognationis est commune, ut Scipio, Gracchus, Fabius. Hoc tamen cum de pluribus dici poßit, abusiue dici proprium uideri potest.

Agnomen. Agnomen, quod ab aliquo euentu est impositum, ut Africanus, Isauricus, Germanicus. Diomedi nomen est, quod Prisciano cognomen, & contrà. Ait enim, Nomen propriè est gentilitium, id est, quod originem gentis uel familiæ declarat, ut Porcius, Cornelius, Iulius. Cognomen, quod uniuscuiusq; proprium est, & nominibus gentilitijs subiungitur, ut Cato, Scipio, Cæsar. Ego (quod sciam) apud eruditi seculi scriptores agnomen non legi, sed pro eo cognomen: ut Sallustius, Masinissa rex Numidarum in amicitiam receptus à Publio Scipione, cui postea Africano cognomen ex uirtute fuit, multa & præclara rei militaris facinora fecerat. Et Cicero de Senectute, Teq; non cognomentum solum Athenis deportasse, sed humanitatem & prudentiam intelligo. Varro de Re rustica, Nã eo prælio hostes ita fudit ac fugauit, ut eo Nerua prætor, imperator sit appellatus, & auus

cogno

cognomen inuenerit, ut diceretur Scropha. Vergilius, Cui nunc cognomen Iulo. Vbi tamen Seruius cognomen pro agnomine positum censet.

Appellatiuum est quod rem multis communem significat, ut animal, homo, candor, color. Appellatiuorum uim obtinent & adiectiuorum Neutra: ut in illo Sallustij, Quibus diuitiæ bono & honesto potiores erant. Et Vergilij, Dulce satis humor. Et eiusdem, Triste lupus stabulis. Item, Quid, & Quod, ut Terentius, Quid illic rerum gerit? Idem, Quid hic tibi negotij est? Cicero ad Atticum, Ego ad Publium Lupum & Caium Coponium prætores misi, ut se uobis coniungerent, & militum quod haberent, ad uos deducerent. Et Quodcunq;, ut Idem, Vos hortor, ut quodcunq; militum contrahere poteritis, contrahatis. Nominum uim obtinent, siue appellatiuorum, siue alterius cuiusquam generis malis, interim & infiniti uerborum modi, ut, Scire. in illo, Scire tuum nihil est. Interim Infiniti sensus. Voco autem Infiniti sensum, Infinitum ipsum cum suo accusatiuo: ut in hoc sermone, Apparet hunc esse seruum domini pauperis miseriq;: pars illa (hunc esse seruum domini pauperis.) Simili modo & in quos Infiniti sensus soluitur: ut in eo Martialis, Hoc scio, quòd scribit nulla puella tibi: illud (quòd nulla puella scribit tibi.) Scire tamen licet, tum hæc infinita uerba, quæ nominum uice funguntur, tum sensus in quos soluuntur, usitatius uel in recto usurpari, ut in iam dicto exemplo (Scire tuum nihil est) uel in accusatiuo, ut in hemistichio quod sequitur (Nisi te scire hoc sciat alter.) & in illo Cæsaris, Damnatum pœna sequi oportebat, ut igni cremaretur. Rarius in ablatiuo. Sallustius, Audito regem in Siciliam tendere. Plinius, Testato quoniam potum in ursinam rabiem agat. Item in genitiuo. Plinius, Flores uerò odoresq; de die in diem gignit. Magna, ut palàm est, admonitione hominum, quæ spectatißimè floreant, celerrimè marcescere. Videtur enim illud (celerrimè

Neutra adiectiuorum.

Quæ nominũ habeant uim.

Infiniti sensus.

Audito.

Testato.

marcescere, quæ, &c. in gignendi casu positum pro τῷ τάχιστ' ἐξαίνεσθαι.

Collectiuum. Ex appellatiuis Collectiuum est, quod singulari numero aliquam multitudinem significat, ut populus, gens, turba: quibus contrariam naturam habent, quæ in multitudinis numero rem unicam significant, ut Athenæ, mœnia, in nominato hactenus genere.

Adiectiuorum species. Adiectiuum nomen in uniuersum id uoco, quod sine altero, cui adhæreat, consistere in oratione non potest. Eius uariæ sunt species, quas strictim hic persequemur. Sunt igitur aliæ affirmatæ affectionis uel negatæ, quæ propriè Adiectiua dicuntur, ut albus, par, dodrantalis, centum, Romanus, cæcus, imprudens. Accipiatur enim, breuitatis causa, affectionis uocabulum latius hoc loco. Aliæ quæ de tali affectione quærunt, quæ Interrogatiua dicuntur, ut qualis, quantus, quot, cuias. Sunt et quæ cum neutris horum (mea sententia) connumerari queant, quæ Syncategoremata dicas, cuiusmodi sunt Partitiua, Particularia, & Vniuersalia. Syncategoremata.

Adiectiuum propriè dictum, aliud Commune est, quod affectionem multis communem significat, nec potest (ut dictum est) per se citra proprium uel appellatiuum in oratione consistere, ut albus, alba, album. Aliud Proprium, quod affectionem uni indiuiduo propriam significat, ut Gradiuus, Marti: Enosigæus, Neptuno: Quirinus, Romulo.

Sunt & quæ inter iam dicta genera, id est, Appellatiua & Adiectiua, mediam obtinent naturam, quæ Ambigua uocant, ut rex, ciuis, consul, pater, seruus, histrio, et uerbalia in tor & trix finita: quippe quæ modò appellatiua sunt, quoties nimirum uel per se subsistunt, uel alia sustinent, ut in illo Terentij, Regem elegantem narras. Et Ouidius, Victus meretricis amore. Modò adiectiua, quoties uidelicet alteri innitũtur, ut in illo Vergilij, Hinc populum latè regem belloq; superbum. Idem in Moreto, Ambigua.

Excubi

Excubitorq́; diem cantu prædixerat ales. Mart. *Nec odit exploratores nubila massa focos.* Cicero, *Quum ex persona mihi ardere oculi hominis histrionis uiderentur.* Et Horatius, *Verum ita risores ita commendare dicaces Conueniet Satyros.* Et Lucan. *Victrici uiscera dextra.* Cicero ad Atticum, *Quo autem die Caßij uictrices literæ in Senatu recitatæ sunt.*

Interrogatiuum est, per quod de re quapiam quærimus. Est autem duplex, aliud Substantiæ, per quod de proprio, appellatiuo uel demonstratiuo pronomine quæritur, ut quis, uter, nunquis, ecquis, pro num aliquis. Aliud Accidentis, per quod de adiectiuo quæritur. Hoc autem multiplex est. Nam aliud de qualitate quærit, ut qualis: aliud de magnitudine, ut quantus: aliud de numero, ut quot: aliud de ordine, ut quotus: aliud de possessore, ut cuius cuia cuium: aliud de patria secta'ue, ut cuias: aliud de modo ratione'ue, ut cuiusmodi: aliud de uno multiplicato, ut quotuplus, & aliter quotuplex: aliud distributiuum dici potest, ut quotenus. Cicero ad Atticum, In ripa nescio quotenorum iugerum. Quanquam hic pro quot & infinitè accipitur, ut mox apparebit. Aliud de annorum numero quærit, ut quotennis. Hæc uerò, sicut omnia ferè, quibus aliquid interrogamus, siue nomina sint, siue aduerbia, interdum nihil quærunt: sed aut cum suo uerbo, uerbis alijs subijciuntur, & eorum transitum excipiunt, fiuntq́; infinita: ut Scio quid conêre. Dic quid uelis. Vocenturq́; ideò (si libet) quo ab alijs, de quibus agẽdum est, discernantur, Infinita subiuncta. Aut nos ad aliquid notum, uel certè in oratione prius positum remittunt, efficiunturq́; Relatiua, olim Prouocabula dicta. **Interrogatiuū duplex.** **Infinita subiūcta.** **Relatiua.** **Prouocabula.**

Referuntur autem Relatiua hæc ad ea, de quibus, cum interrogatiua sunt, quærunt. Quæ substantiæ relatiua sunt, ad appellatiua, propria, & demonstratiua pronomina, ut homo, uel Socrates, uel iste qui ad nos uenit, Nam quis, cum relatiuum sit, s amittit.

Quæ

Quæ accidentis sunt, ad sui generis adiectiua. Quantus, ad magnus, paruus, bicubitus, bipedalis: ut, Statua magna, quanta erat Rhodi. Quot, ad duo, tria, quatuor. Quotus, ad primus, secundus, tertius: ut Venerat tertius, quotus tu. Quoteni, ad bini, terni, quaterni. Quotuplus, ad duplus, triplus, quadruplus. Quotuplex, ad duplex, triplex, quadruplex. Quotennis, ad biennis, triennis, quadriennis. Item ad bimus, trimus, quadrimus: quibus adnumerari posse uidentur annotinus & ornotinus, præterea annuus & anniculus. Plinius, Vetustas oleo tædium affert, non item & uino, plurimumq́; ætatis annuo est. Idem de capris, Concipiunt Nouembri mense, ut Martio pariant, turgescentibus uirgultis, aliquando anniculæ, semper bimæ, in trimatu inutiles. Idem, Ergo plantaria instituunt, anniculasq́; transferunt, & iterum bimas. Ad cuius cuia cuium, tum pronomina possessiua, meus, tuus: tum nominum genitiui, ut Meliboei, Aegonis. Caper Aegonis, cuia est uitula.

Redditiuum est, quod relatiua ipsa uel præcedit, uel sequitur, ut Talis erat Hermolaus, qualis erat Theodorus. Quot homines, tot sententiæ. Sunt autem numero hæc, talis, tantus, tot, huiusmodi, eiusmodi, istiusmodi, & ad quotus, totidem. ut Plin. in x I. Murium iecusculis fibræ, ad numerum lunæ dierum in mense congruere dicuntur, totidemq́; inueniri quotum lumen eius sit. Cæterum Redditiua, quoties indicantes quippiam his utimur, Demonstratiua sunt, ueluti si quempiam digito demonstrans, dicam, Talis erat Theodorus. aut, Non tanti æstimo: indicans capillum. Sæpe etiam admirantes, his utimur, in illo, Tantæ molis erat Romanam condere gentem.

Demonstratiua.

Possessiuum nomen est, quod aliquid significat ueluti possidentis, uel eius ad quod spectat quippiam. ut Euandrius, paternus, herilis.

Materiale est, quod aliquid ueluti ex materia significat, ut faginus, ilignus, abiegnus, colurnus, lapideus, testaceus, aureus.

Locale

Locale siue adiectiui genus (quod Græci οἰκειωματικὸν uocāt) est, quod aliquid ut ex loco significat, ueluti hortensis, marinus, maritimus, montanus, cœlestis.

Patrium nomen est, quod aliquid ex patria significat, ut Eboracensis, Romanus. Est enim patria, ut Nonius Marcellus censet, urbs uel ciuitas parentum. Itaque Vergilium nouè illud protulisse ait, -qui sanguine nobis Hanc patriam peperere suo: cum de Latio id dicat. Patria.

Gentile est, quod aliquid ut ex gente uel natione significat, ut Græcus, Latinus, Britannus, Cyprius. Illa enim, Hispaniensis, Siciliensis, Romanensis, Corinthiensis, οἰκειωματικὰ potius, quàm gentilia dixeris, cum non tam aliquid his gentibus ortum, quàm in ijs uersatum significent, ut Hispaniensis negotiator & exercitus, licet genere sint Romani.

Numerale uarias habet species. Est enim & Cardinale, quod numerum absolutè significat, ut unus, duo, tres. Et Ordinale, quod numerum in ordine, uel ut aptè Laurentius præcipit, quod ultimum eius numeri significat, ut primus, secundus, tertius. Et Diuisiuum siue distributiuum, Græci διαιρετικὸν uocant, quod singulis multorum eundem numerum distribuit, ut singuli, bini, terni, quaterni, ut non immerito oratoribus in multitudinis numero eorum ferè sit usus. Plinius de ceruis, Octonis mensibus ferunt partus. Idem de canibus, Gerunt in uteris sexagenis diebus. Et de equis, Partum in eo genere undenis mensibus ferunt, gignunt duodecimo. Et de ijsdem, Viuunt annis quinquagenis. Rarius singularium: ut Idem in decimoseptimo, Traduces Gallica cultura binis utrinque lateribus, si pars quadrageno distet spatio: quaterni, si uiceno, inter se obuij miscentur. Idem uicesimoquinto, Altera maior folijs laterum modo inclusa, quia septena est. Idem uigesimosexto, Septuageno coitu durare ad libidinem tactu herbæ, cuius nomen speciemq; non ponit. Sunt & quæ diuersæ rei, quàm appellatiui, quod cum his construitur, Cardinale. Ordinale. Diuisiuum.

Numeralia in rius. struitur, numerum indicent, in rius terminata, ut ternarius, quaternarius, quinarius. Lapis centenarius, qui est centum librarum. Homo centenarius, qui est centum annorum. Grex centenarius qui est centum capitũ. Cohors quadringẽtaria, quæ est CCCC. militum. Sunt & quæ unum in se multiplicatum significant, ut duplum, triplum, quadruplum, quæ ad numerum, uel pondus propriè referri Prisciano placet.

lib. de pond. et mens.

Partitiuum est, quod uel multa singillatim, uel unũ ut ex multis significat. Multa singillatim, ut unusquisq;, quisque, uterque, neuter. Vnum ut ex multis, ut alter, alius, cætera, & reliquus.

Vniuersale nomen est, quod totam naturam eius, cui additur, uerbo subijcit, ut omnis, cunctus, nemo, nullus, nihil.

Idem faciunt aliquãdo & Infinita ea, quæ ex simplicibus interrogatiuis fiunt, uel geminatis, ut quisquis, qualisqualis, quantusquantus, quotusquotus, uteruter, quotquot. Vel adiectione, cunq;, ut quicunq;, qualiscunq;, quantuscunq;, quotcunq;, quotuscunq;. Vocentur autem uniuersalia infinita. Huc quodam modo referantur uniuersus & totus. Quorum totus, ad quantitatem continuam, sicut omnis ad discretam refertur. Vniuersus pro simul totus, uel simul omnis, accipitur.

Totus. Omnis. Vniuersus.

Particulare nomen est, quod appellatiui, cui additur, partem aliquam, non totam eius naturam uerbo subijcit. Aliter, Quod minus certam definitamq; rem exhibet, quàm proprium: ut aliquis, quisquam, quispiam, ullus, quidam. Quorum postremo, rem nobis aliquo modo certam, incertè significamus. ut Terentius, Fuit olim quidam senex mercator, nauem is fregit apud Andrum insulam. Idem, Interea mulier quædam abhinc triennium ex Andro commigrauit huc uiciniæ. Rursus, Et fingunt inter se quandam nunc fallaciam, ciuem Atticam esse hanc.

Quidam.

Reliquis uerò rem tanquam nobis etiam incertam, incertè pronuntiamus. Terentius, Atque aliquis dicat, nihil promoueris. Est tamen ubi translatitiè his utare, ut in distributione, Hominum

minum quidam boni sunt quidam mali: uel aliqui boni, aliqui mali. Cicero, Dicimus grauedinosos quosdam, quosdam torminosos. Non quia iam sint, sed quia sæpe. Diuersi ab his generis particularia sunt, nec nomen adhuc sortita, quilibet & quiuis. Significant enim proprium unum è multis, sed indifferenter hunc uel illum. Vocentur autem (si libet) particularia infinita. Quilibet Quiuis. Particularia infinita.

Additur his alteruter, quod unum simili ratione ex duobus significat. Plinius nat. hist. Alterutrum fore in causa, hoc est plenilunium aut interlunium, non erit dubium. Lucanus: Placet alea fati alterutrum mensura caput. Cicero, Quod si in alterutro peccandum sit. Alteruter.

Ex his nominis generibus, ea quæ comparationem recipere possunt, positiones uel absoluta, uel principalia dicuntur, ut candidus, lætus. Principales.

Cõparatiua uerò, quæ excessum absoluti sui unius plurium'ue respectu significant, soluiq; possunt in absolutum cum aduerbio magis, ut doctior illo, uel illis: id est, magis doctus.

Superlatiua uerò, quæ excessum positionis suæ significant, semperq; respectu plurium quàm duorum. Soluuntur hæc in absolutum cum aduerbio, maximè, ut Doctißimus poëtarum, id est, maximè doctus.

DICTVM EST ACCIDERE nomini genus, casum, numerum. Quorum genus in sex diuiditur: Masculinum, fœmininum, neutrum, commune, epicœnum, dubium. Horum masculinum est, quod solis maribus debetur, in ijs quæ sexus discrimen recipiunt, ut Theodorus, uir, poëta. Vbi uerò sexus discrimen abest, quod uel masculini generis adiectiuis, uel proprijs, appellatiuis'ue masculinis, in publico Latinæ linguæ usu, coniungi solet, ut lapis, niger, qui. Fœmininum est, quod solis debetur fœminis, ubi scilicet sexus discrimẽ adest, ut mulier, poëtris, Cornelia. In alijs, quod fœminini generis adiectiuis, uel ꝓprijs, appellatiuis'ue fœmininis iungi solet, ut petra, nigra, quæ. In Genera. Masculinum.

quibus

quibus uerò sexus facilè discernitur, si quæ uoces sunt, quæ maribus pariter fœminisq́; conueniant: communis duûm generis merito sunt, ut bos, sus. At in quibus obscurior discretio est, altero sæpe genere, utrunq; sexum confudit usus, appellauitq́; huiusmodi uoces promiscui generis, Græci ἐπίκοινον uocant, ut passer, miluus, quæ sub masculino: aquila, mustela, quæ sub fœminino, utrunq; genus compræhendunt.

Epicœnum.

Sunt contraria quæ nulla ratione, sed solo autorum arbitrio, ab alijs masculinè proferuntur, ab alijs fœmininè. Ideoq́; dubij generis appellantur, ut margo, cortex, dies.

Neutrum genus est, quod nec mari nec fœminæ proprium est, quodq́; in communi loquendi usu, nec marium, nec fœminarum adiectiuis appellatiuis'ue, sed sibi proprijs iungi solet, ut saxum, iumentum, nigrum, quod.

Commune trium, uel communissimum genus est, quod uocibus cuiusq; generis iungi potest, ut uelox, fœlix, potens.

CASVS, *si ad uocem spectes, & finem declinatarum ab uno nominatiuo uocum uariatum, in uno numero reperientur plurimum quatuor, ut in secunda & tertia declinationũ formis, à nominatiuo Dominus, domini, domino, dominum, domine. A' nominatiuo Lebes, lebetis, lebeti, lebetem, lebete. In reliquis plurimum tres, ut à nominatiuo plurali Poëtæ, poëtarũ, poëtis, poëtas. A' nominatiuo Manus, manui, manum, manu. A' nominatiuo Dies, diei, diem, die. Sin ad res, siue personas quas exhibent, longe plures. quod docti ueterum fortasse uidentes, datiuo octauum, ablatiuo septimum adiecerunt, sicuti alijs fortasse alios, sed quorum appellationes ad nos non uenerunt. Nos eorum duntaxat sex, quæ publicè recipiuntur, descriptiones quasdam ponemus.*

Nominatiuus igitur est, qui rem significat absolutè, citraq́; omnem circunstantiam: ac semper uel finitis uerbis à priori iũgitur, uel ei, quod eiusmodi uerba præcedit, sub eiusdem personæ ratione innititur. Hic nisi propter nominatiuum multitudinis,

dinis, casus non diceretur, sed rectus; sicut reliqui omnes, obliqui. Rectus.

Genitiuus est, qui rem significat, ut cuius sit quippiam: potestq; in possessiua subinde uerti. ut Filius heri, herilis filius: ensis Euandri, Euandrius ensis. Hic & patrius & gignendi casus dicitur, priscis etiam interrogandi casus dicebatur. Obliquus. Genitiuus.

Datiuus, siue dandi casus, est, qui id significat, cui damnum, gratificatio, mißio, paritatis uel æqualitatis collatio, deniq; accessio fit. Sub huius uoce aliqui octauum comprehenderunt, quem tum incidere uolebant, cum quod aliàs per accusatiuum cum præpositione usurpabant, per hunc casum proferebant, ut in illo, It clamor cœlo. Datiuus. Octauus.

Accusatiuus, qui etiam incusatiuus uel causatiuus dicitur, est qui rem significat, tum infinitis uerborum à priori, tum actiuorum transitioni accommodatam. Accusatiuus.

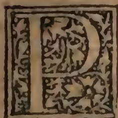
Vocatiuus, qui & salutatorius dicitur, est qui uocandis appellandis'ue personis est accommodus, ut Tityre. Iungiturq; uocandi aduerbijs, ut heus Angele, ô Hermolaë: nũquam uerbo, ideoq; absolutè semper consistit, quasi cum aduertentiam effecerit, officio defunctus. Itaq; etiam sensus in sermone uicem obtinet. Vocatiuus.

Ablatiuus est, qui aliquid significat, tanquã in quo, cum quo, uel abs quo. Item per, uel propter quod aliquid fiat. Et est passiuorum personæ agenti, item pretio, causæ, & instrumento, significandis accommodatus. Hic, Latinus & sextus & comparatiuus dicitur. Eundem nominum, itemq; pronominum casum, aliqui septimum dixerunt, quando scilicet, ut Priscianus refert, sine præpositione legitur. Ablatiuus.

NVMERI DVO SVNT, Singularis, qui unum duntaxat significat, ut pater. Huius uim habent & quæ pro nominibus sumuntur, uerba infiniti modi, ut scire, uelle: & sensus quidam, ut quod legis, uel legas, ut scribas. Et quæ ὑλικῶς, uel τεχνικῶς accipiuntur, ut Tullius: in illo, Tullius est cognomen. & Pergama: in illo, Pergama est plurale. Multitudinis numerus est, Numerus Singularis. Pluralis.

qui multa significat, ut patres. Huius uim merito obtinent duo uel plura propria, uel appellatiua, copulatiua coniunctione connexa: ut, Socrates et Plato, ignis & aër, quo minus mihi figuratæ uiderentur huiusmodi constructiones, Socrates & Plato docent, nisi constructionem in uocibus naturaliter spectandam scirem. Sed de hac re alibi fortasse plura.

DE PRONOMINE.

Pronomen. RONOMEN est pars orationis, quæ inflexa casibus indiuiduam maximè essentiã significat, sine ulla quidem temporis, sed nunquam sine definitæ personæ differentia. Aliter, Pronomen est pars orationis, quæ casibus inflexa, certius aliquid quàm proprium nomen significat, idq; ueluti demonstratum, relatum, uel possessum, cum aliqua semper personæ differentia.

Species pronominis sunt quatuor, Demonstratiua, Relatiua, Possessiua, & Gentilia uel patria.

Demonstratiua Pronomina sunt, quæ aliquid ueluti indicatum significant. Sunt autem numero octo, ego, tu, hic, iste, ille, is, & ipse: & unum in obliquis, sui. Ex iis, Ego, loquentem tantum indicat personam. Tu, ad quam sermo dirigitur. Reliquorum tria (Hic, Iste, Ille,) tertiam omnino personã demonstrant: non tamen eandem: sed Hic, præsentem ei qui loquitur: Iste, præsentem ei ad quem fit sermo. Similes loci differentias demonstrant localia ab ijs declinata, Hic, isthic: hinc, isthinc: huc, isthuc. Terentius, Tu si hic sis, aliter sentias. Vergilius, Per caput hoc iuro. Cicero in Anton. Remoue paulisper istos gladios. Quin-
Idem. que uerò cum uno composito, Idem, in relatiua transeunt, quando scilicet aliquid, quod in oratione præcessit, repetunt. Vnum
Ipse. etiam, ipse, quod alioqui discretionem quandam ab alijs personis adnotat, trium personarum significationem repræsentat. Pri-

mæ,

mæ, ut in illo Vergilij, Quæq; ipse miserrima uidi. Secundæ, ut in illo Ouidij, Nil mihi rescribas, attamen ipse ueni. Tertiæ, ut in illo Terentij, Ipsus se fallit, haud ego. Hoc Græci Epitagmaticon uocant, Donatus subiectiuum, quòd reliquis omnibus pronominibus subijci potest, superq; nominibus, tum proprijs, tum appellatiuis, ut iam patebit. Et pronominibus quidem: ut, Ipse ego cana legam tenera lanugine mala. Cicero in Tusc. Tibi ipsi pro te erit maxima corona causa dicenda. Idem, Sed quia profitentur ipsi illi, qui eos scribunt, se neq; distincte, neq; eleganter, neq; ornate scribere, lectionem sine ulla delectatione negligo. Terentius, Atq; isthuc ipsum nihil pericli est. Vergilius, Ipsi te fontes, ipsa hæc arbusta uocabant. Cicero in Tusc. At idipsum odiosum est, sine sensu esse. Idem, Ex tuo ipsius animo coniecturam feceris. Idem, Cum uerò perspicuum sit, nihil posse in eo esse, qui ipse non sit, quid potest esse in eo odiosum, qui nec careat, nec sentiat? Proprijs autem & appellatiuis: ut Idem, Sed uideamus Herculem ipsum, qui tum dolore frangebatur, cum immortalitatem ipsam morte quærebat. Omnibus personis iungi potest & compositum, idem. Primæ, ut Cicero, Atque idem contendo cum ad naturam eximiam, &c. Secundæ, ut Terentius, Tu tamen idem has nuptias perge facere ita ut facis. Tertiæ, ut Vergilius, Atque idem iungat uulpes, & mulgeat hircos.

Apollon. apud lib. 17.

Epitagmaticon.

Restat ex demonstratiuis unum, nempe, Sui, Reciprocum à quibusdam dictum, quòd transitum à tertia persona in ipsam rursus reflectit: qua ratione tertiæ etiam personæ merito est, quòd solius eius transitum remittit. Eadem ratione & obliquos duntaxat recipit, utiq; quòd non nisi in transitu personæ legitur.

Sunt qui relatiuum putent, sed errore, cum sensum à priore non desideret.

Pris. lib.

Possessiua pronomina sunt, quæ aliquid ceu poßidentis significant. Sunt autem quinque, meus, tuus, suus, noster, uester.

Gentilia uel Patria pronomina sunt, quæ non solum natio-

nem uel patriam, sed etiam partes sectam'ue significant, ut nostras & uestras, quæ ideo inter pronomina sunt posita, quòd certæ personæ differentiam secum afferunt.

Genera pronominum.

GENERA pronominum sunt quatuor, Masculinum, fœmininum, neutrum, & commune duûm. Masculinum est, quod uel marem demonstrat, ut ego, quum uir loquitur: uel masculinis iungi solet, ut meus. Fœmininum uerò, quod fœminam demonstrat, ut ego, quum fœmina loquitur: uel cum fœmininis iungi solet, ut mea. Neutrum est, quod neutrum aliquod demonstrat, & nominibus neutris iungi solet, ut illud. Commune duûm ut nostras, uestras.

Persona duplex.

Prima persona.

PERSONA duplex est: altera sermonis, altera constructionis. de hac alibi agemus. Illa triplex est. Prima, quæ rem tantum ut loquentem demonstrat, ut ego. Itaque nihil miri si quæ uerba ad ea pertinent, quæ omnino loquela careãt, prima destituuntur. Huiusmodi sunt quorũdam actiuorum paßiua, ut aratur, arantur. Indicio est, quòd talium rerum, cum per Prosopopœiam finguntur loqui, non dubitant autores etiam uerbis, quæ ijs propriè debentur, primas personas tribuere.

Secunda persona.

Secunda persona est, quæ rem significat, ad quam sermo dirigitur, ut tu. Qua ratione efficitur, ut tum omnis uocatiuus secundæ sit personæ, cum quicquid uocamus, id omnino alloquamur: non tamen contrà, quicquid alloquimur, id continuò uocemus (quæ res fortaſſe Triphonem fefellit, qui pronomen, Tu, tantum esse uocatiui casus putabat) tum ad quæ sermo dirigi non potest, ea prorsus uocatiuis careant. Eiusmodi nomina sunt interrogatiua, relatiua, infinita, partitiua, & particularia. Nam uniuersalium quibusdam, præsertim eorum, quæ sic propriè dicuntur, nescio cur uocatiuus desit: fortaſſe etiam nec particularium quibusdam desit, ut in illo Vergilij, Exoriare aliquis nostris ex oßibus ultor. Pronomina uerò eiusmodi sunt, ego, & quæ tertiæ personæ sunt primitiua. In illo enim Ciceronis, O` nox illa quæ

Tripho.

Prisc. lib. 17.

tenebras

tenebras attulisti:non tam demonstratio aliqua (quæ propria sit pronominibus) quàm nobilitatis siue eminentiæ indicatio quædam significatur. Simile quid uidetur in illo Tibulli, Idem, si fas est,mos precor ille redi.

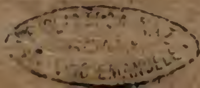
Tertia persona est, quæ aliquid significat, ut de quo sermo habetur. Sub hac comprehenduntur omnia nomina, etiam pronomina & participia,præter ego & tu, & uocatiuos. Quod à Græcis postpositiuus articulus dicitur: à Latinis,alijs prouocabulum,alijs pronomen infinitum,alijs relatiuum nomen(est enim substantiæ relatiuum)nempe,qui,quæ,quod. Ideo inter pronomina à Latinis grammaticis est coniectum, quòd fortasse iccirco inter nomina ponendum non censuerunt, quòd & quorundam pronominum declinationem imitetur, & Græci articulo pro eo utantur, nec eius unius causa numerum partium augendum existimarent. Distat tamen à pronomine, quòd nullam in se certam personæ differentiam includit (quod proprium, ut Aristarcho placet, pronominis est) sed omnibus coniungi promiscuè potest, unde & infinitum pronomen à ueteribus appellatum est, ad Infiniti uerbi similitudinem, quòd item cum nullam personam habeat, omnibus iungi personis sine discrimine potest. Cæterũ cum multis nominibus apud ueteres appellatur, nos interim prouocabulum qui, uel relatiuum qui, distinguentes uidelicet ab alijs, tum substantiæ relatiuis,qualia sunt pronomina: tum accidentis, qualia sunt qualis & quantus,claritatis causa uocabimus. Tertia persona. Quod. Qui,quæ, quod. Aristarchus. Cur infinitũ pronomen dicatur.

DE VERBO.

ERBVM *est pars orationis,quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid agere'ue, aut,pati significat. Aliter, uerbum est pars orationis cũ tem pore & modis significatiua.* Verbũ quid.

Verborum, quod ad significationem spectat, tria sunt genera, actiuum, passiuum, & neutrum. Vocis ratione, duo: principa- Verbi diuisio uaria.

le, ut edo: declinatum, ut esurio. Terminationis ratione tria maxime, in o, in r, & in m. Significationis pariter & terminationis respectu, quinque: nempe actiuum, paßiuum, neutrum, commune, & deponens. Constructionis ratione duo, absolutum, ut frigeo: transitiuum, ut uro.

Actiuum est quod o, finitum, ab agente in aliud ceu patiens transfundit actionem, transpositisq; patiente in nominatiuum, & agente in ablatiuum cum à, uel ab præpositione, eundem sensum non repugnante publico dicendi usu, paßiua uoce reddere potest. Actiuorũ tres species. *Habetq; tres siue gradus, siue species, genera'ue dicere mauis. Alia enim paßiuam interpretationem in omni persona & numero recipiunt, ueluti ea, quorum actio in rem præditam loquela siue rationalem recipitur, uel (ut Priscianus interpretatur) quæ fateri potest id, quod in se fit, ut doces, uel docet me, doceor à te, uel ab illo. Alia in tertia duntaxat utriusque numeri: ut ea, quorum actio in id tantum propriè transit, quod loqui non potest. doctißimus Theodorus,* ὁλοσυνεργητικὰ *uocat. Sicuti aro agrum & agros: aratur ager, arãtur agri. Nauigo Tyrrhenum æquor, & Tyrrhenum æquor nauigatur à me. Poto flumen & poto flumina: potatur flumen, & potantur flumina. Cicero, Quo in genere etiam in republica multa peccantur. Lucanus, Plus cinerum Hæmoniæ sulcis telluris aratur. Ouidius, Quot piscibus unda natatur. Hæc tamen in Prosopopœia primas & secundas personas accipere possunt. Alia in tertia duntaxat singulari talem interpretationem admittunt, ut ea, quorum actio in aliquid cognatæ tantum significationis transit, quo modo tertia persona quorundam, quæ alias neutra absoluta sunt, paßiuam interpretationem recipit, ut curritur stadium. quanquam nihil prohibet, quo minus hæc quoque, si opus sit, pluratiue proferantur. Tametsi Diomedes repugnat, sed nulla nixus ratione. Cur enim non curruntur stadia, sicut curritur stadium, dicas?*

Aliter, & breuius, Actiuorũ triplex est ratio. Alia quæ in tres

perso

personas transit, ut amo, doceo, me, te, illum. Alia quæ in tertiam duntaxat, sed utriusq; numeri, ut aro campum, & campos. Tertia quæ in aliquid cognatæ significationis trāsit, modò in quid transeat explicetur, ut curro stadium, uiuo uitam duram: hactenusq; actiuum est.

Paßiuum est, quod r, finitum transpositis personis interpretari retro actiua uoce poßis: sic, Docemur à præceptore, præceptor docet nos. Paßiuorum, sicuti actiuorum, triplex est ordo. Vnus eorum, quæ à primo actiuorum genere ducuntur, quæ omnes personas & numeros recipiunt, ut doceor. Ad quem ordinem illa quoq; significationis saltem gratia referantur, Vapulo, ueneo, fio, liceo, quæ neutralia paßiua Priscianus uocat, Græci αὐτοπαθητικά. Alius eorum quæ à secundo, quæ tertias utriusq; numeri personas habent, ut aratur, arantur: quæ etiam per Prosopopœiam (ut dictum est) primas & secundas recipere possunt. Tertius eorum quæ à tertio, quæ tertiam fere singularem recipiunt, ut statur, curritur, dormitur. Impersonalia ideo dicta, quòd sine patientibus personis à fronte expreßis fere legantur.

Pasſiuorū triplex ratio.

Neutralia pasſiua.

Impersonale.

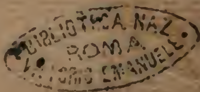
Commune est, quod or, finitum actiuorum, paßiuorumq; significationem complectitur, ut ueneror, moror.

Neutrum est, quod o, uel m, finitum, nihil ut in patientis personam transfudit. Itaq; nec reciprocam interpretationem paßiuam recipit, nisi sicuti paulo antè dictum est. Sunt autem neutrorum uariæ species, substantiæ una nempe Sum es est. Altera eorum, quæ Græci αὐτοτελῆ dicunt, Latini absoluta, uel absolutiua: sic utiq; appellantes, quòd per se sensum absoluant. Veteres, ut Diomedes refert, supina uocarunt. Talia sunt duplicia. Alia, quibus actio ipso uerbo completa significatur, ut curro, ambulo, pluit. Qua ratione quæcunq; uerba ad quæstiones factas per, ago uel facio, redduntur, cuiuscunq; aliàs sint generis, huiusmodi uerborum naturæ sunt: quòd sic uidelicet sola uerbi actione, satisfactum quæstioni uidetur: ut, Quid agis, uel

Sum.

Absoluta, absolutiua, siue supina.

Absoluta duplicia.

facis? Amo, scribo, loquor, disco. Alia quibus paßio in ipso uerbo completa significatur, quæ ἰδιοπαθῆ Græci uocant, ut palleo, rubeo. Talia sunt pleraq; eorum, quæ ueteres inchoatiua uocarunt. Laurentius Valla continuatiua, ut pallesco, nigresco.

Deponens. *Deponens est, quod or finitum, uel actiui significationem obtinet, ut tueor, contemplor, loquor: uel neutri, ut philosophor, labor. Absolutum uerbum quid sit, iam dictum est.*

Transitiuum. *Transitiuum id dicimus, quod in aliquem casum fertur, diuersum ab eo, qui ipsum præceßit, ut lego, egeo, placeo, careo.*

Quę uerbo accidant. Tempus. Tempus triplex. VERBO ACCIDVNT QVATVOR: *Tempus, modus, (quem statum & qualitatem aliqui appellarunt) persona, numerus. Tempus esto, quod certam actionis qualitatem secundum prius & posterius demonstrat. Diuiditur grammatico in tres partes, præsens, præteritum, & futurum. Actionis nomine hoc loco & paßionem & neutram affectionem intelligi postulo.*

Præsens. Præteritum. *Præsens tempus, quod & instans grammaticis dicitur, est quo actio nunc geri significatur, ut scribo. Præteritũ est, quod præ-*Triplex præteritum. *terisse actionem significat. Huius triplex est ratio. Nam aliud* Imperfectum. *imperfectum dicitur, quo prius quidem aliquid agi significatur, non tamen absolutam perfectám'ue actionem esse. Aliter, Quo continuatio præteriti alicuius, non perfectio significatur, ut Vergilius, Hic templum Iunoni ingens Sidonia Dido Condebat. Erat enim adhuc in opere. Et Plinius in præfatione, Et ea, quæ mirando non satiamur, pendente titulo inscripsisse, ut Apelles faciebat, aut Polycletus: tanquã inchoata semper arte & imper-*Perfectum. *fecta. Aliud perfectum, quod præteritam absolutamq; significat actionem, quod idem Plinius paulò infrà uerbis illis ostendit, Tria non amplius (ut opinor) absolutè traduntur inscri-*Duplex perfectũ uox in paßiuis. *pta (ille fecit.) Hoc in paßiuis communibus, & deponentibus duplex est, itaq; etiam duplici circuitione explicatum. Alterum, quo proximè præteritum aliquid significatur, ut pransus sum. Alterum quo ulterius præteritum, ut pransus fui. non enim, si*

modò

modò pranſus ſis, pranſus fui, commodè dixeris. Aliud plus *quàm perfectum, quod præteriſſe actionem, ſed reſpectu præteriti imperfecti, perfecti'ue ſignificat.* Futurum *eſt, quod rem in futurum gerendam ſignificat:ut,* Naſcetur *pulchra* Troianus origine Cæſar. Hoc promißiuum *modum uocarunt aliqui, quòd aliquãdo non tam planè futurum aliquid denuntiat, quàm aliquid promittit, ſeu uelle quid facere oſtendit : ut* Vergilius, Ibo, & Chalcidico *quæ ſunt mihi condita uerſu Carmina paſtoris* Siculi *modulàbor auena.* Et Ouidius, Ibimus *ô nymphæ, monſtrataq; ſaxa petemus.* Huius *aliud genus facit* Pomponius, *nempe quod exactum uocat, ut* Videro, *abiero.* Quãquam Donatus *talia ſubiunctiua pro indicatiuis poſita putat, ut in illis,* Dictum & *factum, inuenerit aliquam cauſam, quam ob rem eijciat oppido.* Et *alibi,* At *ſi pergis, abiero ego.* Inuenerit *pro inueniet, & abiero pro abibo.* Hoc *genus* Græci *non habent, ſed utuntur pro eo, participio præteriti cum futuro uerbi (ſum)* γεγραφὼς ἔσομαι. ἐγνωκὼς ἔσομαι. Ariſtotelis Topicorum, δείξαντες ὅτι παντὶ ὑπάρχει, καὶ ὅτι τινὶ ὑπάρχειν δεδειχότες ἐσόμεθα. quod Latinè *ut ſaltem huc quadret, ſic interpretere,* Qui *aliquid omni ineſſe monſtrauit, etiam alicui ineſſe monſtrauerit.* Demoſthenes, θεάσεσθε ἐν προσώπῳ ὑμᾶς ἐστρατηγηκότες πάντα ἔσεσθε ὑπὲρ φιλίππου. Videturq; *ex præterito & futuro miſtum, ut interpretatio indicat : ſed & diuerſorum modorum commune.* Indicatiui *: ut* Vergilius, Suggere *tela manu, non ullum dextera fruſtra* Torſerit *in* Rutulos. Terentius, Sed *ſi te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.* Et *interrogatiue : ut* Vergilius *in nono,* Vnus *homo, & ueſtris ô ciues undiq; ſeptus* Aggeribus, *tantas ſtrages impune per urbem* Ediderit? *iuuenum primos tot miſerit* Orco? Subiunctiui, *ut* Ouidius, Sic *ne perdiderit, non ceſſat perdere luſor.* Cecil. Plin. *ad* Vrſum, Ero *enim ſecurior dum legam, ſtatimq; timebo quum legero.* Significat *enim planè,* ὅτι ἂν ἐγνωκὼς ἔσομαι. De *optatiuo non ſuccurrit exẽ*

Plus quàm perfectum quid.

Futurum.

Promißiuus modus.

Pomponius. Futurum exactum.

plum, eoq; minus, quòd nec simplicis in hoc modo futuri facilè inuenias. Id *euenit propter isodynamon potentialis cum promißiuo modo, siue futuro tempore, quorum utroq; significatur uoluntas, uel debitum, ut in modis latius apparebit.*

Grocinus. Grocinus *ut in omni literarum genere, ita in hoc quoq; curiosus, aliter tempora diuidere solebat.*

Grocini temporum diuisio. Nam *præsens, præteritum, & futurum, singula duplicia fecit, hoc modo,* Præsens *imperfectum, ut scribo: præsens perfectum* παρακείμενον Græcè *dictũ, ut, scripsit hactenus cum* Stoicis *sentiens, ut ex* Prisciano *accipimus.* Deinde *futurum imperfectum, ut scribam.* Futurum *exactum siue absolutum: ut, scripsero.* Rursus *præteritum imperfectum: ut, scribebam, perfectum ut scripseram.*

MODVS Latinè, *siculi* Græcè τρόπος, *latius patere uidetur quàm id quod* Græci ἔγκλισιν *uocant.* Itaq; *nec mirum est ueteres, qui sub uerbi appellatione, quicquid agere, pati'ue significat, intelligebant, etiam participialia, uerborum modis adnumeraße: atq; ea, gerundi modum, ut alium fatendi, alium imperandi appellaße.* Nos *cum* Græcis *uerbi uocabulo arctius contracto, etiam modum ad* ἔγκλισιν *contrahimus, quam ipsi sic definiunt, ut sit uoluntas uel affectio animi per uocem significata: ubi rectius adsignificata uel consignificata (mea quidem sententia) dixeris.*

Hunc Græci, Latiniq; *in quinq;, ad summum sex diuiserunt.* Indicatiuum, *qui aliàs & finiendi, & interrogandi, & fatendi, & pronuntiatiuus dicitur.* Imperatiuum *siue imperandi,* Hypotheticon, *quem cum imperatiuo coniungunt.* Optatiuum, *siue optandi.* Subiunctiuum, *siue subiungendi.* Et Infinitum, *quem etiam alij uerbum infinitum,* Gellius Indefinitum *uocat.* Stoici *nomen potius uerbi putarũt, quòd nec solui (ut uidetur) in aliud, sicut reliqui modi poßit, nec uoluntatis ullius, aut affectionis sit adsignificatiuus, cæteros omnes* Syncategoremata & Symbamata *dicunt.* Nobis *alium his adijcere uisum est, in quo est* Latini

ni sermonis non solum lepos, sed etiam compendium, cum quod aliâs per, debeo, uel, possum, est interpretandum, una uoce dixisse liceat, ut mox ostendemus.

Est igitur indicatiuus, qui rem ut indicatam narratam'ue significat. ut, Nos patriam fugimus. Hunc & per interrogationem, & dubitationem sæpißime usurpamus. ut, Quis leget hæc? An in astu uenit? Hic modus omnia recipit tempora, discretis etiã uocibus, ut ipsorum temporum exemplis palàm fecimus.

Imperatiuus est, qui rem ut imperatam iussam'ue significat. Huic ex personis prima non datur, quòd nimirum cum imperatio sine secunda consistere non poßit, nemo sibi ut loquenti commode imperet. Tertia tamen datur, qua in absentem imperari aliquid significetur. Nusquam tamen sine secundæ consortio, ad quam uidelicet imperatio fiat. Interdum per tertiam permissio tantum significatur. Vnde permißiuus modus dicitur.

Ex temporibus uerò (mea quidem sententia) futurum hic modus non habet, quòd ad gerendum aliquid, opinione saltem imperantis, semper sit imperatio. Itaque etiam futuri temporis aduerbijs coniungi omnibus suis temporibus potest, ut scribe nunc, uel cras: nunquam præteritis. non enim dicas, scribe, aut scripseris heri. Sed nec Græci, propria saltem uoce, futurum in hoc modo habent. Fuitq; hæc uetus opinio, ut Apollonius ipse fatetur, qui tametsi aliter sentit, mihi tamen ratione ulla non persuadet. Reliquorum temporum (id quod constat) præsens & præteritum recipit: & præsens quidem duplici uoce & sua, præteritum una & cum subiunctiuis communi. Præsens; ut Vergilius, -Nudus ara. Item, Primus humum fodito, primus deuecta cremato. Item, Laudato ingentia rura, Exiguum colito. Horatius, Non satis est pulchra esse poëmata, dulcia sunto: Et quocunq; uolent, animum auditoris agunto. Cur enim has uoces, quæ in to, tor, tote exeunt, futura esse uelint grammatici, ipsi uiderint. Ego certè non uideo quî eas coniun-

Præsens & præteritum imperatiui.

ctas cum alteris uideam, quas fatentur præsentis esse: ut Propertius, Aut si es dura, nega: sin es non dura, uenito. Vergil. Tityre dum redeo (breuis est uia) pasce capellas. Et potum pastas age Tityre, & inter agendū, Occursare capro (cornu ferit ille) caueto. Sed nec Porphyrio, qui iam positos uersus enarrās, Sunto, inquit, & agunto, Sint & agant significant. Nec Seruius (ut uidetur) qui super illud Vergilij, Nullus amor populis, nec fœdera sunto. Sunto, pro sint interpretatur, & eam formā à tertia plurali præsentis indicatiui deduci ait, o litera metri causa adiecta.

Mandatiuus modus. *Idem Diomedes facit, & Mandatiuum à nonnullis uocatum ait.*

Præteriti exemplum sit illud Ciceronis ad Atticum, Sed amabo te nihil incommodo ualetudinis tuæ feceris. Et Martialis, Dic quotus es, quanti cupias cœnare, nec ullum Addideris uerbum, cœna parata tibi est. Idē, Viue uelut rapto, fugitiuaq; gaudia carpe: Perdiderit nullum uita reuersa diem. Et passiua illa, quæ fatetur Priscianus præteriti esse, licet actiua neget, dictum sit, determinatum sit. Et Quintil. Instit. De pueris inter quos educabitur ille huic spei destinatus, idem quod de nutricibus dictum sit. Idem etiam de præsentibus annis præceptū sit, ne quod cuiq; discendum est, serò discere incipiat. Et permissiue: ut Vergilius, Si sine pace tua, atq; inuito numine Troës Italiam petiere, luant peccata, nec illos Iuueris auxilio. Quibus tamen omnibus præteriti formis, siquis penitus inspiciat, perfectio, absolutioq; potius, quàm actio ulla præterita significatur, ne quis non gerendum aliquid imperari putet.

Plus quàm perfectum imperatiui. *Ego uerò & plus quàm perfectum, saltem permissiue, apud nos quoq; non minus, quàm apud Græcos, legere uideor. ut in illo Vergilij in quarto, Verum anceps pugnæ fuerat fortuna: fuisset: Quem metui moritura?*

Hypotheticos. *Hypotheticos, qui aliter Authypotactos dicitur, est cum nos unà cum alijs ad aliquid subeundum summittimus. Hic primam personam multitudinis duntaxat recipit: ut, Eamus, & in media arma ruamus. Hunc nonnulla ratione Latini cum imperatiuo coniungunt:*

2. Virg. 2. Aen. – moriamur, et in media arma ruamus

iungunt: & quòd ut gerēdum semper aliquid significat, & quòd sine secunda persona adhibita non consistit. Tempora uidetur habere posse eadem, quæ imperatiuus.

Quæ optandi modo à grammaticis tribuuntur uoces, rem ueluti optatam significant, nec refert facta'ne sit, an fiat, an facienda sit (quod posteriores ueterum fefellit) incerta tamen esse ei, qui optat, omnino uidetur. Itaque Græcis nullo tempore deficitur: sed nec Romanis ante Donatum, ut Priscianus in VIII. refert. Is enim primus leuißima ratione inductus, præsens & præteritum sustulit, quorum tamen usus frequentißimus est. Cuius Priscianus cum non esset ignarus, mirum est contra tum Græcos, tum Latinorū ueteres, unum Donatum sequi uoluisse, nec exemplo saltem, quod ipsemet ex Lucano protulit, admoneri potuisse, -Dij uota secundent, Et fibris sit nulla fides, sed conditor artis Finxerit ista Tages. In quo quis præsentis exempla non uidet? Quis uerò ueterum lectioni assuetus, ut Priscianus fuit, ferè omnium huiusmodi temporum non ubiq; aduertat? Præsentis sine signo: ut Terentius, Dij illum perdant: &, Dij te eradicent. Et cum signo: ut, Vtinam sic sint, qui mihi male uolunt. Cicero ad Atticum, Atque utinam ipse Varro incumbat in causam. Imperfecti: ut Terentius, Vtinam isthuc uerbum ex animo diceres. Perfecti: ut, Vtinam hic surdus, aut hæc muta facta sit. Plusquamperfecti: ut, O' utinam tunc cum Lacedæmona classe petebat, Obrutus insanis esset adulter aquis. Vergilius, Fecissentq; utinam. De futuro sua præsertim & propria uoce magis est incertum: quanquam Priscianus in illo Vergilij, Hac Troiana tenus fuerit fortuna sequuta: uerbum, fuerit, tam præteriti, quàm futuri ait esse posse. Quare illud Hypsipyles ad Iasonem, Credula res amor est, utinam temeraria dicar, Criminibus falsis insimulasse uirum. Et Cicero ad Atticum, Est mihi præcipua causa manendi, de qua utinam aliquando tecum loquar. cum similibus, ad præsens potentiale, quod sæpe (ut anteà est dictum) Optandi modus.

futuro

15. Terentius Eun. 2.3 Vt illum Dij deaeq. senium perdant.

futuro est isodynamon, reijciendum: quæ res multis fortasse imposuit, qui idcirco putarunt eiusmodi uoces esse futuri.

Potẽtialis modus.

Potentialem *uocamus, quem* Græci *per* ἂν *coniunctionem & uerbum duplicis modi, aliàs indicatiui, aliàs optatiui, explicant, quo minus illis modum unum statuere licuit.* Nobis, *quibus id non obstat (quippe qui optatiui uoce tantum utimur) ratio unum modum statuendi non desit: & alioqui sic faciamus oportet, nisi confundere diuersißimas affectiones uolumus, quales sunt huius de quo nunc agimus, & optatiui.* Siquidem *in altero indicatio est potentiæ debiti'ue, aliquando uoluntatis: in altero tantum significatur optatio.* Rursus *ille per interrogationem sæpe usurpatur, sicut etiam optatiue aliquando, ut paulò antè diximus: hic per interrogationem accipi non potest.* Nec *est (ut arbitror) quod aliquem torqueat, quo minus hic duos esse modos concedat, propterea quòd una sit utriusq; uox, non magis quàm ubi optatiuum & subiunctiuum duos facit, quorum non minus, ut clarè liquet, una est uox.* Hæc *uerò nostra sententia cui placebit, potest, si uolet, hunc, quem nouamus modum, potentialem appellare.* Cui *diuersa sententia erit, siue optatiuum esse contendat (nam subiunctiuum esse, ut* Priscianus *non rectè censet, nulla ratio efficit) siue uoces quinque temporum, quæ publice subiunctiuo tribuuntur, triplici significato donet, optandi, potentiæ, subiunctiui (hoc autem est indicandi, cæterum sub altero uerbo subiecti, ut pòst dicetur) dummodo significationis ipsius & usus admonitus,* Latinius *loqui incipiat, me certè non offendet.* Cæterum, *quò melius hunc quem uolumus, quasi de facie agnoscat, exempla per singula tempora ponemus.* De *præsenti huius rationis.* Cicero *de prætura urbana,* Si *quis noui quid instituerit, is non omnia, quæ antè acta sunt, rata esse patiatur. id est, non debet pati rata esse, ut* Priscianus *ipse interpretatur.* Plinius *de* Aesopo *histrione, & filio eius,* Non *sit tamen (ut uerum fatear) facile inter duos iudicium turpitudinis.* Vergilius,

Quicquid

quid labores. nihil est pro debes laborare etc.

Quicquid eris: nam te nec sperent tartara regem, Nec tibi regnandi ueniat tam dira cupido. Vbi, sperent, possunt sperare, & ueniat, potest uenire, significant. Iuuenalis, Expectes eadem à summo minimoq́; poëta. pro potes expectare. Quintilianus, Non expectes, ut statim gratias agat, qui sanatur inuitus. pro debes expectare. Columella, Non enim dubium est Marsici, Surrentiniq́; & Albani, atq; Cecubi agri uites, omnium, quas terra sustinet, in nobilitate uini principes esse: fœcunditas ab ijs fortaßis desideretur. Huius perpetuo modi est, & quod in illa figura legitur. Terentius, Nihil est adhuc quod uereare Clinia. Cicero ad Quintum fratrem, Nihil est quod uerear de eius eruditione. Idem, Quod labores nihil est. pro debes laborare. Horatius, Non est quod multa loquamur. Et per interrogationem. Vergil. An memorem portus Lucrinoq́; addita claustra? Idem, Quis cladem illius noctis, quis funera fando Explicet, aut poßit lacrymis æquare labores? Vbi simul interpretatio huius temporis est. Horatius, Spectatum admißi risum teneatis amici. Liuius, Quis enim rem tam ueterem pro certo affirmet? Et sub infinita particula. Cicero Attico, Ex eius nuntio Macijq́; meditabor, quo modo cum illo loquatur. Quintilianus, Ego dubito, an id proprium potius appellem.

De imperfecto: ut Terent. Diceret, Quid feci? quid commerui, aut peccaui pater? pro poterat dicere. Idem, Fundam tibi nunc nimis uellem dari, ut illos procul hinc cæderes ex occulto: facerent fugam. pro deberent, aut uellent facere. Vergilius, Progeniem sed enim Troiano à sanguine duci Audierat, Tyrias olim quæ uerteret arces. pro deberet uertere. Et per interrogationem. Idem, Quid facerem? neq; seruitio me exire licebat.

De præterito perfecto. Horatius, Illum & patris crediderim sui fregisse ceruicem. Terentius in Andria, Vbi uis facilius passus sim, quàm in hac re me deludier. pro possum credidisse, & possum passus esse. Idem in Hecyra, Denique hercle aufugerim, potius,

potius quàm redeam, si eò mihi redeundum scirem. Vergilius, *Non ego te mensis & dijs accepta secundis Transierim Rhodia, & tumidis Bumaste racemis.* pro possum, uel debeo trāsisse. Terentius, *Vbi si paululum quid te fugerit, ego perierim.* pro debeo perijsse. Horatius, *Non tamen hoc tribuens, dederim quoque cætera.* Quintilianus, *Qualis adhuc fortasse nemo fuerit.* pro debet fuisse. Qua periphrasi usus est Plinius ubi dicit, *Pœnitentia hoc primùm debet inuenisse.* pro inuenerit. Talia sunt, *Non improbè sperauerim, concesserim, prope dixerim, & similia.* Et per interrogationē. Iuuenalis, *Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?* Et infinite. Valerius Maximus, *Itaq; Corneliam, nescio utrum feliciorem dixerim, quòd talem uirum habuerit, an miseriorem, quòd amiserit.* Plus quàm perfectum. Vergil. *–Faces in castra tulissem, Implessemq; foros flammis, matremq;, patremq; Cum genere extinxem, memet super ipsa dedissem.* pro uolueram, uel debueram ferre, implere, extinguere, dare. Cicero de Prætura urbana, *Voconia lex te uidelicet delectabat. Imitatus esses illum ipsum Voconium, qui hæreditatem lege sua ademit nulli,* id est, debueras imitari. Qua periphrasi usus est Iuuenalis, *–Agnūne facto Debuerant tenues olim migrare Quirites.* Exempla huius temporis in potentiæ significatione, rara inuenio, fortasse quòd periphrasis eius magis usurpetur. Cicero ad Atticum, *Sed cum hæc scribebam quinto Calendas, Pompeius iam Brundusium potuerat uenisse.* Videtur tamen eiusmodi esse illud Ciceronis ad Aulum Cecinnam, *Dicerem quæ antea futura dixissem, ni uererer, ne ex euentu fingere uiderer.* Videtur enim pro, potuissem dicere, accipiendum esse illud, dixissem. Per interrogationem, exemplum autoris modò non succurrit. Sed tale omnino inueniatur, quale sit, *An te non salutato discessissem? Aut, quò te inuito me contulissem?* In hoc modo singularis quædam natura duorum temporum obseruatur. Præteriti imperfecti, & præteriti plus quàm perfecti,

Præteriti imperfecti, & pl' quàm perfecti in hoc modo proprietas.

quorum

quorum prius duorum temporum aduerbijs, præsentis & futuri rectè coniungitur, Nunc scriberem, cras, uel perendie scriberem. Posterius trium, præteriti, præsentis, & futuri, Heri, uel olim scripsissem. Hodie, uel nunc scripsissem. Cras, uel posthac scripsissem. Futurum huius rationis maxime uidetur in incerto ob societatem quandam & cum futuro exacto, & cum præterito eiusdem modi, cum quo ut in uoce (præterquam in prima persona) ita in significatione ferè recurrit. In illo enim Vergilij, - Tamen hæc quoq; si quis Inserat, aut scrobibus mandet mutata subactis, Exuerint syluestrem animum. uidetur uel præteriti quædam simul, & futuri subesse significatio, quæ futuri est exacti, quasi ἐκδεδυκότα ἔσονται: uel potentialis præteriti huius de quo agimus modi, quasi ἐκδύσαιεν ἄν, ut Priscianus Græcè interpretatur. hoc est, exuisse debent.

Subiunctiuus est, qui alteri semper uerbo, & plerunq; coniunctioni, uel relatiuo Qui, uel infinitæ particulæ est subiunctus, ac significatũ indicatiui maximè repræsentat. Huius futurum paßiuum geminã periphrasim recipit. Alterã ex participio cũ futuro subiunctiui uerbi sum, ut amatus fuero. Alterã cum futuro indicatiui eiusdẽ, ut amatus ero. Cicero ad Terentiã: Cum eo si locuta eris, intelliges. Idem, Quum profectus erit, faciã te certiorem. Ouidius, Cum fuerit lectus Scyron, toruusq; Procustes. Subiunctiuus.

Infinitus modus est, qui agere, aut pati significat, sed citra omnem numeri aut personæ differentiam: qua scilicet ratione infinitus est appellatus. Huius cum quinq; sunt tempora, Latina lingua duabus uocibus actiuis, quatuor eorũ refert, una præsens & præteritum imperfectum, ut amare: altera præteritum perfectum & plus quàm perfectum, ut amauisse. Futurũ unicum reperitur fore. Reliqua tum actiua, tum paßiua circuitione supplet, ut amaturum esse, amãdum esse: quæ periphrases per genera & numeros pro ratione eorum quibus adhærent, uariantur in omnibus uerbis, ut amaturũ uel amaturã esse, amandum uel aman- Infinit' modus

dam esse. Etiam per nominatiuum casum, amaturus uel amandus esse: præter tertiū paßiuorum genus, in quo hæc neutra tantum uoce proferuntur, cuius generis est Amatum iri cum similibus, quæ futuris paßiuorum sunt isodynama, potius quàm uera futura: non tamen eorum actiua amatum ire, & similia, tantundem ualent, quantum actiuum futurum amaturum esse. Soluuntur in hunc ferc reliqui modi. Indicatiuus, ut scribis, aio uel iudico te scribere. Imperatiuus, ut salue, iubeo te saluere. Optatiuus, ut utinam ualeas, opto te ualere. Potētialis, ut impleuissem, potueram, debueram, uel uolueram implere.

Amatum iri.

Solutio reliquorū modorū in infinitum.

Aliter, & compendio de modis, Modi, si uocū discrimen spectes, quatuor tantū sunt. Primus, qui in prima persona singulari actiuæ uocis, per o, bam, i, ram, bo uel am, finitur. Secundus, qui & in secunda singulari præsentis temporis actiuæ uocis per a, e uel i, uel solas, uel etiam syllaba to adiecta desinit. ut, ama, uel amato: doce, doceto: lege, legito: audi, audito. Tertius, qui in prima singulari actiuæ uocis, em uel am, rim, sem, re, finales uoces recipit. Quartus, qui per re uel se, in actiua uoce terminatur, ut amare, amauisse.

Cuiusq; horum uarius est usus. Primi ad res indicandas narrādas'ue: uocaturq; Indicatiuus, finitiuus uel pronuntiatiuus, ut Arma uirumq; cano. Idem modus & per interrogationem usurpatur. ut, Sed uos qui tandē, quibus aut uenistis ab oris? Secundi, ad res imparādas: uocaturq; Imperatiuus, cuius suprà posuimus exempla. Idem in tertia maximè persona aliquādo permitti rem significat, & Permißiuus appellatur. ut, Viuat Arturius isthic. Tertius, aliàs, rebus optandis conuenit, qua ratione optatiuus dicitur. ut, O` tantum libeat mecum tibi sordida rura, Atque humiles habitare casas. Aliàs posse, uel debere fieri aliquid ostendit, ut suprà uarijs exemplis docuimus. Aliàs uelle aliquid, ut apparet ex illo Vergilij in Georgicis, An deus immēsi uenias maris. Respondet enim ad illud, Vrbes'ne inuisere Cæsar, Terrarumq;

Indicatiuus.

Imperatiuus.

Permissiuus modus.

Optatiuus.

utrumq; uelis curam. Est'que hactenus hic modus innominatus. Nos primi potentialem uocauimus. Aliàs significationem indicatiui, sed altero uerbo subiuncti exhibet, sicq; subiunctiuus rectè dicitur. Priuatim hic tertius in prima multitudinis persona submittere se quēquā cum alijs ad aliquid gerēdum significat. ut eamus. Vocaturq; hic Græco nomine Hypotheticos uel Authypotactos. In tertia uerò præsentis & præteritorum perfecti & plus quàm perfecti, permißiue accipitur, ut antè monstratum est, sicut in tertia præsentis & præteriti etiam imperatiue. ut in illo Martialis, Perdiderit nullū uita reuersa diem. Quartus actionem significat citra omne personæ, aut numeri discrimen: ponitur uice nominis nonnunquam, ut suprà est traditum. Paßiuis quoq; modorum uocibus significationes ad portionem applicentur.

Subiunctiuus modus.

Hypotheticos, uel Authypotactos.

Infinitus.

PERSONA in uerbo prima est, quæ de loquente dicitur, ut, lego. Secunda, quæ ei, ad quem fit sermo, accommodatur, ut, legis. Tertia, quæ ei, de quo loquens agit, conuenit, ut, legit.

NVMERVS uerbi duplex est. Singularis, qui de nominibus & pronominibus singularibus dicitur. Multitudinis, qui de pluralibus.

DE PARTICIPIO.

ARTICIPIVM est pars orationis, quæ partem capit à nomine, partē à uerbo, partē ab utroq;. Capit enim à noīe genera & casus: à uerbo significationē & tēpus: ab utroq; numerum & personā.

Significatio siue genus participiorū est triplex, Actiuum, ut, amans. Paßiuum, ut, amandus. Neutrum, ut, sedens, profectus.

Triplex participiorū genus

Tempora participiorum sunt tria, Præsens, Præteritum, & Futurum. Actiuæ significationis tempora sunt tria, Præsens in ns, ut, amans: futurum in rus, ut, amaturus: & in deponentibus actiuis præteritum in tus, uel in sus, ut, locutus, orsus. Paßiuæ significationis sunt itidem tria, Præsens & futurum una uoce

in dus, ut, amandus: præteritum in tus, uel in sus, uel in xus, ut, amatus, læsus, flexus. Neutrorum uerò tria, præsens, ut sedens: futurum, ut sessurus: & in neutris deponentibus etiam præteritum, ut profectus. Huius formæ ab actiuis, uel neutris etiam nō deponentibus notantur quædam, Ausus, gauisus, fisus, solitus, præterea cœnatus & pertæsus, quorum uerba ueteres Transgreßiua uocarunt, posteriores Neutropaßiua. Talia sunt & licitum, libitum, placitum, & complacitum.

Trāsgressiua. Neutropassiua.

De præsenti paßiuo, quoniam id grammatici uidentur adhuc non admittere, ueniam dabit lector, si paulò pluribus agam, quò res controuersa, sit nécne, Latinis eiusmodi participium semel decidatur. In quo mihi Laurentij autoritas (uiri de lingua Romana non minus propè dixerim meriti, quàm olim de Imperio Romano Camillus) non paruo adiumento erit. Qui participium hoc genus, primùm cunctanter, mox planè admittit, cæterum cum alio genere omnino à participijs diuerso confundens. Quod mihi docendum cum sit, haud scio unde melius, quàm ex ipsius uerbis in primo Elegantiarum libro incipiam. Ea sic se ad uerbum habent, Nescio, inquit, an dicendum sit gerundium esse participium præsentis temporis, more Græcorum: cuius rei hoc argumentum est, quòd idem est in legendo, & in ipso legere, (quod Græci melius ἐν τῷ ἀναγινώσκειν) & in legendis libris, uidelicet qui leguntur (nam sic corrigo locum corruptum, cum aliter nihil probet de præsentis significatione, siue rei administratione) In his uerbis, quis non uidet, quòd primùm quasi dubitans dixit, nempe gerundium esse participium præsentis temporis, eius rei postea argumentum afferre: pergensq; mox ex nominatiuo & uocatiuo eius participij inuentis, quod cunctanter dixerat, sine cunctatione confirmat: & obiter quid sibi uelit per rei administrationem, ostendit his uerbis, Nolunt autem Grammatici gerundium habere rectum casum, sed quatuor tantum obliquos. Fortasse & casu recto non caret, ut apud Lucretium, atque

Vergi

Vergilium, Voluenda dies en attulit ultro. Voluenda, non tempus futurum intelligit, sed rei administrationem, dies uidelicet quæ uoluitur, non quæ uoluenda est, aut quæ uoluetur. Vnde indicatur gerundium esse participium præsentis temporis. Iusiurandum enim potest uideri eiusdem casus, etiam uocatiui. Hactenus Laurentius. In his cum indicari dicat gerundium esse participium præsentis temporis; constat plane eum hoc tempus esse confirmare. Et alioqui non omnes (arbitror) casus, & genera, & numeros gerundio tribuisset, nisi ad participium esse credidisset. Ita Laurẽtium quidem præsens paßiuum participiũ statuere, & cum gerundio cõfundere, ex his liquet. Nos ea primum distingui, & separata inter se genera esse doceamus: Deinde id quod Laurentius per omnia genera, & casus inclinat, participium esse, mox etiam præsentis temporis ostendere tentemus. Iam primùm constat paßiuum participium, siue id præsentis sit, siue futuri, nusquam significare actiue posse. At participialia, siue ut Laurentius nouè uocat gerundia, tũ actiue accipi, tũ paßiue posse, ipse etiam fatetur, ut cuius hæc sint uerba, Cum substantiuis sociata sunt, paßiue accipiuntur: disiuncta uerò actiuè, nõnunquam paßiuè. Addit etiam, quibus rem confirmet, de ijs quæ in do, & dum finiuntur exempla. Atqui paßiuum participium, siue præsentis sit temporis, siue futuri, actiue prorsus accipi nõ potest. Ita gerundium quod uocat, & participiũ, pro eodem sumi prorsus non possunt. Præterea hæc, quæ actiue & paßiue accipi posse ait, cũ ubi actiue significant, nec certũ numerũ, personam'ue habeãt, & constructionem suorum uerborũ seruent, ubi paßiue, & absolute ponantur, nec cum proprijs appellatiuis'ue intrãsitiue iungãtur, quis ea non plurimũ differre ab ijs, quibus omnia sunt contraria, dixerit? Eiusmodi porrò sunt hæc, quæ nos præsentis participia censemus: quippe quæ certũ numerũ, personã, & significatũ semper habeant, & nunquã sine proprijs appellatiuis'ue adiũctis legantur. Accedit, quòd significatio præsentis participij paßiui &

participialis, siue gerundi paßiui, quo minus eadem putentur, omnino diuersa esse uidetur. In illo enim, Vritq; uidendo fœmina: siue intelligatur generalis aliquis ablatiuus agentis personæ, ut, uir, uel aliquis, siue addatur, tametsi usu addi non solet, significatur tamen, dũ fœmina uidetur à uiro, uel ab aliquo, urit illum: quod sæpe usu uenit. At in illo, Videndo uiro urit, significatur, dum uir uidetur, urit illũ: quod usu uenire non experitur. Quid, quòd ueteres id demũ participiale, siue gerundi appellarunt, quo Græcorũ infinitũ cum articulo interpretabantur, idq; per omne uerborũ genus, ut τοῦ ζῆν ἕνεκα, uiuendi causa, ἐν τῷ ὁρᾶν, καὶ ἐν τῷ ὁρᾶσθαι, in uidẽdo & uidẽdo. μεταξὺ τοῦ γινώσκειν, inter cognoscẽdum. Cum participium potius per gentile suum participium exponatur, τύπτων uerberans, τύψων uerberaturus, τυφθεὶς uerberatus, τυπτόμενος uapulans uel uerberandus, eo modo quo uoluenda dies, & iusiurandum, licet parum in usu sub hoc casu sit. τυφθησόμενος uerberandus siue uapulaturus, sicut προσαγορευθησόμενος salutandus: in talibus, Eo ad salutandum fratrem, ad salutandam sororem, ad salutandos affines. Nec est quòd cuiquam gerundi, & participiũ paßiuum iccirco idẽ esse credantur, quòd eundem sensum per utrunq; genus interpretari licet, ut, Legendo nostra, & legendis nostris. Inter accipiendum de cõmodis suis rationes, inter accipiendas rationes. Sic enim actiuum quoque participium præsentis cum gerundi sit idẽ, cum sit idẽ sensus dicentis, Legendo nostra proficies, & legens nostra proficies. Et quanta quæso sit absurditas eiusdẽ positionis, quatuor casus singularis formæ, sine numero & persona esse, & uerborũ suorum constructionẽ seruare, & ab omni uerborũ genere deduci posse, reliquos tum singulares, tum plurales, tantum à paßiuis? In summa, gerundi siue participiale per o, finitum, cum omnium grammaticorum consensu, communem habeat ultimam syllabam, participium esse non potest, cuius casus per o, finitos eorundem grammaticorum consensus longam eam habere contenderit, nemine

mine in hunc diem aliter præcipiente obseruante'ue. Nemo enim (arbitror) in illis, De accusatore constituendo, in agro colendo, Do, syllabam communem esse affirmauerit. Et quòd gerundi quidem diuersum omnino sit ab eo, quod Laurentius præsentis participium uocat, his puto rationibus quisq; sibi persuaserit.

Nunc quod ille præsentis participium alicubi uocat, eiusmodi participiũ uerè esse ostendere tentemus. Primùm igitur participium id esse, inde maxime intelligatur, quòd in ablatiuo consequentiæ sæpe legitur. ut in illo Ciceronis, Orationem Latinam legendis nostris efficies profectò pleniorem. Conuenit autem inter grammaticos omnes, tum Græcos, tum Latinos, cum ablatiuum cõsistere sine participio non posse. At in talibus nullũ aliud reperiri participiũ potest. Legi autem eiusmodi ablatiuos in cõsequentia, declarat tum redditum illis statim uerbum cum nominatiuo diuersæ rei, ut in omnibus id genus ablatiuis fit: tum ipsa interpretatio omnium talium ablatiuorum propè communis per Dum, uel Cum, ut in multis talibus licet perspicere: Legẽdis ueteribus proficis, dum leguntur ueteres. Et participium quidem esse hinc puto liqueat. Aequè præsentis esse temporis cõprobat eadem interpretatio, ut quæ per uerbũ præsentis temporis fiat, non futuri. Defringendo ramo, dum defringitur. Sicut interpretatio futuri, per uerbũ futuri, non præsentis. Vergilio cras enarrando tu discedis, id est, cum cras legetur. Quòd si alicubi in imperfectũ præteritũ resoluitur, ut Defringẽdo heri, uel olim ramo, fecisti iniuriã, pro dũ defringebatur, cõfirmat magis nostrã sententiã, cum participium præsentis tam Græcis, quàm Latinis etiam imperfecti significationem unà cõprehendat. Iam utrũq;, & participiũ, & præsentis temporis esse indubitato probat duplex interpretatio, & huius quod præsens uocamus, Græce per præsens passiuũ, & Græci præsentis passiui per hoc Latinè. Nã & illa etiam Laurentij exempla, Defringendo ramo fit iniuria dòmino fundi: & Orationem Latinam legendis nostris efficies

 plenio

pleniorem, ſic Græcè ad uerbum uertuntur, ῥηγνυμένου κλάδου, & ἡμετέρων ἀναγνωσθησομένων. Aliam uariam recipiũt Græcè ad uerbum interpretationẽ, ſicut occupatio iuris dicendi, ἀσχολία δίκης λεγομένης, ſiue δικαζομένης, & τοῦ λέγεσθαι ſiue δικάζεσθαι δίκην: ſicut etiam Latinè, dicendi iuris, dicendi ius. Rurſus inter accipiendas rationes, μεταξὺ τοῦ λαμβάνεσθαι τοὺς λόγους: & μεταξὺ τοῦ λαμβάνειν τοὺς λόγους, ſed & μεταξὺ λαμβάνων τοὺς λόγους. Itidem in committendo prælio, ἐν τῇ μάχῃ συνισταμένῃ, & περὶ συντίθεσθαι τὴν μάχην, & περὶ συνθεῖναι τὴν μάχην. Et præſens Græcum Latinè ſic, φίλου τυπτομένου ἐλυπούμην, Amico uerberando dolebam. Quod Priſciano confirmat, quum illud Homeri, οὔτις ἐμεῦ ζῶντος, καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο Σοὶ κοίλαις παρὰ νηυσὶ βαρείας χεῖρας ἐποίσει, ita Latinè uertit, Nullus me uiuo, & ſuper terram uidendo. Præterea participiũ eſſe præſentis temporis in paſsiua ſignificatione confirmat Donatus ſuper illud Terẽtij, Vix ſum apud me, ita animus commotus eſt metu, ſpe, gaudio, mirando hoc tam ſubito & repentino bono. Vbi ait Mirando, participium eſſe, & pro dum miror, accipi: quæ planè præſentis eſt interpretatio, cuius generis paſsim ſint exempla. Terentius, Niſi eos qui in opere faciundo facilè ſumptum exercent ſuum. Plinius ad Pompeium Falcidium, Abſtinui cauſis agendis. Cicero ad Quintũ fratrem, Sed res multis querelis de republica interponendis tranſacta eſt. Idem ad Appium Pulchrum, Quid enim ad me non perſcripſit, te non ſolum autoritate orationis, ſed etiam opera, conſilio, domum ueniendo, conueniendis meis, nullum onus officij cuiquam reliquum feciſſe? Idem, Quid tam difficile, quàm in plurimorum controuerſijs dijudicandis ab omnibus diligi? Idem, Exercenda eſt memoria ediſcendis ad uerbum quàm plurimis & noſtris ſcriptis, & alienis. In nominatiuo raro legitur, quòd eo fortaſſe euenit, quòd cum efficere aliquando ambiguitatẽ poſſet, præſens'ne eſſet an futurum, per actiuũ loqui autores maluere. Quod Vergilius in illo, Olim uoluentibus annis: feciſſe uidetur. Nam Homerus,

merus, περιπλομένων ἐνιαυτῶν dixit. Verum illud Voluenda dies, nominatiuum eſſe, diſsimulari non poteſt, & præſentis eſſe temporis facilè declarat tum interpretatio ipſa, ut prædictum eſt, tum uerbum Attulit, ſequens, quod futurum id dici non patitur. De præſentis paſsiuorum participio, quæ pro noſtra facerent ſententia, hæc habuimus.

DE PARTICIPIALI VERBO.

VNC *de illo genere agamus, quod ueteres inter uerbi modos (ut prædiximus) numerarunt, participiale uerbum, uel gerundi modum, uel ſupinum appellantes. Nam gerundium uel gerundiuum, nulla uideo analogia nominatum eſſe. Nos potius participijs adnumerandum, quàm uerbo cenſemus, cum conditiones, unde maximè participiũ ſortitum nomen eſt, huic quoq; generi pleræq; competant. Capit enim ut participium, à nomine, genus & caſum: à uerbo, agendi, uel patiendi, uel neutrius cuiuſdam notæ ſignificationem. Cæterum cum temporum diſcrimen diſcretis uocibus non recipiant, nec certos numeros & perſonam ſicut participia, quo minus iuſta eſſe participia poſſunt, uocentur recepto nomine participialia quidem, quòd ſimilia participijs ſunt: ſicut prouerbialia dicimus, quæ ſimilia ſunt prouerbijs: Participialia uerò uerba, ut diſcernantur à participialibus nominibus, de quibus mox. Horum terminationes ſunt: di, ut amandi: do, ut amando: dum, ut amandum: um, ut amatum: u, ut amatu.*

Participialia nomina in us.

Participialia nomina uocant participia ipſa, quoties à propria ſignificatione, qua rem uerbi cum tempore, caſu, & cõſtructione ſignificant, ſunt mutata. Fiunt autem ex præſentibus actiuæ uocis participialia nomina, alia communis generis, quoties ſcilicet pro uerbalibus in tor, uel trix, uſurpantur, & genitiuis iungũtur, ut Fugitans litium, Appetens alieni. Cuius gene-

ris alibi multa in constructione genitiui sunt posita, quibus etiam adnumerentur ut communis generis, Continens pro continuus: Diligens pro eo qui sedulam dat operam: Euidens pro manifestus: Indulgens pro eo cui indulgetur. Alia neutri, ut accidens, contingens, antecedens, consequens, decens, conueniens, præsens, continens pro firmamento rationis. Alia masculina, ut oriens, occidens, profluens pro flumine: & confluens, ubi duo flumina coeunt. Alia fœminina, ut continens pro terra quæ nõ est insula: animans, consonans, prægnans, si modò hoc a uerbo uenit: & serpens, quod modò in fœmineo genere legitur. ut Plin. Nota est in Punicis bellis ad flumen Bragadam a Regulo imperatore ballistis tormentisq;, ut oppidum aliquod, expugnata serpens CXX. pedum longitudinis. Modò in masculino. ut Vergil. -Serpens amplexus uterq; Implicat. Ex præteritis autem paßiuis, cum in uoce paßiua significant actionẽ, ut ea quæ Laurẽtius recenset, circunspectus, consyderatus, disertus, cautus, tutus, ignotus, argutus, falsus, contentus, tacitus, profusus, fluxus, scitus: quæ omnia nisi sic significent, participia manẽt. Ex futuris in rus fit participiale nomẽ, quoties (ut Laurẽtio placet) nõ tẽpus innuit, sed qualitatem, atq; animi uoluntatem. ut in illo Senecæ, Nullam autem mentionem fecit cometarum, non prætermissurus siquid explorati apud illos habuisset. Et Quintiliani, Neq; omnino huius rei meminit usquam poëta, ipse profectò non taciturus de tanta sua gloria. Et Cæcilij Plinij, Puellæ nostræ confero quinquaginta millia nummûm, plus collaturus, nisi à uerecundia tua; sola mediocritate munusculi impetrari posse confiderem, ne recusares. Cui simile est illud Quintiliani in X. de Terẽtio Varrone, Plures hic libros et doctißimos cõposuit peritißimus linguæ Latinæ, & omnis antiquitatis, & rerũ Græcarũ, nostrarumq;, plus tamen scientiæ collaturus, quàm eloquentiæ. A' qua Laurẽtij interpretatione, quatenus scilicet uoluntatem animi significari his dicit, non ualde abhorret nostra, qui illa sicut aoriston Græcum

In tus, sus, uel xus.

In rus.

cum

cum ἂν potentiali particula, per debens, uolens, uel potens, quæ omnino cum futuro societatem quandam habent, potius interpretanda censeam, Non taciturus, non debens, uel non uolens tacere. Non prætermissurus, non debens prætermittere. Collaturus, potens conferre, aut debens cōferre. Et Martial. Antoni Phario nil obiecture Photino, id est, non potens obijcere. Et Quintil. Detinet, atque obruit ingenia melius alijs uacatura. pro potentia, uel debentia uacare. Non est ab hoc loco alienum illud monuisse, hæc, quæ societatem quandam habere cum futuris dixi, generalius aliquid quàm uerè futura significare. Quod ex eo intelligi licet, quòd qui dicit, Omnes post occasum solis huc uenturos excludam: eos duntaxat qui uenient, significat, nō qui uolunt, debent, aut possunt uenire. Confirmare uidetur hanc interpretationem nostram ille Martialis uersus, Victurus genium debet habere liber: ubi & participiale pro interpretatione, & interpretatio pro participiali poni posse uidetur, uicturus, pro debens uiuere: & debet habere, pro habiturus est. Ex futuro in dus fit participiale nomen, quoties mea sententia & simili modo est interpretandum, & Græce per ea quæ in τέος finiuntur, est uertendum: ut, si illud Senecæ in paßiuam uocem sic mutes, Nullam fecit cometarum mentionem, nō prætermittendam siquid explorati apud illos comperisset. ita id interpretandum censeam, nō debentem prætermitti. Et Græce ad uerbum οὐ παραλειπτέαν. Sic apud autores alia multa paßim, Latine Græceq; interpretanda legas. Terentius, Eijciunda hercle est hæc animi mollities. id est, eijci debet. Et Iuuen. Res memoranda nouis annalibus. debens memorari, uel quæ debeat memorari. Et Vergilius, Quid memorandum æque Baccheia dona tulere. æque debens memorari, uel quod æque debeat memorari. & Græce ad uerbum, ἐκριπτέα ἐστὶν αὐτὴ ἡ μαλακότης. Et πρᾶγμα διὰ μνήμης ἀχητέον. Et τί οὕτω μνημονευτέον παρέχον τὰ τοῦ βάκχου δῶρα. Prisciano quoque hanc interpretationem confirmante, cuius uerba ex octauo

In dus.

octauo, ubi de modis agit, hæc sunt, Amandus, da, dum, ὁ φιλητέος, ἡ φιλητέα, τὸ φιλητέον, id est, qui, uel quæ, uel quod debet amari. Ac ne quis gerundi hæc putet, idem in x, nomina esse testatur, ubi docet multa tum nomina esse, tum participia. Eius uerba sunt, dicendus, ὁ λεχθησόμενος καὶ ὁ λεκτέος. legendus, ὁ ἀναγνωσόμενος καὶ ὁ ἀναγνωστέος. amandus, ὁ φιληθησόμενος καὶ ὁ φιλητέος. Nec aliter Latine licet interpretari Græcum nomen in τέος, quàm per hoc participiale: ut, Luciani illud καταπεμπτέος δὲ ὁ γανυμήδης πάλιν ἐς τὴν ἴδην. Demittendus autẽ rursus est Ganymedes in Idam. Nec fallere quenquam debet, quòd participiale hoc, eodẽ nonnunquã in loco & participiale esse potest, & participiũ. ut in illo, Ecce iterũ Crispinus adest mihi sæpe uocandus Ad partes. licet enim interpreteris, uel qui sæpe à me uocari debet ad partes, propter uaria uitia, uel qui sæpe à me uocabitur.

Participiale in dum.

Huius participialium generis dixerim & quod in casibus tantum nominatiuo & accusatiuo, genere dũtaxat neutro per dum finitur: quod scilicet simili id modo & Græcè per τέον uertitur, & Latinè per Debet cũ infinito paßiuo, præterquã in deponẽtibus, & paucißimis neutris, interpreteris licet, ut mox apparebit. Eò differt ab illis, quòd cũ ea tantũ paßiuè usurpẽtur, & adiectiuorum cõstructionẽ ubiq; seruent, ut in suprà positis exemplis liquet, hoc tũ actiue accipi, tum paßiue potest. Et paßiue quidẽ ab omni alio casu est absolutum, præterquã datiuo, qui omnibus huius terminationis participialibus est cõmunis. ut Cæsar, Quibus rebus quàm maturrimè occurrendum putauit. Terentius, Herus si redierit, molendum mihi esse. pro moli debere, & occurri debere. Et Iuuenalis, Viuendũ est rectè, tum propter plurima, tum de ijs præcipuè causis. id est, uiui debet rectè. Actiue etiam uerbi sui casum recipit. porrò actiue hoc loco latius accipi postulo, ut se ad neutra & deponentia extendit, ut, Recordandum est beneficij, parcendum est supplicibus: pro parci debet supplicibus. Plinius, Vtendũ Græcis erit uocabulis. Recipit autẽ & accusatiuũ,

priscis

priſcis quidem ſæpe. ut Varro de Re ruſtica, Canes potius cum dignitate acres & paucos habēdum. Idem, Singulis ubi pariant, faciendum haras quadratas. Idem, In fœtura dandum potius hordeaceos panes quàm triticeos. Lucretius, Externas quoniam pœnas in morte timendū. Cæteris rarius. Vergilius, Pacem Troiano ab rege petendū. Cicero Attico, Iterandū eadem iſta mihi. Cæſar de bello Gallico, Sequanis qui intra fines ſuos Ariouiſtum recepiſſent, quorum oppida omnia in poteſtate eius eſſent, omnes cruciatus eſſe perferendum. Cornelius Celſus, Imponendum eſt, quæ ſunt puri mouendo. Quibus exemplis ſignificatur debere haberi, debere fieri, debere dari, debere timeri, debere peti, debere perferri, debere imponi. Declarat quod dicimus, quòd ſæpe hanc interpretationem pro eiuſmodi participialibus poſitam ab autoribus reperias. ut Cornelius Celſus: Paulatim ergo debebit omißis his legibus, eò tranſire ut arbitrio ſuo uiuat. poterat enim dici, Paulatim eò tranſeundum eſt. Excepimus paulò antè ab hac interpretatione deponentia, & quædam neutra, ut quæ, propterea quòd paßiuum de ſe infinitum non creant, commodè per Debet, & paßiuum infinitum interpretari nequeas, per Oportet, & actiuum infinitum (ſicut grammatici faciunt) queas: id'que Græcorum exēplo, qui ſuū ὀετικὸν, quod huic, de quo agimus, reſpondet, per δεῖ uel χρὴ explicant. Veſcēdum eſſet homini fructibus, oporteret hominē ueſci fructibus. Vtendū erit Græcis uocabulis, oportebit uti Græcis. Recordandū eſt beneficij, oportet recordari beneficij. Item, Carendum eſt culpa, oportet carere culpa, Non eſt gaudendū alterius incommodis, non oportet gaudere alterius incommodis. Sic & illa, quæ accuſatiuos adſciuere, actiuè ſoluere licet, Habendum eſt canes acres, oportet habere canes acres. Quod ſi cui poſtremum hoc participialium genus, participiale potius uerbū ſiue gerundi modum, ſiue ſupinum nominari placet, ſicut Seruius (petendum) in illo, Pacem Troiano ab rege petendum: nominat, huic ego non admodum refragor,

gor, dummodo intelligat ab alijs, quæ eodem nomine à me suprà sunt nuncupata, omnino esse diuersum: quũ illa pro infinito Græco cum articulo (ut suprà dictum est) ubique usurpentur: hoc, pro aduerbio, quod Græci θετικὸν uocant, ut, Vadendum pro βαδιστέον. Nauigandum pro πλευστέον. Vescendum pro ὀπτητέον. Petendum pro αἰτητέον.

DE PRAEPOSITIONE.

PRAEPOSITIO est pars orationis, quæ certam eorum, quibus additur, habitudinem, ut loci, termini, ordinis, causæ, uel actionis determinat, fereq; quibus coniungi solet, ijs præponitur, ut, Aduenio ad urbem, redeo ab urbe. Aliter, Præpositio est pars orationis, quæ præposita alijs partibus significationem earum aut complet, aut mutat, aut minuit. Complet, ut intercipio, demiror. Mutat, ut aufero. Minuit, ut subrideo.

Præpositiones quot numero.

Sunt quæ extra compositionem usu sint receptæ numero plus minus quinquaginta: Ad, apud, ante, aduersus uel aduersum, cis, citra, circum, circa, circiter, contra, erga, extra, intra, inter, infra, iuxta, ob, penes, per, pone, post, prope, propter, præter, secũdum, supra, secus, trans, ultra, uersus. A, ab, abs, absque, cum, corã, de, è, ex, pro, præ, palam, sine, tenus. In, sub, super, subter, & clam, & procul, ut quibusdam placet: harum pleræque uariè confunduntur: de quibus, quæ mihi succurrent, nunc subijciam.

Ad.

AD, motum ad aliquid significat, ut Ad te ibam. Item iuxta, uel prope. ut Curtius, Erat ad ripam fluminis ingens arbor. Liuius, Habes hortos ad Tyberim. Idem, Ad Senam castra alterius consulis erant. Idem, Ad Capuam castra locant. Apud. ut Cicero, Decem fiscos ad Senatorem quendam relictos. Idem, + Ad Marcũ Leccã te habitare uelle dixisti. Vergilius, Prima quod ad Troiã pro charis gesserat Argis. Liuius, Dum hæc ad Veios geruntur

Sic sunt in oratione pro Cælio.

2 + al. apud M. Lepidum. de hoc autem loqui Ciceronem non de M Portio Lecca, ex historia liquet. verum ad pro apud sæpe usum esse eundem notum est. Haec duo exempla ex corruptis Seruij commentarijs uidetur descripsisse Linacrus.

runtur. Contra.ut Cicero, Ne ad eam meditere, imperatum te offendam. Et propter. ut Propertius, Panditur ad nullas ianua nigra preces. Aliquando utilitatem quandam, uel contra, uel aduersus: ut in talibus, Ad parotidas, ad tormina. Item in comparatione: ut, Nihil ad tuum equitatum. Terentius, Sed nihil ad nostram hanc. Circiter. Cicero ad Quintum fratrem, Sanè frequentes fuimus omnino ad ducentos. Cæsar in comment. Ex ijs qui arma ferre possent, ad millia nonaginta duo. Summa omnium fuerunt ad millia CCCLXVIII. Pro circa. Cicero ad Atticum, Tu quoniam iturum te in Asiam esse putas, ad quæ tempora te expectem, facias me certiorem, uelim. Hircius de bello Aphricano, Cum iam ad solis occasum esset. Item Varro de Re rustica, Nam refert, in agro ad quam partem cœli quisq; locus spectet, sicut ad quod tempus quæque res facillimè crescat. In quo exemplo, priore loco pro Versus, posteriore pro Circa, accipitur. Aliter uerò in talibus. ut Cæsar, Is dies erat ad quintum Calendas Aprilis, Lucio Pisone, Aulo Gabino COSS. Idem, Siquid uellent, ad Idus Aprilis reuerterētur. Videtur enim significari ipse quintus dies ante Calēdas, & ipse dies Iduum. Innuere uidetur hoc præpositio & breuitatem quandam, ut in eo quod dicimus, Ad tempus. ut Quintilianus, Fingere nimirum ad tempus uidebor. Varro, Qui cum ad tempus latitasset, tandem sub sponda iacens inuentus. Accipitur & pro ante. Suetonius Ad pedes stare passus est. Et quasi pro In. ut Ad diem uenit. ubi defectus articuli, ambiguitatem facit. Significat enim ipso die, uel statuto die. Pro post. ut Cicero ad Atticum, Aut nescio quid intersit, utrùm illuc nunc ueniam, an ad decem annos. Item ad eundem, Solebat me pungere, ne Sampsicerani merita in patriam, ad annos sexcentos maiora uiderētur quàm nostra. Aliquando accessionem, uel Vltra, significat. ut in illis, Ad hæc, Ad hoc, quæ pro coniunctionibus multi accipiunt. Præterea iungitur actioni. Cicero, Hic autē locus ad agendū amplissimus.

Sunt

Sunt & alia significata, sed quæ facilius ex ipsis intelligentur exemplis, quàm interpretatione per alia uerba, qualia sunt in illis, Canit ad lyram. Studet ad lucernam. Pinxit ad exemplar. Et in illo Horatij, *Ad strepitum citharæ cessantum ducere curã.* Et Ouidij, *Mortua crede mihi, tamen ad tua uerba reuixi.*

APVD, *quæ hoc præcipue ab* Ad, *differt, quòd post uerba motus non adhibetur, & tũ ad locũ, tum ad personã refertur.* Ad *locum. ut* Terentius, *Apud forũ modò è* Dauo *audiui.* Ad *personam.* Cicero *ad* Attic. *Ego cum triduo cum* Pompeio, *et apud* Pompeium *fuissem.* Item *pro* A'. *ut* Cicero, *Apud maiores nostros factitata.* Idem, *Huius sententiæ grauitas à* Platonis *autoritate repetitur: apud quem sæpe hæc oratio usurpata est.*

ADVERSVS *uel aduersum & pro* Erga, *ponitur.* Terentius, *Et id gratũ fuisse aduersum te habeo gratiam.* Et *pro* Contra. Idem *in* Phormione, *Ego te complures aduersus ingenium meũ menses tuli, pollicitantem & nihil ferentem.* Et *pro* Cõtra, *uel* Eregione. Plinius, *Et* Leruia *aduersum* Antipolim.

CIS, *cui aduersatur* Vls, *quæ iã exoleuit: &* Citra, *cui opponitur* Vltra, *inuicem ex se intelligũtur.* Cis *tamen ferè montiũ & fluminũ nominibus iungitur. ut* Liuius, *Cis montes castra* Liguriũ. *Itẽ cis* Tyberim, *& cis* Alpes *dicimus.* Citra *tum ijsdẽ quibus* Cis *iungitur, idemq; ualet.* Cæsar, *Qui sunt citra* Rhenum. *tum pro* Sine, *accipitur.* Quintilianus, *Tũ nec citra musicen, grãmatice potest esse perfecta.* Pro Intra, *quoq;, sed ut ad rem refertur, non locum.* Seneca, *Edi citra cruditatem, bibi citra ebrietatem.*

CIRCITER, *& ad tempus refertur. ut* Cicero *ad* Atticum, *In quibus scriptum esset te in* Epirum *iturum circiter* Calendas Sextiles. Plautus *in* Mostell. *Redito huc circiter meridiem.* Et *ad numerum. ut* Curtius, *Multi eo bello capti, circiter duo millia desyderati.*

EXTRA, *præpositioni* Intra, *opponitur, alteraq; ex altera intelligitur.* Nam *& foris esse aliquid significat.* Horatius,

Iliacos

Iliacos intra muros pugnatur & extra. Et pro, præter, legitur. Terentius in Phormione: Extra unam ancillulã. Plinius de Cornelio, Extra supradictos scripsit Theophrastus apud Græcos.

INTRA, præter id quod aduersatur, Extra, ut in Horatij exemplo, etiam quasi citra aliquid, uel non ultra, uel non exiens significat. ut Cicero ad Sulpitium, ueluti citat Gellius, Sed tamen quoniam effugi eius offensionem, qui fortasse arbitraretur, me hanc rempublicam non putare, si perpetuò tacerem, modice hoc faciam, aut etiam intra modum. Horatius, Tutus & intra spem ueniæ cautus. Celsus in quarto, Sed interdum omne malum intra dolorem est, isq; modò tarde, modò celeriter soluitur, interdum usq; ad perniciem procedit. Idem in tertio, Ex phreneticis alij hilares, alij tristes sunt, alij facilius continentur, & intra uerba desipiunt: alij consurgunt, & uiolenter quædam manu faciunt.

INTER, & pro, in medio, legitur. ut Inter os & offam. Et pro, inuicem, Ad, uel In. Vergilius, Conuersiq; oculos inter se, atq; ora ferebant. Et pro, in societate, uel cœtu, uel in numero. ut Inter uicinos, inter æquales, inter reges. Et pro, in tempore. ut Inter quietem, inter pugnandum, inter cœnam. Cicero, Si hoc tibi inter cœnã & in illis immanibus poculis tuis accidisset. Idem Trebatio, Illuseras heri inter scyphos, quòd dixeram.

OB, &, propter, significat. Vergilius, Cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis. Et, antè. ut Plautus in Mostellaria, Glaucoma ob oculos obijciemus. Cicero pro Rabirio, Mors ob oculos sæpe uersata est.

PENES, autore Festo, personam & dominium, ac potestatem significat. Apud, uerò personam cum loco. Ouidius, Me penes est unum uasti custodia mundi. Horatius, Quem penes arbitrium est, & ius, & norma loquendi. Etiam paulò aliter: ut Fides esto penes autores. Aliquando ad locum refertur, ut in Rhetoricis ad Herennium, Ita petulans est, atq; acer, ut ne ad solarium quidem (ut mihi uidetur) sed penes scenam, & in eius=

d modi

9 in. [illegible] est. Glaucoma ob oculos obijciemus [illegible] et Prisc. legit lib. 6.

modi exercitatus sit locis.

PER, transitum per aliquid significat. ut Terentius, Per impluuium fucum factum mulieri. Refertur'q; ad locum, & tempus. per noctem, per tramites. Aliquando periphrasis est, solius, quasi sine alio significet. Cicer. Reliqua per nos agemus. Martialis, Hoc per me didici dicere, Caesar aue. Cato in Re rust. Côterito in mortario per se utrunq;. Aliquando causam, uel impedimentum insinuat. ut Terentius, Si fieri potest, ut ne pater per me stetisse credat. id est, mea causa, uel me impediente. Cicero libro decimo Epistol. Et postquam de meo cursu reipublicae sum uoce reuocatus, nunquam per M. Antonium quietus fui. Idem libro primo Epistol. Senatus haberi ante Calendas Februar. per legem Pupiam, id quod scis, non potest. Aliter quoq; sumitur, ut cum in iureiurando obtestandoq; adhibetur. Ouidius, Per'q; nouem iuro numina nostra deas. Vergilius, Per caput hoc iuro. Terentius, Quod ego per hanc te dexteram oro, obtestor'q;. Aliquando pro, sub, quodam modo accipitur. ut Liuius, Per speciem uenandi urbe egressi. Idem, Cum appropinquaret ianuae rex, ut per causam aliquã in angustijs sustineret à tergo agmen. Et pro, in, paulò, tamen aliter quàm suprà. Suetonius in Caesare, Nam uisus erat per quietem matri stuprum intulisse. Plautus in Menaechmis, Non potuisti per tempus magis aduenire, quàm nûc aduenis. Cuius contrarium uidetur significare, post tempus. Cicero pro Quintio, Ego pro te hoc consulo post tempus, & in aliena re: quoniam tu in tua re, cum tempus erat, consulere es oblitus. Item pro, ad, uel, in. ut Suetonius, At negante quodam per contumeliam facile hoc ulli foeminae fore.

PROPTER, & causae effectrici inseruit. ut Vergilius, Te propter Libycae gentes, Numadum'q; tyranni Odere infensi Tyrij: te propter eundem. Et, prope, uel iuxta, significat. Idem, Propter aquae riuum uiridi procumbit in ulua. Idem, Athesim seu propter amoenum. Terent. Propter hunc assiste. Cicero in

Rheto

Rhetoricis, Fluuius Eurotas qui propter Lacedæmonem fluit. Idem in Pisonem, Mihi hic uir clarissimus qui propter te sedet.

PRAETER, aliàs exceptionem dicit. ut Horatius, Graijs ingenium, Graijs dedit ore rotundo Musa loqui, præter laudem nullius auaris. Aliàs, contrâ, significat, ut præter spem, præter opinionem, præter ætatem. Terentius, Adeon' impotenti esse animo, ut præter ciuium Morem, atq; legem, & sui uoluntatem patris, Tamen hanc habere studeat cum summo probro? Aliàs, supra, uel, ultra. Plinius, Præter hominem, somniare equos, canes, boues, pecora, capras, palàm est. Terentius, Et quia erat præter cæteras egregia forma, ac liberali. Aliàs, ante. ut Cicero in Verrinis, Præter oculos soli ferebant.

POST, & ad rem refertur. Vergilius, Tu post carecta latebas. Et ad tempus: qua ratione illa dicta sunt, postea, & post illa, id est, post ea tempora, & illa tempora. Etiam illa (post hominum memoriam.) Cicero in Verrem, Quod nemo unquam post hominum memoriam fecit. Idem pro Milone, Vnius post homines natos fortissimi uiri, id est, post id quod homines possunt meminisse, & postquam homines sunt nati.

SECVNDVM, & pro, iuxta, uel, post, legitur. ut Seruius Sulpitius, Duo uulnera accepisse, unum in stomacho, alterum in capite secundum aurem. Aliàs pro, post. Cicero, Proxime autē & secundum deos, homines hominibus maxime utiles esse possunt. Idem ad Atticum, Secundum te, nihil est mihi amicius solitudine. Idem ad eundem, Spem ostendis secundū comitia. Aliàs loco, pro. ut Secundum te litem do. Idem ad eundem, Serranus quoq; horum loco sententiam rogatus, multa secundum causam nostram disputauit. Aliàs pro, In. ut Secundum quietem. Pro per, uel, iuxta. Idem, Scribis tibi in animo esse obseruare Cæsarem: & si secundum mare ad me ire cœpisset, confestim in Samnium ad me uenturum. Et pro, super. ut Sallustius in Iugurtha, Secundum ea uti deliberetis, ut è republica, &c. Aliàs imi-

tationem quandam dicit, ut Secundum Pythagoram uiuo. Etiam Græco more pro κατὰ ponitur, ut Secundum Platonem. Quintilianus, Ego tamen secundum consuetudinem sæpe dixi dicamq́; perfectum oratorē esse Ciceronē. Quod genus, aliqui per, iuxta, proferunt, Iuxta Platonem, Iuxta Aristotelem.

SVPRA, pro ὑπέρω, uelut opponitur, Infra. Vergilius, Olli ceruleus supra caput astitit imber. Et pro, ultra. Idem. Rara sit, an supra morem sit densa, requiras. Sic & uiginti supra centum dicimus.

Rursus A', & motum à loco significat: Vergil. Etiam Argiua phalanx instructis nauibus ibat A' Tenedo. Et ad agentem causam refertur, ut Victus à Scipione. Et pro, post, accipitur. Plinius, Virus equi à coitu statim collectum. Et pro, de. ut Terent. A' uilla mercenarium uidi. Sic Paulus, Ab hasta Pompeia, uel à nouo castro, dicimus potius, quàm de hasta Pompeia, uel de nouo castro. Quanquam sic quoq; loqui aliquos inuenias, nec indoctos. Et uice, pro. Cicero, Vt nemo contra ciuium perditorum popularem, turbulentamq́; dementiam, à senatu, & à bonorum causa steterit cōstantius. Item pro ἕνεκα, siue, quantum ad, uidetur interdum accipi. Idem ad Atticum, Sumus flagitiose imparati cum à militibus, tum à pecunia: quam quidem omnem non modò priuatam quæ in urbe est, sed etiam publicam quæ in ærario est, illi relinquimus. Idem ad Atticum, Qui sic inopes & ab amicis, & ab existimatione sunt. Columella, Diem deinde, quo domituram auspiceris, bonum à tempestatibus & religionibus matutinum eligito. Idem de bobus, Apenninus durißimos, omnemq́; difficultatem tolerantes, nec ab aspectu decoros. pro, quantum ad milites, pecuniam, tempestates, aspectum. Et aliter, ut in tali sermone. Cæsar, Opportuno atq; occulto loco à millibus paßuum circiter duobus, Romanorum aduentū expectabāt. pro interuallo duûm millium paßuum. Idem, Positis castris à millibus paßuum quindecim, auxilia Germanorum expectare consistunt.

ſiſtunt. Et, *uerſus.* Plin. XXXIII. *de coticulis, Quod à ſole fuit, in ijs melius, quàm quod a terra. pro uerſus ſolem, & uerſus terram.* Et, *ſeparationem. ut* Defendo *à frigore myrtos, abhorreo à bello.* Aliter *quoq; in illo* Cæſaris *cum ſimilibus,* Amplitudo *cornuũ & figura & ſpecies multum à noſtrorũ boum cornibus differt.* Hæc *ſtudioſe conquiſita, ab labris argento circuncludunt. pro eo quod eſt a parte labrorũ.* Idem, Ab Decumana *porta irrumpere conantur.* Et *miniſterium aliquod per circuitionẽ explet, ut* A' *manu, à ſtudijs, à commentarijs, à libellis, à rationibus: pro miniſtro uel ſeruo, qui præeſt ſtudijs, commentarijs, libellis, rationibus.* Suetonius, Super *hos* Polybium *à ſtudijs,* Narciſſum *ab epiſtolis, &* Palantem *à rationibus, quos decreto quoq; ſenatus, non præmijs modo ingẽtibus, ſed & prætorijs, quæſtorijsq; ornamentis ornari libenter paſſus eſt.*

Synonyma huic ſunt AB, & ABS, *uſu tamen omnino inter ſe differunt, ut* Priſcianus *in primi* Vergiliani *carminis examine præcipit. Ait enim,* A', & Abs, *uocali ſequente non adhiberi.* Ab *uerò non modò uocalibus ſequentibus, ſed etiam conſonantibus quibuſdam, quæ uidelicet non male ſonent, ſi, ab, præcedat.* Plautus, Da *puere ab ſummo.* Idem, Numnam *hinc ab nobis domo eſt?* Cæſar *in Commentarijs,* Hoc *conſilio probato ab ducibus.* Idem, Ne *id quidem* Cæſar *ab ſe impetrari poſſe.* Cicero *quoq;,* Ab *tuo & ab* Cordilio *ait.* Abs *uerò præcedere,* Q. *ut* Abs *quiuis homine. &,* T. *ut* Abs *te.* Abſq; *uerò pro, ſine, accipitur.* Terentius, Nam *abſq; eo eſſet, recte ego mihi uidiſſem.*

CVM, *comitatum ſignificat. ut* Vergilius, —Feror *exul in altum* Cum *ſocijs, natoq;, penatibus, & magnis dijs.* Alibi *circunſtantiam inſtrumenti: qua ratione ſemper tacetur.*

DE, *ſignificat materiã ſiue* περὶ *(neceſſe eſt enim* Græcis *interdum uti) ut* Cæſar *ſcripſit de grammatica.* Et, *à, uel, ex. ut* Terent. Liceret *diſcere id de me.* Idẽ Andr. Clamat *de uia.* Verg. Templum *de marmore ponam.* Cicero *ad* Attic. Emi *domum de*

 Craſſo

Crasso. Plautus in Penul. De te quidem didici hæc omnia. Cicero ad Atticum, Postea Messala de Pompeio quæsiuit. Et, propter. Terent. Quantum nos amas de fidicina hac? Et, Lætus est de amica. Cicero in Acad. Et nisi de uia fessus esset, continuo ad nos uenturum fuisse. Idem, Vt primo Punico bello Regulus captus, cum de captiuis commutandis Romam missus esset. Plaut. in Trucul. Nam mihi de uento miserè condoluit caput. Et, secundum, uel, pro. Vergilius, Nanq; humeris de more habilem suspenderat arcum. Item Cicero ad Atticũ, Id ego ita fieri uolui, de Caij Duronij sententia, quem & amicissimum Miloni perspexeram, &c. Idem, Quid sentis igitur? Nihil nisi de tua sententia. Et, per. ut Quintil. ex Cicerone pro Murena, Vigilas tu de nocte, ut tuis consultoribus respondeas. Horatius, Vt iugulent homines surgunt de nocte latrones. Cicero ad Quintum fratrem, Properando etiam citius quàm si de nocte uigilassent, perueniant quò uelint. Aliter quoq; accipitur, & quasi pro, quantum ad, uel, quo ad. ut Cicero ad Terentiam, De familia quo modo placuisse amicis scribis, faciemus. id est, quod ad familiam attinet. Terent. De uxore ita ut possedi nihil mutat Cremes. Et pro, post. ut Cæsar, Cum de tertia uigilia Petreius & Afranius castra mouissent. Idem, De media nocte missus equitatus. Idem, Reliquos de media nocte proficisci iubet.

È & EX, ad materiam referuntur. Vergilius, In foribus pugnam ex auro, solidoq; Elephanto Gangaridum faciam. Et, post, uel, ab, significant. Idem, Tempore iam ex illo casus mihi cognitus urbis. Et, secundum, uel, pro, quo modo dicimus ex dignitate, ex usu, è republica, ex sententia, ex pacto. Terentius, Huncccine erat æquum ex illius more, an illum ex huius uiuere? Idem Eunucho, Ad omnia hæc magis opportunus, nec magis ex usu tuo nemo est. Cicero Acad. Conscendens nauem sapiens num comprehensum animo habet, atq; perceptum se ex sententia nauigaturum? Idem Attico, Statues ut ex fide, fama,

req;

req; mea uidebitur. Et culpam uel uitium insinuat. Cicero, E renibus laborat. Terentius, Laborat è dolore. Et, A', uel, In. ut Cæsar, Ex uinculis causam dicere. Et Cicero, Ex tempore officium quæritur. Et, A', uel, Per. ut Terentius, Grauida è Pamphilo est. Et, propter. ut Cecilius Plinius, In Narniensi uerò balneum etiam ex epistolis meis.

// lib. 2. Tu cum e renibus laboraret ... us.

PRO & causam, significat. ut Terentius, Ego te pro istis dictis, & c. scelus ulciscar. Et, ante. Sallustius, Quòd nisi Catilina pro curia signum dare maturasset. Suetonius, Religato pro foribus canc. Et quasi pro ratione uel modo. ut Ouidius, – Grauius Saturnia iusto, Nec pro materia fertur doluisse. Vergil. Pro se quisq; uiri. Cæsar Comment. Pro multitudine autem hominum, & pro gloria belli atq; fortitudinis, angustos se fines habere arbitrabantur. Idem, Pro tempore & pro re, consilium caperet. Sallustius in Iugurtha, Quòd singuli pro opibus quisque quàm plurimas uxores, denas alij, alij plures habeāt. Vergilius, Nunc te marmoreum pro tempore fecimus. Et, In. ut Pro tribunali. Item, quasi in defensionem uel auxilium significant. Vergilius, Stabant pro templo. Item, Pro curribus astant. Ouidius Trist. Mulciber in Troiam, pro Troia stabat Apollo. Terentius, Pro isto haud stares. Sic dicimus, Cicero pro Milone, Rabirio, uel Ligario. Modo ueluti loco alicuius uel iure significat. ut Terentius, Pamphilum pro uxore habere hanc peregrinam. Idem, Hoc tibi pro seruitio debeo. Silius, Cerno equidem, nec pro nihilo est, mihi fœdera rumpi. Sic sæpe dicitur, pro nihilo habeo, pro nihilo duco. Terentius, Nunc hæc plane est pro noua. Plinius, Iunipero spina pro folio est. Sallust. Audacia pro muro habetur. id est, loco folij & muri. Cauendum tamen ne rei ueræ in hoc significato hanc præpositionem præponamus, ut si filius sis, dicat aliquis, Habeo te pro filio.

PRAE, significat, ante. Liuius in primo, Propter Tyberim fluuium, qua præ se armentum agens nando traiecerat. Sic dici-

tur, Præ me fero, præ te fers: pro eo quod est, Ante me, ante te. Et propter, uel, ob. ut Præ nequitia Apulei, præ luxuria cuncta profuderat. Terentius, Misera præ amore exclusit hunc foras. Idem, Vide quàm iniquus sis præ studio, dum id efficias quod cupis. &c. Modò quasi in comparatione. Liuius de bello Macedonico, Sed quia ista præ ijs, quæ à te tuisq; quotidie alia super alia facinora eduntur. Idem, Paruam Albam præ ea. quæ conderetur, fore. Sic iungitur cum quàm. ut Plautus in Aulularia, Sed hoc etiam pulchrum est, præquam ubi sumptus petunt. Cum ut. Terentius, Ludum iocumq; fuisse illum alterum, præ ut huius rabies quæ dabit. quanquam hæc ad constructionem potius. Reliquæ sunt de ijs, de quibus agere instituerã, quatuor, In, sub, super, & subter. De quibus, quoniam constructionem cum significato mutant: præterea duabus alijs, quarum constructio uariat, alio loco agemus.

DE ADVERBIO.

DVERBIVM *est pars orationis quæ ut proprij, uel appellatiui adiectiuum, sic ipsa uerbi maximè, aliquando etiam adiectiui significationẽ uel determinat, ut Recte facio, ualde grauis: uel destruit, ut Non scribit, non grauis. hoc etiam cum appellatiuis iungitur, ut Non homo. Sunt autem aduerbiorum genera multa. Nam & Localia duplicia. Interrogandi, ut Vbi, unde, quò, quà, quorsum, & quæ ad ea redduntur.*

Localia.

Ad, Vbi: hic, isthic, illic, ibi, intus, foris, ubiq;, utrobiq;, paßim, usquam, nusquam, neutiquam. Item supra, infra, subtus, extra, intra, cum in aduerbia migrant. Ad, Vnde, hinc, abhinc, pro ab hoc loco. Isthinc, illinc, inde, eminus, cominus, alicunde, undeunde, undequaq;, undecunq;, indidem, superne, inferne.

Ad, Quo: huc, isthuc, illuc, eò, illò, aliquò, quoquò, quocunq;,

intrò,

intrò, foras, usq;, quod absolutionem spatij tum in loco, tum in tempore significat: ut Vsq; ad Cordubam, usq; ad noctem.

Ad, Quorsum: horsum, isthorsum, illorsum, prorsum, rursum, quoquouersus, quaquauersus, pessum, sursum, deorsum.

Ad, Quà: hàc, isthac, illàc, quaquà, quancunq;. Ad, Quò: &, unde, simul, ultro, citro.

Et Tẽporis, rursus, duplicia: et interrogãdi, ut quãdo, quãdiu, quandudum, quampridẽ, quousq;, quoties: & quæ his reddũtur.

Ad, Quando: heri, hodie, cras, pridie, postridie, perendie, nudiustertius, nudiusquartus, quintus, sextus, septimus, et deinceps. Diu, noctu, interdiu, nunc, iam, nuper, aliquando, aliàs, olim, pridem, dudum, quod tum ad breuitatem temporis refertur, ut Terentius, Narro huic, quæ tu dudum narrasti mihi. Tum longitudinem. Plautus, Quàm dudum è foro aduenisti domum? Non ita dudum. Quod Prisciani etymologiæ consentit, qui dudum, quasi diu dum, dici putat. Tum pro tunc, cui etiã addatur eius redditiuum Quum. Interim, interea, sero, tempori, serius, temperius. Ouidius, Temperius cœlo modo serius incidis undis. Prius & posterius. Statim, continuo, protinus, illico, antehac, posthac, commodum. Apuleius, Commodùm limen euaserant, & fores ad pristinum statum integræ resurgunt. Primum, cum alijs cumprimum, quamprimum, utprimum. Euestigio, extemplo, actutum, repente, derepente, subito, ocyus.

Dudum. Tum. Temperius. Commodum.

Ad, Quandiu: tantisper, paulisper, aliquantisper, parumper, semper, usq; pro assidue. Ouidius, Vsq; metu micuere sinus. Terentius, Vt animus in spe atq; in timore usq; antehac attentus fuit. Aeternum, ætatem, diu, iandudum, iampridem, cum scilicet præsenti iungitur, ut in constructione dicetur. præterea, iamolim.

Ad, Quoties: sæpe, raro, subinde, identidem, plerunq;, quotidie, quotennis, in dies, nunquam, toties. Et quæ numeralia dicunt, Semel, bis, ter, quater, quinquies, sexies, & sic deinceps mil

lies, pluries, infinities. Si modò legantur apud idoneos ueterum.

In diem. In horam. *Ad, Quousq; : adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, In diem, In horam. Quorum alterum, quasi ipsius tantum diei ratione habita significat. Alterum, quasi unius tantum horæ. Quintilianus, Non ut feræ uolucres, præsentis modo cibi memores in diem uiuunt. Sallustius, Panem in diem mercari. Cicero Philip. Hæc quæ in horam uiuunt, non modo de bonis ciuium, sed ne de utilitate quidem sua cogitauerunt. Ponitur, in diem, aliquando & pro in spatium unius tantum diei. Ouidius Metam. Currus petit ille paternos, Inq; diem Alipedum ius & moderamen equorum.*

In dies. In horas. *Item, In dies, In horas, quæ per singulos dies, & per singulas horas significant, sed ferè cum incremēto aliquo. Itaq; ferè comparatiuis, uel uerbis incrementum significantibus iuncta leguntur. Cicero, Cum id malum serperet in dies magis. Liuius, Crescente in dies multitudine. Vergilius, Gallo cuius amor tantum mihi crescit in horas, Quantum uere nouo uiridis se subijcit alnus. Aliquando tamen cum alijs. Cecilius Plinius, Expectantem in horas. Videntur etiam hæc posteriora quasi pro die & hora accipi. Plinius decimo, Condit in thesauros maxillarum cibum Sphingiorum & Satyrorum genus, inde sensim ad mandendum manibus exprimit. Et quod formicis in annum solenne est, his in dies uel in horas. Huius generis sunt æternū, semper, ætatem. Nec ignoro ex his multa etiam ad, quandiu, responderi posse.*

Ordinis. Omnino. *Proxima his sunt, quæ Ordinis dicuntur. ut Inde, deinde, dehinc, deinceps, nouißime, postremo, in primis, primum, iamprimum, inuicem & uicißim pro secundo loco, denique, demum, tandem, ad summam, in summa, omnino, ut Cæsar de bello Gal. Sibi autē mirum uideri quid in sua Gallia, quam bello uicisset, aut Cæsari aut omnino populo Romano negotij esset. Tria tamen illa, (Deniq;, demum, tandem,) etiam sermonis absolutionē cum celeritate nonnunquam indicant. Vergilius, Nil nostri miserere, mori me deniq; cogis. Plinius natur. histor. Ea demum so-*

la auium non nisi uolando pascitur. Cicero, Quousque tandem abutere patientia nostra Catilina? Fungitur horum uice interdum, breuiterq;. Plinius de Luscinijs, Breuiterq; omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit. Breuiterq;.

Sunt & quæ Diuisiua, uel Diuidendi uocentur, ut bifariam, trifariam, multifariam, aliquotfariam.

Et Interrogatiua siue Interrogādi, à iam dictis diuersa, Cur, quare, Quin pro cur non, quid ita, quianam pro cur, quamobrem, quemadmodum, quomodo, ecquid, quod Donato significat aliquantulum'ne. Et quò pro ad quem usum uel quam utilitatem. Horatius, Quò mihi fortunam, si non conceditur uti? Et unde: ut, Iuuenalis, Vnde tibi frontem libertatemq; parētis? Præterea quantum, & quàm pro quantum. Alia interrogandi species. Ecquid.

Scire licet omnia interrogandi aduerbia, cuiuscunq; sint generis, non minus quàm interrogatiua nomina, infinite usurpari posse, ut Video cur uenias. Sunt in aduerbijs & alterius generis infinita tum particularia tum uniuersalia, ut quamlibet, quantumcunq;, quantumlibet, quantumuis, & quamuis pro quantumuis.

Sunt & Vocandi aduerbia, ut heus.

Et Respondendi, ut heu.

Et Negandi, ut non, haud, nequaquam, ne pro non. Terentius, Hoc modo te obsecro, ut ne credas à me allegatum hunc senem. nisi potius totum illud, ut ne, ἵνα μὴ significat Parum, pro non, uel non satis. Sallustius, Nobis ea res pro magnitudine parum comperta. Parum.

Affirmatiue respondendi, Etiam, sic, ita, quidni?

Concedentis uel de opinione cedentis, ut Quid isthuc? Terentius, Quid isthuc, si ita animum induxti tuum? Seruio præterea concedentis sunt, licet & esto.

Affirmationis uel Confirmationis, ut Certe, profecto, sanè, planè, prorsus, adeò, nempe, utique, nimirum, scilicet. Cicero ad Confirmationis.

Atticum, Si taceo oppressus & captus, quo dolore esse debeo? Quo sum scilicet. Videlicet, ilicet. Et næ diphthongo scriptum. ut Terentius, Næ ista istum haud nouit. Cicero in Philippicis, Næ tu si id fecisses, melius famæ, melius pudicitiæ tuæ consuluisses. Et, quidem, aliquando, ut Cicero, Aut enim nemo, quod quidem magis credo: aut si quisquam est, ille sapiens fuit. pro certe magis credo. Et, equidem, quod ideo inter hæc potius conieci, quàm inter coniunctiones, quòd sensus non coniungit. Persius, Per me equidem sint omnia protinus alba.

Scilicet. Næ. Quidem.

Iurandi, ut Hercule, mehercules, Pol, ædepol, Castor, ecastor, diusfidius, mediusfidius.

Hortandi, ut eia, age, agite, agedum, ehodum, sodes, sultis, amabo, amabote.

Prohibendi, ut ne.

Optandi, ut utinam, si, osi, sisi, ut, ô. Differunt hæc à uerbis optandi, quòd hæc, notæ uelutiq; nomina sint optandi: Verba rem aliquam definitam, cum optandi affectu significant. Simile quiddam intelligatur in, homine, &, uno. hoc nanque nomen est numeri: homo etiam substantiam significat, cui inclusa sit unitas. Simile notatur discrimen inter, ego, &, scribo, & inter, age, &, scribe, &, doctißimus, ac, ualde.

Exclusionis siue solitudinis, tantum, solum, tantummodo, solummodo, duntaxat, modo, demum.

Congregandi, ut simul, unà, pariter, uniuersim, coniunctim. Cæsar, Huius omnis pecuniæ cõiunctim ratio habetur, cum quibus aliquid confine habent. Vniuersaliter, generaliter, in uniuersum, in totum, generatim.

Et quæ Negatæ solitudinis, siue ea congregandi uocare uelis, Non solum, non tantum, non modo, nedum.

Separandi, ut seorsum, segregatim, priuatim, egregie, speciatim, nominatim: ut, Cicero ad Seruium, Duo quidem nominatim rogo, primum, ut siquid satis datum erit, amplius eo nomine non

peti

peti cures.

Sunt & diuersitatis, ut aliter, secus.

Eligendi, ut potius, potissimum, imo, & satius.

Qualitatis, ut docte, pulchre, fortiter, sapienter.

Quantitatis, ut parum, minime, maxime, ad summum, summum, longissime, omnino. Columella, Ea extet minime tribus pedibus. Cicero pro Milone, Vnus aut ad summum duo inuenti sunt, qui Milonis causam non probarēt. Idem ad Atticum, Scies igitur fortasse cras, summum perendie. Plinius, Pars nostra terrarum, de qua memoro, ambiente, ut dictum est, oceano uelut innatans, longissime ab ortu & occasu patet. Cæsar de bello Gal. Erat omnino in Gallia ulteriore legio una. pro ad summum. Minime. Ad summum. Summum. Omnino.

Præterea si modò aduerbia sint, ac non potius nomina ad Græcorum imitationem per eclipsim dicta: modicum, paululum, minimum, plurimū. Sunt & qui (ut plurimum) usurpent, sicut Græci ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, quod (plurimum) ueteres dixerunt.

Comparandi, ut magis, minus, maxime, minime. aliter quoque, comparationis siue collationis sunt, tam, &, quàm, tantum siue intantum, & quantum. Item cum pro, tam, &, quàm, sumuntur, æque, &, ac, sed proprie in quantitate. Suetonius, Cæsari nihil æque ac iudicis acerbitas profuit.

Intendendi, ut ualde, perquā, longe, prorsus, penitus, omnino, magnopere, impense, impēdio, apprime, & aliquando bene, male, peius, pessimè, admodum, adeò pro ualde, & in primis pro ualde.

Remittendi, ut sensim, paulatim, pedetentim, uix, ægre.

Et quæ Rei non plane peractæ appelles, ut penè, fere, temerè pro ferè, propemodum, & tantum non: ut, Suetonius in Tib. Tantum non aduersis tempestatibus Rhodum enauigauit. Et quod idem significat modo non, ut Terentius in Phorm. Senem per epistolam pellexit, modo non montes auri pollicens. Rei non peractæ.

Demonstrandi, ut En, ecce. Et aliter demonstrandi, ut sic: ueluti cum dicimus, Sic percute, sic pronuntia.

Explanandi siue declarandi, Græci διασαφητικοὺς uocant, ut id est, hoc est, & siue aliquando. Cicero ad Atticum, Tum reliqua uidebimus, id est, quo, & qua, & quando. Idem ad eundem, Qui dum urbem, id est, patriam amamus, dumq; rem conuenturam putamus, ita nos gessimus ut planè interclusi captiq; simus. Quintilianus, Vt Aristarchus & ætate nostra Palæmon, qui uocabulum, siue appellationem nomini subiecerunt.

Id est.

Dubitandi, ut forsan, forsitan, fortaßis, fortasse, forsit, fors. Vergilius, Quos illi fors ad pœnas ob nostra reposcēt Effugia. Horatius, Dißimile hoc illi est, quia non ut forsit honorem, Iure mihi inuideat quiuis, &c. Vsurpantur hæc ubi incertum est, factá'ne res sit, nec'ne. Vt Horatius, -Et fortasse cupressum Scis simulare. Terentius, Bona fortasse.

Euentus, ut fortè, fortuito, casu, forte fortuna. Vtimur his, ubi factum quid indicatur, sed fortuito. Vergilius, Fortè sub arguta consederat ilice Daphnis. Terentius, Forte fortuna affuit hic meus amicus.

Personalia, ut mecum, tecum, secum, nobiscum, uobiscum. Sic dicta, quòd certas personas includāt, si modò hæc aduerbia sunt: & non potius constructio præpositionis cum pronomine, quod relatio declarat: ut Tecum qui mihi. Sed fortasse fefellit grammaticos, quòd præpositio cum suo casu sæpe est ἰσοδύναμον aduerbiò. Personalia (ut quibusdam placet) sunt meatim, tuatim, suatim, nostratim, uestratim, id est, more meo, tuo, suo, nostro, uestro. Horum non admodum dißimile est humanitus. Plinius, Vrsi autem, ut dictum est, humanitus strati, id est, more humano: cum reliqua eius formæ significent potius, id quod ea quæ Græce in θεν desinunt, ut radicitus, funditus, diuinitus, antiquitus: pro à radice, fundo, Deo, antiquo.

Humanitus.

Similitudinis sunt, sic, ita, itidem, sicut, sicuti, & ut: quæ omnia in qualitate quempiam conferunt: Sicuti quomodo & quemadmodum in ratione & modo. Huc pertinent & quasi, ceu, tanquam

quam, uelut, ueluti, & uti. Sed hæc imaginem potius exhibere Laurentio placet: Vt, uerò, atq; Vti, generalia esse. Est etiam quod Græci ἀποστατικὸν uocant, ut, pro ὥστε, sicut in tali sermone, Sic studijs incumbit, ut sanitatis sit immemor.

DE INTERIE-CTIONE.

INTERIECTIO est uox, quæ sub rudi inconditaq; uoce affectum animi demonstrat. Hanc ideo separatam ab aduerbio Priscianus ait, quòd uidetur in sese affectum uerbi habere, & plenam motus animi significationem, etiam si uerbum non addatur, demonstrare: quod certe aduerbia non faciunt, ut quæ consistere sine uerbo præter admodum pauca, non possunt.

Habet autem uarias Species, sed maxime à Grammaticis confusas. Interiectionũ species.

Exultantis uel Lætitiæ, ut euax, uah, ô. Plautus, Euax iurgio uxorem tandem abegi. Terentius Heaut. Vah ergo mea Antiphila. Idem, O` factum bene.

Dolentis uel Lugentis, ut heu, hoi, hei, ô, ah. Vergilius, Heu quæ nũc tellus, inquit, quæ me æquora possunt Accipere? Idem, Hei mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo Hectore. Terentius Eunucho, I intro. hoi hei. Vergilius, O` dolor, atq; decus magnum. Idem, Ah silice in nuda connixa reliquit.

Timentis, ut hei, atat. Terentius in Andria, Hei uereor nequid Andria apportet mali.

Admirantis, ut papæ. Terentius, Papæ, noua figura oris.

Vitantis, ut apage, apagesis. Terentius, Apagesis, egon' formidolosus?

Laudantis, ut euge. Martialis, Effecte gnauiter, cito, nequiter euge beate.

Vocantis sub incondita uoce, ut eho, oh, io. Terentius, Oh

qui uocare? Ouidius, Ecquis, io syluæ, crudelius, inquit, amauit?

Silentium iniungentis, ut, au, st. Terentius, Au obsecro mea Pythias. Idem, Au ne comparandus hic quidem ad illum est.

Deridentis uel Ironiæ, ut hui. Terentius, Hui tam cito? Idem, Hui tu mihi illam laudas?

Ex improuiso aliquid deprehendentis, ut atat. Terentius, Atat hoc illud est, hinc illæ lacrymæ. Idem, Atat data hercle mihi sunt uerba.

Ridentis, ut ha ha he. Terentius in Eunucho, Ha ha he defessa iam sum misera de te ridendo.

Exclamantis, ut ô, proh, proh nefas. Lucan. Proh si remeasset in urbem. Terent. Iupiter magne ô scelestum atq; audacẽ hominem. Seneca, Ò paupertas felix quæ tanto titulo locum fecit.

DE CONIVNCTIONE.

CONIVNCTIO est pars orationis, quæ clausulas in sermone apte coniungit. Aliter, Coniunctio est pars orationis, quæ clausularum inter se connexum declarans, plurimum ad orationis claritatem confert. Aliter, Quæ tantum habitudinem clausularum inter se in sermone definit. Et coniunctionis quidem officium, hoc est, quum aduerbia sicubi sensus iungunt, dictiones etiam respiciant, ut quæ similitudinis uocantur.

Coniunctionis multæ sunt species: uel ut ueteres locuti sunt, potestates.

Copulatiuæ, quibus ea nectimus quæ coniuncta significare uolumus. Aliter, Quæ copulant tam uerba, quàm sensum, quales sunt, Et, que, atq;, ac, quoq;, etiam, prætera, alioqui, itẽ, itemq;, cum & tum: sed ubi sequitur tum. nam ubi præcedit, aduerbia sunt temporis. Prætera TVM multiplicatum, ut Tum uesperi, tum mane. Quinetiam, sed, &, superq;, insuper, adhoc, adhæc, ut quibusdam placet. Sallustius, Adhoc pleraq; tempo- (Adhoc.)

ra

ra in uenando agere, leonem atq; alias feras primus, aut in primis ferire. Idem, *Adhæc accedebat munificentia animi, ingenij solertia.* Hoc *amplius,* & *his amplius, pro* Præterea. Quintilianus Institutionibus, Hoc *amplius, intro* & *intus loci aduerbia: eo tamen intus,* & *intro sum, solœcismi sunt.* Idem, His *amplius apud eundem,* Nam *quis te iuuenum confidentißime.* Adeò, *pro* Etiam. Cicero pro Planco, Insector, posco, atq; adeò flagito. Simul, *pro* Et, *uel* Etiam. Huc *referātur* & *horum contraria, nec, neq;, neu, ne'ue.* Cicero Lentulo, Peto à te, *ne id à me, ne'ue in hoc reo, ne'ue in alijs quæras. Sunt autem quæ his copulantur, aliquando sensus energia, siue re uera, siue ut loquuntur, actu: ut* Vergilius *legit,* & *idem scribit.* Aliquando *potestate tantum, ut* Ego lego & *tu.* Siquis *enim plenam constructionem faciet, duo sensus etiam re ipsa apparebunt, ut,* Ego lego & *tu legis.* Ex *his quatuor, nempe* &, *que, nec, neq;, cum geminantur, Suspensiuæ priore loco aptè dici possunt, quod aliam eiusdem potestatis expectari faciant, uel affirmatiuam:* Et *fugit* & *pugnat. uel negatiuam.* Iuuenalis, Et *lateri parcas, nec quantum iußit anheles.* Sunt *ex his quæ explanationem quandam præcedentium inferant, sicuti* διαφορήτως *aduerbia. ut* Vergil. *–Manet alta mente repostum* Iudicium Paridis, *spretæq; iniuria formæ.* Quasi *nempe iniuria spretæ formæ: uel, id est, iniuria spretæ formæ.* Grammatici Epexegesim *uocant.* Hocamplius. Adeò. Suspensiuæ. Que. Epexegesis.

Discretiuæ, *quibus ea quæ discreta intelligi uolumus, connectimus, ut sed, sedenim, at, ast, atqui, quidem, autem, uerò, porrò, quin pro sed, cæterùm, uerum, uerumetiam, uerumenimuero.* Quòd, *cum* Si, *uel* Nisi. *ut* Iuuenalis, Quòd *si uexantur leges* & *iura. pro uerùm si, uel atsi.* Terentius *in* Phormione, Quòd *ni fuissem incogitans, ita eum expectarem ut par fuit.* Ex *his nonnullæ copulatiuæ leguntur.* Itaq; *etiam* Prisciano & Græcis *inter copulatiuas numerantur, sicuti, quidem, autem, uerò.* Mihi *separatas esse magis placuit,* & *discretiuas appellari, quòd* Quòd si. Quòd nisi.

tali officio maxime fungantur, ut Achilles quidem fortis fuit, Vlysses uerò astutus.

Disiunctiuæ, quibus ea iungimus, quorum alterum, non utrũque affirmamus. Quales sunt Aut, uel, ue, siue, seu. Hæc quoq; cum geminantur, suspensiuæ priori loco dici possunt, ut Vel scribit uel dictat.

Rationis redditiuæ sunt, quas Priscianus proprie causales uocat, quibus id quod subijcitur, rationem esse eius quod præceßit, significamus, ut Nam, nanq;, enim, etenim, quòd pro quia, quo pro quia præcipue post non. propterea quòd, quippe, utpote, siquidem, ut pro utpote.

Continuatiuæ sunt, quæ (ut rectè definit doctißimus Theodorus) consequentiam aliquam sine subsistentia significantes, sensus coniungunt imperfectos. ut Si dies est, lux est. Aliter, Quæ consequentiam omnino, essentiam sub conditione, siue ex hypothesi significant. Aliter, Quæ essentiam non nisi ex pacto significant. Sunt autem hæ, si, sin, nisi, ni, et aliquando quum & siue, cum si & ue (ex quibus componi uidetur) significationẽ habet.

Subcontinuatiuæ sunt, quæ consequentiam rerum cum subsistentia significant, ut Quoniam febricitas, cales. Eiusmodi sunt quoniam, quia, quando, quatenus. Quintilianus Instit. Quatenus huc incidimus, paulò plus scholis demus. Postquã, & Cum, pro postquam, antequam, priusquam, quãdiu, quoad: & quod utrũque horum significat, donec & donicum. Cato, Sed usq; licebit uellas, donicum in semen uideris ire. Possunt tamen multa ex his cum postponuntur, pro rationis redditiuis accipi, ut Salutem debeo tibi, quoniam tu me seruasti. Nec excidit posteriora horum inter aduerbia temporis posuisse me. Sed sunt & coniunctiones tenuißimo planè ab aduerbijs discrimine: atque haud scio an Latinis hoc unico quòd scilicet coniunctiones cum sunt, uerbum suum in subiunctiuo inferunt. Græcis facilis est discretio, ut qui ἄν δυνητικῷ adiecto coniunctiones eas faciant,

Donicum.

ὅταν, ἐπειδὰν, πρὶν ἄν, ἕως ἄν, μέχρις ἄν *dicentes.*

Definitiuæ, quæ præcedentis uerbi significationem determinant, ut quod Plinius *ad* Seruia. *Gaudeo & gratulor, quòd* Fusco Salinatori *filiam tuam destinasti.* Cicero *in* Sallustio, *Credo quòd non omnes tui similes incolumes in urbem uenissent.*

Perfectiuæ uel absolutiuæ, quas alicui fini perfectioniq́; præponimus, sunt hæ, ut, uti, & quo pro ut, qui pro ut, ne & ut pro ne non. Terentius, *Sed uim patris ut queas ferre.* Et *ut ne pro ut non.* Cicero pro Milone, *Opera datur, ut iudicia ne fiant.* Et Prisciano *interprete* Quatenus. Horat. *–Iubeas miserum esse, libenter Quatenus id faciat.* Acroni *pro quandiu eo loci ponitur.* Vt ne.

Dubitatiuæ sunt, quas ibi adhibemus, ubi de duobus dubitamus, ut ne, an, an'ne, num, nunquid, utrum, nec'ne. Quædam *ex his & in solutionibus problematum Græco more adhibentur, cum uel de duobus ambigimus, utrum optemus: uel non pro certo affirmamus quod attulimus, sed ad legentis iudicium referimus, ut ex interpretibus.* Donatus *in* Hecyra, *Sed reprimam me, ne ægre quicquam ex me audiat.* Vtrum, *inquit, ægre pro male, an ægre pro inuita.* Aegrè.

Collectiuæ, *uel illatiuæ, quas etiam rationales uocat* Priscianus, *sunt, quibus consequi aliquid ea quæ proposita sunt, significamus, ut ergo, ideò, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, ideoq́;, ideo.* Et *quod, pro* Post *quod, uel* Quare. *ut* Terentius, Quòd *te per hanc dexteram oro.* Item Propterea, & Ea re. Cicero, Ea re *statim ad te Aristocritum misi.*

Aduersatiuæ, quibus non obstare, nec impedimento esse quod dicimus, significamus, ut etsi, quanquam, quamuis, licet, tametsi. Et *redditiuæ earundem, tamen, attamen, sed tamen.*

Quas *Græci* ἐπιλεκτικὰς *uocant, quasq́; tum adhibemus, cum ex duobus propositis alterum præferre nos significamus, sunt* Quàm, & *quum pro quàm accipiuntur* Ac, & Atque.

Terẽtius, Quæ sese inhoneste optauit parare hic diuitias potius, quàm in patria honeste pauper uiuere.

Quæ Elattoticæ *Græce uocantur, id quod minus est concedi* dignum, indicant, *ut saltem : & quum pro* Saltem, *accipiuntur* At, certe, uel. ut, *Ne uel latum digitum cesſit.*

Sunt & quas Expletiuas *ueteres dixere, tales scilicet tum demum merito censendæ, cum additæ uel detractæ nihilo plus aut minus efficiunt, ut,* Enim *in* Atenim, *&* Sedenim, *&* enimuero, *& cum inchoat clausulam. Cicero ad Quintum fratrem,* Atenim *inter hos ipsos existunt graues controuersiæ. Vergilius,* Sedenim *Troiano à sanguine duci Audierat. Terentius,* Enimuero *Daue nihil est loci segnitiæ, neque socordiæ. Idem in Adelphis,* Enim *non sinam. Et* nam, *aliquando. Vergilius,* Nam *quis te iuuenum confidentisſime nostras Iusſit adire domos?*

THOMAE LINACRI ANGLI DE EMENDATA *structura liber Secundus: siue, de* Partium Enallage.

ET DE OCTO *quidem orationis partibus, earumq; speciebus, quatenus nimirum ad constructionis rationem potisſimum attinent, hactenus dictũ esto. Superest quoniã eædem ab autoribus uarie confunduntur, & aliæ pro alijs usurpantur (Græci generaliter* Enallagen, *priuatim antimeriam uocant) ut de hac quoque aliquid dicamus. Prius tamen admonitis, qui legent, ne quicquid hic ab autoribus usurpatum asseretur, licere sibi uteunq; putent, si modo ueteribus, quos sibi imitandos proponunt, similes esse in dicendo student. Quis enim id speret, qui quod illi quauis necesſitate, interdum uerò humano* lapsu

lapsu, dum aliò fortasse fuêre intenti, uel etiam incuria, semel aut iterum, in summa rarißime admiserunt, promiscue & familiariter utitur? Imò uerò sit dißimillimus necesse est. Declarant id facile, qui talia maxime affectant, ut docti alioqui, sed iudicio corruptißimo, ne dicam infelici. quos tamen ab alijs intelligi, quàm à me nominari, malo. Sed illuc reuertor. Sicuti quod passim legis securus reponas: ita quod rarum, aut infrequens est, non nisi quatenus usurpatum ab alijs est, sequendum censeo. ita enim perpetuò rarum manserit. Hoc mihi pro multis locis, quorum est commune, dicendum fuit, nec scio an alibi opportunius. Fit ergo Antimeria, siue partium Enallage, quatuor modis. Nam aut declinabilis pars ponitur pro non declinabili: aut non declinabilis pro declinabili: aut declinabilis pro declinabili: aut non declinabilis pro non declinabili.

PRIMVM GENVS.

IN primo genere Nomen præpositionis loco ponitur, ut secundum pro κατὰ. Quintilianus, Secundum consuetudinem. Et loco aduerbij, adiectiuum quidem, ut recens pro recenter. Vergilius, Sole recens orto, aut noctem ducentibus astris. Talia sunt, Toruum clamat, sublime uolat, magnum stridens. pro recenter, torue, sublimiter, ualde. Præterea nonnulli datiui in o, ut certò, sedulò, optatò, auspicatò, pseudulò, falsò, uerò: pro certè, sedulè, optatè, auspicatè, pseudulè, falsè, uerè. Postremum autem horum, id est, Verò, ut Hermolaus refert, modò pro aduerbio confirmandi, siue ut idem uult, consentiendi, ut, Ego uerò maneo. Cicero, Ego uerò Serui uellem, ut scribis, in meo grauißimo casu affuisses: ubi, quid si pro ἔγωγε Græco accipi dicas? Accipitur Donato & pro particula quæ ironiam iuuet, ut Egregiam uerò laudem, & spolia ampla refertis, Tuq; puerq; tuus. Modò pro coniunctione, ut cum Quidem, eam præcedit. Præterea ut expletiua uel ornatiua est. ut Terentius, Id uerò est quod ego puto mihi palmarium me reperisse. Vbi ait

Adiectiuum pro aduerbio.

Donatus, nisi ornatiuum esset, nihil significaret. Idem & pro interiectione stomachantis accipi ait in illo Eunuchi, Moue uerò ocyus te nutrix.

Appellatiuum uerò pro aduerbio, ut Nec uox hominem sonat. pro eo quod est, humaniter. Et Bacchanalia uiuunt, pro bacchanaliter. Quanquam hoc genus per illos ablatiuos, more uel ritu: uel etiam eiusmodi uerba, qualia sunt exhibet, repræsentat, præfert, interpretari licet: sic, Sonat ritu, uel more hominis: uel repræsentat, uel præfert hominem. Quemadmodum Vergilius

Quid. locutus uidetur in decimo, Frons hominem præfert. Item Quid pro Quorsum, uel Ad quid. Vergilius, Quid tibi odorato referam sudantia ligno, Balsamaq́;, & baccas semper frondentis acanthi? Quid nemora Aethiopum molli canentia lana? Idem,

Nullus. Quid maiora sequar? Et nullus, pro Non. Cicero, Philotimus non modo nullus uenit, sed ne per literas quidem, aut per nuntium certiorem fecit me, quid egerit. Idem, Quærit ex proximo uicino, num feriæ quædam piscatorum essent, quòd eos

Nomẽ pro interiectione. nullos uideret. Et Terentius, Etsi nullus dixeris. Et nomen pro interiectione, ut Malum, in illo Terentij, Qui, malum, alij?

Et nomen, siue pronomen pro coniunctione, ut Idem, pro Etiam, autore Laurentio. Cicero, Est huic coniũcta beneficentia, quam eandem uel benignitatem, uel liberalitatem appellare licet. Quintilianus, Si causam ueneficij dicat adultera, non Marci Catonis damnata iudicio uidetur, qui nullam adulteram, non eandem esse ueneficam dixit. Columella, Nullum enim temerè uidemus locum, qui modo pigrum contineat humorem, non eundem uel nigri, uel cinerei coloris.

Et pronomen uel prouocabulum pro aduerbio, ut Hic, cum in loco: & hoc, eò, illò, quò, cum ad locum significant: & Quà, siue per locum significet, siue pro partim accipiatur, ut Cicero

Quà. ad Quintum fratrem, Ita omnia conuestiuit hedera, quà basim uillæ, quà intercolumnia ambulationis. Plinius ad Marcum,

Medium

Medium tempus distentum impeditumq́;, quà officijs maximis, quà amicitia principum egisse. Quòd, quoque pro Cur, uel Quamobrem, in illa dicendi figura, cum similibus, qualis est Vergilius in Bucolicis, Si ad uitulam spectes, nihil est quòd pocula laudes. Cicero Terentiæ, In uiam quòd te des hoc tempore, nihil est. Idem, Credo ego uos mirari, &c. quid sit quòd ego potissimum surrexerim. Plautus in Aulul. Iam de te reuertor: nam est quòd te uisam. Et pronomen uel prouocabulum pro coniunctione, ut Quò, pro Quia, & Eò, pro Propterea. Terent. Non Pol quò quenquam plus amem, aut plus diligam, eò feci. Cæsar in Commētarijs, His Cæsar ita respondit, eò sibi minus dubitationis dari, quòd eas res quas legati Heluetij commemorassent, memoria teneret. Et Quòd, pro Quia. Cicero ad Atticum, Quòd scribis de Hermathena, per mihi gratum est ornamētum Academiæ proprium meæ: quòd & Hermes commune omnium, & Minerua singulare est insigne eius gymnasij. Secūdo enim loco Quòd, pro Quia, legitur. Idem, Vtinam illum diem uideam, quum tibi agam gratias, quòd me uiuere coēgisti. Et pro Sed uerum, uel At, quo modo ferè cum Si, uel Nisi, iungitur. Terentius in Phormione, Quòd si tibi res sit cum lenone quicum mihi. Idem, Quòd ni fuissem incogitans. Vergilius, Quòd nisi & assiduis terram insectabere rastris. Et pro Quare, uel Itaque. Terentius, Quòd te per hanc dextram oro. Nec me præterit Donatum per Eclipsim præpositionis Post, huiusmodi loca interpretari. Accipitur etiam & pro quadam tantummodo continuatione, siue connexione, quoties Vtinam, adiunctum habet. Cicero Terentiæ, Quum scribo ad uos, aut uestra lego, conficior lacrymis, sic ut ferre non possim: quòd utinam minus uitæ cupidus fuissem, certè nihil aut non multum in uita mali uidissemus. Terētius, Rogitas qui mihi tam audacis facinoris cōscius sis? Quòd utinam ne Phormioni id suadere in mentem incidisset. Quasi atque utinam, uel utinam autem fuissem: & atque utinam, uel utinam

Quòd.

Prouocabulū uel pronomen ꝑ cōiunctione

Quòd.

tiam autem ne incidisset. Et pro ὅτι, ἐπιρρηματικῶς. ut in talibus, Scio quòd scribis uel scribas. Et pro καθότι, uel καθόσον, siue quatenus. Terentius, Hæc omnia confingam, quòd erit mihi bonum, atq; commodum. Cicero Attico, Nunc uerò censeo, quod commodo tuo facere poteris, uenias ad id tempus quod scribis. Plautus in Menæchmis, Non ædepol ego te, quod sciam, unquam ante hunc diem uidi. Id est, quantum. Terentius, Tu'ne has pepulisti fores? Non equidem istas, quod sciam. Idem, Prodidisti te, atq; illam miseram, & gnatum, quod quidem in te fuit, pro quãtum quidem in te fuit: nisi potius Græcum illud significari putas τὸ σὸν μέρος. Cicero Terẽtiæ, Tu uelim quod cum commodo ualetudinis tuæ fiat, quàm longißime poteris, obuiam nobis properes. id est, quantum. Quintilianus, Ego, quod consuetudo obtinuerit, scribendum quicq; iudico, quo modo sonat. pro quoad, uel quatenus. In illo enim cum similibus ubiq; prouocabuli naturam seruat κατ' ἐναλλαγὴν πτώσεως. Terentius, Sed siquid sit, quod mea opera opus sit, aut tu plus uides, quàm ego, manebo. uidetur enim Quod, pro In quo, positum.

Et uerbum, uel potius sensus pro aduerbio, ut Amabo, & amabote, sodes, sis, sultis. Cicero Attico, Sed amabote nihil incommodo ualetudinis tuæ feceris. Item, Secundo loco, pro Deinde. Cicero Lentulo, Facile secundo loco me consolatur recordatio meorum temporum, quorũ imaginem uideo in tuis rebus. Non enim præceßit primùm, aut primo loco.

Et uerbum pro coniunctione, ut Licet, & Licebit, cum pro Quamuis, leguntur. Martialis, Tu Cæsar uel nocte ueni, sint astra licebit. Non deerit populo, te ueniente, dies.

Et participium pro aduerbio, ut libens pro libenter. Plautus, Duorum labori hominum parsissem libens. Terentius, Ego uerò ac lubens. Vergil. -At bellua Lernæ Horrendum stridens. pro horrende. Et participium uel participiale nomen pro interiectione. ut in illo, Nauibus infandum amißis.

SEC

SECVNDVM GENVS.

SEcundum genus, quo indeclinabile pro declinabili poni diximus, ex his spectandum est. Præpositio pro uerbo legitur, sed Græco more, ut Nec fuga iam super ulla. pro superest. Et pro participio, ut O' mihi sola mei super Astyanactis imago. pro περιοῦσα.

Aduerbium pro nomine adiectiuo. Terent. Sic uita erat. Idem, Est dijs gratia cum ita est ut uolo. In his Sic, & Ita, pro Talis, accipiuntur. Idem, Atq; hæc perinde sunt, ut illius animus est, qui ea poßidet. Cor. Balb. & C. Oppius Ciceroni, Nedum hominum humilium, ut nos sumus, sed etiā amplißimorū uirorum consilia. Hic pro talia & qualia & quales, ponuntur Perinde, ita, & Vt. Terent. Vtut erat, mansum tamen oportuit. ubi Vtut, pro Qualiscunq;, ponitur. Quam, præterea ponitur pro quantum, ut alibi dicemus. Iam alia non pauca pro nominibus posita legas. Terentius in Phormione, Vt bene sit tibi. Idem, Alijs quia desit quod ament, ægrè est. Vergilius, Terrorū & fraudis abunde est. Martialis, Ohe iam satis est, ohe libelle. In his enim, bene, ægre, abunde, & satis, pro nominatiuis nominum sunt posita. Pridie quoque, & postridie, & ante, cum præpositionibus subijciuntur, ut Cicero ad Atticum, De Quinto fratre nuntij nobis tristes, nec uarij uenerant ex ante diem Non. Iunij usq; ad pridie Calendas. Idem alibi, Ibi uolo esse usq; ad pridie Calendas Maias. Plinius, Coitus à Delphini exortu, ad pridie Nonas Ianuarij. Item Partim, pro Quidam, ut Partim hominum uenerunt, pro pars hominum, id est, quidam homines, sic enim interpretatur Gellius. Et Cum partim hominum, pro cum quibusdam hominibus. Et Cato ex eodem, Ibi pro scorto fuit, surrectauit è cōuiuio cum partim illorū. Et Quintus Claudius, quem tamen insolentius usum hac particula Gellius ait. Ego tamen arbitror Claudium lingua sui temporis non incōmode usum. Eius uerba ex XXXIII. Annal. hæc affert, Sed idcirco me fecisse,

Vtut.

Pridie.
Postridie.

Partim.

quod utrum negligentia partim magiſtratuũ,an auaritia,an calamitate populi Romani eueniſſe dicam, neſcio. Non diſsimili
Amplius. Plus. Minus. *ratione mihi tria illa Amplius,Plus,Minus, cũ in aduerbia tranſierunt,pro comparatiuis nominibus uſurpari uidentur.Quod ex ſubiectis autorum exemplis eruditis uiris æſtimandum relinquimus. Certe Lod. Viues,alterum lumen literarum exoriens,non improbat. Plinius x. Plus uicena quina oua incubanda ſubijci uetant.id eſt,plura quàm uicena, ut ego interpretor.Idem,Torrentes uerò amplius centum. id eſt, plures quam centum.Idem, Incubant totidem dies, nunquam plus ternos. Liuius, Hoſtium plus mille cæſi, Romanorum minus mille. pro plures quàm ternos,plures quàm mille,& pauciores quàm mille. Idẽ,Victi amplius ducentis cecidere. pro plures. Cælius Ciceroni, Amplius quadraginta diebus manſit. id eſt, pluribus quàm quadraginta. Aulus Hircius, Amplius duorũ milliũ terga uerterunt.ubi etiam ſubdendus ablatiuus Numero, ut ſit, plures numero duorũ millium. Cæſar,Vna ex parte leuiter accliuis aditus in latitudinem non amplius ducentorũ pedum relinquebatur. pro non amplior ſpatio ducentorum pedum. Quæ nunc ſubijciam,aliter ſunt curanda,cum tamen non incommode huc referantur.Cæſar, A' millibus paſſuum minus duobus caſtra poſuerunt. id eſt,à paucioribus paſsibus, quàm duobus millibus. Non enim à paucioribus millibus quàm duobus accipiendum. Liuius, Amplius ſex millia hominum capta.pro plures quàm ſex millia hominũ capti.ut ſit in illo Amplius, Enallage partis pro parte. In Capta, Enallage generis pro genere. In illo uerò Plus nullies audiui, non pro nomine accipitur illud plus, ſed pro aduerbio Sæpius. Non admodum diſsimili ab his ratione leguntur duæ præpoſitiones*
Supra. Intra. *Supra, & Intra. Liuius de II. bel. Punico, Carthaginienſium ſociorumq; cæſa eo die ſupra millia uiginti.pro plures quàm uiginti millia cæſi. ut uel ſubaudiatur Quàm, & Supra, ponatur pro plures: præterea Cæſa, pro Cæſi: uel præpoſitio cum ſuo*

caſu,

...tur, dilatantur: quae autem supra, contrahuntur. sed cum aspera arteria (sic enim a medicis appellatur) ostium habeat. etc.

casu, loco sit nominatiui, sicut in illo aduerbium cum appendice, Amplius numero duorum millium terga uerterunt. Item Plinius (ut corrigit & interpretatur felicissimus in utroq; genere Budæus) Huius uillam intra quàm modicam, quadragies piscinæ uendiderunt. pro minorem quàm modicam. Infra, uerò & supra, cum aduerbiantur, pro aduerbijs comparatiui gradus Inferius, & Superius. Cicero, Stomachi autem partes, quæ sunt infra quàm cibus deuoratur, dilatantur, & arteria aspera ostium habet adiunctum linguæ radicibus, paulò supra quam ad linguam stomachus adnectitur. pro inferius quàm ubi, & superius quàm ubi. Est enim eiusmodi subaudiendũ aduerbium. Iliter quoque uicem appellatiuorum supplent aduerbia. ut in his Persius, Hesternũ cras abijt. Idem, Euge tuum & belle. Martialis, Audieris cũ grande σοφῶς. Nisi quis proxima hæc, ὀρικῶς accipi dicat, qua ratione uox quælibet pro nomine accipi potest. Infra. Supra.

Et uice pronominis, ut Hinc illæ lacrymæ. Vergilius, Huc delecta uirûm sortiti corpora furtim. pro in hunc equum. Idem, Huc se prouecti deserto in littore condunt. Et loco prouocabuli, sed ad tempus relati. Cicero Attico, Tuas x. Calend. accepi literas, quibus omnia consilia differs in id tempus, cum scierimus quod actum sit. Quum, pro quo. Vergilius, En erit unquam ille dies mihi, quum liceat tua dicere facta? Cicero ad Atticum, Vtinam illum diem uideam, quum tibi gratias agã, quòd me uiuere coëgisti. pro quo die. Et loco prouocabuli cum præpositione. Vergilius, Genus unde Latinum. pro à quo. Terentius, E' prædonibus, unde eam emerat. pro à quibus. Cicero, En crimen, en causa cur regem fugitiuus, dominum seruus accuset. Hic Cur, propter quam significat. Varro de Re rustica, Loca calida prope areã faciunt, quò succedant homines. pro in quæ. Hoc genere Enallages ueteres passim libenter uti uidentur. Aduerbiũ loco prouocabuli.

Coniunctio pro nomine. Vergilius VI. –Illius ergô Venimus, & magnos Herebi tranauimus amnes. Sisenna, ut Gellius

citat

4. prope aream faciunt, ac umbracula, quo succedant homines. idest, sub quae umbracula. lib. 1. c. 51.

citat, Milites ut lex Calphurnia concesserat, uirtutis ergò ciuitate donati. pro illius causa, & uirtutis causa. Item loco pronominis cum præpositione. Cicero Terentiæ, Est autem in officio adhuc Orpheus, præterea magnopere nemo cæterorum seruorum. Idem pro Cn. Pompeio, Eundem ab hostibus metui, præterea neminem. Vtrobique Præterea, pro præter cum ponitur. Cicero Seruio Sulpitio, A' me uerò ita diligitur, ut tibi uni concedam, præterea nemini. id est, præter te.

Coniunctio loco pronominis cum præpositione.

TERTIVM GENVS.

TErtium genus in quo scilicet declinabilum partium alia ponitur pro alia, ex his uideatur. Nomen ponitur pro participio, ut prudens, pro prouidens. Plinius, Ille contrà urinam spargit prudens, hanc quoque leoni exitialem. Ita & gnarus se peti apud eundem legitur, pro sciens. Et apud Vergilium, Sibila, pro Sibilantia, ut, Sibila lambebant, linguis uibrātibus ora. Et apud eundem corusca, pro coruscantia. ut in Georg. Corusca fulmina molitur dextera.

Pronomen loco nominis, ut suus pro proprius. Vergil. Sunt hic etiam sua præmia laudi. Terentius, Suus cuique mos est. Plin. de mulis, Sed esse id animal ibi sui generis. Sic dicimus, Et suus est Homeri mos. Et, Is, pro Talis, uel tantus. ut Vergilius, Non ea uis animo. Eo quoque & Quo, similiter Hoc, & Quo, sæpißime pro Tanto, & Quanto, legimus. ut in illis, Eo magis, eo minus. Hoc magis, hoc minus. Quo magis, quo minus. ut, Cæsar in Comment. Eo grauius ferre, quo minus merito populi Romani accidisset. Tale est illud Ciceronis ad Appium, Equidem pro eo quanti te feci, quicquid feceris approbabo.

Is.

Rursus uerbum pro nomine, ut suprà est dictum. Ouidius, Sæpe uale dicto rursus sum multa locutus. Persius, Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter. Idem, Et nostrū illud uiuere triste. Martialis, Velle tuum nolo Dindyme, nolle uolo.

Participium pro nomine. Sallustius, Alieni appetens, sui profusus

fusus. Ars enim non recusat appetitor & profusor. Aliter quoq; *pro nomine accipitur participium, ut alibi diximus.* Et *pro uerbo,* Sallustius, *Prius quam incipias, consulto : & ubi consulueris, maturè facto opus est.* pro *consuli & fieri,* ut Priscianus *interpretatur.* Terentius, *Ita facto opus est.* Idem in Hecyra, *In arcem transcurso opus est.* Vbi tamen Donatus *pro transcurrere interpretatur. Sed potest & pro transcurri accipi.* In illis autē, *Volo datum, factū oportuit, infinitum* Esse, *subauditur. Suntq; infiniti præterita, ut quibus etiā perfectio significetur, non solum actio.*

Participium pro uerbo.

QVARTVM GENVS.

RELIQUUM *est quartum genus, ubi scilicet indeclinabile pro indeclinabili ponitur, quod ex his spectetur.* Præpositio *pro aduerbio.* Absque. ut Terentius, *Quàm fortunatus sum cæteris rebus, absque hæc una foret. id est,* χωρὶς, *uel seorsum, uel secus.* Antè. Vergilius, *Antè leues ergo pascentur in æthere cerui.* pro Prius. *Circa.* Cicero Attico, *Nostram ambulationem &* Laconicum, *eaq; quæ circa sint, uelim cum poteris inuisas.* Circiter. Caßius Hemina ex Gellio, *Lapidem quadratum circiter in media arce iunctum candelis.* Cicero Attico, *Verùm hæc in Arpinati ad sextum circiter Idus Maias non defleamus, ne & opera, & oleum philologiæ nostræ perierit.* Sed *conferamus tranquillo animo.* Circum. Vergilius, *Anna uides toto properari littore circum.* Contrà. Idem, *Et Veneris contra sic filius orsus.* Vbi *inuicem significat, autore* Donato. Coràm. Idē, *Coràm quem quæritis adsum.* Clàm. Idem, *Clàm ferro incautum superat.* Extrà. Persius, *Pinge duos angues: pueri, locus est sacer, extrà Meijte.* Quintilianus, *Sint extrà licet usus bellici, transeamus, quòd Archimedes obsidionem Syracusarum in longius traxit.* Iuxtà. Sallustius in Iugurt. *Hyemem atque æstatem iuxtà pati.* pro Aeque : *quo Terentius similiter utitur,* Noui *æquè omnia tecum.* Columella, *Nec nimis iuxtà satæ fruges.* Ponè, Vergil. *-Pars cætera pontum* Ponè *legit.* Et ponè *sequens*

quens,pro à tergo,uel post tergum. Propè. Terentius, Propè adest, cum alieno more uiuendum est mihi. Hæc tamen duo accentu distinguuntur à præpositione. Pòst. Vergil. Pòst mihi non simili pœna commissa luetis. pro postea. Palàm. Terentius, Sin falsum,aut uanũ,aut fictum est,cõtinuò palàm est. Præ. Idem, I præ, sequar. Suprà. Sallustius, Pauca suprà repetam. Secundum. Plautus Amphitryone, I tu secundum, sequar. Subter. Vergilius, -Subter (mirabile dictu) Tot linguæ. Plaut, Hinc atq; hinc, super subterq́; premor angustijs. Super. Vergilius, Satis una superq́; Vidimus excidia. Secus. Cicero Attico, Quintus frater purgat se mihi per literas, & affirmat nihil à se cuiquam de te secus esse dictum.pro male'uel inimice. Vltra. Nil ultra facies. Vsque, cum præpositioni adiungitur, ut Vsque sub obscurum noctis,usque ex Aethiopia.

Et præpositio pro coniunctione. Sallustius, Præter rerum capitaliũ condẽnatis, Hic Præter, si recte scribitur (nam aliter scriptum hodie reperitur) pro præterquã accipitur, quæ etiam à Donato inter coniunctiones numeratur, copulatq́; illud Condẽnatis, cum datiuo, qui præcedit Multitudini. Priscianus eo loco pro Sine, accipit, & ablatiuo coniungit, quod ab alio fortaßis, sed perperã notatum accepit. Alioqui nec mirũ magnopere est, inter tot quærenda æstimandaq́;, lapsum in tantilla re fuisse, ut mihi quoq; obiter in tot tricis caueam. Cæterum pro præterquam, uel Nisi, utitur Varro de Re rustica, dicens, Præter si aliter nequeas.

Aduerbium pro præpositione. ut Vergilius, Tale intus tẽplo diuûm patriaq́; Latinus Sede sedens. Sed hoc ϖοιητικὸν est. In prosa uerò Quintiliano autore solœcismus.

Et pro coniunctione, ut quæ congregandi sunt, præsertim geminata pro copulatiuis. Quintilianus, Simul ut pleniori obsequio demererer amantißimos mei: simul ne uulgarẽ uiam ingressus, alienis demum uestigijs insisterẽ. Vergilius, Vnà ingẽs Periphas, & equorum agitator Achillis Armiger Automedon, unà

omnis

meum non turpe habere

omnis Scyria pubes Succedũt tecto. Itẽ Quum, pro Postquam. Quum.
Plautus in Trucul. Iam biẽnium est, quũ mecũ esse ille cœpit. Et pro copulatiua Et. Vergil. Vix hæc ediderat, quũ effusis imbribus atra Tempestas sine fine furit. Liuius de bell. Punico, Dies haud multi intercesserãt, quum legati uenerũt. pro & atra tẽpestas et legati. Cicero de Orat. Vix annus intercesserat ab hoc sermone cohortationis meæ, quũ iste accusauit Caium Norbanum. pro & iste. Et Simul, pro Postquã, siue aduerbiũ est, siue coniunctio. Simul. Ouidius, Nam simul aspexit, dicta acceptaq; salute. Idẽ, Nam simul exta deo data sunt, licet omnia fari. Cæsar, Nostri simul in arido constiterunt, suis omnibus consecutis in hostes impetum fecerunt. Et Vt, pro Postquam. Vergilius, Vulgi quæ uox ut uenit ad aures. Vt. Vbi. Frequenter præterea usurpatur Vbi, pro Postquã. ut Vergilius, Ille ubi nascentẽ maculis uariauerit orbẽ. Terentius, Vbi ea causa, quamobrẽ hæc faciunt, erit adempta, desinent. Statim, Protinus, & Continuo, subiecta negationi, Statim. Protinus. Continuo quasi pro Ideo, accipi Laurentio placet. Quintilianus, Neq; id statim legenti persuasum sit, omnia quæ omnes autores dixerunt, utiq; esse perfecta. Idem, Non autem ut quicquid præcipue necessariũ est, sic ad efficiendum oratorẽ maximi protinus erit momenti. Cicero, At si illæ seditiones saluti huic ciuitati fuissent, non continuo siquis motus populi factus esset, id Caio Norbano in nefario crimine & fraude capitali esse ponendum. Simuli modo in interrogatione. Quintilianus, Continuo'ne si ille stultè cogitauit, nobis stultè dicendum est?

Coniunctio pro aduerbio, ut Atque, pro Statim, autoribus Festo & Gellio. Atque. ut in illo Vergilij in Georgic. Atque illum in præceps prono rapit alueus amni. Item Et, pro ἔπειτα Græco. Et. Cicero Attico, Vide quàm turpi leto pereamus, & dubitari potest quin ille seu uictus, seu uictor redierit, cædem facturus sit? Verg. –Et quisquã numẽ Iunonis adoret Præterea? aut supplex aris imponat honorem? Etiam, quoque pro sic, uel, ita, legitur. Etiam.

Cicero

Cicero pro Roscio, Si non, quomodo tabulas conficis? Si etiam quamobrem cum cætera nomina in ordinem referebas, hoc nomen triennio amplius, quod erat in primis magnum, in aduersarijs relinquebas? Item, quoq; pro sic, uel ita, legitur. Cicero de Diuin. Qui magis anguibus quàm lacertis, quàm muribus? quia sunt hæc quotidiana, angues non item. Sed, pro Imo. Plautus, Habet gladium, sed duos. id est, imò duos.

Item. Sed.

LAtißime etiam patet ea enallages pars, quæ per species partium inter se fit. Cuius nunc per singulas orationis partes exempla subijciemus.

In nomine igitur, propria pro suis poßeßiuis, poëtis nonnunquam usurpantur. ut Vergilius, Et Dardana suscitat arma. pro Dardania. Idem, Laticemq; Lyæum. pro Lyæium, ut Seruius rectè notauit. Horatius, Vos ô Pompilius sanguis.

Et proprium pro adiectiuo, ut Tullius eloquio, uiribus Milo. Significatur enim magnus eloquio, ualens uiribus, uel eiusmodi aliquid.

Item appellatiuum pro partitiuo, ut pars pro alij. Sallustius, Pars ingenium, alij corpus exercebant.

Absolutum pro cõparatiuo. Terentius, Paulo qui est homo tolerabilis, scortari crebro non uult. pro tolerabilior. Cicero Attico, Si rectè scriptũ est, ut non solũ gloriosis consilijs utamur, sed etiam paulo salubribus. Sic legi uidetur & Duplicia, pro duplo plura. Columel. Vt ab ijs arcẽdus, ita cohortandus est ad instrumentorum ferramentorumq; curam, ut duplicia quàm numerus seruorum exigit, refecta & reposita custodiat.

Duplicia.

Rursus comparatiuum pro absoluto, ut Quintilianus affirmat, dicens, Vtimur uulgò comparatiuis pro absolutis, ut cum se quis infirmiorem esse dixerit. Veteres grãmatici ferè omnes, minus aliquid per comparatiuum, quàm per ipsum positiuum aliquando significari uolũt. Et Theodorus apud Græcos, ueluti castigatius aliquid per cõparatiuum aliquãdo significari ait. Sed

nonnulla

nonnulla ueterum grammaticorum exempla recte reijcit Valla. Sicubi tamen ita per se positum comparatiuum significet, maxime id in Quintiliani exemplo cum similibus uidebitur. Nam omnino diuersum aliquid significare uidetur, qui se infirmiorẽ dicit, quàm qui se infirmum. Alioqui cur potius illo, quam hoc utitur? Accedit quòd comparatiua sic posita, secũdam transitionem, id est ablatiuum mensuræ recipere possunt, quales sunt aliquanto, multo, paulo, ut Terentius, Siqua est habitior paulo, pugilem esse aiunt. quod planè positiuũ non facit, quo minus eiusmodi comparatiuũ pro ipso prorsus positiuo accipi uidetur, sed in sua ipsius ui mitigata per aliquam subauditionem subsistere, ut qui se infirmiorem dicit, quàm iusta ualetudo postulet, subaudiat, & siqua est habitior paulo, quàm mediocris status exigit, intelligat. Leguntur tamen comparatiua tria pro suis absolutis: Superior pro præcedenti, etiam si proxime præcesßit. Posterior pro sequente, etiam si continenter succedit. Plures pro multi. Cicero, Cum sint duo genera decertandi, unum per disceptationem, alterum per uim. Cumq; illud sit proprium hominis, hoc belluarum, confugiendum est ad posterius, si uti non licet superiore. Idem, Quemadmodum officia ducerẽtur ab honestate atq; ab omni genera uirtutis, satis explicatum arbitror libro superiore. De, plures, pro, multi, paßim legas exempla. Non ignorãdum superlatiua subinde absolute, id est, sine prima sua transitione legi, cum aliàs, ut Quanquam mihi semper frequens conspectus uester multo iucundißimus, hic autem locus ad agẽdum amplißimus, ad dicendum ornatißimus est uisus. tum uel maxime, cum, quàm, intendendi aduerbium præ se positum habent. Quippe ita nec genitiuum superlatiui debitum, nec ea in quæ eiusmodi genitiuus solui solet, admittunt: non enim quàm doctißimus omniũ quisquam dixerit, sed absolute, quàm doctißimus.

Tria comparatiua pro suis absolutis.
Superior.
Posterior.
Plures.

Accipitur comparatiuum pro contrario positiui cum minus, ut in illo Phormionis, Quàm iniquè comparatum est, hi qui mi

nus habent, ut semper aliquid addāt ditiorib. hoc est, minus pauperibus, ut Donatus interpretatur. Qua ratione illud cum similibus interpretandum uidetur, Mare Ponticum est dulcius cæteris maribus, id est, minus amarum. Et illud Curtij, Mare Caspium dulcius cæteris, ingentis magnitudinis serpentes alit.

Comparatiuum pro superlatiuo, ut idem Curtius, (si rectè scriptum est) Duo maiora omnium nauigia summersa sunt.

Superlatiuum pro absoluto, sed ubi eius absolutum non est nomen. Terentius, Quem ego infra infimos omnes puto homines. Idem, Tute scis post illa, quàm intimum habeam te.

Superlatiuum primus, pro eius comparatiuo prior. Cicero ad Seruium, Duo quidē à te nominatim rogo. Primùm ut siquid satis datum, amplius eo nomine non peti cures. Suet. Aug. Ad modum pristinum splendorem redegit, duabus lectionibus. Prima, ipsorum arbitratu, quo uir uirū legit. Secunda, suo et Agrippæ. Col. Ab æquinoctio primo, quod mense Martio circa octauum Calend. Aprilis in octaua parte Arietis conficitur. Vult enim comparatiuus potius partiri duo: Superlatiuus tria uel plura.

Diuisiua siue distributiua pro Cardinalibus maxime apud poëtas & in singulari numero, ut Vergilius, Gurgite septeno rapidus mare summouet amnis. pro septem gurgitibus. Legūtur sic & apud oratores, sed raro. Plinius in XXVI. Prodigiosa sunt quæ circa hoc tradit Theophrastus, autor alioqui grauis, Septuageno coitu durare libidinē tactu herbæ, cuius nomen speciemq; non posuit. pro septuaginta coitibus. In plurali uerò tum apud oratores, tum poëtas sæpe: ut, Vergilius, Tot lecti proceres bis denis nauibus ibant. pro bis decem. Idem, Per duodena regit mundi Sol aureus astra. pro duodecim. Idem, Bis quinos silet ille dies. pro bis quinq;. Et, Bis denis Phrygium conscendi nauibus æquor. pro bis decem. Cicero, (ut Seruius citat) Binos habebam, iubeo promi utrosq;. Cum hoc postremo, duo alia, duplices, &, gemini, in usu conueniunt: quippe quæ nonnunquam pro duo,

Duplices. Gemini.

30 interpretatio huius loci Salustiani Diomedis est, sed uerba diuersa, ita enim apud hunc, Seruium [illegible] et Prisc. [illegible] Mare Ponticum dulcius est quam cetera maria. [illegible] Prisc. quam comparationis seu electionis aduerbium [illegible] [illegible]

duo, & ambo, legantur. Vergil. Et duplices tendens ad sydera palmas. Idem, Agnouit prolem ambiguam, geminosq; parentes.

Sed redeamus ad diuisiuorũ in plurali pro cardinalibus apud oratores usum, apud quos uidetur promiscuus. Plinius de Mausoleo, Patet ab austro & septentrione sexagenos ternos pedes. Idem alibi, Aristolochia uel agaricon obolis ternis ex aqua calida. pro obolis tribus, ut Idem in eodem, Pota tribus obolis sanguinis excreationes. Idem, Viuunt Loconici annis denis, fœminæ duodenis: cætera genera quindecim annis, aliquando uiginti. pro quindenis & uigenis. Idem, Pauo à trimatu parit primo anno unum aut alterũ ouum, sequenti quaterna. pro singula aut bina.

Cardinalia pro ordinalibus, ut Cicero ad Terentiam, De naui exeũtibus nobis, Achastus cum literis præsto fuit, uno & uigesimo die. Idẽ de Senectute, Qui uno & octogesimo anno scribẽs, mortuus est. In his enim, uno, pro, primo, positum uidetur, fereq; ita legas, non aliter. Ordinalia pro cardinalibus. Iuuenal. Sexta ceruice feratur. pro sex ceruicibus. Item pro his, quibus multiplicatio significatur. Plin. in XVIII. Nascitur qualicũq; solo cum centesimo grano: ipsumq; pro lætamine est. pro centuplo grano. Varro, de Re rust. Vt ex eodem semine aliubi cũ decimo redeat, aliubi cum quintodecimo, ut in Hetruria & locis aliquot in Italia. In Sybaritana dicunt etiã cum cẽtesimo redire solitum. Ordinalia pro cardinalibus.

Accipitur & certus numerus pro incerto, ut Vergil. O terq; quaterq; beati. Et Cicero, Sexcenta possum decreta proferre. Et Terentius, Sexcentas perinde potius scribito dicas. Ibi enim ter, & quater, pro sæpe. In his, sexcenta & sexcentas, pro multa & multas.

Item partitiuum pro numerali aliàs cardinali. Cicero pro Cluentio, Qui cum ad unum iam & alterũ diem desideraretur. Totum enim illud, unum, &, alterũ, pro duobus est accipiẽdum. Idem Attico, Quid enim est tantũ in uno aut altero die. pro uno aut duobus. Aliàs ordinali. Idem Philip. secũda, Proximo, altero,

 tertio,

tertio, deniq; reliquis consecutis diebus pro secundo, tertio. Idem ad Cornificium, Liberalibus literas accepi tuas, quas mihi Cornificius altero & uigesimo die, ut dicebat, reddidit. Liuius ab urbe cond. Anno trigesimo altero, quàm Roma condita erat. Idem de bel. Macedonico, Altera die quàm à Brundusio soluit.

Et, uterque, loco collectiui. Sallustius, Vterque graues inimicitias cum illo exercebant. Horatius, Missi magnis de rebus uterque legati.

Quidam, pro aliquis, ut in Georgicis, Et quidam seros hyberni ad luminis ignes Peruigilat. Cicero de Orat. Habes enim meum de oratore Brute iudicium, quod aut sequêre, si probaueris: aut tuo stabis, si aliud quoddam est tuum.

Aliquis pro quiuis, uel qui cunque.

Contrà, aliquis, pro quidam, ut in illo Ouidij, Atque aliquis de dijs non tristibus optat Sic fieri turpis. Item aliquis pro quiuis uel quicunque. Terentius, Olim isthuc, olim cum ita animum induxti tuum, hoc quod cuperes aliquo pacto efficiundum. pro quouis uel quocunque pacto. Post negationem uerò sæpe transit in uniuersale Laurentio autore, ut Non uidit me aliquis. pro nemo me uidit.

Item quis pro aliquis, idq́; honeste, ubi has particulas si, siue, nisi, quo pro quanto, quum, & aliud, statim sequitur: ut Siquis, siue quis, nisi quis, quo quis, cum quis, aliud quid: quorũ exempla passim inuenias.

Et, quisquam, pro quiuis. Cicero ad Terentiam, Nisi uos fortiores cognoscerem, quàm quenquam uirum, pro quenuis uirum.

Et pro collectiuo, ut Plautus, Neque nostrum quisquam sensimus cum peperit.

Et, quicunque, pro quiuis. Quintilianus, Næ ego illud quidem Aposiopesin semper uoco, in quo res quæcunq; relinquitur intelligenda.

Item, qui, pro quis. Vergilius, Qui nunc concursus ad amnem? Cicero, Qui concursus ex oppidis finitimis undiq;? Liuius,

Qui

2 Aen. 6. quid uult concursus ad amnem

Qui finis erit discordiarum? Item, qui, pro qualis, uel quantus: sicut, is, pro talis uel tantus. Ouidius, *Hæc ego dum stulte meditor, quæ uestra libido est.*

Et, quo, pro quanto, præsertim ante comparatiua. Terentius, *Memini uidere, quo æquior sum Pamphilo, si se illam in somnis, quàm illum amplecti maluit.*

Item, nemo, pro ullus. Cicero Dolabellæ, *Contingit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa seueritas animaduersionis non modo non inuidiosa, sed etiam popularis esset.*

Itē (Eius generis) pro eiusmodi. Plin. natur. hist. *Purpuræ, murices, eius denique generis uere pariunt.*

Præterea quæ patronymicorum Græcorum forma ducuntur à locis, pro possessiuis usurpata subinde legas. Vergilius,

Sicelides Musæ paulò maiora canamus. Ouidius,

Quid mihi cum Lesbo? Sicelis esse uolo.

Hesternus & Crastinus, pro pridianus & postridianus: ut, Vergilius, *–Nunquam te crastina fallet Hora. pro postridiana.* Terentius, *Cum iure hesterno panem atrum uorent.*

Ex pronominibus demonstratiuum sæpe apud autores accipitur pro possessiuo. Plautus, *Duorum labori hominum parsissem libens, mei te rogandi, & tui respondendi mihi. Rectum enim esset meo & tuo.* Terent. *Cuium puerum hic apposuisti? Vestri. cuius uestri? Pamphili. ubi uestri pro possessiuo, uel certè primitiuo uestrum positum est: Sicuti nostri, pro primitiuo nostrum.* Specierum pronominis Enallage.

Reciprocum primitiuum pro relatiuo, ut in illo Terentij, Orat te, si se amas, hera, ut ad se uenias. Iustin. *Trecentos exules, iudices rectoresq; ciuitati dedit: apud quos cum potentissimi quiq; rei eius ipsius criminis postularentur, quòd per iniuriam se in exilium exegissent. In priori enim exemplo uidetur illud se, in (si se amas) pro eam uel ipsam positum, ut ex sententia ritè ordinata magis apparet. sic, Hera te orat, ut ad se uenias, si se amas.*

pro si eam amas. Sic enim locutus uidetur Cæsar in Comment. Ei legationi Ariouistus respondit, Siquid ipsi à Cæsare opus esset, sese ad eum uenturum fuisse. Siquid ille à se uelit, illum ad se uenire oportere. In Iustini exemplo, se, pro eos uel ipsos, ut inspicienti liquet. In illo quoque Martialis, de Pantagatho, Sis licet inde sibi tellus placata leuisq́;, Artificis leuior non potes esse manu. Quis non uidet, sibi, pro, illi, positum? Cæterum in prioribus exemplis æstimetur num utroq; modo loqui liceat.

Reciprocum possessiuum pro relatiuis tertiæ personæ. Cicero ad Octauium, Cur aut ingratus crudeliter, aut immemor beneficij sui scelerate circunscribis Senatum? pro beneficij eius. Terentius in Hecyra, Mater quod suasit sua, adolescens mulier fecit, mirandum'ne id est? Et Vergilius, Tum breuiter Barcen nutricem affata Sichæi: Nanq; suam patria antiqua cinis ater habebat. In quibus, suàm, &, sua, pro, eius, Donatus notat. Et Ouidius in Heroid. Respice Laërtem ut iam sua lumina condas. pro, eius lumina. Et Plinius, Vinea si macruerit, sarmenta sua comburito. Hæc tamen, ut Solœcophane uitanda censeo.

Rursus possessiuum pro primitiuo. Terentius, Vt facile scires desiderio id fieri tuo. ubi tui potius poscit sensus, & Donatus ita censet. Idem, Nam negligentia tua atq; odio id fecit tuo. pro tui.

IN uerbi etiam speciebus non minor permutatio est: ubi & actiuum pro neutro legas absoluto, siue ipso paßiuo. Vergilius, Sistunt amnes, terræq; dehiscunt. Sistunt enim pro stant accipitur, uel sistuntur. Plin. Vbi cum alijs iunxere, gignũt. Varro ex Gellio, In priori uerbo graues prosodiæ, quæ fuêre, manent, reliquæ mutant. Sic & Corn. Cel. de tempest. Peßimæ, quæ uariant maxime. Vergilius, —Et iam nox humida cœlo Præcipitat. Idem, Ingeminant austri, & densißimus imber. Terentius, At illa si iam lauerit, mihi nuntia. Idem, Quæ res tibi uortat male. pro mutantur, uariantur, præcipitatur, ingeminantur, lota sit, & uertatur: nisi in ambobus his generibus, eclipsim potius

potius pronominis, se, dicas, ut sit, Præcipitat se, ingeminant se, lauerit se, uortat se, præterea sistunt se, iunxere se. Quam interpretationem secutus est Seruius dicens, Accingunt operi. pro accingunt se operi. Quo modo uerbum, probo, sæpe legitur. Ad eundem modum & nubo, usurpatum uidetur: quòd quæ tradita marito erat, se nubebat, hoc est, uelabat. Quam rationem non aduertentes, paßiuum putarunt: quum tamen non recipiat pro agente ablatiuum cum præpositione, sed datiuum περιφραστικῶς. Terentius, Qui ex te auditum aiebant, filiam meam nubere gnato tuo. In illis quoq;, perfregit brachium, uulnerauit pedem, per actiuum intelligitur paßiuum: nempe perfractum est ei brachium, uulneratus est ei pes. Nubo.

Et absolutum pro actiuo, ut Ardebat Alexim, pro amabat, ut Priscianus interpretatur. Idem in Buc. Et mutata suos requierunt flumina cursus. Idem in VII. Diues inaccessos ubi solis filia lucos Aßiduo resonat cantu. Terentius, Vna omnes foras se proruunt. Vbi ait Donatus, Neutrale pro actiuo positum. Vergilius, Et spumas salis ære ruebant. hoc tamen fit per detractionem præpositionis, è, ab eruebant.

Paßiuum pro actiuo, sed rarius. Vergil. Bellantur Amazones armis. Idem, Expoliantur eos, & corpora nuda relinquũt. pro expoliant. Idem, Et placidum paci nutritor oliuam. pro nutrito. -tam Sed hæc antiquitatem redolẽt: apud quam uidetur singulis actiuis datum esse suum medium, siue commune, sicut apud Græcos.

Diuersum omnino ab his genus est, quum nomen & uerbum pro uerbo περιφραστικῶς ponuntur, frequentißimum apud autores genus, maxime tamen à nobis hic propter constructionis rationem notatum, quæ minus clare nonnunquam sub hoc genere perspicitur. Transit enim aliquando in infinitos uerborum modos, ut in illis. Cicero pro lege Manil. Equitibus Romanis honestißimis uiris afferũtur quotidie literæ, quorum magnæ, &c. Bithyniæ, quæ nunc uestra prouincia est, uicos exustos esse com

plures. Idem, Misit ad me puerum, se ad me uenire. Plinius xx. Varro, quæ sale aut aceto pisa est arefactaq;, uermiculis nõ infestari, autor est. Et Ouidius, Signa dedit uenisse Deum. Et Cicero ad Varronem, In spem uenio, aduentum tuum appropinquare. In his, Afferuntur literæ, pro, nuntiatur. Misit puerum, pro, nuntiauit. Autor est, pro, affirmat. Signa dedi, pro, significaui. In spem uenio, pro, spero, posita sunt. Talia quoq; sunt, Do fidem, pro iuro uel confirmo, ut Donatus exponit. Stat sententia, pro placet. Et metum capio, pro metuo. Suetonius, Quos metus ceperat, nihil nõ ausurum eum in summo magistratu. Huc reducantur & illa, Compertum habeo, exploratum habeo, pro comperi & exploraui. Huc etiam referas & honestas huiusmodi periphrases, Oratum uelim, pro orem. Missum facio, Effectũ dabo. Terẽtius, Missa isthæc faciamus. Idem, Quin iam effectũ dabo. pro mittamus & efficiam. In omnibus tamen his uidetur perfectius et absolutius aliquid per participia significari. Aliquando in infinitas particulas cum uerbis subiunctiuis, ut in talibus. Terentius, Nunc quam rem uitio dent, quæso animum aduertite. Vbi, animũ aduertite, pro, aduertite, uel intelligite, est positum, ne duo accusatiui ad uerbum, aduertite, cui unus satisfacit, referantur. Est enim sensus infinitæ particulæ semper loco accusatiui. Vergilius, Deniq; quid uesper serus uehat, unde serenus, &c. Sol tibi signa dabit. Subijciũt sibi eiusmodi periphrases et alias particulas, ut in talibus. Cicero Attico, Vt alicui des negotium, qui quærat. Idem, Si puero negotiũ dederis ut quærat. Est quãdo aduerbium et uerbum, pro uerbo sumuntur. Terentius, Alijs quia desit quod ament, ægre est: tibi quia superest, dolet.

Est etiam ubi interiectio ex duabus partibus pro uerbo accipitur, ut in illo Ciceronis, Me miserum te ista uirtute, fide, probitate, in tantas ærumnas propter me incidisse. pro miseret, uel uehementer dolet. Et in illo eiusdem, O tempora fore, quum dubitet Curtius consulatum petere.

NEc minus inter participij ſpecies Enallagē reperias. Nam & actiuum ponitur pro paßiuo, ut Iuſtinus, Ille plauſtrum equo uehenti, regnum delatum fuerat, in templo Iouis poſitum maieſtati conſecrauit regiæ. Sic & Gellius, Qui ornarent introire ſolitos equo uehentes. pro uecto & uectos. Sic uector, pro uecto ponitur. Sic etiam dicitur Euidens, pro eo quod apertè uidetur & intelligitur. Et indulgentior et iudulgentißimus, pro eo nonnunquam cui indulgetur. Et horrentia Martis Arma, pro horrenda poſitum uidetur.

Et contra, paßiua pro actiuis, ſicut quæ à Laurentio notantur, Circunſpectus, conſyderatus, inconſyderatus, diſertus, cautus, tutus, argutus, falſus, cōtentus, tacitus, profuſus, ſcitus, diſcretus, cōplacitus, inueteratus, iuratus, excretus, exoletus, adultus, defectus, ignotus. Non tamen hæc omnia ubiq; ſumuntur actiue, Sed quædam interdum paßiue. Cautus, ut Cicero, Quo res mulieri eſſet cautior. Tutus, ut Tutus à periculo. Falſus, Terentius, Falſus es animo. Tacitus, Vergilius, Quis te magne Cato tacitum, aut te Coſſe relinquat? Ignotus uel frequentius, Vergilius, Ipſe ignotus egens.

Ponitur et paßiuum participium pro actiuo. In Synecdoche non rarò. Horatius, Leuo ſuſpenſi loculos, tabulamq; ſiniſtro. Vergil. Tum breuiter Dido uultum demiſſa profatur. Ouidius, Siue aliqua eſt oculos in me deiecta modeſtos. Non incommode tamen talia per ablatiuum in conſequentia interpretere, Suſpenſis loculis demiſſo uultu, deiectis oculis, præſertim cum pro aoriſtis, ſiue indefinitis Græcorum actiuis, poſita uideantur: quæ per eiuſmodi ablatiuum commodißimè interpretamur.

DE alterius pro altera præpoſitionū abuſu, quas alioqui in ſpecies diſtinguere non ſatis fuit promptum, dictum ſuprà eſt. Quare nunc de aduerbijs dicendum, in quibus nonnunquam notatur Enallage, ut cum ea, quæ loci, pro ijs quæ temporis ſunt, ponūtur. Quod tamen contra non fit, ut Priſcianus monet. Te-

rentius, Hic ego illum contempsi præ me. Idem, Ibi homo cœpit me obsecrare, ut sibi liceret discere id de me. In quibus exemplis, hic, & ,ibi, pro tunc accipit Comicus. Quinetiam appellatio ipsa, loci, pro tempore sæpe legitur. Terentius, Atq; alia multa, quæ nunc non est narrandi locus. pro eo quod est, narrandi tempus. Ad quem modum etiam, numeri, appellationem pro rhythmo ponit Vergilius, Et numeros memini, si uerba tenerem.

Aduerbia qualitatis, pro aduerbijs intendendi, ut bene, male, peius, pro ualde & ualdius. Cicero, Habetis orationem bene longam. Terentius, Male mulctabo illam. Cicero, Addebat etiam id quod ad rem pertinere credebat, scriptores illos male mulctatos. Idem, Quo neminem ueterani peius oderunt. Ouidius, Questaq; peius amo.

Ponitur &, non duntaxat, pro non solum. Liuius in XLVI. *Nec animum nobis duntaxat fidelem ac bonum præstitit, sed omnibus interfuit bellis, quæ gessistis. Paulus, Cum tutor non rebus duntaxat, sed etiam moribus præponatur. Rarus tamen est hic abusus.*

Et nequicquam, pro non. Catullus, Ruffe mihi frustra nequicquam credite amice. Persius, Nequicquam fundo suspiret nummus in imo.

Præterea, qua, pro quacunq;. Ouidius, Nunc mihi qua totum Nereus circunsonat orbem, Perdendum est mortale genus. Idem, Qua terra patet, fera regnat Erinnys. Idem, Qua latum Nereus ceruleus ambit humum.

Et, interim, pro aliquando. Quintilianus, Et interim excusantur hæc uitia.

Item, olim, pro aliquando. Horatius, –Vt pueris olim dant crustula blandi Doctores.

Item, tanquam, pro sicut. Terentius, Tanquam philosophorum habent disciplinæ ex ipsis uocabula. Plinius IX. *Vt tanquam*

quam in uictu frugum noscitur ratio, sic omnes, qui istis gaudent, præmia uitæ suæ calleant.

Item, ne, pro non. Cicero, Ne sim saluus, si aliter scribo ac sentio. Idem, Misi ad te exemplum, ut si minus placeret, ne remitteres.

Aduerbium temporis pro aduerbio solitudinis, Modo, pro tantum. Terentius, Scis te mihi sæpe pollicitum esse, Chærea, aliquid inueni modò quod ames. Quintil. Veteres enim, quorum fuerunt Aristoteles & Theodectes, uerba modò & nomina, & coniunctiones tradiderunt.

Adeò, tam, perinde, &, ita, pro ualde. Terentius, Iuuenē adeò nobilem. Plin. A' pluuijs serenitatem non perinde certam. Quintil. Videlicet ut corpora infantium nec casus, quo in terram toties deferuntur, tam grauiter affligit, nec illa per manus & genua reptatio. Ita, uerò præsertim post negationem. Cicero, Nec ita multò post edictū Bruti affertur & Caßij. Quintilianus, Nec res est ita magni temporis ac laboris. Adulescentem

IN coniunctionibus uerò uel frequentius Enallagen uideas. Statim in ipsis copulatiuis.

Quæ, pro, etiam. ut Plinius xxxv. Ab hoc eodem factum Herculem, qui hodieq; materiæ nomen in urbe retinet.

Et, quoque, pro etiam, uel, ut Seruius exponit, pro similiter: ut Tu quoq; littoribus nostris Aeneia nutrix.

Item copulatiua pro disiunctiua. ut Vergilius, Aut pelago Danaûm insidias, suspectaq; dona Præcipitare iubet, subiectisq; urere flammis, pro aut subiectis.

Et disiunctiua pro copulatiua, ut, uel, pro etiam. Terentius, Vel rex mihi semper agebat gratias.

Rursus copulatiuæ pro rationis redditiuis. Vergilius, Audieras, & fama fuit. pro nam, uel quia fama fuit. Similiter in illo Quintiliani, Has primum audiet puer: harum uerba effingere imitando conabitur. Et natura tenacißimi sumus eorum, quæ rudibus

dibus

s. uel rex semper maximas mihi agebat.

dibus annis percipimus. pro nam, uel quia. Et in illo Ouidij, *Nil aliud Vestam quàm puram intellige flammam: Nataq; de flamma corpora nulla uides.pro nata enim.* Nec aliter in illo Ciceronis, *Non solum nobis nati sumus, ortusq; nostri partem sibi patria uendicat.pro ortus enim.*

Copulatiuæ pro electiuis.ut,atque, & ac, pro,quàm. Terentius, *Ne'ue aliorsum atque ego feci acceperit. Sed de ijs in constructione plenius.*

Neque, pro, & non,diuisis. Terentius in Phormione, *Neque cum æquum ait facere. Sed hoc Græcum est.*

Item,at, pro saltem. Cicero pro L.Flacco, *Si non propinquitatis,at ætatis suæ. Si non hominis, at humanitatis rationem haberet.*

Nam,pro autem,uel simili discretiua. ut Cicero in Sallustium, Nam quòd in uxorem, & filiam meam tam petulanter inuectus es. Non ignorandum *hanc & ingressum tantum rei aliquando significare. ut Terentius,Eo pacto & gnati uitam, & consilium meum cognosces,& quid facere in hac re te uelim. Nam is postquam excessit ex ephebis,&c.*

Nisi, pro quàm.Sallust. Nihil aliud se fatigando, nisi odium quærere. Terentius, *Nihil uolo aliud nisi Philumenam.* Cicero, *Cura igitur nihil aliud nisi ut ualeas.* Idem, *Quid est aliud Gigantum more bellare cum dijs, nisi naturæ repugnare?* Rectum *enim in his omnibus uidetur,si,quàm,loco nisi,ponas.*

Non est admonitu alienum & quòd,ut non, pro nisi uel quin, honesta uarietate accipitur. Cicero pro lege Manil. *Non enim possunt una in ciuitate multi rem atq; fortunas amittere, ut non plures secum in eandem trahant calamitatem.*

Videtur quoq; &, An, pro siue accipi in illo Liuij *in primo, Eò ex finitimis populis turba omnis sine discrimine,liber an seruus esset, auida rerũ nouarũ perfugit. nisi in genitiuo totũ illud, (liber an seruus esset) sub appellatiuo illo, discrimine, intelligas.*

Item

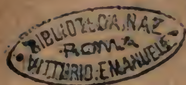
Itẽ una illa. siue, pro duabus, si, &, uel. Cicero Attico, Et Hilarum suum libertum uenisse à Sexto cum literis ad consules, siue quo alio nomine sint. pro uel si quo alio nomine sint.

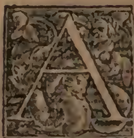
Vt quoque pro, quòd, Prisciano autore legitur in tali figura, qualis est Terentij Phorm. Si est ò patrue, culpam ut Antipho in se admiserit, non causam dico. Et Plin. X V I I I. Neque est ut putemus ignorari ea ab animalibus, quæ quidem quæ præparauerint contra serpẽtium dimicationem quæ post prælium ad medendum excogitauerint, indicauimus.

Sunt & aliæ rationes, sed ad tropon potius referendæ, quales sunt, cum, tristis, pro similis tristi accipitur. ut Terentius, Accipio tristis, terram intuens modeste. Et, turbatus, pro similis turbato. Vergilius, Nanq; ut conspectu in medio turbatus inermis. Simile est cum, dicimus, &, loquimur, pro dicere & loqui solemus, usurpamus. Et cum speciali utimur pro generali. ut Ouidius, Iuppiter è terra genitam mentitur. ubi mentitur, pro dicit, positum est. Idem, Iussit & extendi campos, subsidere ualles. ubi extendi & subsidere pro, fieri, posita sunt. Hæc autem Enallages ratio, est Græcis familiarissima. Et interpretes ipsius ignaros, nonnunquam torquet. Præterea cum factum pro dicto ponitur. ut Vergilius in Bucolicis, Pasiphaën niuei solatur amore iuuenci. pro canit, ut sic dicam, solatam, uel adiungit solatam. Rursum, Tum Phaëthontiadas musco circundat amaræ Corticis, atque solo proceras erigit alnos. Vbi circundat, & erigit, pro canit circundatas & erectas. Non aliena ab his sunt talia, quali Plinius utitur, Tertium molybdenam in plumbo dicendam. Intelligitur enim in tractatione uel capite de plumbo.

THOM

THOMAE LINACRI ANGLI DE EMENdata Structura liber Tertius: siue de Constructione Nominis, & Pronominis.

AC DE Enallage tum partium ipsarum generalium, tum quæ sub his comprehensa sunt, generum, hactenus dictum esto. Deinceps de ipsa partium inter se emẽdata structura, quæ etiam constructio dicitur, agamus. Est igitur constructio, debita partium orationis inter se compositio, sicuti recta grammatices ratio exigit. Porrò recta grammatices ratio ea est, qua ueterum probatißimi plurimum, cum loquendo tum scribendo sunt uisi. Hanc, cum admodum sit uaria, diuisisse in genera, sicuti in alijs artibus fieri solet, ut docendi compendio plurimum cõducet, ita fateor uereri me, ne à proprio artis fini nonnullos retardet, dum huc auocati, curiosius ista quàm ex usu sit, disquirent. cuiusmodi uitio utilißimas saluberrimasq; artes ad garrulitatem, uerbaq; propemodum redisse scimus. Sed cum mea culpa nõ erit, si quod ago, peruersa ingenia in aliam partem, atq; ego destinaui, rapiant: & simul sperem uertendum mihi uitio non esse, si aliarum artium scriptores imitatus, breuitate dilucidítateq; (quam apta generum distinctio maxime profectè præstat) felicioribus ingenijs consulam, tentabo confusam constructionis laxitatem in certa genera diducere. Quod tamen si minus aptè præstitero, quisquis ad publicam utilitatẽ id corriget, huic tantum aberit, ut ueluti correptori succenseam, ut etiam tanquam adiutori debere me sim professurus.

Constructio.

Sunt ergo constructionis duo prima genera. Alterum, cui nec deest quippiam, nec redundat, nec loco suo abest, nec immutatur. quod non immeritò Iustum appelletur. Alterum contrà, cui deest aliquid

aliquid, uel redundat, uel loco ſuo abeſt, uel immutatur, non tamen ſine ſummorum in Romana lingua uirorum exemplo, quod figuratum dici poteſt. Horum quoniam utrunq; tractare ſeorſum ſtatuimus, prius in duplex rurſus genus diducimus. Alterum, quod ex perſonæ ratione totum pendet, quam ab argumento proſopicen appelles. Alterum, quod perſonæ, diſcrimen non agnoſcit. Perſonam hoc loco generaliter appello, quicquid rationem exhibet alicuius ut ſubſiſtentis, uel uocati, uel agentis, uel patientis: uel cui accedit decedit'ue quippiam, uel cauſæ, uel loci, uel temporis, uel inſtrumenti, uel deniq; quod caſus alicuius propriam rationem præfert. uoceturq; (ſi non diſplicet) hæc, Conſtructionis perſona. Sicuti altera, quæ ab hac eſt diuerſa, ſermonis: nempe quæ loquitur, ad quam ſermo dirigitur, de qua ſermo habetur. Perſona.

Proximum genus, quod perſonæ differentiam non agnoſcit, rurſus in duas ſcinditur ſpecies. Vnam, quæ non declinata Syncategoremata recipit, unde & Syncategorematicen non incommode dixeris. Voco generatim Syncategoremata, quæ nec ſolidum quippiam ſignificant, nec in oratione niſi cum alijs iuncta conſiſtunt. Quod genus ſunt non declinatæ partes omnes, & ex declinatis interrogatiua, & partitiua, & particularia, & uniuerſalia nomina, & quædam etiam pronomina. Alteram, quæ in uocibus duntaxat pro linguæ Romanæ proprietate iungendis, tota uerſatur. Hæc in delectu & ordine tota conſiſtit. Delectu, ut cum ſuperlatiuis (quiſq;) potius ſubijcis quàm (omnis) Ordine, cum dicis, Quam urbem ſtatuo, potius quàm, Vrbem quam ſtatuo. Videturq; hæc reliquorum generum communis, quinetiam cum figurato interdum ſe communicare. Itaq; nec certo aliquo loco à nobis, ſed ſparſim, prout occaſio eius erit, tractabitur. Vocetur autẽ (ſi placet) Latina, quoniam Latinæ linguæ ſit propria. Omnibus his generibus illud primum commune eſt quòd in uocibus, non in rebus eorum congruentia ſpectatur. Syncategoremata.

Neq;

Neq; enim ſi indicata muliere dixeris, Hic me cædit, *incongrua ſtatim partium conſtructio arguitur, niſi mulieris uocabulum cum pronomine ſubaudias. Qua ratione tectum ſolœciſmũ committi nemo neget. Si enim uiri uocabulum ſubaudias, ad conſtructionis certè congruentiam nihil deſyderatur: rebus tamen uocabula parum rectè reddideris. Verum id genus in* Barbariſmum *potius cadit. Similis adhibenda & in talibus diſcretio eſt, Siquis ad unum loquens, dicat uenite: aut ad multos, diſcede. nam ſi in priore ſubaudiat, tu, in poſteriore, uos, Solœciſmum faciat. Sin illic, uos, hic, tu, non Solœciſmum, ſed Barbariſmum. Commune quoq; & illud eſt, quòd in duabus minimum uocibus, eorum natura ſpectatur. Id quod ex uocabuli ipſius tum ui, tum definitione facile intelligitur, nec ferè planè pluribus, niſi Syncategorema uel numerale ſit quod tertio loco adijcitur, ut* Centum niuei iuuenci, Nullus uir bonus, Quidam homo diues, Omnes boni ciues, Hic uir prudens, Ad oceanum uſq;. *Cæterum ex duabus his uocibus, quibus minimis conſtare conſtructionẽ diximus, in proſopicis, altera ſubiecti, & tanquam baſis rationẽ ſuſtinet, ueluti propria nomina & appellatiua: altera, eius quod huic ſemper innititur, ac de ea dicitur, eoq; ſine ea conſiſtere in oratione non poteſt, ut adiectiua, & quæ adiectiuorum naturam imitantur, & uerba, & quædam Syncategoremata.*

Sed quam ex Perſonæ *ratione pendere diximus, quæ ſcilicet latiſsime patet, & ideo cæteras tractanda naturaliter præuertitur, ea duplex eſt. Aut enim uoces ex quibus conſtat, ad eandem perſonam referuntur, eandemq; repræſentãt, aut diuerſas. Priorem quoniam in eadem perſona ſubſiſtitur, intranſitiuam, ſiue (ſi Græcè mauis)* ταυτοπροσωπικὴν ἢ ἀμετάβατον *appelles. Poſteriorem quoniam ab una in alteram fit tranſitus, tranſitiuam, ſiue, Græcè* μεταβατικήν. *Harum ſicuti nomina ipſa, ſic naturæ propritates diuerſæ ſunt: quippe quibus unica perſona ſubeſt, hæ in ijs conſtructionis accidentibus, quæ inter ſe habent communia,*

munia, necesse est concordent, ut in progressu per exempla patebit. Voco constructionis accidentia generatim, casum, genus, numerum, personam, modum, & tempus. quòd in his ferè omnis legitima constructio uersetur. Contrà, quæ ad diuersas referuntur, Apollonio autore, sub diuersis accidentibus coniungi partim possunt, partim omnino debent: quippe qui casum & personam adeò recurrere censet, ut ubi eadem sit persona, idem sit omnino ponendus & casus. contraq; ubi idem sit casus, eadem subsit & persona. Sed huic perdifficilem inijcit scrupum accusatiuus, siquando infinitum uerbum tum præcedit, tum sequitur, ut Chremetem percußisse Demeam: ubi diuersas esse personas constat, nempe agentis & patientis, sub eodem tamen casu. Sed facile fortasse tanto uiro, cui etiam subscribat Theodorus Gaza, patrocinabitur, qui librum de partibus, quem huic necessario præposuimus, accurate legerit. Nam Apollonius fortasse, sicuti hi qui sextum & septimum casum sub una uoce comprehensos uolunt, sic geminum uult esse accusatiuum. Verùm nos certe à scrupis id genus, quantumlibet blandiantur, deinceps consulto abstinebimus, cum sint ad ostentationem, quàm ad destinatum nobis scopum magis accommodati. Illæ igitur elocutiones, Cui nũc cognomen Iulo, & Cui Africano fuit cognomen, et Faustulo fuisse nomen ferunt: cum similibus, nisi eas contra rationem autorum usus asserat, Solœcophanes sint: cum datiuus ille propriorum, & nominatiuus cognomen, uel nomen, eandem personam repræsentent. Itaq; etiam & à rectis illis arguuntur, cui Iulus, & cui Africanus fuit cognomen. Cuiusmodi elocutionum etiam plurimus est apud autores usus. Cicero, Argentarius Sextus Clodius, cui nomen Phormio. Quintilianus, Notũ est quid Gliconi acciderit, cui Spuridum fuit cognomen. Terentius, Hecyra est huic nomen fabulæ. Sed de transitiua & intransitiua mox latius, si prius quæ mihi ante omnem de his disputationem præsumẽda uidentur, apposuero. Ea igitur sunt huiusmodi, Ver-

Quintil. lib. 8 cap. 2.

bum definiti numeri & personæ consistere in oratione sine nominatiuo à fronte non potest. Nec *rursus nominatiuus aut solus, aut à uerbo omnino absolutus.* Nec *adiectiuum nomẽ, aut quod adiectiuorum naturam cõstruendo imitatur, sine proprio uel appellatiuo, cui innitatur.* Nec *prouocabulum* Qui, *relatiuum'ue pronomẽ, sine aliquo quod à priore sensu repetat, præterea sine uerbo suo, eoq; à uerbo eius quod repetit planè diuerso.* Nec *rursus duo uerba in eodem sensu, quorum scilicet neutrũ sit infiniti modi, sine nomine uel aduerbio infinito, ut* Teneo *quid erret: præ gaudio, ubi sim, nescio.* Nam *si uel coniunctio, uel similitudinis aduerbium expressum suppressum'ue interueniat, duo omnino sensus potestate & uiribus sunt,* Dictat *&* cantat. Viuit *sicut scribit.* Nec *præpositio extra compositionem, citra nominis uel pronominis casum* Vocatiuus *subijcere sibi uerbum, sicuti nominatiuus non potest, propterea quòd agentis, uel patientis uel subsistentis repræsentare personam nequit.*

Iam *quod omni intransitiuæ commune esse diximus, agè per singulas examinemus: additis etiam siqua uel quarundam putemus communia, uel singularum propria, mox de trãsitiuis acturi.* Ergo *quatuor non amplius modi sunt, quibus intransitiue construi quæpiam obseruãtur.* Aut *enim uerbum cum eo struitur, cui innititur: quæ prima* Intrãsitiua *idcirco iure appelletur, quoniam omnis quantumlibet pleni sermonis, sit ueluti fundamentum.* Aut *adiectiuum cum proprio uel appellatiuo de quo dicitur: quæ secunda.* Aut, *prouocabulũ* Qui, *relatiuum'ue pronomen, cum eo quod à superiore repetitũ, secum repræsentant: quæ tertia.* Aut *quod apponitur, cum eo cui apponitur: quæ quarta.* Veteres *hanc* Epexegesin *uocant,* Neoterici *appositionem.*

Prima intransitiua. Secunda. Tertia. Quarta.

Sed *cum publicè receptæ appositiones, participiũ* Ens *quod aliàs in usu non est, omnino subauditum habeant, nos alias non dißimiles eis elocutiones, in quibus tamẽ adhibitum participium est,* Grammaticorum *pace, huc reduximus.* Cuiusmodi *sunt hæ,*

Cicero

Cicero designatus consul, Scipio dictus Africanus. Etiã in quibus uerbum inter ea, quæ sub eandem cadunt personam, est interpositum, ut Cæsar erat dictator, Octauius dicebatur Augustus. Sed in his propria uel appellatiua tertium locum occupant. In quibus enim adiectiuum hunc locum tenet, ut, Terra est immobilis: doctorum iudicio arbitrioq; relinquo, uelint'ne eas ad secundam intransitiuam, an ad hanc quartam reduci. Ipse interim de his, quoniam nomine aliquo docenti est utendum, quasi quartam efficiant, uerba faciam: quando si ad secundam referam, fortaßis nomina confundam, duas nimirum eius rationes, primam secundamq; statuere coactus. Ergo cum tot non amplius intransitiuæ constructiones sint, uerbum certè cum eo, cui à fronte coniungitur, si is nominatiuus est, duo tantum habet accidentia communia, numerum & personam. Itaque in totidem cum eo conueniat necesse est, ut Aeneas ait. Sin accusatiuus est, cui uerbum infiniti modi succedat, sicuti nullum habent commune accidens, ita translatitie coniungi inter se possunt, Te isse, uos isse, hunc isse, hos isse. Adiectiuum cum proprio uel appellatiuo suo, quoniam casum, genus, & numerũ cum eo communia poßidet, in eisdem quoque consentiet, ut Elephas Indus, Troianæ opes. Idem statuẽdum de omnibus, quæ adiectiuorũ constructionẽ imitãtur. Cuiusmodi sunt ex nominibus, interrogatiua, relatiua, uniuersalia, partitiua. Ex pronominibus, demonstratiua & poßeßiua. Itẽ participia, ut, Quis Deus? quanta gula? neutra acies, hic uir, noster herus, uinea putanda, ager colẽdus, homo armatus. Prouocabulum Qui, uel relatiuum pronomẽ, cum eo quod à superiore repetitum aperte secum uel tacite exhibet, tria itẽ habet accidẽtia communia, in quibus etiam necessariò cum eo consentiet, casum, genus, & numerum: Qui Vergilius, Is locus, Idem uir. Sunt qui personam prouocabulo adijciant: sed qua ratione, non uideo, cum prouocabulum adeò nullius sit personæ, ut qui pronominibus id adnumerarunt, ideo infinitũ appellarint, quòd nullam personam

repræsentet. Id autē quod apponitur, cum eo cui est appositum, si quidem id adiectiuorū constructionem habet, in tribus ad summum conuenit, casu, genere, & numero. Itaq; in totidem consentiet, ut Apollonius dictus difficilis, Et Apollonius erat Alexandrinus, Redeo inde iratus. Et in alijs casibus (fit enim ferè per omnes) ut Mei redeuntis irati, Tibi eunti inuito, Me ire inuitum. Sin appellatiuum est, siue continuo succedat, siue uerbum ullum participium'ue intercedat, casu certè omnino consentiet. Homerus fons poëtarum, & Homerus dictus fons poëtarum. Quæ incedo regina, Iouis'que & soror & coniunx. Illud ergo Vergilij, Vera'ne te facies, uerus mihi nuntius affers? nisi aliqua ratione accurate leniatur, uideri potest Solœcophanes. Omnibus his intransitiuarum generibus commune est, quòd in singulis, non solum unum uni coniungi potest, sed etiam unum duobus. Quod cum multis modis fiat, natura & proprie dupliciter autore Gaza fit. Vno, cum id quod unius rationem obtinet, secundo loco ponitur & pluratiue. ut in prima, Socrates & Plato philosophantur. In secunda, Socrates & Plato Atheniēses. Et adiectiuis ipsis ut uidetur, appellationem præcedentibus. Ouidius de Tristibus, Magna minorq; feræ: nisi appositionem dicas. In tertia, Quos Socratem & Platonem laudant. In quarta, Socrates & Plato philosophi, Allia Serpyllumq; herbas. Altero modo, cum quod unius rationem habet, singulariter duobus uel præponitur uel interponitur, ut Philosophatur Socrates & Plato, Socrates philosophatur & Plato. Mihi uerò secunda hæc ratio omnino figurata est, ut proximo libro apparebit.

Copulatiua coniunctio. Sunt qui dubitent, ubi copulatiua coniunctio propria uel appellatiua tum præcedit, tum intercedit, num adiectiuo, uerbo & prouocabulo, tam singulari liceat, quàm plurali uti. Sed frustra, ut autorum usus docet, qui & singulari utuntur. ut Cicero, Quæ quidē abs te cum dies uenerit, & ego & Cicero meus flagitabit. Et Columella, Nam si neglecta cruditas est, & inflatio

uentris

uentris, & intestinorum maior dolor sequitur, qui nec cibos capere sinit. Seneca, Est autē noxia aqua, in Thessalia circa Tempe, quam & feræ, & pecus omne deuitat. Et plurali, idq; honestius, ut Seruio placet in illo Vergilij, Ventusq; gubernatorq; uocabant. Idem, Egregiam uerò laudem & spolia ampla refertis, Tuq; puerq; tuus. Ouidius, Mulciberis capti Marsq;, Venusq; dolis. Columella, Ita ut & actor & familia peccent. Terentius, Hæc si neq; ego, neq; tu fecimus.

At primæ, tertiæ, & aliquatenus quartæ, illud commune est: Quòd in singulis, sensus quoque pro basi esse potest. In prima: ut Tempori uenire præstat, quàm serò. In tertia: ut In tempore ad eam ueni, quod omnium est primum. In quarta: ut Quintilianus, Cogitet oratorem institui, rem arduam, etiam cum ei formando nihil defuerit. Item, Venire in tempore, omnium est primum. Tertiæ uerò & ei quam precario uocamus quartam, quòd nonnunquam ibi prouocabulum, hic uerbum cum posteriore aliquo iungitur, cui in accidentibus adsimiletur: uerum eo demum posteriore, quod cum priore cum quo construi deberent, sit idem. Adderem (ut Dialectici loquuntur) præsertim subiecto, nisi quicquid supra grammaticum putem, toto opere consulto refugiam. Sed si illud uel pachymeros lector attingat, utile mihi ad quædam alia fortasse fuerit. Cæterum quòd posterius illud, cui interim concordat uerbum uel prouocabulum, idem sit cum eo quod hæc præcedit, declarat: quòd ubi hoc incidit, uerbum non aliud est quàm uel subsistendi, uel uocandi. Exemplum uerbi est illud Plinij, Iustum erat duæ libræ in semodios. Terentius, Amantium iræ amoris redintegratio est. Relatiui autem illud Sallustij, Est locus in carcere quod Tullianum appellant. Sed de his diffusius in figuris, quo magis attinent. Nam rectum planè in his est ut cum superiore conformentur: quemadmodum magnorum autorum exempla docent. Plinius, Proditur certè in Creta expugnato oppido, quod uocabatur Arcadia,

cessasse fontes. Cicero de natura deorum, Propius à terra Iouis stella fertur, quæ Phaëthon dicitur. Liuius, Herculi sacrificium fecit in eo loco quem Pyram (quòd eo loco mortale corpus eius dei sit crematum) appellant. Quintus Curtius, Darius ad eum locum, quem Amanicas pilas uocant, peruenit. Pomp. Mela, Ab eo flumine, quod Saliam uocant. Ouidius, Vnus erat toto naturæ uultus in orbe, Quē dixere Chaos. Cicero de Oratore, Tum etiam eloquentem constat fuisse Scipionem Nasicam, qui est Corculum appellatus.

Secundæ, tertiæ, & quartæ commune.

Secundæ autem cum tertia & aliquatenus quarta commune est, quòd in secunda & quarta, Interrogatiua, relatiua, & infinita: in tertia prouocabulum Qui, sensus sui proprium uel appellatiuum semper præcedunt. Interrogatiuum in secunda, ut Qualis tabella est? Quis homo est? & Quas fabulas narrat? Relatiuum in secūda, ut Quantam turbam non uidi. Infinitum in secunda, ut Scio quis homo sit, & Qualis tabella sit, & Quas fabulas narret. In quarta sicut in tali sermone, Talis est Budæus, qualis erat Hermolaus Barbarus. Prouocabulum in tertia, ut Qui homo mihi fabulas narrat.

Secundæ & quartæ commune.

Secundæ autem cum quarta illud aliqua ex parte conuenit, quòd utrobique adiectiuū cum proprio uel appellatiuo de quo dicitur, in tribus consentit, ut suprà apparuit. Differunt in eo, quòd hic semper uerbum participium'ue interuenit, ibi non. Rursus hic adiectiuum natura semper sequitur, nisi (ut iam dictum est) interrogatiuum, infinitum, uel relatiuum sit: ibi alias sequitur, aliàs præcedit, ut Vir bonus, bona fortuna. Nisi forte aut patriū gentile'ue sit, quod sequi magis uidetur propensum, Plato Atheniensis, Vergilius Mantuanus, Erasmus Roterodamus, Budæus Parisiensis. Aut transitionem aliquam sibi annexam habeat. nam tum sequi omnino potius debet, ut Vir ignarus omnium, Homo peritus rerum. Participium quoque sequi proprie uidetur, ut Aristoteles ambulans, Plato nauigans.

Secundæ & tertiæ commune.

Secundæ uerò cum tertia illud conuenit, quòd eas per transitiuam interpretari nonnunquam licet, adiectiuo ipso

ipso uel prouocabulo uerso in neutrum, & appellatiuo in genitiuum: quæ locutio, maioris etiam esse uehementiæ uidetur. Adiectiuum tamen in hoc genere plerunq; generalem aliquã significare qualitatem solet. Quod genus sunt multum, minimum, exiguum, paululum, tantum, quantum, aliquid, nihil: ut, Multa eruditio, multum eruditionis: Paulula opera, paululum operæ: Maior eloquentia, plus eloquentiæ: Minor sapientia, minus sapientiæ. Vsurpantur tamen & alia ad eundem modum, ut Quis animus, quid animi: Id tempus, id temporis: Abditæ res, abdita rerum. Relatiui exemplũ sit, Qui ager, quod agri. Cicero, Et militum quod haberent, ad uos deducerent. Sicuti contrà in paucis, qualia sint medius, primus, postremus, summus cum synonymis, similem transitiuam per intransitiua efferimus. Terentius, Mediam mulierem complectitur. pro eo quod est, medium mulieris. Vergilius, Medioq; ex hoste recepi. Cicero, Quibus in extremis scriptum erat. pro quarum in extremis. Idem, Cum ipsa prima æstate Euphratem transiturus sit. Illud secũdæ proprium uidetur, quòd tertium declinabile eodem sensu recipit, sed Syncategorema, ut quidam uir doctus. Quartæ illa priuatim sunt propria, primum quòd dictio, quæ appositi uicem sustinet, quicquid illi successerit, cum proprio uel appellatiuo, cui apponitur, omnino cõuenit, potißimum si ea dictio adiectiuum sit. ut Plinius, Boues animalium solæ, etiam retrò ambulantes, pascuntur. Idem de coturnicibus, Quem solæ animalium sentiunt præter hominem. Terentius, Qui esse primos se omnium rerum uolunt. Vergilius, -Nemorumq; Ioui quæ maxima frondet Aesculus. Plinius, Sequitur natura auium, quarũ grandißimi, & penè bestiarum generis struthiocameli. At si participiũ sit, aliàs cum eo quod primo loco ponitur concordat. ut Iustinus de Semiramide, Puer credita est. Plinius, Arescit'ue in gemmas carbunculis similes, & igneo colore fulgentes, Lyncurium uocatas. Vergilius, Atq; habitæ Graijs oracula quercus. Aliàs cum

Secundæ proprium.

Quartæ proprium.

eo quod succedit. Liuius, Gens uniuersa Veneti appellati. Cicero, Non omnis error, stultitia est dicenda. Sunt tamen hæc quoque figurata, cum iustior omnino sit cum priore concordia. Deinde quòd appellatiuum, quod apponitur, interdum dissidet ab eo cui apponitur. Aliàs numero, ut cum dictioni quæ uoce sit pluralis, significato singularis, apponitur appellatiuũ singulare cui sit etiam plurale: Thebæ urbs Bœotiæ, & Thebæ sunt urbs Bœotiæ. Item contrà cum singularem habenti apponitur appellatio pluralis tantum numeri. Vergilius, Formosum pastor Corydon ardebat Alexin Delicias domini. Dissidet nonnunquam eiusmodi appellatiuum & persona, ut cum pronomini primæ uel secundæ personæ apponitur aliquid quod sit tertiæ, ut Ego homuncio hoc non facerem? Et, Illi uictor ego & Tyrio conspectus in ostro, Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus. Quo genere quando duo sunt nominatiui, is qui prior natura est, id est, cui fit appositio, propterea uerbo quod sequitur, accidentia præscribet: quòd is demum est, qui interrogatiuo Quis, uel Quid, cum uerbo præponitur, respondet. ut in illo, Ego homuncio hoc non facerem? Quis hoc non faceret? ego. Sicuti rursus alter nominatiuus respondet, cum eiusmodi quæstio participio Ens, quod in omni tali appositione est subauditum, postponitur: ut, Ego quis, uel ego ens quis, hoc non facerem? homuncio. Itaq; cum in utraq; constructione, tum ea quæ primam intransitiuam efficit, tum ea quæ quartam, prior nominatiuus subiecti siue basis uicem sustineat, meritò in utraq; accidentium legem ei quod astruitur, præscribit. Frustra igitur hic recentiores nouam, & ueteribus tum Græcorum tum Latinorum inauditam constructionis figuram, euocationem suam excogitarunt, quam (siqua in tali dicendi genere esset) auocationem potius appellarent. Sed quod de uerbo post eiusmodi appositionem est præceptum, idem de prouocabulo Qui, sicubi id sequitur, est statuendum: quippe ad id, quod prius natura est, refertur.

tur. V*ergilius,*Nos *tua progenies cœli quibus annuis arcem.* Ci*cero,* Hic *ego ille uehemens consul, qui uerbo ciues in exilium eijcio, quæsiui à* Catilina. Idem *in secunda quoq; appositione seruabitur.* Plinius *de uiris illustribus,* Ludos *Consualia simulauit, ad quos cum utriusque sexus multitudo aduenisset, dato suis signo, uirgines raptæ sunt.* Vergilius, Ille *ego qui quondam gracili modulatus auena* Carmen, *& egressus syluis uicina coëgi,* Vt *quamuis auido parerẽt arua colono.* Brutus *ad* Ciceronẽ, Ego *uerò is sum (ut isthuc reuertar) qui non modò non supplicẽ, sed etiam coërceam postulantes ut sibi supplicetur.* Sicubi *autẽ uerbũ, relatiuum'ue in eiusmodi locutione aliter legũtur,* Enallage *est, ut in figuris docebimus.* Præterea *quod ubi infinitus modus ijs quæ apponũtur, interuenit, si nominatiuus sequatur, non debet accusatiuus ante infinitũ præponi, nec subaudiri: nec contrà, si accusatiuus præcedat, nominatiuus sequi.* Non *enim aut* Volo *ascribi primum, aut* Volo *me ascribi primus, dicas: sed uolo me ascribi primum, &* Volo *ascribi primus.* Hoc *loco non alienum sit adijcere, primi generis appositionem multifariam fieri posse.* Nam *& dictionis ad dictionem, ut suprà uidere licet.* Et *sensus ad dictionem. ut in illo* Ouidij, Vnus *erat toto naturæ uultus in orbe,* Quem *dixere chaos, rudis, indigestáq; moles,* Nec *quicquam nisi pondus iners, congestáq; eodem,* Non *bene iunctarum discordia semina rerum.* Quintilianus *in superius posito exemplo,* Cogitet *oratorem institui, rem arduã, etiam cum ei formando nihil defuerit.* Et *integri sensus ad sensum, ut* Studes *philosophiæ, id quod me magnopere delectat.* Si *modo hic appositio sit, cum aliter non succurrat talis generis exemplum.* Interdum *aliquot dictionum, siue imperfecti sensus, ad sensum perfectum.* Vergilius, –Coëgi, Vt *quamuis auido parerent arua colono,* Gratum *opus agricolis.* Idem, –Tris Eurus *ab alto* In *breuia &* Syrtes *urget, miserabile uisu.* Interdum *ad aliquid subauditum fit appositio. ut in illo* Vergilij,

Primi generis appositio multifariam.

g 5 *& si*

& similibus, -Quò sæpe solemus Pastores ouiũ teneros depellere fœtus. Et Horatius, Maxima pars uatum, pater & iuuenes patre digni, Decipimur specie recti. Nec est in eiusmodi sermone, quamuis uocãdi uel subsistendi uerbũ nõ adsit, quemadmodũ & Apollonio, & qui ab eo discedere nescit, Cæsariẽsi Prisciano uidetur, Solœcismus. Non indignũ etiã scitu est, fieri primam appositionẽ modò speciei ad genus. Sallustius, In tugurio mulieris ancillæ. Idem, Vrbem Romam sicuti ego accepi. Verg. Tum gemini fratres, &c. Cratillusq́;, acerq́; Coras. Modò generis ad speciem. Liuius, Super Numicum amnem. Idem, Prope Tyberim fluuium. Vergil. Cratillusq́;, acerq́; Coras, Argiua iuuentus. Vtrobiq; tamen declarandæ rei causa. Et uoces quæ sub unius personæ repræsentatione construuntur, ad iam dictum modum, in orationem congerentur. Nunc quemadmodum quæ ad diuersas referuntur, inter se iungendæ sint, idq́; per singulas partes quæ sic iungi possunt, est agendum: interiectis, ubi occasio erit, quæ Latinæ constructionis sunt propria.

Omnibus trãsitiue cõiunctis commune.

Omnibus igitur transitiuè coniunctis commune est, quòd uox à qua transitus personæ fit, natura præcedere postulat eam, in quam transitus fit: Pater Pamphili, Filia Chremetis. Dixi natura. nam si rhetorum structura auribus potius consulens, hoc non seruat, nihil id ad grammaticum. Excipienda sunt ab hoc præcepto interrogatiua, relatiua, & infinita ea quæ subiuncta uocauimus. præterea negatiua nomina, quæ dictionem à qua fit in ipsa transitus, unà cum ijs quibus intransitiue adhærent, natura præcedũt. ut Cui non risere parentes. Quemnã hic laudat? Vtram mauis? Quali digna tabella? Quantas solicitudines mihi fecit? Neminis misereri. Nulli dixeris. Nullum'ne habes uitium? Priorem locum uindicat & possessor, quoties à possesßione sua in ipsum fit transitus, scilicet quo sit reciproco locus. Cicero, Sed illum ulciscentur mores sui.

Appellatiua in genitiuos.

Transeunt Apellatiua omnia in genitiuos propriorum & appel

appellatiuorum, eorum præcipue quæ uel poßidentis personam exhibent, uel totius, uel eius ad quod quicquam quoquo modo spectat: Codex Vergilij, Caput Ciceronis, Discipulus Platonis, Vmbra platani, Examen apum, Amphora uini, Iugerum agri, Cibus hominis, Luteum oui, Clunes leporis. Ac uidentur quidem omnes hi genitiui possessoris personam exhibere, propterea quòd si quis per Prosopopœiam ipsis loquelam det, singuli, quod sub nominatiuo est significatum, dicere suũ poßint: ut, Vergilius suum Codicem, Cicero suum caput, Plato suum discipulum: atque ad eundem modum reliqui. Itaque & per possesßiua pleraque efferuntur, Euandrius ensis, Herilis filius, Paterna domus. Appellatiuorum uerò in genitiuos transitus etiam reciprocat, uel per se, uel additis adiectiuis, uel pronominibus: Apes huius examinis aluei'ue, Vinum unius amphoræ, Ager trium iugerum. Homo uel hospes non multi cibi, sed multi ioci: Ouum pauci lutei, Lepus magnarum clunium, Proba antiqui moris fœmina. Quæ uerò ambigua diximus, quoties pro appellatiuis accipiuntur, meritò in genitiuos, sicut appellatiua, feruntur: Rex hominum, Pater deorum, Pellex Iunonis. Aliquando in datiuum. Lucanus, Vrbi pater est, urbiq; maritus.

Item Verbalia, potißimum quæ sub appellatiuorum specie ab actiuis uerbis ducuntur: Amator studiorum, Amatrix uirtutũ, Tegmen fagi, Textura uirginis, Lectio præceptoris, Vsus rerũ, Dogma Platonis. Nec in hos modò genitiuos, qui scilicet poßidentium, siue agentium speciem referunt: sed etiam sicut ipsa tum actiue, tum paßiue accipi possunt, in alios qui patientiũ speciem exhibent, & quos fere per ablatiuum cum præpositione De, interpreteris. Terent. Amor, misericordia huius, nuptiarum sollicitudo: Tum patris pudor, qui me tam leni passus est animo usq; adhuc. pro pudor de patre, & misericordia de hac, & sollicitudo de nuptijs. Cæsar, Multi ex nostris uulnerabantur, magnusq; incesserat timor sagittariorum. Sallustius, Sed gloriæ inter ipsos Verbalia in genitiuos.

maximum

maximum certamen erat. Cicero, Neque enim ualde aduentus eius est opinio. Seneca, Nullam fecit cometarum mentionem. pro de sagittarijs, de gloria, de aduentu, de cometis.

In genitiuum uaria adiectiuorum genera.

Transeunt in hunc casum & uaria adiectiuorum genera, ueluti partitiua omnia: Alter Aiacum, Singulæ sororũ, Sola auium, Vterq; nostrum, Quisque uel unusquisque uestrum. Et interrogatiua quædam: Quis deorum? Vter Atridarum? Quot hominũ?

Et particularia nonnulla, Quidam uel aliquis nostrũ. Si quisquam, uel ullus uestrum. Et quæ particularia infinita diximus, ut quilibet, uel quiuis uestrum. Et quæ infinita uniuersalia uocauimus, Quisquis fuit ille deorum, quicunque hominum. Illud non ignorandum, partitiua quoties non habent cum quo intransitiue construantur, à genitiuo qui sequitur, genus suum contrahere: quod ratione euenit. nam cum ex his sint, quæ alteri omnino adhærent, nisi cui hæreant expositũ sit, necesse est aliunde id mutuentur. Sensus autem in ea, quam proposuimus ratione, nihil suggerit, nisi quod ex genitiuo accipias: ut in illis exemplis, Solæ auium, Singulæ sororum. pro solæ aues, de numero auium: & singulæ sorores, de numero sororum. Quoties uerò cum aliquo intransitiue construuntur, ab eo quoq; genus, cæterorum adiectiuorum ritu, sortiuntur. Mutatur partitiuorum genitiuus, modò in ablatiuum cum præpositione E`, uel Ex. Ouidius in Arte, Est Deus è uobis alter, & alter erit. Modò cũ De. ut Idem, Solus de superis, qui tua terga uides.

Infinitiuorum subiunctiuorũ constructio Quid.

Quæ infinita subiuncta uocauimus, siue nomina sint, siue aduerbia, ea ex modis uel subiunctiuos uel potentiales perpetuò postulant. Terentius, Scio quid conere. Idem, Nec quid agam scio. hæreo an agã. Vergilius, Nanque uidebat uti bellantes Pergama circum, Hac fugerent Graij, premeret Troiana iuuentus. Cicero ad Atticum, Itaque id ipsum dubito, an excusationem aliquam ad Silium parem. Rarò aliter legas, nisi aut mendum sit, ut in illo fortassè ad Atticum, Ille alter ita nihil est, ut planè quid erit, nesciat. ubi

Quod uidetur scribendum. Aut apud poëtas Græcorum more, qui huiusmodi particulas indicatiuis iungunt. ut Plautus, Obseruatote quàm blande mulieri palpabitur. Et Terentius in Adelphis, Nunc uide utrum uis argentum recipere, an causam meditari tuam. Et alibi, Quid fiet rogas? quæ tamen figurate sunt dicta, ut etiam Donatus sentire uidetur, qui in illo Eunuchi, Vidén' otium, & cibus quid faciat alienus? Legitur, inquit, Et quid facit, ut sit figura per modos, pro quid faciat. Et in illo Hecyræ, Idq; si nunc commemorare uelim, quàm fideli animo, & benigno in illam, & clementi fui, uerè possum: Indicatiuum pro subiunctiuo positum esse ait, nempe Fui, pro fuerim. Aut priuatim post unum aut alterum uerbum: cuiusmodi sunt Dico, & quæro. Terentius, Quin tu uno uerbo dic, quid est quod me uelis. Martialis, Dic quotus es, quãti cupias cœnare. ubi utriusque modi exemplum est. Cicero ad Atticum, Sed quæro quid illi opus erit, Athenis permutari ut posit. Quorum uerborum, quanquam multa sunt exempla, uidentur omnia distinctione defendi posse, nec præceptum conuellere, si ea post imperatiuum Dic, statim adhibeatur. Sicuti in illa dicendi figura, quæ non minus uellicare præceptum uidetur. Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos. Ordo ipse defendit à uitio, sic, Oculus nescio quis. Tale est illud Plinij, Tum mihi nescio quis in aurem susurrauit. Nec si Gellius aliter nonnunquam loquitur (ut in illo primi libri, Video quousque progressus est) id mihi pro lege sit. In hoc tamen genere obseruasse uideor pro futuro subiunctiui, periphrasin eius frequentius poni, ueluti pro scripseris, scripturus sis: quod fortasse ob amphibologiam uitandam accidit. Cicero ad Atticum, Etsi id scire cupio, quod ad tempus rectè ad te scriberem. id est, quandiu Romæ futurus sis. Idem, Tu quæso quid agas, ubi quoque hoc tempore futurus sis, quales res Romæ reliqueris, &c. cura ut sciamus. Rarius per futurum ipsum. Quintilianus, Præcipue illa infigat animis, quæ in œconomia, quæ in decoro rerum,

quid

quid personæ cuique conuenerit. quanquam etiam Conuenerit, hoc loco absolutum uideri futurum potest. His non obstant, quæ

Siquis. per Siquis, ferè sub Indicatiuo efferuntur. ut Cicero ad Atticum, Velim tamen siquid est de Antonij aduentu quod audieris, scribas ad me. propterea quòd Siquis, eiusmodi infinitum non est. Raro cum subiunctiuo. ut Idem Attico, Sed quæso ut scribas quàm sæpissime, non modò siquid scies, aut audieris: sed etiam siquid suspicabere. Nisi illud Audieris, futuri etiam absoluti dixeris. Acriter tamen attendendum in infinitis aliquando est, ne

Qui. prouocabulum Qui, nobis pro infinito imponat, ut Audiui quæ legisti. ubi si Quæ, ut prouocabulum ceperis, rectè habet, pro illa quæ legisti. Si pro infinito legeris, non Legisti, dicendum erat, sed legeris. Nam quoties accusatiuus præcedit, qui transitum uerbi excipiat, omnino prouocabuli uox est, quæ sub specie Infiniti Quis, sequitur. Infinitum enim cum suo uerbo, ἀμέσως transitionem uerbi, accusatiui uice excipiunt. Atq; hac ratione illud Ouidij defenditur, Ede simul causam cur de cœlestibus unus Sitq; quod à tergo, sitq; quod antè uides. si illud Cur, in Propter quam, soluas.

Qui. Prouocabulum Qui, siue relatiuum substantiæ (de quo in partibus inter pronomina propter ueterum consuetudinem meminimus) quoties continuato cum præcedentibus sermone legitur, subiunctiuis uerborum, quàm indicatiuis frequentius iungi uidetur. Vergilius, Omnia uentorum concurrere prælia uidi, Quæ grauidam late segetẽ ab radicibus imis Sublime expulsam eruerent, ita turbine nigro Ferret hyems, culmumq; leuem, stipulasq; uolantes. Horatius, Dicitur & plaustris uexisse poëmata Thespis, Quæ canerent agerentq; peruncti fæcibus ora. Cicero, Nam Pompeius non dubitat ea, quæ de republica nunc sentiat, mihi ualde probari. Idem, Sum enim solus, aut cum altero, cui neque ad illos reditus sit, neque ab ijs ipsis quicquam ad spem ostendatur. Idem, Dices, Quid igitur proficis, qui anticipes eius

rei molestiā, quam triduo sciturus sis? Legitur sic quoq; & cum indicatiuis, sed minus frequenter. ut Idem, Erant in his literis, quas ad me Philotimus scripserat. Idem, Quare cum me afflictum & confectum luctu audies, existimato me stultitiæ meæ pœnam ferre grauius quàm euenti, quòd ei crediderim, quem esse nefarium non putaram. Idem, Nunc illum qui pedem porta, quoad hostis cis Eufratem fuit, non extulerit, honore augeri: me in cuius exercitu spem illius exercitus habuit, idem non assequi, dedecus est nostrum. In quo sermone si rectè scribitur, utriusq; modi est exemplum. Coniungitur sub eadem ratione & potentiali. Vergilius, Progeniem sed enim Troiano à sanguine duci Audierat, Tyrias olim quæ uerteret arces. Vbi uerò talis cōtinuatio non est, indicatiuum potius uult. Vergilius, Vrbs antiqua fuit, Tyrij tenuere coloni, Quam Iuno fertur terris magis omnibus unam Posthabita coluisse Samo. Idem, Nec procul hinc Rhœsi niueis tentoria uelis Agnoscit lacrymans, primo quæ prodita somno Tydides multa uastabat cæde cruentus.

Rursus ubi causam significat, subiunctiuis tantum iungitur. Terentius in Andria, Satin' sanus es, qui me id rogites? Idem in Phormione, Rogitas, qui tam audacis facinoris mihi sis cōscius? Verg. Nos delubra deûm miseri, quibus ultimus esset Ille dies, festa uelamus fronde per urbem. Idem, Haud credo inuisus cœlestibus auras Vitaleis carpis, Tyriam qui adueneris urbem. Cornelius Nepos in uita Pompeij Attici, At ille, qui amicis officia præstanda sine factione existimaret, semperq; à talibus consilijs se remouisset, respondit siquid Brutus, &c. Idem Corn. Nepos, Atticus, qui ciuitatem conseruatam cuperet, pecuniam numerauit de suo. Quod siquando cum indicatiuis sic legitur, rarū id arbitror. ut Cicero Att. Ephesum ut uenerim nosti, qui etiam mihi gratulatus es illius diei celebritatē. In hac loquendi figura, Quintilianus et alij illius ætatis, particulam Vt, pro Vtpote, relatiuo præponunt. ut Quintilianus in primo Institutionum, Et

omnia noua offendit, ut qui solus didicerit quod inter multo faciendum est. Columella, Locum neq; pinguem neq; stercoratum, sed apricum desyderant, ut quæ macerrimo solo per se maritimis plerunq; regionibus nascantur. Sub Quippe, etiam indicatiuo. ut Sallustius, Quippe quæ probitatem, industriam, aliasq; bonas artes, neq; dare, neq; eripere cuiquam potest. In illa uerò particularium periphrasi Est qui, Sunt qui, Est quādo, Est ubi, uterq; usurpatur modus. Indicatiuus: ut Horatius, Sunt quos curriculo puluerem Olympicum collegisse iuuat. Subiunctiuus: ut Idem, Sunt quibus in Satyra uidear nimis acer. Columella, Sunt qui teneræ laurus caulium libram, cum abrotani maceratí pari portione dent, cum aquæ calidæ duobus sextarijs, atque ita faucibus infundant, eademq; pabulo, ut suprà diximus, obijciāt. Ouidius Fastorū, -Sed erunt qui me finxisse loquantur, Nullaq; mortali numina uisa putent. Nisi hæc proxima potentialis modi, pro indicatiui futuris dicas.

Vt qui. Quippe qui. Est qui. Sunt qui.

Vllus. De particulari uerò Vllus, quod ad Latinitatis proprietatem spectat priuatim obseruatur, nec sermonem id inchoare, nec nisi in negatione, interrogatione uel subiunctione ferè adhiberi. In negatione: Terentius, Nec mora ulla est, quin uxorem illam ducam. Ouid. -Neq; enim mandata dedissem Vlla. Post Sine, quoq; & Citra, cum pro Sine, accipitur, quoniam latentem negationis uim habent, adhibetur. Itaq; sine ulla laude, gratia, fruge, & citra ullum incommodum dicimus. In interrogatione: Vergil. Creditis auectos hostes, aut ulla putatis Dona carere dolis Danaûm? In subiunctione: Cicero ad Atticum, De mulieribus nostris, in quibus est tua soror, quæso uideas, ut satis honestum nobis sit, eas Romæ esse, cum cæteræ ulla dignitate discesserint. Item, Si ulli remiseris, erraueris. Videtur & post uniuersalia infinita adhiberi posse, ut Quisquis uel quicunq; exules ullos acceperit. Et post Quàm, comparationis. ut Iustinianus, Prius quàm ulla nauis littore excederet, hostias cædit. Cel. Plus alim

An quicquam nobis tali sit munere dignus

alimenti est in carne quàm in ullo alio. Huius naturam imitatur & unquam, aduerbium, Nemo unquã, Quis unquam, Si unquã.

Quisquam quoq; similem in plerisq; usum habet: nam & in negatione & interrogatione & subiunctione legitur. Vergil. -Non illa quisquam me nocte per altum Ire, neq; à terra moneat conuellere funem. Idem, An quisquam nobis tali sit munere dignus? Cicero, Hunc hominem parum gratum quisquam putet? Terent. Si quisquam est, qui placere se studeat bonis quàm plurimis. Cicero Attico, Quòd si non modo tu, sed quisquam alius fuisset. Idem, Socijs multò fidelioribus utimur, quàm quisquam usus esset. Vniuersalia infinita, cuiusmodi sunt quisquis & quicunq;, si orationem inchoant, alium sensum postulant. Vergil. Quicquid erit, superanda omnis fortuna ferendo est. Ouidius, Quicquid erit melius quàm nunc erit. Iuuenal. Quocunq; in triuio, cuicunq; est obuia, narrat. In illo enim Martialis, Non quicunq; capit saturatas murice uestes, Nec nisi delicijs conuenit iste color. Videtur, quicunq;, positum pro quiuis, uel quod Græcè dicitur ὁ τυχών. Cum uerò sensum aliquem sequuntur, alium non desiderant. Plinius, Nascitur qualicunq; solo.

Quisquis & Omnis id Latinæ constructionis discrimen habent: quòd omnis ferè positiuis ac comparatiuis iungi notatur, Omnes boni, utiliora omnia. Raró autem superlatiuis. ut Cecil. Plin. ad Romanum, Post longum tempus epistolas tuas tres pariter accepi, omnes elegantißimas. ubi tamen poni, quisq;, non potest. Idem in panegyr. Nec uideri potest optimus, nisi qui omnibus optimis in sua cuiusq; laude præstantior est. Quintil. in IIII. Demus aliquas (nam id exigit ratio nonnunquã) etiam'ne potentißimas omnes, id est, totam causam? Trebonius Ciceroni, Non enim nescis quanti te faciam, & quàm pro nostro ueterrimo, uerißimoq; amore, omnibus tuis etiam minimis commodis, non modò tam bono gaudeam. Terentius, Quem ego infra infimos omnes puto homines. Vergilius, Extrema per omnia duco.

Horum tamen postremorum positiones nomina non sunt, quo minus mirum est ita usurpari.

Quisq; uerò uel superlatiuis, uel his quæ horum similem habent naturā, qualia sunt ex numeralibus ordinalia cum suo interrogatiuo uel infinito, quotus, uel positiuis his quæ superlatiua publico usu non recipiunt, uel duobus pronominibus, sui, & suus, uel obliquis relatiui substantiæ ferè iunctum inuenias: Optimus quisq;, Et aliquando in diuerso casu à superlatiuo, ut Maximo quisq; animo. Validißimi quisq; corporis. Quarto quoq; anno. Quotus quisq;. quo sermone nullus uel rarus significatur. Cicero Tuscul. Quotus enim quisq; philosophorum inuenitur, qui ita sit moratus? Idē de Diuin. Quota enim quæq; res euenit prædicta ab istis? Strenuus quisq;. Vnus quisq;. Et, ut Laurentius censet, quoniam superlatiuum non habent, Singularis quisq;, Principalis quisq;. Item pro se quisq; uiri. Et, Trahit sua quęq; uoluptas. Quintilianus, Cui quodq; loco sit aptißimum. Rarò absolutis alijs, uel comparatiuis. Sueton. Ferebatur et uagari noctibus solitus, atq; inualidum quenq; obuiorum, uel potulentum corrigere, ac distento sago impositum, in sublime iactare. Tacitus, Trepidatione uulgi inualidus quisq; obtritus. Quintilianus, Erit etiam eò obscurior, quò quisq; deterior.

Ex interrogatiuis, uter, potius comparatiuis iungitur, ijsq; partitiuorum ritu usurpatis, de qua ratione mox dicetur.

Quis superlatiuis. Quintil. Ita non tantum utrum sit melius, sed quid sit optmum quæritur. Et iterum, Ex duobus uter dignior, ex pluribus quis dignißimus. Declarat autem comparatiua in talibus partitiue sumi, quòd licet illis genitiuum addere: ut Vter horum dignior. Nam comparatiue etiam cum, quis, iunguntur: ut Quis doctior illo? Quid melius turdo?

Superlatiuorū constructio.

Superlatiua quoq;, quæ partitiuorum naturam aliqua ex parte imitantur, quòd scilicet unum ex multis significant, in genitiuum feruntur, sed hunc pluralem, ut grauißima corporum. Nisi

aut

aut collectiuum sit: ut —Danaûm fortißime gentis Tydide. Aut per Metonymiam accipiatur. Cicero pro Rabir. Virum unum totius Græciæ facilè doctißimum Platonem. Plinius, Crassus orator fuit in primis nominis Romani. Interpretantur autores genitiuum hunc, modo per, è, uel, ex. Cicero, Acerrimum autem ex omnibus nostris sensibus esse sensum uidendi. Sallust. Sed Hiempsal, qui minimus ex ipsis erat. Modò per, inter. ut Inter & Acheidas longe pulcherrima matres. Modò per, antè. ut Primus ibi ante omnes magna comitante caterua. Plinius, Fidelißimi ante omnia homini canes atque equi. Neque sanè interest Grammatici, ad idem, an ad diuersum genus referantur, modò constructionis legem seruent. Quamuis enim uera (siquis rem exigere ad unguem uelit) in his esse affirmatio non putetur, nisi ad idem genus referantur, negatio tamen certè potest: ut, Est timidißimus hominum, non quadrupedum. Sum breuißimus nostrum trium, non illorum. Hæc non est pulcherrima suarum sororum. Fortasse etiam in tali figura, ubi subest affirmatio: ut, Sum maximus nostrum trium, potius quàm illorum. Quanquam in affirmatione quoque pro ueris eiusmodi elocutiones usurpare autores inuenias. Plinius XXV. Mithridates maximus sua ætate regum, quem debellauit Pompeius, omnium ante se genitorum diligentißimus uitæ fuisse, argumentis, superq; fama intelligitur. Idem XXXIIII. de Cadmia, Ostracitis tota nigra & cæterarum sordidißima. Macrob. Age Serui non adolescentium, qui tibi æquæui sunt, sed senum quoque omnium doctißimus. Qualis loquendi licentia & in alijs quibusdam deprehenditur. Plautus Stich. Neuter neutri inuidet. Cæsar in Comment. Cum uterque utrique insidiaretur. Et quod imitatione Græca dictum est, Cicero Attico, Familiaritas autem tanta, quanta cum Siculo nullo. Et Plinius in opusculo de uiris illustrib. Aduersus ingentem Gallum prouocatorem, solus Valerius tribunus pleb. omnibus territis processit. Et Valer. Maxim. Omni ciue temporibus Acilio

suis maior. Quæ fere omnia, tametsi morosius disquirenti deprehenduntur falsa, pro ueris tamen ab ipsis autoribus sunt usurpata. Nec legibus grammatices reclamant. Sicui autem hæc falsa ex ipsa saltem elocutionis natura non uidentur, is reputet falsa illa, quæ nos per hanc significari censemus, aliter quàm sic enuntiari non posse: & autores quædam aliter alibi interpretari. ut Cicero, Quorum uterq; suo studio delectatus contempsit alterum. Quintilianus, Cum enim uterque alteri obijciat, palàm est utrunq; fecisse. Idem, Ita fiet, ut cum æquali cura linguam utranque tueri cœperimus, neutra alteri officiat. Quo modo hos duos semper locutos Laurentius putat. Sed quod ad constructionem superlatiuorum etiam attinet, illud non ignorandum, quòd ea quoque, sicuti partitiua, quoties non habent cum quo ametabatos, id est, sub eodem casu construantur, genus à genitiuo qui sequitur, sortiuntur. ut Luc. Minimas rerum discordia turbat, Pacem summa tenent. Plinius, Amplissima arborum ad hoc æui existimatur Romæ uisa. Nisi in neutro genere ponantur. ut Luc. Cogunt tamen ultima rerum Spem pacis tentare ducem. Liuius, Vt nihil belli domiq; postea nisi auspicato gereretur, concilia populi, exercitus uocati, summa rerum, ubi aues non adessent, dirimerentur. Ouid. Sic ego sum rerum non ultima Sexte tuarum, Tutelæq; feror munus opusq; tuæ. Priuatim uerò ex

Proximus. superlatiuis, proximus, peculiariter datiuo iunctum legitur. Salustius, Proxima Carthagini loca. Et accusatiuo. Cicero in Pisonem, Proximus Pompeium sedebam. Et cum præpositione. Ouidius, Proximus ad dominam nullo prohibente sedeto.

In pluralem gignendi casum feruntur & numeralia, tum cardinalia, præsertim cum partitionem quandam subindicant, tum ordinalia omnia: Tres fratrum. Quatuor iudicum. Primus, secundus, tertius librorum Aeneidos. Ordinalia tamen alio sensu, & cum auferendi casu sub præpositione iunguntur. Primus ab Hercule, Tertius ab Aenea. Alio etiam sensu cum dandi casu,

ut

8 ad Att lib. 1 ep 9 Proximus Pompeio sedebam ubi aliqui legunt Pompeium.

ut Nulli pietate secundus. quo sermone uel primus omnium, uel par cuius significatur.

Quod ad Latinam constructionem spectat, obseruatur numeralium inter se legitima quædam dispositio, quæ non inutiliter hoc loco tradetur. Nam in cardinalibus uocatis à decem ad sedecim, minor numerus semper præcedit, idq; in compositione, undecim, duodecim, tredecim, quatuordecim, quindecim, sédecim. Ab his ad uiginti dupliciter proferuntur, & sine copula ad iam dictorum modum, septemdecim, octodecim, nouemdecim: & cum copula, maiore numero præcedente, decem & septem, decem & octo, decem & nouem. Horum posteriora etiam alijs nominibus efferuntur, duodeuiginti, quo significantur octodecim: & undeuiginti, quo significantur nouemdecim. quæ ratio ante omnes quæ in ginta finiuntur, usurpari potest: Duodetriginta, undetriginta: Duodequadraginta, undequadraginta, & sic ante alios. Cardinalia.

A' uiginti uerò ad centum, si coniunctionē adhibueris, minor numerus præponi debet, unus & uiginti, duo & uiginti, tres & uiginti. Plin. de Epimenide, Puerum æstu & itinere fessum, in specu septem & quinquaginta dormisse annos. Sin coniunctionem subtraxeris, maior præcedet, ut uiginti unus, uiginti duo, uiginti tres. Idem, Ex fœminis, Liuia Rutilij nonaginta septē annos excessit. Supra centum, & cum copulandi coniunctione, & sine ea, naturalem ordinem seruant, nempe ut maior præcedat, Centū unus, centum duo, centum tres. Mille unus, mille duo, mille tres. Item, Centum & unus, centum & duo, centum & tres. Quintil. de Gorgia, Is beneficio longissimæ ætatis (nam centum & nouē uixit annos) cum multis simul floruit. Plin. VII. Epigenes centum uiginti duos annos impleri negauit posse, Berosus centum septemdecim. Idem, Fauentiæ una mulier centū uiginti quinque, Parmæ duo, centum triginta. Scire tamen licet in ipsis millibus numerandis eam seruandam esse rationem, quæ intra centum est præcepta, Sex & uiginti millia, uel uiginti sex millia.

 Colum.

Colum. Fit in assem summa sortis & usurarum, XXXII. millium quadringentorum octoginta nummorum. Idem, Has summas inter se multiplicabis uicies & semel ducentos & unum, atq; ita efficies quatuor millia ducentos & uiginti unum. Similis ratio & in his quæ distributiua, item quæ ordinalia uocantur, & supra uiginti obseruatur, & supra centũ. In distributiuis nanq;, sine copulandi particula, uigeni uel uiceni singuli dicimus, uiceni bini, uiceni terni, uiceni quaterni. Et cum copulandi particula, Singuli & uigeni, Bini & uigeni, Terni & uigeni, & ita deinceps usq; ad centum. Rursus à centum, Centeni singuli, Centeni bini, Centeni terni. Milleni singuli, Milleni bini, Milleni terni. Plin. Centum denum, homines quatuordecim. Centum uigenum quinum, homines quatuor. ubi tamen centenum, pro centum scribendum arbitror. Et cum copulatiua, Centeni & singuli, Centeni & bini, Centeni & terni. Milleni & singuli, Milleni & bini, Milleni & terni. Trinus, na, num, huius generis non uidetur, cum plurimum pro tribus legatur. Cæsar Comment. Trinis catenis uinctus. Tacitus, Trina bella ciuilia, plura externa, atq; plerunq; permista: quamuis & pro ternus legatur. Cicero pro Murena, Trinos ludos ædiles fecerunt. Liuius, Trinis castris exuti. pro ternos & ternis. Cicero Attico, Literasq; reddidit trinas. Plin. de pyrali, Mutationes, & in alias figuras transitus trinis aut quadrinis diebus. pro ternis. Et in ordinalibus sine copulatione, Vicesimus primus, Vicesimus secundus, Vicesimus tertius. Cum copulatione uerò, Primus & uicesimus, Secundus & uicesimus, Tertius & uicesimus. Pro primus tamen & secundus ante, uicesimus, sæpius legimus, unus & duo: ut Vnus & uicesimus, duo & uicesimus, usu magis, quàm ratione probante. Plin. Quantas enim dimetiens habeat septimas, tantas habere circulum duo & uicesimas. Cicero, Plato uno & octogesimo anno scribens, est mortuus. Fabius IIII. Annalium ex Gellio, Primũ ex plebe alter consul factus est, duo & uicesimo anno postquã Galli Rom

Distributiua.

Trinus.

Ordinalia.

15. lib. 17. Tria bella ciuilia.

li Romam ceperunt, A' centum uerò, Centesimus primus, Centesimus secundus, Cẽtesimus tertius. Millesimus primus, Millesimus secũdus, Millesimus tertius. Vel Cẽtesimus & primus, Cẽtesimus & secundus, Centesimus & tertius. Millesimus et primus, Millesimus & secundus, Millesimus et tertius. Plinius; Ab anno urbis, quingentesimo septuagesimo nono. Idem de tonsoribus, In Italiam ex Cilicia uenere post Romam conditam anno quadringentesimo quinquagesimo quarto. Cicero Attico, Item post Leuctricam pugnam die septingẽtesimo sexagesimo quinto. Cicero pro Milone, Centesima lux est hæc ab interitu P. Clodij, & opinor altera. Non tamẽ usqueadeò religiose supra centum obseruatur ratio cum cõiunctione. Idem enim Plin. in VII. natur. hist. ei quod de Epimenide citauimus, hæc uerba subiecit, Vt tamen in septimum & quinquagesimũ atque centesimum duraret annum. Columel. Satiatq; semodius cibi in diebus singulis uicenas & centenas turtures. Cæterum in his duobus generibus intra uiginti, ibi post duodecim statim ex duobus integris dicimus, Ternideni, Quaternideni, Quinideni, Senideni. In tribus uerò etiam conuerso ordine, ut Vallæ placet, Deni quaterni, Deni quini, Deni seni. Quo ordine duntaxat dicuntur, quæ deinceps habentur, Deni septeni, Deni octoni, Deni noueni. Hic uerò Tertius decimus, Quartus decimus, Quintus decimus, Sextus decimus, Septimus decimus, Octauus decimus, Nonus decimus. Plinius, Nanq; octauo decimo die excludunt, statimq; concipiunt. Et Papinius in Syluis, Primo autem septimum decimum Germanici nostri triumphum adoraui. Consulatum

Similis dispositio & in aduerbijs est obseruanda, Vndecies, duodecies, tredecies, quatuordecies, quindecies, sedecies, septiesdecies, octiesdecies, nouiesdecies, præterea uicies. Et uicies semel, uicies bis. Itẽ semel & uicies, bis & uicies, & deinceps pro ratione iam dicta. Plinius VII. Idem sella curuli semel & uicies sedit. Columella, Quinquies & uicies duceni quadrageni

singuli fiant sex millia & uiginti quinq;. De his sine copula Plinius mox. Peculiariter ad hoc genus pertinet, quòd ultra nōgenta nonaginta nouem millia his aduerbijs uti ueteres animaduertas. Quod Plinius exemplo saltem monet. Eius uerba in trigesimo tertio hæc sunt, Non erat apud antiquos numerus ultra centum millia. Itaq; hic & hodie multiplicatur, ut decies centena millia, aut sæpius dicantur. hæc Plinius. Vltra hunc numerum sic proceditur numerando, Vndecies, duodecies, tredecies, quatuordecies centena millia, & sic deinceps usq; ad uicies, à quo tricies, quadragies, quinquagies, usq; ad centies. Ab hinc ducenties, trecenties, quadringenties, quingenties, usq; ad millies centena millia. Valerius Maximus, Filiam in matrimonium cum decies centum millibus talentûm. Iustinus 11. Naues quoq; decies centum millia numero habuisse fertur. Suetonius, Patet in circuitu ad bis & tricies centum millia passuum. Ipse Plinius in secundo, Pars nostra terrarum, de qua memoro, ambiente, ut dictum est, oceano uelut innatans, longißime ab ortu & ab occasu patet, hoc est, ab India ad Herculis columnas Gadibus sacratas, octogies quinquies centena septuaginta octo millia passuum, ut Artemidoro placet autori: ut uerò Isidoro, nonagies octies centena decem & octo millia passuum. Sed intra supradictum numerum (quam partem præcepti doctißimus Budæus egregie obseruauit) sine hac per aduerbia multiplicatione locutos ueteres doceamus. Cecil. Plin. ad Romatium, Offero tibi ad implendas equitis facultates, trecenta millia nummûm. Idem ad Fabatum, Adijcis posse eos nongentis millibus uenire. Aemilius Probus in Pausania, Quòd eo duce Mardonius Satrapes regius, natione Medus, regis gener, in primis omnium Persarū & manu fortis & consilij plenus, cum ducentis millibus peditum fugatus est. Cicero ad Rufum, Nam de sestertijs nongentis millibus certe ita relatum est, ut tu siue frater tuus referri uoluit. Quintilianus IX. Et ne illa quidē testimonia recito,

- ti ad occasum

14. in emendatis codicib. et castigationib. Hermolai legitur, octuagies contra doctrina Vallae lib. 3.

cito, quæ dicta sunt de sestertijs septingentis millibus. Horatius, *Si septingentis sex, septem millia demas.* Mart. *Quadringēta tibi non sunt.* Varro, *Et unæ quadrigæ constiterint millibus quadringentis.* Cæsar de Britannia, *Huius est longitudo lateris, ut fert illorum opinio, septingentorum millium.*

Priuatim de quibusdam numeralibus obseruantur hæc. Mille cum non solum, ut cætera numeralia, adiectiuum sit omnis generis & pluralis numeri, sed etiam appellatiuum neutri generis & numeri singularis, quod olim Macrobio autore declinabatur, mille millis: duplicem merito sortitur constructionem & intransitiuam, sicut adiectiua: ut, Mille homines, mille iumenta: & trāsitiuam in genitiuum, sicut appellatiua. Cicero in Philip. Inuentus est qui Lucio Antonio mille nummûm ferret expensum. Et pro Milone, In quibus propter insanas illas substructiones facile mille hominum uersab́atur. Millia quoq; utpotè ab hoc singulari declinatum, appellatiuū est, & in genitiuū trāsit: ut, Millia passuum, millia stadiorum, millia sestertiûm uel nummûm. Suetonius, Octoginta millia nummûm diurna erogauit. Cicero, Si doceo, iudices, eos qui quadraginta millia modiûm lucri faciunt. Sicubi autem in simili casu continenter cum alio appellatiuo legatur, apud idoneum præsertim autorem, suspectus planè habendus est locus: cum & ratio refragetur, ut mox ostendam: & frequens passim autorum usus reclamet: & quod non minimum argumentum est, in uersu nihil tale (quod sciam) legatur. Nam quod ex IX. Vergilij quidam afferunt, –Tot millia gentes Arma ferunt Italæ. Ego (gentis) potius lego, ut sit gentis Italæ, nulla nec carminis nec sensus, ut opinor, iniuria. Accedit quòd opportuna res ad corruptelam utroq; genere fuit, & numeri ipsius ratione, cum ueteres tum mille, tum millia per M literam signarint, & appellatiuorum, quorum genitiuos potissimum mensurā quamlibet ponderis magnitudinis'ue significātes, per syncopen ferè, ut Priscianus testatur, proferebant, uel certis notis,

[Handwritten marginal note:] i. uersarentur. [illegible] hanc fuisse antiquam lectionem sine appa[illegible] quod illam reprehen[illegible] Gellius Cicero[illegible] mille hominū [illegible] batur. scripsit [illegible] tendit. et eum [illegible] cutus Macrob[illegible] l. c. 5. Saturn.

notis uel certe dimidiatos ſcribebant. Quæ poſtea uel à librarijs male excepta, uel à ſciolis male ſuppleta, cæteris minus curioſis errandi occaſionē dedere, ut cū pro duo millia ſeſtertiûm talentûm uel modiûm, II. M. HS. uel talent. uel ſeſt. uel mod. ſcriptum inuenirent. illi duo millia ſeſtertia, uel talenta, uel modios ponerent: Cum duo appellatiua ſub unius perſonæ ratione iungi continenter non poßint, niſi, ut Valla mederi uitio conatur, per appoſitionem. Quæ tamen nullum habere locum in talibus uidetur: cum nec generalitatis contrahendæ cauſa, ut mulier ancilla: nec uariæ ſignificationis determinandæ, ut canis ſydus: nec ſignandæ proprietatis, ut Ariſtides uir iuſtißimus: adiectus is numerus uideri in talibus poßit, qui alioqui præponi in tali loquendi genere ſemper notatur, cum appoſitio natura ſequi debeat id cui apponitur. Ita tali medela datur potius negligentiæ ſecuritas, quàm uindicatur à uitio corrupta loquendi ratio.

Vnus, quoq;, ut Priſcianus obſeruat, hanc peculiarem habet in conſtructione proprietatem, quòd pluralis eius numerus ijs duntaxat pluralibus iungitur, quæ pro ſingularibus intelliguntur. Salluſtius, Hi poſtquam in una mœnia conuenere. pro in unā urbem. Vergilius, —Satis una ſuperq; uidimus excidia. pro unū excidium. Lucanus, —Totumq; in partibus unis Bellorum fecere nefas. pro in una parte. Liuius, Hæc tum ſacra Romulus una ex omnibus peregrina ſuſcepit. pro unum ſacrum. Ita cum in prolepſi eiuſmodi pluratiuum nomen ponitur, in prolepſeos partibus plurale huius numeralis ſubijcimus, unas & alteras, non unam & alteram, dicentes, ut Cicero Appio, Nam quas ex itinere antè quàm ex Aſia egreſſus es, ad me literas miſiſti: unas de legatis à me prohibitis proficiſci, alteras de Apamcorum ædificatione impedita, legi perinuitus.

Diſtributiua cum ijs nominibus quæ ſingulari numero deficiuntur, cardinalium loco iungi ſola poſſunt, cardinalibus excluſis. Binæ literæ, terna arma, quaterni codicilli; non duæ, tria,

quatuor, dicendum. Adhibentur præterea ubi ſingulis multorum ſimilem aliquem numerum diſtribuimus, ueluti exempla in primo libro docent.

Quæ in arius finiuntur, cum ijs quæ numerantur, iungi non ſolent. Non enim dicitur centenarius annus. Sed cum ijs ad quæ pertinent, aut referuntur ea, quæ numerantur: ut, Homo centenarius, qui centum eſt annorum. Lapis centenarius, qui centum eſt librarum. Cicero ad Atticum, Cohortes habet quadringentarias. Numerum tamen centenarium, denarium & ternarium diximus, ſicui hoc ſcitu non indignum uidetur.

Feruntur in genitiuum diuerſæ perſonæ, & ex adiectiuis uerbalibus quæ per ax finiuntur: Audax, capax, edax, ferax, fugax, pertinax, rapax, ſagax, ſpernax, tenax. Papin. in Syl. Audax ingenij. Ouidius, Sanctius ijs animal mentiſq; capacius altæ. Idem, Tempus edax rerũ. Vergilius, Illa ferax olei eſt. Seneca, Eſto uitiorum fugax. Tacit. Opum contemptor, recti pertinax. Plinius, Omnium utilitatum & uirtutũ rapaciſsimi. Horatius, Vtiliumq; ſagax rerum. Sil. Ductor Piſo uiros ſpernaces mortis agebat. Horatius, Iuſtum & tenacem propoſiti uirum.

Ex ijs quæ in idus terminantur, Auidus, callidus, cupidus, inuidus, impauidus, prouidus, timidus, trepidus, & ualidus. Plinius, Vt eſt natura hominum nouitatis auida. Tacitus, Nemo illa tempeſtate militaris rei callidior habebatur. Ouidius, Cupidus ſtudiorum. Plautus, Cupidus leno auri. Sil. Impauidus ſomni ſeruat pecus. Iuuenalis, Et ſubiti caſus improuidus. Liuius, Trepidi rerum ſuarum. Horatius, Timiduſq; procellæ. Tacitus, Validus animi & corpore ingens. Similiter ijs indigus & prodigus. Vergilius, Haud opis indiga noſtræ. Lucanus, Terra ſuis contenta bonis, neque indiga mercis Externæ. Horatius, Et animæ magnæ prodigum Paulum ſuperante Pœno.

Et pauca terminata in ius, non tamen omnia uerbalia: Anxius, conſcius, dubius, deuius, egregius, inſcius, neſcius, nuntius, obnoxius,

xius, præscius. Sil. Anxia fati. Vergil. Et mens sibi conscia recti. Idem, Nec sum animi dubius. Sil. Sed deuius æqui. Papin. Tu tamen egregius facti. Vergil. Etiamq; tremens, etiam inscius æui. Ouid. Viri quasi nescia quærit. Verg. Tam ficti prauiq; tenax, quàm nuntia ueri. Liuius, Spei liberam, obnoxiam timoris. Vergilius, Præscia futuri da: non indebita posco. Conscius tamen alia ratione in datiuum. Terentius, Egomet, quæ mihi sum conscia.

Conscius.

Ex participialibus quoq; multa eorum quæ in ens, uel ans, finiuntur: ut, Abundans, amans, audiens, appetens, abstinens, cupiens, efficiens, experiens, ferens, fugiens, fugitans, fidens, furens, metuens, negligens, obseruans, patiens, potens, præstans, prospiciens, reuerentior, sitiens, seruans. Vergilius, Quam diues pecoris niuei, quàm lactis abundans. Iuuenalis, Viue bibentis amans. Seneca, Amantes tui ama. Plautus, Audiens imperij. Horatius, Abstinens ducentis ad se cuncta pecuniæ. Sallustius, Alieni appetens, sui profusus. Plautus, Cubat complexus, cuius cupiens maxime est. Cicero, Virtus est efficiens utilitatis. Ouidius, Experiensq; laborum. Tacitus, Corpora hominum salubria & ferentia laborum. Cæsar, Nemo erat tam tardus & fugiens laboris. Terentius, Herus est perliberalis & fugitans litium. Vergilius, Fidens animi atque in utrunq; paratus. Idem, Nanque furens animi. Columel. Cum sit mollissimum genus & seruitutis indignantissimum. Iuuenalis, Metuens uirgæ iam grandis Achilles. Tacitus, Vitellius amicorum inimicorumq; negligens. Sallustius, Corpus patiens inediæ. Vergilius, Tempestatumq; potentem. Statius, Haud tulit armorũ præstans animiq; Chorœbus. Ouidius, Nec reuerentior ulla deorum. Silius, Et semper famæ sitiens. Vergilius, Et seruantissimus æqui.

Et ex ijs quæ in tus, uel sus exeunt, Consultus, contentus, doctus, indoctus, eruditus, expertus, falsus, lapsus, mactus, mutatus, oneratus, præfectus, profusus, suspensus, uictus. Horatius, Cõsultus iuris & actor causarum. Liuius, Contentus libertatis. Horatius,

1. lib. 24. Iam libertatis contentos esse

tius, Indoctusq; pilæ disci'ue trochi'ue quiescit. Idem, Docte sermonis utriusq; linguæ. Vergilius, Expertos belli iuuenes Ascilua trecentos. Plautus, Falsus animi. Idem, Ita me amor lapsum animi ludificat. Martialis, Macte animi quem rarus habet, morumq; tuorum. Apuleius, De repente animi mutatus. Pacuuius ex Nonio Marcello, Oneratus frugum & floris liberi. Plinius, Præfectus prætorij eius. Sallustius, Profusus sui. Apuleius, Oppidò suspensus animi. Tacitus, Animi ualidus. Vergilius, Immemor heu uictus animi. Hæc cum participia sunt, alijs etiam casibus meritò iunguntur, sed qui ex uerborum natura haud difficulter intelligantur, ut Paucis cõtento, Arci præfecto, Doctus iter melius, Victus à Scipione, Macte uirtute esto. Reliqua quæ in patrium casum feruntur, quoniam de uerbalibus & participialibus seorsum egimus, quæ succurrent, per ordinem literarum exequemur, potius quàm parum tuto per locos.

Leguntur igitur cum hoc casu iuncta, Amens, auarus, alienus. Vergilius, Isq; amens animi, & rumore accensus amaro. Horat. Præter laudem nullius auaris. Cicero Acad. Et uno nomine omnia, quæ essent aliena firmæ & constantis assensionis, à uirtute sapientiaq; remouebant. Benignus. Horatius, Vini somniq; benignus. Item Cæcus, certus, incertus, certior, compos. Quintilianus Instit. At si quis tam cæcus animi est ut de alijs dubitet. Gellius, Certus rei, incertus uitæ. Tacitus, Sententiæ Vitellij certior fieret. Valerius Maximus, Imperatores compotes Victoriarum. Item Elegans, æmulus, expers. Gellius, Elegantißimus uerborum Latinorum. Ouidius, Vt tamen exemplis intelligat æmula laudis. Idem, Perq; nouem luces expers undæq; cibiq;, Sedit humo nuda. Et fessus. Vergilius, Expediunt fessi rerum. Et gnarus. Columel. Armorum militiæq; gnaros. Præterea Integer, imperitus, inops, inanis, insolens, ignarus, immunis. Horatius, Integer uitæ, scelerisq; purus. Terentius, Imperitos rerum, eductos liberè, in fraudem illicis? Ouidius, Illuc mentis inops.

Idem

pectus Idem, Sanguinis atq; animæ corpus inane fuit. Hoc & cum ablatiuo iungitur. Cicero Attico, Nulla enim abs te per hos dies epi-
Inane. stola inanis re aliqua utili & suaui uenerat. Sallustius, Insolens malarum artium. Vergilius, Ignarosq; uiæ mecum miseratus agrestes, Ingredere. Idem: Prospicit ignarus rerum, ignarusq; salutis. Ouidius, Immunibus huius Esse mali dabitur. Item Largus, liber, liberalis. Vergilius, Largus opum, lingua melior, sed frigida bello Dextera. Sallust. Laudis auidæ, pecuniæ liberales. Terētianus, Libera legis. Illa quoq;, Maturus, memor, immemor, miser. Verg. Atq; æui maturus Acestes. Terent. Vt memor esses sui. Idē, Nam isthæc cōmemoratio, quasi exprobratio immemoris beneficij est. Plaut. Cistel. Petulantia mea, me animi miseram habet. Item Prosper, pauper, parcus, particeps, præceps, peritus, prudens, imprudens. Horatius, Prosperam frugum, celeremq;
semper ego pronos Voluere menses. Idem, Horū ego semper optare pauperrimus esse bonorū. Suetonius, Pecuniæ parcus ac tenax. Iuuenalis, Qui te participem secreti fecit honesti. Verg. Et præceps animi Tinarus. Horatius, Agricolam laudat iuris legumq; peritus. Idem, Rerumq; prudens, & in secundis temporibus dubijsq; rectus. Terentius, Imprudens harum rerum. Item reus & rudis. Ouidius, Spretarumq; agitur legum reus. Persius, Arator luciferi rudis. Cicero, Græcarum literarum rudis. Adhæc Sanus, satur, securus, serus, solicitus, sterilis, superstes. Plautus, Satin' tu sanus mentis atq; animi tui es? Vergilius, Securus amorum Germanæ. Terentius Adel. Sed postquam intus sum omnium rerum Satur. Horatius, O' seri studiorū. Tacitus in 11. Virtutum sterile seculum. Vergilius, Cum tibi sollicito secreti. Plinius nat. histor. Marcus Perpenna & Lucius Volusius Saturnius, omniū quos in Senatu sentētiam rogauerunt, superstites fuere. Præterea uecors & uanus. Apuleius, Iam uecors animi tectum scandulare cōscendit. Vergilius, Aut ego ueri uana feror. Sunt ex ijs nonnulla & quæ cum alijs iuncta casibus apud autores leguntur, præsertim ablatiuis

ablatiuis. Cicero ad Brutum, Me uelim de tuis rebus consilijsq; facias diligentißime certiorem. Liuius, Præda compotem. Plautus, Dono te ob isthuc dictũ, ut expers sis metu. Cicero de Oratore, Inops uerbis. Plinius, Caprificus omnibus immunis est, quæ adhuc diximus. Ouidius, Ambrosiæ succo saturos. Cicero, Alienum est dignitate tua. Et cum præpositione. Idem, Non alienus à Sceuolæ studijs. de claris orat

DANDI CASVM adsciscunt cum multa ex iam dictis (quanquàm alia quapiam ratione) nempe aliqua ex ijs, quæ iam dicentur: ut Amator illi, præceptor mihi, usibus capax. Cecilius Plinius, Villa usibus capax, non sumptuosa. Tum generaliter quibus lucrum, damnum, uoluptas, gratia, summißio deniq; commodi incommodi'ue acceßio alicui significatur. Hæc enim omnia metabaticos in datiuos transeunt, eorum aduersus quæ sic se habent: ut Vtilis, damnosus, periculosus, difficilis, fidus, gratus, iucundus, Supplex tibi. Fidus uerò & in genitiuum. Verg. Præterea regina tui fidißima, dextra Occidit ipsa sua. Datiuum adsciscunt & quæ similitudinem, paritatem, uel simul esse significant, & quæ ex (con) præpositione componuntur. Præterea ex ijs quæ ad aliquid dicuntur, quæ æquiparantia uocant: ut Similis, dißimilis, par, impar, æqualis, æquus, contrarius, aduersus, socius, contubernalis, commilito, conseruus, cognatus, communis, uicinus, finitimus, propinquus, amicus, inimicus, & cum his Proprius, & Idem, siue nomen id uoces siue pronomen. Quinetiam ex his multa genitiuis iuncta reperias, partim poßeßionis lege: ut amicus Senecæ, inimicus Cæsaris. partim aliter. Lucanus, Quem metuis, par huius erat Vergilius. Atque impar congressus Achilli. Terentius, Domini similis es. Cicero Academ. Eorum quatuor, quæ suprà dixi dißimile. Idem, Commune animantium omnium est coniunctionis appetitus procreandi causa. Hoc uerò præter datiuum & genitiuum etiam cum auferendi casu & præpositione iunctum legitur. Cicero, Hoc enim

Nomina in datiuum.

Fidus.

Communis.

nim onere, quod mihi tecum est commune. Idem, Quibus est cum oratoribus illa ex repugnantibus sententijs communis cõclusio. Horat. -Nisi nos uicina Triuici Villula cœpisset. Iustin. Chalybes fluuij huius finitimi appellati. Ad hæc uerbalium quæ in lis, & participialium quæ in dus syllabis finiũtur, præsertim quæcunq; à paßiuis uerbis declinantur, paßiuorum datiuum recipiunt, ut amabilis, docibilis, execrabilis, legibilis, penetrabilis, amandus, docendus, uisendus. Statius, -Nulli penetrabilis astro Lucus erat. Horatius, Nulli flebilior quàm tibi Vergili. Idem, Hic tibi sit potius, quàm tu mirabilis illi. Vergilius, Nec dictu affabilis ulli. Silius, Superisq́; habitabile saxum. Ouidius,

Ô mihi post nullos unquam memorande sodales.

IN ACCVSATIVVM transeunt ex adiectiuis nominibus ea, quibus generalis mensura siue dimensio significatur, latus, longus, crassus, profundus, altus: Sed eius dictionis, quæ priuatam mensuram significat. Plinius naturali historia, Caulis palmum altus. Idem, In hoc cœli circumplexu æquinoctij die media, umbilicus, quem gnomonem uocant, septem pedes longus, umbram non amplius quatuor pedes longam reddit. Præterea in genitiuũ. ut Columella, In morem horti areas latas pedum denûm, longas pedum quinquagenûm facito. Idem, Atq; ita mense ultimo Aprilis seritur tantum, quantum singuli cyathi seminis locum occupent decem pedum longum, & quinq; latum.

Item in ablatiuum. Idem, Auarius quidam dupondio & dodrante altum sulcum, latum pedum quinq;, deinde ter tanto spatium crudum relinquunt. ubi etiam accusatiui est usus. Plinius XXXV. Longum sesquipede, latum pede. Alia rursus in modum infinitum, ut bonus, dignus, indignus, aptus, ineptus. Virgilius, Cur non Mopse, boni quoniam conuenimus ambo, Tu calamos inflare leues, ego dicere uersus. Pomponius Mela, Verum aspici cognosciq́; dignißimum. Ouidius, Sed puer est, ætas mollis & apta regi. Eodem modo Cereus pro aptus. Horatius,

Cereus in uitium flecti. Pro actiuo tamen infinito, prosa scribentes accusatiuo gerundi modi cum præpositione potius utuntur: Vehemens ad dicendum, Piger ad salutandum. Commodus, incommodus, utilis, inutilis ad militandum. Pro paßiuo autem, uel ultimo gerūdi modi, quod per u, finitur, ut Optimum factu, dignißimum memoratu, horridum uisu. Horatius, -Sapiens, uitatu, quidq; petitu Sit melius, causas reddet tibi. Plin. ad Apol. Quæ & tibi auditu & mihi relatu iucunda erunt. Vel paßiuo eo, quod per dum terminatur, cū præpositione ad. Cicero, Quod non facile ad credendum est. pro eo quod est, creditu, uel ut credatur. Vtrunq; modum interim & per prouocabulum Qui, non ineleganter interpretari autores uideas. Priorem: ut Terentius, Nam si ego digna hac contumelia sum maxime, ac tu indignus qui faceres, Posteriorem: Cicero, Nō erit idoneus, qui ad bellum Asiaticum regiumq́; mittatur.

ABLATIVVM uerò diuersæ personæ adsciscunt sibi hæc, Dignus, indignus, plenus, uacuus, diues, dis, locuples, fœtus, fœcundus, uiduus, cassus, orbus, truncus, extorris, præditus. Terentius, Dignus es odio cum suspicione isthac tua scelus. Iuuenalis, -Quanquam plena omnia gypso Chrysippi inuenias. Cicero, Cum sumus necessarijs negotijs curisq́; uacui. Horatius, Diues agris, diues positis in fœnore nummis. Pomponius Mela, Tantum pecore ac finibus dites. Cicero pro Rosc. Locuples metu. Vergilius, Loca fœta furentibus austris. Plautus, Amor & melle & felle est fœcūdißimus. Horatius, Viduus pharetra risit Apollo. Vergilius, Nunc cassum lumine lugent. Ouidius, Orba parente suo, quicunq; uolumina tangis. Idem, Et generat truncas pedibus pernicibus alis. Vergilius, Finibus extorris complexu auulsus Iuli. Cicero pro Rabirio, Senectute affectū, morbo præditum. Terentius, Qui filium haberem tali ingenio præditum. Nomina in ablatiuum.

Imitantur hæc & duo participia, captus & contentus: Illud quoties parti iungitur, ut Mente captus, oculis captus. Vergil.

14 · Andria, dignus es cum tua religione odio

Atq; oculis capti fodêre cubilia talpæ. Hoc, ut Horatius, *Centena dedisses Huic parco paucis contento.* De hoc uerò, ut cum genitiuo iungitur, suprà est dictum, cum quo etiam superiorum nonnulla legas. Ouidius, *Militia est operis altera digna tui.* Vergilius, *Descendam magnorum haudquaquam indignus auorum.* Sallustius, *Ager aridus & uacuus frugum.* Tacitus, *Annonæ fœcunda.* Vergilius, *Diues opum uariarum.* Idem, *Trunca pedum primo.* Idem, *Quæ regio in terris nostri non plena laboris?* Hoc tamen, ut Quintilianus ait, suo tempore ablatiuo iunxerunt, plenus uino dicentes, non autem uini, ut ueteres. Qui igitur ueteribus esse similis cupit, uidet in hoc quid sequatur. Diuersitatis quoq; nomina ablatiuos sibi cum præpositione subijciunt: Alter ab illo, Aliud ab hoc, Diuersus ab illo. Alius, uerò & sine præpositione. Horatius, Alius sapiente bonoq;. Item numeralium quæ ordinalia dicuntur, Primus à Dardano, Secundus ab Homero. Ablatiuis iunguntur & comparatiua omnia, idq; uel singularibus, uel pluralibus: ut Frigidius glacie, leuius uentis. nisi partitio potius significetur, quàm collatio. sic enim in genitiuum partitiuorum ritu feruntur, ut Maior iuuenum. Soluitur cõparatiuorum ablatiuus in Quàm, coniunctionem electiuam, & nominatiuum eiusdem uocis: ut Doctior Platone, doctior quàm Plato. Quam solam constructionem uidentur diminutiua comparatiuorum habere. Plinius, Duriusculum se fecit, quàm uolebat existimari à uernariolis tuis & famulis. Terentius, Thais, quàm ego sum maiuscula est. Genitiuus autem per E, uel Ex, partitiuorum ritu. Cæsar Comment. In testamento Ptolemæi patris hæredes erant scripti, ex duobus filijs maior. Et Ouidius, *Cũ minor è pueris iussu studioq; uidendi Constitit ad geminæ limina prima foris.* Et per Inter. Quintil. in gladiat. Qui inter eos, ut apparet, fortior fuit. Admittit cõparatiuus nonnunquam & alterum ablatiuum, nempe eius dictionis quæ mensuram excessus significat: ut Multo antiquior Socrate, nihilo segnior illo.

Alius.

De Cõparatiuis & Superlatiuis.

Voce

9. E senueso, Thais quam ego sum maiuscula est

Vocetur autem (si libet) hæc comparatiui transitio secunda: sicut quæ in priorem est ablatiuum, prima. Verùm posterior ablatiuus, aliorum quoque quorundam est communis, sicut superlatiuorum nonnunquam. Quintilianus, Declamandi ratio ut est ex omnibus nouißime inuenta, ita & multò est utilißima. Catullus, Tanto peßimus omnium poëta, quanto tu optimus omnium patronus. Cæterum, comparatiua cum duplicem habeant ablatiuum, alterum per e, alterum finitum per i, obseruat Laurentius, cum fœmininorũ ablatiuis intransitiue sunt constructa, sæpius ea per e, legi: ut Secundiore fama, lætiore fortuna. Cum alijs potius per i. Iuuenalis, Constat leuiori bellua sumptu.

Notatur uerò & per comparatiuũ collatio quadruplex. Vna substantiæ ad substantiam diuersam, ut Homo est mitior leone.

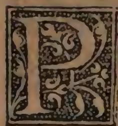
Altera substantiæ ad tempus, uel ad seipsam temporis ratione uariatam, ut Sum hilarior solito. Terentius, Ah quanto nunc formosior uidere quàm dudum? Tertia, adiectiui ad diuersum adiectiuum, ut Est magis fortis quàm doctus, magis felix quàm prudens. Hoc modo comparatiuum cum comparatiuo nonnunquam committimus, etiam cum aduerbio Magis, autore Prisciano: ut Fuit Achilles Aenea fortior magis quàm iustior. Et Hieronymus noster de paupertate, Quidam ex fratribus parcior, magis quàm auarior. Et sine aduerbio Magis. Quintilianus, Sit salubrior studijs, quàm dulcior. Columella libro VI. At si longior fuerit quàm latior. Eadem ratione & per An, utimur. Gel. Perincertus stolidior, an uanior. Solin. Calamitosior, an beatior fuerit Augustus, ambiguum. Quarta collationis ratio est, cum ad opus uel affectionem alicuius fit comparatio. Et ea triplex. Aliàs per ablatiuũ nominis, ut Ditior opinione hominum, id est, quàm ut homines opinentur. Et paulò aliter, ut Causa uel lis minor dignitate nostra, pro quàm ut deceat, uel quàm quæ deceat dignitatem nostram. Maior prætoria cognitione summa. pro quàm ut prætor cognoscat. Aliàs per Quàm, dupliciter, modò cum Vt,

apoſtatico, & actiue:ut, Notius *eſt quàm ut ego id præcipiam.* Quintilianus, *Sed nec bonus præceptor maiore ſe turba quàm ut ſuſtinere poßit, onerauerit. qua ratione exempla quædam modò interpretati ſumus.* Et *paßiuè,* Notius *eſt quàm ut à me præcipiatur.* Quintilianus, *Sed hoc apertius eſt, quàm ut probandum ſit.* Modò *per relatiuum* Qui: Notius *eſt quàm quod ego præcipiam, &* Notius *eſt quàm quod à me præcipiatur.* Quintilianus, Ideò *ne ſuſcipiendæ quidem plures ſunt cauſæ, quàm quibus ſuffecturum ſe ſciat.* Illa *uerò,* Maior *uiginti annis, minor uiginti annis: pro eo quod eſt ſupra uel infra ætatem uiginti annorum, monadica puto.* Nam *maior uiginti annorum, per defectum potius ablatiui* Aetate, *dicitur, uel, ut* Priſcianus *interpretatur, per defectum* Illo qui eſt, *ut ſit,* Maior illo qui eſt *uiginti annorum.* Maior *uerò & maximus natu, & grandior natu cum ſimilibus, ſicut maior & maximus ætate, dicũtur.* Eſt *enim illud* Natu, *monoptoton.*

De *comparatiuorum pariter ſuperlatiuorumq́; natura, illud prætereundum non arbitror, quòd præter hactenus dictas conſtructiones, etiam poſitionum ſuarum caſus nonnunquam recipiunt, diuerſæ uidelicet perſonæ: ut,* Dignum laude, *& dignius & dignißimum laude.* Auidus *habendi, & auidior & auidißimus habendi.* Amicus *nobis, & amicior & amicißimus nobis.* Horatius, *–Sapiens, uitatu, quidq́; petitu Sit melius, cauſas reddet tibi.* Aliquando *diuerſum & à poſitionis ſuæ caſu & ſuo.* Salluſtius, *Nulla arte cuiquam inferior.* Plinius *de* Pado, Nulli *amniũ claritate inferior.* Pleraq; *etiam adiectiua in ablatiuum feruntur eius rei ſecundum quam, uel ratione cuius de quopiam affirmatur.* Andria *genere,* Syrus *natione.* Fuſcus *colore.* Prudens *conſilio.* Vergilius, Forma *pulcherrima* Dido. Martial. Caſtus *moribus, integer pudore,* Velox *ingenio, decore felix.* Et *quæ apertius per Synecdochen dicũtur.* Idem, *Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læſus.*

PRO

PRONOMINVM
CONSTRVCTIO.

RONOMINA suapte natura transitionem in alia non faciunt, habēt tamen aliàs in coniunctione cum alijs partibus proprietatē quandā, grāmatico nō prætermittendā. Duplices enim demonstratiuorum primæ & secundæ personæ genitiui, pro duplici significatione, certarum uocum transitionē recipiunt, certarū respuunt. ut enim qui per is uel um finiuntur, quarundā uocū transitioni priuatim sunt addicti: ita qui per i, terminantur, certas uoces habēt, quibus succedāt. Quippe quoties post uerba, participia, & participialia, usus genitiui utriusuis horū pronominū incidit, ijs qui per i, finiuntur, est utendū, quorū etiā naturam & Sui, genitiuus sequitur: ut, Me tui pudet, nil nostri miserere, oblitusq; sui est Ithacus. Itē, Vt pleniore obsequio demererer amantißimos mei. Excipiuntur, quod sciā, ex omni numero uerborū duntaxat tria: quorū duo Interest & Refert, quòd ex eo nomine cōposita sunt, quod in hoc genus genitiuos transire non poßit, ut mox dicetur: possessiua alterius generis, id est, eorū qui per is uel um finiūtur, cum ipso nomine quod in se cludunt, intransitiue constructa accipere solent: sic, Interest & refert mea, tua, nostra & uestra, quibus adduntur sua & cuia. Cicero Rufo, Quin ego omnia faciam, quæ interesse tua, aut etiā uelle te existimē. Idē in eadē, Et quod tua nihil referebat. Idē ad Curionem, Quod eos scire, aut nostra, aut ipsorū interesset. Terentius, Mea nil refert, dum potiar modo. Idē, Quid tua, malùm, id refert? Cicero pro Murena, E. cædes crimini potißimū datur ei, cuia interfuit, non ei cuia nihil interfuit. Quòd autē ex nomine Re, uel Res, cōponantur ea uerba, de Interest quidē, declarāt uerba Plauti, quibus id solute pronūtiat, Vtrunq; ueniat nec'ne, nihil in re est mea. Et Terentius in Andria, Si in re utriq; est ut fiant, accersi iube. Nec est quod datiuus ille scrupum ulli inijciat, cum eundem quoq; uerbo Refert,

Mea interest.
Mea refert.

? pro Mureno quae non extat oratio: sed citat Prisc. lib. 12.

subiectum inuenias. Quod etiã ex eo nomine cõpositum esse docet, prima eius syllaba longa. Horatius, Vel dic quid referat intra naturæ fines uiuenti. Tertiũ est ipsum Est, simplex. Quod tamen aliter eiusmodi possesiua non recipit, nisi cum pro Interest, legitur. ut, Plautus in Amphitryone, Quid est mea? Legi etiam pro Interest, declarat illud Ciceronis ad Atticũ, Scio quãti Reipublicæ sit, omnes copias in unũ locũ primo quoq; tempore conuenire. Itẽ Columella, Nam non est nostri negotij alterũ imperare, & alterũ docere. Simuli modo & post adiectiua ferè omnia, quæ in genitiuum feruntur, ijsdẽ genitiuis, id est, i, finitis utendũ. Expers tui, fidißima tui, compos sui, æmulus mei. Terentius, Hãc meritam esse, ut memor esses sui. Cicero ad Terentiã, Reliquum est, quod ipsæ optime considerabitis, uestri similes fœminæ sint'ne Romæ. Ex adiectiuorum numero demuntur numeralia, partitiua, particularia & superlatiua, quæ quoties in genitiuorũ multitudinis feruntur, eos demũ horũ pronominũ genitiuos recipiunt, qui per um finiuntur. Vnus & primus nostrum, singuli, uterq;, unusquisq;, quidam uel aliquis uestrum, & maximus natu nostrũ. Terentius, Ne cui uestrũ sit mirũ, cur partes, &c. Illud enim Quintiliani quod suprà posui, Vt pleniore obsequio demererer amantißimos mei: cum similibus, absoluti nõ superlatiui propria constructio est. Post appellatiua uerò (ut summa quadam cõplectar) siue subsistendi uerbũ intercedat, siue non, ijs qui per is & um finiuntur, uel quæ generaliter horũ loco accipi possunt, possesiuis utendũ: ut Fundus, ager, codex, pes, oculus meus, tuus, suus, noster, uester, uel nostrũ & uestrũ, uel est meus, tuus, suus, noster, uester, uel nostrũ & uestrum. Plautus, Da diem hunc sospitem rebus mis agundis. Cicero Philippica III. Frequentia uestrum incredibilis. Gellius quoque ex antiquis codicibus Sallustianis, maiores nostrum, scribendum esse contendit. Sed mis & tis priscis quidem usitata, postea exoleuerunt. Itaq; eorũ loco, possesiuis necessariò nunc utimur. Cæterum siquod per appella

pellatiuum significatur, aut pars sit generalis, non specialis eius quod significatur per pronomẽ, aut planè extra id quod significatur per pronomẽ, nec ab eo possessum, per genitiuos in i, loquendum est. Exemplum partis, quam uoco generalem: ut Dimidium, pars, aliquid, nihi, multum, reliquũ, residuum, plurimum mei, tui, sui, nostri, uestri. Cicero de Oratore, Ex quo uereor, ne nihil sim tui, nisi supplosionem pedis imitatus. Exemplum eius, quod extra esse nec possessum intelligo, & respectu cuius (autore Laurentio) genitiuus pronominis accipitur paßiue: ut Cura, solicitudo, memoria, copia, dolor, potestas, utilitas, usus, uis, fastidium, fauor, despectus mei, tui, sui, nostri, uestri, pro his nimirum ipsis, quæ non in nobis de alijs, sed in alijs de nobis habentur. Nam si penes nos sint, & de alijs habẽtur, dicendum potius est, cura, sollicitudo, memoria, copia, dolor, potestas, utilitas, usus, &c. meus, tuus, suus, noster, uester, uel nostrum & uestrum. Prioris rationis exempla sunt: illud Quintiliani, Amore mei uicit & matrem. Item Terentius, Hem tot mei solius solliciti sunt causa. Et Cicero Attico, Vehementerq; tua sui memoria delectatur. Horatius, Ne studio nostri pecces. Alterius rationis exempla. Vergilius, Nate meæ uires, mea magna potentia. Item Et nostro doluisti sæpe dolore. Rursus, Ad urbem Sidoniã puer ire parat mea maxima cura. Sunt sanè non adeò multa, in quibus tum genitiuis in i, tum possessiuis uti permittitur: ut, Causa, fama, imago mea, tua, sua, nostra, uestra, & mei, tui, sui, nostri, uestri. Per possessiua tamen est locutio usitatior. Terẽtius, Mea causa, causam hanc suscipite. Illud non modò de utrisq; genitiuis, uerùm etiam possessiuis obseruatum est, quòd præter iam subijciendos, nullum usquam ex omni genitiuorum numero, præter fortasse unum, post se per appositionem recipiunt: nempe ipsus, solius, unius, duorum, trium, & sic deinceps, omnium, plurium, paucorum, cuiusq;, & generaliter participiorum. Cicero pro Murena, Ex tuo ipsius animo coniecturam feceris. Idem in

mea .. Linacer secutus est ... qui mei legit ... 2. c. 1. tamquam passio signific... in mea actio ... uitijs explicatu...

Gabinium & Pisonem, Dico mea unius opera rempublicam esse liberatam. Idem Attico, Solius enim meum peccatum corrigi nō potest. Quintilianus, Deinde cum satis uires eorum explorauerint, suæ ipsorum fiduciæ permittūt. Liuius octauo ab urbe condita, Noster duorum euentus ostendat, utra gens bello sit melior. Plinius in Paneg. In sua cuiusq; laude præstantior. Cicero de Oratore, Si uoluntati omnium uestrum parui. Brutus ad Ciceronem, Qui uestris paucorum respōdeat laudibus. Horatius, Cum mea nemo scripta legat, uulgo recitare timētis. Cato ad Ciceronem, Libenter facio ut tuam uirtutē, innocentiam, diligentiā cognitam in maximis rebus domi togati, armati foris pari industria administrari gaudeam. Sed participiū post possessiua hæc, sæpe uertitur in prouocabulum Qui, & uerbum. Ouidius, Nunc mea scripta legis, qui sum summotus ad Histrū. pro summoti. Sic pro illo Vulgo recitare timentis, qui uulgo recitare timeam, dixeris. Alterius rationis, id est, finitorū per i, rariora succurrūt exēpla: ut Mei solius immemor. Sui ipsius memor. Cicero ad Lentulum, Quocunq; tempore mihi potestas præsentis tui fuerit. Idem de Oratore, Lucium Crassum, quasi colligendi sui causa, se in Tusculanum contulisse. Ouidius Heroid. Copia placandæ sit modò parua tui. Dixi Nisi fortasse unū, propter illud Terētij in Heautont. Inopis te nunc miserescat mei. quod puto monadicon.

Obseruatio de nostri & uestri

Priuatim de Nostri, & Vestri, illud scire licet, quòd quoties appositio pluralis eos sequitur, cedere debent genitiuis in um. ut enim misertus, aut nescius, aut contemptor nostri dixeris: ita misertus, nescius, & contemptor nostrum duorum, uel omnium dicendum.

PRONOMINVM RECIPROCATIO.

TRansitus quoq; à persona quapiam in seipsam, quæ reciprocatio grammaticis dicitur, per aliud planè quàm pronomina fieri non potest. Fit itaq; à prima persona in seipsam transi

transitus per idem omnino pronomen, ut Ego quæ mihi sum conscia. Simili modo à secunda persona in seipsam, Tu qui tibi es conscius. Sed à tertia in seipsam, per diuersum omnino pronomen necesse est fiat. Vnicum enim primitiuum pronomen est Sui, quod cum solis, tum uerò omnibus tertijs personis in eodem præsertim sensu, ipsorum in se transitionem regerit, quod præterea ipsum inchoare sensum nunquam potest. Hoc per uarios casus, uarijs exemplorum formulis ostendisse, non ab re puto discentium erit. Dicimus igitur, Cicero reminiscitur sui, parcit sibi, diligit se, fruitur se, loquitur secum, agnoscit contemptum sui. Et altero interueniente uerbo multifariam, Hortatur te redire ad se, uel ut redeas ad se. Dicit te læsisse se, uel quòd læsisti se. In his tamen formulis, ubi duo sunt uerba citra ullam infinitam particulam, Græci antimetabasin, Priscianus retransitionem uocat: in qua scilicet prius uerbum in se non suam, sed secundi uerbi transitionem retorquet, ut exempla posita docent. Et sub infinito nomine alio interueniente uerbo. ut Dubitant quid sibi expediat. Et ubi non tam liquido unicus cernitur sensus, ut Dedit, quod sibi erat charißimum. Obtinet enim hic quoq; relatiui sensus unius duntaxat casualis uicem, eiusq; ad uerbum Dedit, relati, quod eclipsin supplenti, facilè pateat. Est enim plenũ, Dedit illud, quod sibi erat charißimum. Vbi totius prouocabuli sensus explicatio est demonstratiui pronominis Illud. Quæ enim sequuntur, inter unius uerbi sensus potius sunt numeranda. Non magis alijs displicet eius negligentia, quàm sibi. Et ita te amat, ut se. Siquis enim zeugma impleat, et plenos hos sermones reddat, uidebit in altera parte totam esse reciprocationem. uerbi gratia, Quàm sibi displicet eius negligentia: &, Vt se amat. Sed in quibus alterũ interuenit uerbum, etiam per relatiua illa Ipse, ille, & is, loqui autores deprehendas. Quintilianus in Declamation. Non petit ut illum miserum putetis, nisi & innocẽs fuerit. Idem, Neq; ignorauit, quæ eum manerent pericula. Quan-

quam hæc rectius planè haberent, si se dixisset, cum nihil aliud sit, ad quod referri reciprocum posit. In illis enim Ciceronis, aliud esse uidetur ad quod referri posit. ut pro Rabirio, Nec enim cuiquam eius consilium uehementius, quàm ipsi displicet. & pro Marcello, Est uerò fortunatus, cuius ex salute non minor penè ad omnes, quàm ad illum uentura sit lætitia. Aliquando fit transitus à tertia persona non in seipsam, sed in aliquid quod significatur ab ea possessum: uel cōtrà, ab eo quod à tertia persona posidetur, ad ipsam. quibus utrisq; modis dum in una clausula transitus fit, per possessiuum Suus, omnino loquendum est. Posterioris modi exempla sunt, Indiget Ciceronis suus filius. Martialis, Et sua riserūt secula Mæonidem. Cicero ad Atticum, Sed illum ulciscentur mores sui. Inducitur à Cicerone suus Dicæarchus. Et quod possesū est, posito in obliquo: Rumor est Cæsari insidiari familiares suos. Et Fama est Alexandrum occidisse familiares suos. Nā illa, Rogat me Cicero, ut suus habitet apud me filius, uel suus audiatur à me filius: non planè huius sunt generis. In quibus uidelicet ut per suus, ita per eius, ipsius, uel illius, loqui posis. Prioris modi, hoc est in quo transitus à tertia persona in aliquid à se possessum significatur, exempla uarijs casibus & formulis hæc sint: Cicero reminiscitur clientum suorum. Parcit erroribus suis & familiarium suorum. Diligit rem suam. Scripsit calamo suo. Et altero interposito obliquo tertiæ personæ, ad quem refertur possesio: Percusisti illum gladio suo. Relinquam legentibus iudicium suum. Commonefecit illum uitij sui. Item altero uerbo interposito, Hortatur te redire, uel ut redeas domum suam. Dedit quod præcipuum erat rerum suarum. Scit quid doleat inimicis suis. Quæ nanq; sequuntur, si recte inspiciantur, unius uerbi sunt exempla. Ita fauet tibi ut intimis suis. Adest ut accipiat præmium suum. Mauult hìc esse quàm in patria sua. Et participio interueniēte, modò posito: ut Video hominem serentem agrum suum. modò subaudito: ut Vidi columbam

Justin. lib. 12.

bam tristem in periculo pullorum suorũ. Et quauis præpositione intercedente: ut, Comitatus es illum ad ædes suas. Percontabor illum de regno suo. Cepi columbam cum pullis suis, uel in nido suo, uel extra, uel prope, uel iuxta nidum suum. & ita per omnes præpositiones: in quo maxime genere, etiam per genitiuos illos tertiæ personæ, eius, ipsius, illius, promiscue, autore Valla, loqui licet: Cepi columbam cum pullis eius, uel in nido eius.

Cæterum ubi tres sunt tertiæ personæ, quoniam ambiguum erit ad quam potissimum referatur poßeßio, qui amphibologiam uitare uolet, per hos potius genitiuos loquetur, quoties ad secundo loco positam refertur possessio: ut, Cepit columbam cum pullis eius, potius quam suis. Cepit furem cum socijs eius, uel ipsius, potius quàm suis. Amat Deum propter bonitatem ipsius, potius quàm suam. Cum uerò ad primo loco positam possessio refertur, per Suus, potius: ut, Tuetur hominem Deus propter bonitatem suam, potius quàm eius.

EST ET *alius in pronomine personarũ transitus, huic proximo affinis, nempe cum duarum mutuus inter se transitus significatur, quæ Græcis Allelopathia dicitur. Hæc præcipue per duo aduerbia inuicem & mutuo, & unã plurimũ præpositionem Inter, cum aliquo pronomine fit, hoc modo, Amamus nos mutuo. Diligitis uos inuicem. Dißident inter se. Dißidemus inter nos. Eædem locutiones & per partitiuũ Alter, geminatũ proferri solent, sed figurate: ut, Amamus alter alterũ, Amatis alter alterum, Amant alter alterum. Verum de Inter, peculiariter obseruat Laurentius (cui pleraq; in hoc genere referimus accepta) quoties nominatiuus uel accusatiuus præcedit, per Sui, loqui autores. Cicero, Delectat hoc ipso, quòd inter se omnes partes corporis quodã lepore consentiunt. Idem Offic. Damonẽ & Pythiã Pythagoreos ferunt hoc animo inter se fuisse. Idem tamen ad Atticum, si rectè scriptum est, aliter loquitur, cum dicit, Vna spes est salutis, istorum inter istos dissensio. Cum uerò antecedit*

Allelopathia.

Obseruatio de inter.

genitiuus

genitiuus, datiuus uel ablatiuus, per pronomen Ipse, potius loqui solere. ut Cicero, Nec mihi cæterorum iudicio uidetur solum, sed etiam ipsorũ inter ipsos cõsensu. Quintilianus, Circa quem inexplicabilis & grammaticis inter ipsos & philosophis pugna est. Idem, Nam magnis quoq; autoribus incidunt aliqua uitiosa, & à doctis inter ipsos etiam mutuo reprehensa.

EX DEMONSTRATIVIS quatuor illa Hic, iste, ille, & is, aliquando nõ tam extra positũ aliquid, quàm continuo in sermone dicendum demonstrant. Terentius, Vereor ne illud grauius tulerit Phædria, ne'ue aliorsum atq; ego feci, acceperit, quòd heri intromissus non est. Idem, Vtinam istud uerbum ex animo ac uerè diceres, potius quàm te inimicum habeam. Idem, Sed hoc mihi molestum est: nam isthæc commemoratio, Quasi exprobratio est immemoris benefici. Cicero, Sed si hoc fuit liberis nostris gratius, nos uiuere. Terentius, Nam id arbitror apprime in uita esse utile, ut nequid nimis. Et pluraliter, Sed ijs, quas semper intellexi in te sitas, fide & taciturnitate. Videtur & idem in illo Terentij, si rectè scriptum est, demonstratiue accipi, Ego dudum nonnihil ueritus sum Daue abs te, ne faceres idem Quod uulgus seruorum solet, dolis ut me deluderes. Aliquando de absente dicitur demonstratiuum: sed uel recens præsente, uel de quo paulò antè habitus est sermo, ut in illis, Proh Deum immortalem, negat Phanium hanc esse sibi Demipho cognatam. Item, Neq; meo cordi esse quenquam chariorem hoc Phædria. Item in Andria, Sed hic Pamphilus firmauit fidem. Vbi uult Donatus Hic, additum, ut ostendatur de illo fuisse sermonem. Horum Ille, & Iste, priuatum usum habent. Prius, cum ob eminentiam quandam rem omnibus notam præsumi uolumus. Cicero, Nasica ille prudens, bis consul. Posterius contrà, cum alicuius rei cum contemptu stomacho'ue mentionem facimus. Terentius, Munus nostrum ornato uerbis, & istum æmulum quoad poteris, ab ea pellito. Idem, Cum milite isto præsens, absens ut sies, me ames.

Obseruatio de ille & iste.

Idem

Idem, Iste Chærea, iste ephebus frater Phædriæ.

RELATIVA sunt, quibus repetitio fit præcedentis in oratione cuiuspiam, quoties scilicet ipsum, & non aliud intelligi uolumus: quod per aliã orationis partẽ, quàm relatiuũ, fieri cõmode non potest. Siquis enim dicat, Emi agrum, & agrũ relinquam tibi: incertũ sit, an de uno eodemq; agro sit sermo. Sin, quem relinquã tibi: nemo dubitet de eodẽ esse sermonẽ. Hanc horum pronominum uim pragmatici recentiores cum ignorauerint, instrumenta omnia participijs illis præfatus, prælibatus, prædictus, & similibus dehonestarunt. Sunt autem relatiua, ut in proximo libro diximus, numero sex, simplicia quinque, & unum compositum, ut in subiectis exemplis uidere licet. Hic, ut Florus, Postremus omnium regum fuit Tarquinius, cui cognomen Superbo ex moribus datum. Hic regnum auitum quod à Seruio tenebatur, rapere maluit, quàm expectare. Ille, ut Cicero in Tusculanis, Democritũ illum magnum quidem uirum, sed leuibus & rotundis corpusculis efficientem animum concursu quodam fortuito, omittamus. Nihil est enim apud illum, quod non atomorum turba conficiat. Iste, ut Terentius, Quorum æmulari exoptat negligentiam Potius, quàm istorum obscuram diligentiam. Is, ut Sallustius, Igitur de Catilinæ coniuratione quàm uerissimè potero, paucis absoluam. Nam id facinus in primis ego memorabile existimo sceleris nouitate atque periculi. Idem, ut Cicero ad Appium Pulchrum, Omnino tibi agit gratias, sed idem scribit meas literas maximum apud te pondus habituras. Relatiuum.

Priuatim de Hic, & Ille, obseruatum est, cum ad duo antè posita referuntur: Hic, ad posterius & propius, Ille, ad prius & remotius referri. Plinius, Ouium ad summum genera duo, Tectum & Colonicum: illud mollius, hoc in pascuo elegantius. Columella, Quasi sit agricolæ contrarium pastoris propositũ: cum ille quàm maximè subacto & puro solo gaudeat, hic nouali graminosoq;. Ille fructum è terra speret, hic è pecore. Peculiariter Hic, Ille.

Ille

Ille, sæpe cum coniunctione Quidem, iungitur, cum uidelicet aliquid concedimus, à quo mox aliud remouebimus. Cicero, Qui autem summum bonum in uirtute ponunt, præclarè illi quidem. Sed hæc ipsa uirtus amicitiam & gignit & continet. Legitur tamen & sine exceptione. Hic uerò & Is, eleganter post prouocabuli sensum locantur. Sallustius, Scilicet quem res tanta, atque tam atrox, non permouet, eum oratio accendet? Terentius, Quã ego animo egregiè charam pro uxore habuerim, Bene & pudice eius doctum atque eductum, sinam Coactum egestate ingenium immutarier? Idem in Eunu. Quòd tibi nunc uir uideatur esse, hic nebulo magnus est, Ne metuas. Verg. Cui non risere parentes, Nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubili est. In hoc tamen genere demonstratiua potius, quàm relatiua uidentur. Ibi planè relatiua sunt, cum post copulatiuam coniunctionẽ, quasi in epexegesi ponuntur: ut Alexander paruis copijs fretus superauit Darium cum infinito exercitu, & id in adolescẽtia, uel, & hoc in adolescentia. Itẽ, Vestis pauca, & ea detrita & sordida. Et, Paucis nummis superbit, nec ijs suis. In his tamen ultimis, proprium locum habet Is, non Hic.

THOMAE LINACRI ANGLI DE EMENDATA Structura liber quartus: siue, de constructione Verbi & Participij.

ERBORVM constructio maximè non modò uaria, uerùm etiam perplexa planè est, siquis genera ipsa, à quibus constructionis ratio maximè ducitur, parum ritè distinguat. Sunt autẽ ea in uniuersum tria, nempe actiuum, paßiuum, & neutrum. Quæ enim deponens & cõmune uocant, uocis magis

Verborũ tria genera.

gis, quàm significationis gratia, diuersum sortita sunt nomen: siquidem deponens, actiui uel neutri: commune, actiui & paßiui significationem obtinent. Qui igitur unam tantum in actiuis rationem contemplati, cæteras ad neutra relegant, ut genera ipsa confundunt, ita constructionis proprietates necessariò miscent. Idem faciunt & qui generalium constructionum præceptis uel omißis, uel satis adhuc sibi non perspectis, ordines quosdam comminisci sunt inducti, quibus omnem uerborum constructionem explicarent, cum interim nec unius ferè ordinis uerba satis comprehendant, nec ullum penè ordinem constituant, sub quo alterius ordinis uerba non ueniant. Nos his incommodis mederi conati, primùm genera quæ memorauimus, ita distinximus, ut triplicem statuerimus actiuorum rationem. Vnam, eorum quæ omnibus numeris & personis paßiuam interpretationem recipiant, ut quæ in rem præditam loquela, uel (ut Priscianus interpretatur) in id quod fateri potest, quod in se fit, transeant: ut Doceo, uerbero. Alteram, eorum quæ in tertia utriusq; numeri eiusmodi interpretationem recipiant, ut quæ in ea transeant, quæ quoniam fateri nequeunt quod in se fit, nec primæ nec secundæ personæ paßiuæ uocis usum dederunt. Tertiam, eorum quæ in aliquid cognatæ duntaxat significationis transeant, si modò in aliquid: ut Curro, nauigo. His paßiua triplicia in libro de partibus, quem huic necessariò præposuimus, ex aduerso reddidimus. Quod reliquum uerborum est, quoniam nec actiui generis est, nec paßiui, ipsa rei natura inducti in neutra meritò coniecimus. Ita tametsi deponentium & communium meminerimus, tamen constructionem eorum ad hæc tria genera referemus. Actiuorum triplex ratio.

Rursus quò tota mihi expeditior ratio sit, generalibus uerborum constructionibus (hæ sunt quæ omni uerborum generi adijci à tergo possunt) seorsum positis, proprias trium quæ memorauimus generum, per se reddidimus: nec has confuse, uel

utcunq;

utcunq; fors tulit, sed primum simplices, deinde cõpositas. Quò uerò adhuc dilucidior tota mihi tractatio sit, Impersonaliũ quæ uocant, numerum astrinxi, ut quæ paucis demptis ad personaliũ normam omnia reuocarim. In quam sanè non tam meam, quàm ueterum omnium sentẽtiam, ut Priscianus & ante eum Apollonius autores sunt, gaudeo doctos quosdam ex Germanis Hispanisq́; non alio, quàm ipsa ueritatis ui impulsos quadantenus concessisse. Adhæc, cum pleræq; præceptionum, uarias & perplexas exceptiones recipiant, placuit quò minus generalium præceptionum claritatem turbarem, eas in unam ueluti summam includere: quam idcirco idiomaton appellauimus, quòd quorundam uerborum priuatas constructiones continet: hic quoq; quoad potui, ordinis ratione aliqua captata, cum his ipsa partim in genera, partim in literarum seriem digesserim. Sed cum hæc fortasse ijs, qui res ipsas expectabunt, nimium uisus fuero præfatus, quod instat aggediamur.

Actiui constructio.

OMNE igitur actiuum uerbum, qua utiq; est actiuum, in accusatiuũ patientis personæ transit: ut Doceo puerũ, aro campum, uiuo uitam. Quæ ratio adeò recurrit, ut quicquid in accusatiuum huiusmodi transit, etiam sit actiuum, quod etiam paßiuum ex se declinari natura certe patiatur, præter admodũ pauca, eaq́; ex usu, qualia sunt, Volo, malo, facio, & quæ ab eo composita seruant A: ut Calefacio, liquefacio, præterea doleo. Priuatim uerò actiuorum quædam in actionem transire possunt. Atq; infinitum modum pro accusatiuo habere. Talia sunt hæc cum synonymis, Cupio, uolo, malo, nolo, paro cogito, affirmo, nego, cogo, incipio, instituo, censeo, sentio, scio, iudico, existimo, puto, dubito, dico, ostendo, indico, audeo, timeo, suadeo, iubeo, impero, opto, disco, debeo. ut Volo discere, & te discere. Nolo ire, & te ire. Puto te audisse. Horum autem quædam in infinitũ ferũtur modum, qui solui per Vt, uel Quòd potest. Talis autem infinitus est, qui accusatiuum ante se uel positum, uel subauditũ habet:

habet: quippe is demum ita solui potest: ut Memini me somniasse, Aio illum redisse, Rogo te adesse: Memini quòd somniaui, Aio quòd redisti, Rogo ut adsis. Quædam in infinitum, qui solui sic nõ potest: ut Incœpi scribere, Audeo affirmare, quæ sic tantũ dicuntur. Quædam in utrunq;: ut Scio legere, & te legere. Doceo tacere, & te tacere. His generibus commune est, quoties infinitus modus ipsius personæ actio paßio'ue est, quæ finitũ uerbum præcedit, posse id & post se similem illi personæ casum per appositionem (ut antè est traditum) recipere: ut Possum resistere solus. Videor scripsisse hæc primus. Spero uideri tibi amicus. Et cum nominatiuum habet post se, accusatiuum minimè habere præ se. Contraq;, cum infinitus modus non eius quæ finitum uerbum præcedit, sed alterius personæ actio est, ut nec nominatiuũ post se recipere, ita planè ante se accusatiuum diuersæ illius personæ necessariò habere debere: Iubeo illũ saluere. Volo te rescribere. Cæterum non ignorandum infinitum hunc uariè solui post uaria uerba solere. Modo (ut Græci uocant) ἁπλῶς, id est, ut uerbi generalitatem definit per (quod,) & uerbum aliàs indicatiuum uel subiunctiuum, ut Laurentio placet: Video te sapere, uideo quòd sapis & sapias. Aliàs subiunctiuũ duntaxat: Iubeo te redire, iubeo quòd redeas. In hoc genere censet idem Laurentius prioris rationis esse, Credo, opinor, puto, gaudeo, lætor, uoluptatem capio, cum similibus. Posterioris illa, Mando, iubeo, impero, exigo, uolo, postulo, moneo, sino, permitto, & synonyma. Tibullus, Hanc Venus ex alto flentem sublimis Olympo Spectat, & infidis quòd sit acerba, monet. Ouidius de Tristibus, Delicias siquis, lasciuaq; carmina quærit, Præmoneo nunquam scripta quòd ista legat. Idem in epistolis, -Sapphus, Non ut ames oro, sed quòd amare sinas. Modò (ut ijdem Græci dicunt) τελικῶς, quando aliquid ut finem significat, per, Ut, sicut hæc proxima: Iubeo ut pergas. Volo ut narres. Terentius, Orare iußit si se ames, hera, ut ad sese uenias. Sunt ex priore genere, quæ cum in

futurum infinitum trāſeant, honeſtam eius per infinitū (fore uel futurum eſſe) periphraſim accipiāt: Confido, auguror, ſpero, ſuſpicor, uel ominor homines aliquādo ueterum lectione delectandos eſſe, & Confido, ſpero, ſuſpicor, uel ominor fore uel futurū eſſe, ut homines ueterū lectione aliquādo delectentur. Sunt ediuerſo quædam tertiæ actiuorum perſonæ, quæ ut poſt ſe accuſatiuum, ita ante ſe infinitum loco nominatiui accipiunt. Ea ſunt, Decet, Delectat, Iuuat. Vergil. -Iuuat euaſiſſe tot urbes Argolicas. Liuius, Me quoq; iuuat, ueluti ipſe in parte laboris periculiq; fuerim, ad finē belli Punici perueniſſe. Soluūtur autē eiuſmodi infiniti per (quod) & ſubiunctiuū: Iuuat euaſiſſe, Iuuat quòd euaſerim. His additur, oportet, quod ſimili modo infinitū ante ſe pro nominatiuo habet: Meminiſſe oportet. Recipiunt tamē hæc nihilominus & alios nominatiuos, ut Ouidius in epiſt. Tunc te plus ſolito laſciuia noſtra iuuabat. Verg. Non omnes arbuſta iuuant. Ouidius, Lude, decent animos mollia regna tuos. Seneca, Agricolam arbor perducta ad fructum delectat. Decet, uerò & cum datiuo nonnunquā legitur. Cicero de Oratore, Quandoq; id deceat prudentiæ tuæ. Terentius in Adelphis, Vt uobis decet.

[illegible] hic locus [illegible] lib. quidem [illegible] legitur, Scire id quandoq. deceat prudentiae: sed alio [illegible] constructione.

PASSIVA *omnia cuiuſcūq; ſint generis, in ablatiuum agentis perſonæ cum, à, uel, ab, præpoſitione tranſeunt. Horatius, Laudatur ab ijs, culpatur ab illis. Ouidius, Non tamen illa legi poterant patienter ab ullo. Plinius Ad Atticum, Amariq; ab illo laboraui. Verti poteſt ablatiuus hic in datiuum ubiq;, Græco (ut Seruio placet) more. Vergilius, Nec cernitur ulli. Cicero, Honeſta bonis uiris, non occulta quæruntur. Poſt paßiua uerò participia, uel frequentior eſt datiui uſus quàm ablatiui. Vergilius, Nulla tuarum audita mihi, nec uiſa ſororum. Idem, Præterea duo nec tuta mihi ualle reperti.*

PASSIVORVM *naturam & quinq; illa imitantur, Vapulo, ueneo, liceo, exulo, & fio. Quintilianus decimo Inſtitutionum, An ab re fuſtibus uapulaſſet? Idem, Fabricius reſpondet ſe*

à ciu

à ciue ſpoliari malle, quàm ab hoſte uenire. Macrobius Saturn. libro ſeptimo, Si propter hoc à conuiuijs exulabit philoſophia, procul hinc faceſſant & alumnæ eius, honeſtatem dico & modeſtiam, nec minus cum ſobrietate pietatem. Cicero, Tacitus uerò ille finis teterrimus, ut quanti quiſq; ſe ipſe faciat, tanti fiat ab amicis. Leguntur hæc & ſine ablatiuis à tergo. Iuuenalis, Si rixa eſt ubi tu pulſas, ego uapulo tantum. Plautus in Menæh. Menæhme. MEN. mane ſanè, die ſeptimi Venibunt ſerui, ſupellex, fundi, ædes, omnia Venibunt, quiqui licebunt præſenti pecunia. Horatius, Contra Leuinũ Valeri genus, unde Superbus Tarquinius regno pulſus fuit, unius aſsis Non unquam pretio pluris licuiſſe. Mart. Paruo cum pretio diu liceret. Et Quintiliani illud, Proditionis damnatus cum aduocato exulet. Iuuen. Hic fiunt homines. Recipiunt paſsiua & modos infinitos. Modò poſt ſe, ut Iuuen.–Contemnere fulmina pauper Creditur. Modò ante ſe, & nominatiui loco. Verg. Cur dextram iungere dextræ non datur? Plinius in naturali hiſtoria, Locuſtas pennarum attritu ſonare creditur. Idem, Qualem fuiſſe Quinti Sertorij ceruam traditur. Hic poſterior modus, id eſt, ubi infinitus modus finitum uerbum præcedit, uerti in priorem, ubi ſcilicet is ſequitur, poteſt: ſic, Locuſtæ pennarum attritu ſonare credũtur. Et, Qualis fuiſſe Quinti Sertorij cerua traditur. Rurſus prior in poſteriorem, hoc modo, Creditur pauperem fulmina contemnere. Vtranq; figuram contulit Plinius in eundem ſenſum, in II. Soluiq; rerum naturæ intellectum, & confundi omnia, ſi aut ipſe ſol lapis eſſe, aut unquam lapidem in eo fuiſſe credatur. Videor, tamen paſsiuum, alteram tantum harum rationum recipit, id eſt, in qua infinitum ſequitur, ut Terentius in Heaut. Quod mihi uidêre præter ætatem tuam facere, & præterquam res adhortatur tua. Et in Eunucho, Multò formoſior uidêre mihi quàm dudum. Priſcianus hoc ſignificato abſolutum uocat, pro δοκῶ Græcè.

COMMVNIA ſicuti actiuorũ paſsiuorumq; ſignificatio-

Tertius

+ . 2uℓ . 7 . sc . 5 . iam quanto nunc formoſior

nem obtinent, ita utriusq; generis constructionem sibi uendicant: Osculor te, & à te. Criminor te, & à te. Huius generis pauca à grammaticis notantur, Criminor, Experior, Hortor, Interpretor, Largior, Moror, Osculor, Veneror, Stipulor. Quibus annumeratur Fungor, ut Columella, Sed quisquis ædificia uolet in decliuibus areis extruere, semper ab inferiore parte auspicetur: quia cum ex depreßiore loco fuerint orsa fundamenta, non solum superficiem suam facilè sustinebunt, sed & pro fulctura & substratione fungentur aduersus ea, quæ mox si fortè uillam prolatare libuerit, ad superiorem partem applicabuntur.

EX NEVTRIS, *ea quibus uel paßio inter ipsa significatur, quæ idiopathe Græci uocant, uel actio in ipsis cõpleta, deniq; absoluta omnia, nominatiuo à priori contenta sunt, nec transitum in alium ferè casum faciunt, quòd scilicet per se sensum absoluãt: ut Palleo, pallesco, nauseo, ructo, curro, ambulo, iaceo, sto.*

Quædam in infinitũ ferri uidẽtur: ut Cesso, perseuero, desino, & pergo pro perseuero. Terentius, Cesso huc intro irrumpere? Idem, Pergin' scelesta mecum perplexe loqui? Idem, Et desinant maledicere. Ouidius, Desinite ad citharas turba uenire meas.

Quædã nominatiuo ipso (quòd fere is certus est) abiecto, seipsis sensum perficiunt: ut, Pluit, tonat, fulminat, ningit, coruscat, hyemat, differenat, rorat, lapidat, gelat, uesperascit. Plin. XVIII. *Cum in cacuminibus montium nubes consident, hyemabit. Si cacumina pura fient, differenabit. Liuius, Veijs de cœlo lapidauerat. Pluit tamẽ cum ablatiuo iunctum legitur, sed rei quæ alienæ sit significationis, ut Plinius, Relatum est in monumẽta lacte & sanguine pluisse. Illud præcepto non obstat, quod apud eundem legimus, Quanto tu ore patris laudes tonas? Quippe quod per translationẽ dicitur. Rorat uerò cùm accusatiuo legitur. Plinius, Mirumq; dictu periculũ eo die est, si rorauerit quantulumcunq; imbrem, aut si afflauerit. Peculiariter absoluta, quæ motum totius corporis significant, quoties ut pleniorẽ efficiant sensum, in*

actio

actionem transitum faciũt, participiale in tum uolunt: ut Eo *perditum. Curro adiutum. Quod etiam in aliud participiale cum præpositione uerti potest: ut eo uisum, & ad uidendum. Sunt & quæ infinitos uerborum modos recipiunt, paßiuis similiter, id est, tum à priore, tũ à posteriore: ut,* Apparet *hic uir esse probus.* Et, Apparet *hunc esse seruum domini pauperis miseriq;. Soluunturq; hi infiniti eodem modo, quo ij qui paßiuis iunguntur.* Apparet *quòd hic uir sit probus.* Apparet *quòd hic sit seruus domini pauperis. Cæterum absoluta omnia, quibus intra ipsa finita significatur actio, accusatiuum* ἐπιβατικῶς *recipere per se possunt, sed eius rei, quæ uel cognatæ significationis sit: ut Curro cursum,* Viuo *uitam.* Vel *ad mensuram pertinet huiusce significati: ut, Curro multum. Quãtum percurristi?* Percurri *stadium.* Vixi *ætatem. Cicero in Catone maiore, Tertiam enim ætatẽ hominum uiuebat. Idem pro Sylla, Cum Lentulo & Catilina & Cethego fœdißimam uitam & miserrimam turpißima morte proposita degeret. Quintilianus, Qui uitam beatam uiuere uolet, philosophetur oportet. Vergilius, Longam incomitata uidetur Ire uiam. Martialis, Te tamen ut uideam, duo millia non piget ire: Vt te non uideam, quatuor ire piget. Qua ratione actiua nimirum censeri possunt, cum etiam paßiuam interpretationem recipiant, ut in multis uidere licet. Ouidius, Iam tertia uiuitur ætas.* Plinius *in duodecimo, Sine quis uita degi non poßit. Cicero de* Finibus, *Ea uita quæ ex summo bono degitur. Martialis, Tota mihi dormitur hyems. Terentius in Adelphis, Excurso spatio. Quinetiam absolute accepta, id est, citra ullum accusatiuum, hæc eadem paßiuam uocem accipiunt: ut, Curritur, statur, itur. Ouidius, Viuitur ex rapto. Iuuenalis, Curritur ad uocem iucundam & carmen amicæ Thebaidos. Sic tamen idipsum subauditum habent pro nominatiuo, quod absoluta eorum in o, pro accusatiuo: ut, Curritur, pro cursus curritur. Sicut Curro, pro curro cursum. Talia enim, qualia sunt, tum illud Ciceronis ad*

ad Appium Sal- lib. 6 Trebatium, Sed nihil à me inseruitum est temporis causa. Tum ad uxorem, Minus est erratum à uobis: desiderare nominatiuum non uidentur. Sunt enim, nihil, & minus, nominatiui. quod declarant actiua, Nihil inseruiui, Minus errastis. Ita uidelicet dicta, sicut aliquid uel multum inseruiui, uel erraui. Vocauimus hæc in tur finita, alibi tertium paßiuorum genus: sicut illa in o, tertium actiuorum. Ablatiuum tamen personæ actricis, modò his damus, quoties uidelicet ipsam definire in animo est, ut Cæsar de bello Gallico, Cum ab hostibus constanter ac non timidè pugnaretur. pro eo quod est, cum hostes pugnarent. Modò omittimus, ubi uidelicet de ea definienda non laboramus: ut, Itur in antiquã syluam. Sic enim tralatitius ad omnem personã & numerum est sermo, ut ex interpretatione actiua patet. Statur enim cum per se pronuntiatur, pro eo quod est, sto, stas, stat, sed & stamus, statis, stant, accipi indifferenter potest, prout materiæ cõditio postulat. Nec tamen cum hoc genus paßiua per actiua interpretamur, protinus ea esse actiuæ significationis putabimus, sicut ueteres grammatici censent: Non magis profectò quàm alia paßiuorum genera, quorum non minus significatio reddi per actiua potest: ut, Cædimur ab hostibus, Cædunt nos hostes. Doceor à te, Doces me. Doceris à me, Doceo te. Illud non omittendũ, in huius generis paßiuorum tẽporibus ijs quæ Latini non aliter, quam periphrasi, hoc est, circuitione explicãt, participiũ sub neutro genere duntaxat usurpari: ut, Reclamatum est, Itum est, Conclamatum est. Mihi quoq; placet à plerisq; per o, finitis uerbis, non modò neutris, eiusmodi paßiua uerba trahi posse: quãdo omnia quoq;, sicuti alibi diximus, absolutè, ideoq; ut neutra usurpari possunt. Ab actiuis, ut si quærenti, quid agatur respondeas, legitur aut scribitur. Terentius, Tum siquis est, qui dictum in se inclementius existimat. Cicero ad Atticum, Cum ad me aditum esset ab ijs, qui dicerent à se intolerabilia tributa exigi. (Adeo) enim Prisciano actiuum est. Quod ex paßiuo eius probat apud Ouidium

ad Appium

in quarto

in quarto Fastorum, Sol aditus. Quam quæris, ait, ne uana labores, Nupta Iouis fratri tertia regna tenet. Plinius de canibus, Quidam si unus gignatur, nono die cernere: si gemini, decimo, & ab ea quæ fœmina sit, ex primipara genita, citius cerni. Idem quoq; in decimooctauo ait, Si inter arbores uitesq; aretur. Mihi uerò (Aro) actiuum est, tametsi in prima persona paßiuum non recipit. Et planè necesse est ab actiuis quoq; hæc deduci, tametsi non tanquam ab actiuis, sed absolutis: cum aliter respõdere apte ad quærentem quid agatur, subinde non poßis. A' neutris uerò præterquam fortasse ab ijs quæ in sco desinunt. ut Vergil. Itur in antiquam syluã. Terentius, Quid agitur? statur. Idem, In ignem posita est: fletur. Plautus, Quasi cum caletur, cochleæ in occulto latent. Verùm accusatiuus is, quem absolutis dedimus, in ablatiuum autoribus sæpe mutatur. Plaut. in Mil. Diu uideor uita uiuere. Idem in Persa, Vt memineris, dum uita uiuas. Seneca, Non licet inquam ire recta uia. Suetonius in Aug. Morte obijt repentina. Difficilior in reliquis neutris, cõstructionis ratio est, nempe ijs, quæ transitum in aliam personam faciunt: atq; haud scio an eiusmodi, quæ aliter quàm per singula tradi commodè nõ poßit. Quod tametsi promptum non est, non tamen ideò referendus pes est: cũ haud frustra, ut auguror, ab æquis æstimatoribus ueniam sperauero, si plurima cõplexus, pauca relinquã, quæ haud difficulter studiosi suis locis inserãt. Nec ignoro per quosdam locos à plerisq; solere hæc tradi, dicẽtibus quæ ad fauorem, occursum, auxilium, famulatum, obsequium, resistentiam, & similia pertinent, hæc datiuum poscere. Mihi satius uisum est singillatim ea recensere tentare, quàm nihil minus uerborum, si locos eiusmodi ponerem, exceptionibus consumere.

FERVNTVR igitur huius generis in datiuum hæc, Parco, obedio, seruio, inseruio, placeo, displiceo, obtempero, satisfacio, benefacio, malefacio, acquiesco, subuenio, succurro, occurro, obsisto, obstrepo, reclamo, obsto, repugno, fauco, studeo, aspiro, no

ceo, officio, adsto, hæreo, adhæreo, incumbo, impendet, imminet, tempero pro moderor, propinquo, fido, confido, inuigilo, insto, succenseo, præsideo, præsto, præualeo, præniteo, benedico, maledico, consulo pro consilium do & prospicio. Præterea quæ à uerbo (Sum) componuntur: ut Adsum, obsum, desum, præter possum. Sunt & alia, quæ in datiuum feruntur, sed ferè cum infinito à priore, de quibus mox.

Ex ijs quæ enumerauimus, ea quæ per o, finiũtur (sicuti absoluta quæ diximus) paßiuũ tertiæ personæ recipiunt: ut Seruitur, placetur, reclamatur. Quibus illa etiam cõmunia sunt, quæ tum de recto à priore desiderato, tum de ablatiuo cum præpositione à tergo & admisso & omisso in tertio paßiuorum genere suprà diximus, præterq; datiuus ipsius neutri in o. ut Cicero de Officijs, Occurritur autem nobis & quidem à doctis & eruditis, pro docti & eruditi occurrunt. Idem ad Lentulum, Eius orationi uehementer ab omnibus reclamatum est. pro, omnes reclamarunt. In horum numerũ referũtur tria illa, tametsi sub uoce actiua, Benefit, Malefit, Satisfit. Quibus autem neutris spatiũ interuallum'ue significatur, hæc accusatiuũ sibi subijciunt eius dictionis, quæ spatij uel interualli mensuram significat: ut, Patet, porrigitur, distat, abest cum synonymis. Vergilius, Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo, Tres pateat cœli spatium non amplius ulnas. Cicero, Cum abessem ab Amano iter unius diei. Ouidius, Millia qui nouies distat ab urbe decem. Cicero ad Tironem, Is locus est citra Leucadem stadia centum uiginti. Curtius, Aedificia non sunt admota muris, sed ferè spatium unius iugeris absunt. Idem accusatiuus & actiuis, paßiuisq; aliquando succedit: ut, Columella, Campestris locus alte duos pedes & semissem infodiendus est. Accliuis regio tres. Præruptio uerò collis uel in quatuor pedes uertendus. Vbi etiam præpositio adiecta cernitur. Sæpe etiam hoc genus per ablatiuum interpretantur autores. Ouidius in Ibin, Iugeribusq; nouem summus qui distat

distat ab imo. Vergilius, *Nec longis inter se paßibus absunt.* Plinius in v. *A' tergo eius mons Libanus orsus, centum quinquaginta stadijs Zamyram usq; porrigitur.* Idem de Palmira urbe, *Abest à Seleucia Parthorum, quæ uocatur ad Tigrim,* D. *triginta septem millibus passuum. A' proximo uerò Syriæ litore,* CC. *quinquaginta duobus millibus passuum.* Et *Damasco,* XXVII. *millibus.*

IN ABLATIVVM *uerò transeunt hæc,* Affluo, abundo, exubero, gaudeo, careo, egeo, indigeo, supersedeo. Plautus, *Adeò ut frumento affluam.* Quintilianus, *Abundat dulcibus uitijs.* Vergilius in Georgicis, *Nec requies quin aut pomis exuberet annus, Aut fœtu pecorum.* Ouidius, *Morte carent animæ.* Terentius, *Vt malis gaudeant alienis.* Ouidius, *Arte egeo nulla,* Valerius Maximus, *Malò uirum pecunia, quàm pecuniam uiro indigentem.* Huius quoq; paßiuum protulit Plinius, de auibus Seleucidibus, *Nunquam conspectis nisi cum præsidio earum indigetur.* Cicero Sulpitio, *Supersedeas hoc labore itineris.* Idem in arte Rhetorica, *Exemplorũ multitudine supersedẽdum est.* Ex ijs nonnulla & genitiuum admittunt. Lucilius, *Quarũ abundemus rerum, & quarum indigeamus.* Terent. *Omnes labores mei leues fuere, præterquam tui carendum quòd erat.* Sed hæc antiquiora. Cicero, *Quid est quod in hac causa defensionis egeat?* Terentius, *Quasi tu huius indigeas patris.* Gaudeo uerò, & cum accusatiuo legitur, sed uetustè. Terentius, *Quem scio mea solide solum gauisurum gaudia.*

A T C V M *infinito à priori intransitiue iunguntur hæc,* Accidit, Contingit, Euenit, Conuenit. ut Terentius, *Non conuenit unà ire cum amica imperatorem in uia.* Placet, libet, licet, Est pro licet. ut Vergil. *Cernere erat.* Expedit, liquet, patet, constat, sufficit, uacat. Ouid. *Non uacat exiguis rebus adesse Ioui.* Restat, præstat. Sallust. *Non'ne emori per uirtutem præstat, quàm uitam per dedecus amittere?* Superest, dolet. Terent. *Dolet dictũ*

imprudenti adolescenti & libero.subauditur enim,esse.Et,certũ est. Vergil.Certũ est in syluis inter spelæa ferarum Malle pati. Item Terent.Ita facere certum est.Et,stat,pro certum est.Vergil.Stat casus renouare omnes.Horum pleraq; cum datiuo sicuti neutra illa,quæ singillatim enumeraui,iunguntur.Exempla horum à me desyderari scio, sed cum dubia esse non arbitrer, non est consilium his quærendis tempus consumere, quod magis dubijs est reseruandum. Quod genus est,quod hoc loco æstimandũ censeo, nunquid infinitus modus quando cum datiuus sequitur, pro nominatiuo horum sit habendus.ut in illo Horatij,Eia quid statis?nolũt.Atqui licet esse beatis.quum datiuus ille,beatis,cum datiuo,uobis,qui post uerbum,licet,necessariò subauditur, eiusdem sit personæ. Sed planè hæc locutio naturalis non est,sed figurata, datiuo posteriore in accusatiui loco per Enallagen posito, & ad finiti uerbi datiuum pro infiniti accusatiuo relato, Licet esse beatis,pro Licet esse beatos. Quo etiã modo autores paßim loquuntur.Terent.Expedit bonas esse uobis.Et Quintil. Procuratorem tibi esse non licuit. Non omittendum Laurentio autore,Est,cum pro,Licet,accipitur,nisi cum negatione ab oratoribus non usurpari: sed docebimus in hellenismis etiam apud oratores tum in affirmatione,tum negatione legi. Sunt qui obseruent, stat, &,certum est,ex temporibus præsens semper poscere,ut tum in suprà positis exemplis, tum in illo, Stat conferre manum.Fit tamen hoc in plerisq; uel per subauditionem alterius uerbi,uel per Enallagen,ut in figuris dicetur.

PRIVATIM uerbum Sum uariam, præter cætera neutra,cõstructionem recipit.Nam & in patrium casum fertur eius rei,quæ poßidentis rationem exhibet:ut Pecus est Meliboei.Exhibet autem poßidentis personam, quicquid,modò loqui poßit, de præcedente appellatiuo uel proprio, possesiuum pronomen, meus, affirmare potest,ut in proposito exemplo genitiuus,Meliboei,respectu nominatiui,pecus, eiusmodi personam repræsentat,

15 · procurator · lib · 4 · c · 4

tat, cum poßit Meliboeus dicere, Pecus est meum. Transit & in datiuũ, cum id per, habeo, interpretari licet: ut Est mihi iniusta nouerca. pro eo quod est, Habeo iniustam nouercam. Vergilius, Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula. Recipit autem & alium subinde datiuum ab hoc omnino diuersum, nempe significantem id quod accedit, aliàs super iam dictum: ut Est mihi lucro, uoluptati, curæ, usui, honori, infamiæ. Alias solum: ut, Exemplo est Regulus. Et, Ea res quæstioni diu fuit. Sed in his datiuus pro nominatiuo positus uidetur, quòd nominatiuum eius loco positum in eiusmodi elocutione non rarò inuenias. ut Plinius in præfatione, Et ob id magna inuidia fuere ea omnia. Cicero ad Quintum fratrem, Tanta inuidia sunt consules propter suspicionem pactorum à candidatis præmiorum. Ouidius in Fastis, At Deus obscœna nimium quoq; parte paratus, Omnibus ad lunæ lumina risus erat. Idem de Tristibus, Quò uereare minus, ne sim tibi crimen amicus: Inuidiam, si qua est, autor habere potest. Idem alibi, Tu procul absenti cura futurus eris Terentius in Phormione, Quantus metus est mihi, uenire huc saluum nunc patruum Geta? Cicero Attico, Me in cuius exercitu spem illius exercitus habuit, idem non assequi dedecus est meum, Non dißimile certè uidetur & illud Ciceronis pro lege Manilia, Veruntamen illis imperatoribus laus est tribuenda, quod egerunt: uenia danda, quod deliquerunt. Videtur & accusatiuum sic usurpasse Cicero ad Atticum, Accipiam dolorem, mihi illum irasci: sed multò maiorem, non esse talem, qualem putassem. Sed hic aliud est uerbum. Cæterum frequentißimus est datiui usus, etiam alijs uerbis non paucis communis: ut, Do pignori, & do tibi pignori. Habet me despectui. Plinius naturalis historiæ, Sanqualem auem atque Mimusculum augures Romani magnæ quæstioni habent. Datur nuptui. Cano receptui. Plaut. Menæch. Bene merentem tibi habes despicatui. Idem, Aliam posthac inuenito, quam habeas frustratui. Horat. Nec timuit sibi, ne uitio

nostrum

ne uitio quis uerteret olim. Vergil. Venturum excidio Libyæ. Terentius, Postulare id sibi apponi gratiæ. Idem in Adelph. Tu nunc id tibi laudi ducis, quod fecisti inopia. Vergil. Fistula, Damœtas dono mihi quam dedit olim. Verum post hæc omnia uerba datiuum per In, uel Ad, cum accusatiuo interpretantur aliqui, quasi octauus sit casus. In pignus. In despectum, ad nubendum, in uitium, ad opus, in excidiũ. Item, ut Donatus uult, In gratiam. Qualis etiam interpretatio & post uerbum, Sum, accommodari interdum potest: ut, Ne ea res infamiæ sibi esset. pro, ad infamiã. Possunt nonnulla ex ijs & per proprium casum uerbi explicari, iuxta prius positum Ciceronis exemplum. Per accusatiuum sic, Do tibi pignus. Et Venturum excidium Libyæ. Et Id sibi apponi gratiam. Et Tibi ducis laudem. Et Quam mihi dedit donum. Et, Ne ea res sibi esset infamia. Transit non minus tum uerbum ipsum, tum etiam participium eius ens (quod tamen semper supprimitur) & in ablatiuum eius appellatiui, quod personæ, quæ præcessit, omnino partem aliquam corporis animi'ue significet, utiq; quum adiectiuum aliquod adiunctum habet, quod qualitatem aliquam rei per appellatiuũ significatæ demonstret, & cum ipso appellatiuo intransitiue construatur. Et uerbũ quidẽ: ut Cæsar erat procero corpore, & acri ingenio. Suet. in Cæsare, Reliqua militia secundiore fama fuit. Terent. Leno ego sum, at ita, ut usquam fuit fide quisquã optima. Participiũ ens. ut Idem, Forte unã aspicio adolescentulã Forma. SO. bona fortasse. SI. & uultu Sosia, Adeò modesto, adeò uenusto, ut nihil suprà. Quo genere etiã per, habeo, exponitur. ut Cæsar habebat procerũ corpus, & acre ingenium. Et adolescentulã habentẽ formã, & uultum, &c. Dixi Eius appellatiui, quod personæ quæ præcessit, omnino partem aliquã corporis animi'ue significet, ne quis sicut Gellius, rectè dictũ putet, Picus Quirinali lituo erat. De quo in syllepsi plenius. Et hic quidem per ablatiuum sermo, ferè perpetuus est oratorum: quem tamen etiam per genitiuum sæpe prolatum legas.

gas. ut Cæsar erat proceri corporis, & acris ingenij. Plin. Animal stridoris horrendi. Columella, Veruntamen ab aspectu non aliter probari debet, quàm ut sit amplißimi corporis, ceruice ualida, robustis ac latis costis, pectore musculoso & uasto, femoribus lacertosis, ceruicibus compactis, coloris nigri uel maculosi. Vbi ambæ constructiones (ut sæpe alibi apud eum) sunt mistæ.

Interdum adiectiuum huiusmodi cum aliquo, quod præcedit, intransitiue construitur, & appellatiuum ipsum in ablatiuo ponitur. Quæ ratio historicis frequens est. Sallustius, At ex altera parte C. Antonius pedibus æger, quòd prælio adesse nequibat, M. Petreio legato exercitum permittit. Et Cornelius Celsus, At imbecillus stomacho, quo in numero magna pars urbanorum, omnesq; penè cupidi literarum sunt. Plinius, Inuenimus in monumentis, Salamiæ Eutimenis filium, in tria cubita triennio adoleuisse, incessu tardum, sensu hebetem, & iam puberem factum, uoce robusta, absumptum contractione membrorum subita triennio circumacto. Martial. Castus moribus, integer pudore, Velox ingenio, decore felix. Idem, Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læsus. Nonnunquam in accusatiuo, sed Græco more & poëtis duntaxat: ut Nuda genu. Hic modus multorum etiam absolutorum, & omnium paßiuorum cum suis participijs communis est: ut Lædor uel læsus manū. Pallet uel pallens labra. Extenditurq; nonnunquā ad extrinsecus posita, præsertim per participia præteriti temporis. ut Ouid. Illa super suras tunicam collecta ministrat. Horatius, -Hæc recinunt iuuenes dictata senesq;, Læuo suspensi loculos, tabulamq; sinistro. Ouid. -Viridesq; manu siccata capillos, Fluminis Alphei ueteres narrauit amores. Vidēturq; per hæc participia explicari Græcorū indefinita tempora, quasi συλλέξασα & ξηράνασα, ut in superiore libro diximus.

TRIA neutrorum generis defectiua sunt, quæ in genitiuos, ut Grammaticis placet, ferantur, interest, refert, & est. Livius," Si nihil interest regis, peto ut, dum dico, uinculis liberer. Sallustius Iugurth.

" hæc sunt ex lib. 7 Curtij

Iugurth. Faciendum aliquid, quod illorum magis quàm sua retulisse uideretur. Cicero Attico, Scio quanti reipublicæ sit omnes copias in unum locum primo quoq; tempore conuenire.

DEPONENTIVM uerborum quæcunq; actiuæ significationis sunt, actiuorum iure, in accusatiuos personæ patientis transeunt. Vergilius, Syluestrem tenui Musam meditaris auena. Talia sunt, Aucupor, alloquor, consolor, deprecor, æmulor, fateor, furor, gratificor, hortor, imaginor, lucror, metor, nanciscor, opperior: percontor, queror, reor, trūcor, uenor. Quæ siquis colligere literarum ordine ad communem utilitatem uelit, non inutilem laborem sumat. Longe uerò utilissimum, si omne deponentium genus sic colligere tentet: cum doctis quoq; nonnunquam imponant, qui ea sub actiuorum uoce nonnunquam usurpent. Quædam infinitum post se recipiunt: ut Molior, inficior, reor, opinor, uereor, hortor, gratulor. Vergilius, Hortamur fari. Ouidius, Gratulor Oechaliam titulis accedere nostris. Duo sunt quæ in genitiuum uel accusatiuum transeunt, Reminiscor & obliuiscor. Vergil. Oblitusq́; sui est Ithacus. Idem, Hinc iam obliuiscere Graios. Terentius, Eius reminiscor. Misereor uerò in genitiuum. Vergil. Miserere laborum. Rarissime uerò in datiuum. Cicero in Tuscul. Patris pestibus miserere.

SED quibus neutrorum absolutorum significatio est, ea quoque quoniam significato suo auditori satisfaciunt, nominatiuo à priori contenta, casum in transitione non exigunt. Talia sunt Altercor, aurigor, bacchor, cachinnor, crapulor, concionor, cunctor, digladior, defetiscor, expergiscor, epulor, fabulor, confabulor, frumentor. gradior, gesticulor, digredior, congredior, progredior, ingredior pro gradior, grassor, iocor, lacrymor, lignor, labor, luctor, meridior, nictor, nugor, nascor, renascor, orior, exorior, obsonor, otior, proficiscor, poëtor, prælior, pergræcor, prophetor, præuaricor, ratiocinor, reuertor, rhetoricor, rixor, rusticor, scortor, spatior, sermocinor, tumultuor, tristor, uersor, uillicor,

cor,

cor,uerecundor,uociferor,uelitor. Huius etiã generis absoluta quæ motũ significant,sicuti similia neutra,in penultimum participiale feruntur:Proficiscor,gradior,reuertor uisum.soluto etiã hoc supino in alterum,sicuti in neutris, Reuertor ad uidendum.

Reliquum deponentium neutrorum genus, quod scilicet ab agente in aliam personam transitum facit, sicuti similia neutra, partim in datiuum fertur: Auxilior,assentior,assentor, adulor, aduersor,blandior,dominor, fœneror,famulor,grator,insidior, irascor,lenocinor. Plinius, Cum illi necessitas lenocinetur. Medeor,moderor,medicor.Vergilius, Et senibus medicantur anhelis. Hoc & accusatiuum recipit. Vergilius, Sed non Dardaniæ medicari cuspidis ictum. Minor, minitor, obsequor, palpor, Plautus, Obseruatote quàm blande mulieri palpabitur. Refragor,suffragor,Adulor autem & cum accusatiuo legitur. Tacitus, Tigillinum aut quem alium potentium adulatus est. Hoc & actiua uoce legitur. Valerius Maximus, Si Dionysium non adulares,illa non esses. Et huius passiuum, Cicero in Offic. Nec adulari nos sinamus.Palpo quoq; pro palpor,accusatiuo iungitur. Iuuenalis, Quem munere palpat charus. Gratulor quoq; cum accusatiuo. Cicero in Verrem, Et uoce maxima uictoriam gratulatur. Partim uerò transit hoc genus in ablatiuum: ut Vtor,abutor,fruor,fruiscor pro fruor. Metell.Domit.Ego neq; aqua nec igni careo, sed summa gloria fruiscor. Fungor. Liuius, Quòd annixurus pro se quisq; sit, ut cum suam uicem functus officio sit,parentum,etiam patriæ expleat desiderium.Defungor,uescor,potior.Præterea alia fortassis ratione,Delector, lætor.ut Aspice uenturo lætentur ut omnia sedo. Hoc & accusatiuo iunxit Cicero ad Marium, Vtrunq; lætor, & sine dolore corporis te fuisse,& animo ualuisse. Alia etiam,glorior.Cæsar de bel.Gall. Quòd sua uictoria tam insolenter gloriarentur.

HACTENVS uerborum primas & simplices transitiones, per quinq; uel potius tria genera perstrinximus. Deinceps geminat

17. lib. 4. c. 3. Si tu ista esse uelles, Dionysio non adulareris. actiua uoce usus est Lucretius - quam ... adulant.

minatas (διαβάσεις Græci uocant) referemus. quæ tamen in uno actiuorum genere maxime spectantur. Ex ijs igitur quædam præter accusatiuum, etiam in genitiuum uel ablatiuũ feruntur. Ea sunt quæ ad accusationem, crimenq; pertinent: ut Arguo, accuso, ago, alligo, arcesso, astringo, damno, condemno, incuso, insimulo, postulo pro accuso. Cicero pro L. Sylla, Qui alterum coniurationis accuset. Aemil. Probus, Accusatus hoc crimine. Idem in Pausania, Accusatus capitis absoluitur. Terent. Hic furti se alligat. Plaut. Ita cum furto alligat. Idē in Penulo, Furti se astringit. Suetonius in Cæsare, Ne hospitem aut negligentiæ, aut rusticitatis uideretur arguere. Solinus, Peccato argutus. Et in Rhetoricis ad Herenn. Arceßitur Cepio maiestatis. Cicero de Offic. Nequem unquam innocentem iudicio capitis arcessas. Et in Rhetoricis ad Herenn. Maiores nostri siquando peccati mulierem damnabant. Cicero in Tuscul. Capite damnatos morte mulctauit. Idem ad Tironem, Etiam sceleris cōdemnat generum suum. Idem ad Curionem, Quare si in me iniquus es iudex, condemnabo ego te eodem crimine. Plautus: Qui alterum incusat probri, ipsum se intueri oportet. Terent. Si herum insimulabis auaritiæ, male audies. Hysiphyle Iasoni, -Vtinam temeraria dicar Criminibus falsis insimulasse uirum. Sueton. in Cæsare, Consularem & triumphalem uirum repetundarum postulauit. Similem his constructionem habet, absoluo. Cicero ad Herenn. Caius Cælius iudex absoluit iniuriarũ eum, qui Lucilium poëtam in scena nominatim læserat. Liu. Latæ deinde leges, quæ consulem regni suspicione absoluerent. Sunt ex ijs & quæ Syncategorematicôs construantur. Gell. Quàm Timarchum de pudicitia grauiter insigniterq; accusauerit. Cicer. ad Heren. Lex uetat eum, qui de pecunijs repetundis damnatus sit, in concione orationem habere. His accedit &, mulcto. Qu. Curtius, Is quoq; insulas præsidijs occupat, pecunia mulctat. Sunt tamen certa nomina, ut rectè Laurentius notauit, quæ post huiusmodi uerba, non nisi

uxorem

in ab

in ablatiuo poni soleant, qualia sunt huiusmodi partitiua, Vterque, neuter, nullus, alter, alius, et ambo. Quibus fortasse accedant & superlatiua: ut Accuses'ne hunc furti, an sacrilegij, an utroq;, uel ambobus, uel neutro? Item, Accuses'ne hunc furti, an sacrilegij, an incesti, an omnibus, uel an nullo, uel an maximo ex ijs? Ex quo apparet non inepta coniectura eorũ, qui genitiuos post huiusmodi uerba per eclipsin ablatiui alterius appellationis Crimine, uel similis cuiusquam pronuntiatos putant. Quædam in accusatiuũ et genitiuum transeunt: ut Admoneo, commoneo. Sallustius, Sed quoniam tanti uiri tempus admonuit. Quintilianus, Grammaticos sui officij commonemus. Admoneo uerò, & cum præpositione συγκατηγορηματικῶς. Cicero in quarto epistolarum, Putaui ea de re te esse admonendum. Quædam cum accusatiuo etiam datiuum recipiunt, sed eius rei quæ ad quæstionem Cui, apte redditur: ut, Confero, comparo, do, reddo, impero, præcipio, ueto, prohibeo, nuntio, indico, uindico, addico, mitto, remitto, oppono, obijcio, spondeo, promitto, submitto, subijcio, cum synonymis. Item, Dedo, deuoueo. Cæsar Comment. Neq; adhuc hominum memoria repertus est quisquam, qui eo interfecto, cuius se amicitiæ deuouisset, mori recusaret. Ouidius, Deuoueo capiti tristia bella tuo. Et sine datiuo: Idem in Ibin, Illum ego deuoueo, quem mens intelligit Ibin. Præterea quæ à Præ, uel Ante, componuntur, utiq; actiua: ut Præpono, antepono hunc illi. Idem faciunt & deponẽtia similis generis: ut Loquor, fateor, testificor, polliceor, gratificor hæc amicis. Etiam obsequor: ut Terentius, Cœpi his omnia facere, obsequi quæ uellẽt. Ex suprà dictis quædam pro datiuo accusatiuum cum Ad, recipiunt, Scribo, rescribo: Mitto, remitto.

SVNT quæ alterum recipiunt accusatiuum, cuiusmodi sunt hæc, Doceo, erudio, edoceo, peto, posco, reposco, postulo, rogo, oro, exoro, obsecro, precor, flagito, exigo, exuo, celo, induo, cingo, percontor, admoneo, hortor, moneo. ut Cicero ad Trebatiũ,

Sitij causam te docui. Statius Thebaid. Et quæ te leges præcepta'q; fortia belli Erudijt, genitrix nimium didicisse queretur. Gellius, Græcas literas eruditus. Sallustius, Per legatos cuncta edoctus. Tacitus, Experimentis cognitum est Barbaros malle Romam petere reges, quàm habere. Plinius, Qui Lusitaniã & Taraconensem accolunt, iura Cordubam petunt. Vergilius, Pacem te poscimus omnes. Plautus, Quam tu uirginem me reposcis? Cicero, Hoc te uehementer etiam atq; etiam rogo. Terentius, Primum hoc te oro. Plautus, Hanc ueniam illis sine te exorem. Cicero, Hoc te obsecrat. Lucanus, Dux etiam uotis hoc te fortunę precatur. Cicero pro Plancio, Dicendum est id, quod ille me flagitat. Idem de legibus, Te ueritatem exigant. Vergilius, Troianos exue cestus. Ouidius, Hoc te celauimus unũ. Hoc aliter quoque Cicero in epistolis, Bassus noster de hoc me celauit. Martialis, Dum mutat cultus, induiturq; togam. Vergilius, Et inutile ferrum Cingitur. Plautus, Sunt quæ te uolumus percontari. Terentius, Ridiculum est te admonere me istud Clitipho. Cicero in Catilinam, Quod te iandudum hortor. Terentius, Ni metuam patrem, habeo pro illa re illum quod moneam probé. Sunt ex ijs non pauca, quæ pro altero accusatiuo ablatiuum cum præpositione recipiant. Cæsar de bello Gallico, Qui de suo aduentu doceant. De ijs, quibus peti aliquid significatur, mox plura.

ALTERVM etiam accusatiuum accipiunt & quæ uocandi actiua uocantur: ut Vocas me Didymum. Nomino te Iulium. Et cum his facio & præsto: ut Facio te arbitrum. Præsta te eum mihi, qui à teneris unguiculis es cognitus. Sunt & quæ accusatiuum ablatiuo excipiant, qualia sunt, Spolio, priuo, emungo, uiduo, sepono, onero, exonero, fraudo, leuo, uacuo, impertio, participo, impleo, compleo, expleo, imbuo, instruo, libero, munero siue muneror, dignor, afficio, prosequor, communico, expedio, oblector, delibuo, abdico, conficio & conficior. Vergilius, Postquam illum uita uictor spoliauit Achilles. Cicero, Graui testę

priuatus

priuatus sum, patre tuo clarißimo uiro. Horatius, *Scimus inurbanum lepido seponere dicto.* Terentius, *Emunxi argento senes.* Cicero in Epist. *Homines nequißimi quibus te onerarunt mendacijs?* Terentius, *Nos quoque amicos eius exonerastis metu.* Idem, *Ego nunc mihi cesso, qui non humerum hunc onero pallio?* Vergilius, *Quem regno Hesperiæ fraudo, & fatalibus armis.* Idem, *Ego te hoc fasce leuabo.* Terentius, *Plurima salute Parmenonem summum suum impertit Gnatho.* Plautus, *Nam ille non potuit, quin aliquam familiarem suo sermone participauerit.* Hoc & in genitiuum. Idem, *Paternum seruum sui participat consilij.* Vergilius, *Impleuitq; mero pateram, pinguisq; farinæ.* Idem, *Vterumq; armato milite complent.* Terentius, *Atque animum eius expleam gaudio.* Columella in x. *Quibus liquoribus mundam lanam imbuere oportebit.* Idem, *Nonnulli strenuè fabricant nauigia, nec consummata, proinde instruunt armamentis ministrisq;.* Horatius, *Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem Testa diu.* Terentius, *Obsecro te quàm primum hoc me miserum libera metu.* Et cum præpositione. Cicero, *Nihil antiquius fuit, quàm ut te à sceleratorum hominum calumnijs liberarem.* Macrob. *Regni eum societate munerauit.* Cicero in Oecono. *Homo ex eo numero hominum, qui apud nos hoc nomine dignantur.* Item Vergilius, *Haud equidem tali me dignor honore.* Cicero, *Magno me dolore affecissent tuæ literæ.* Hoc & absolute legitur: ut, *Hoc magis afficit.* Sic & paßiuum eius. Columel. *Pulmo totus afficitur.* Cicero in Ver. *Iste iratus hominem uerbis uehementioribus prosequitur.* Plaut. *Communicabo te semper mensa mea.* Terent. *Te hoc crimine expedi.* Solinus, *Vnguentis eum delibuit.* Liuius, *Dictator magistratu se abdicauit.* Cicero, *Plagis confectum ante oculos tuos cecidisse.* Quædam ex ijs & cum genitiuo super accusatiuũ construuntur. Plaut. *Hæ res uitæ me soror saturant.* Verg. *Postquam dextra fuit cædis saturata.* Liuius, *Adolescentem suæ temeritatis implet.* Plaut. Amph. *Erroris ambo ego* Can-

22. in fine p[r] Aen. Impleuitque mero pateram, quam Belus et omnes etc. Circa medium eiusdem libri, Implentur ueteris bacchi, pinguisque ferinae.

illos & demẽtiæ complebo. Cicero in Verr. Completus iam mercatorum carcer esset. Vergil. Implentur ueteris Bacchi, pinguisq; ferinæ. In ablatiuum super accusatiuum feruntur & quæ prælationem, excessum'ue significant, sed eius rei quæ mensuram excessus demonstrat: ut Præfero hunc multo. Paulo illum superat. Aliquanto eum præcedit. Iuuenalis, Tota cohors pede non est altior uno. Itẽ eius rei, in qua est prælatio uel excessus: ut Præcellit uirtute. Valerius Maximus, Deforme existimãs, quos dignitate præstaret, ab ijs uirtute superari. Non desunt ex actiuis & quæ præter accusatiuum, ablatiuum quoque cum præpositione A uel ab συγκατηγορηματικῶς *suscipiant. Talia sunt quæ ablationem, separationem'ue significant: ut Aufero, eripio, adimo, auello, furor à te. Idem ablatiuus & in datiuum mutari potest: ut Adimo tibi. Item quibus peti, interrogari'ue aliquid significatur: quippe quæ pro altero accusatiuorum ablatiuum cum præpositione nonnunquam recipiunt: ut Peto, posco, postulo, rogo, oro, quæro, flagito, interrogo à te. Sicuti ex deponentibus, Sciscitor & percontor à te. Cicero pro Sylla, Hanc à me orationem flagitassent. Plaut. in Bac. Ego quidem ab hoc certè exorabo. Verg. Veniam'que oremus ab ipso. Lucan. Vxor & à charo posceret sibi fata marito. Cicero de Respon. arusp. Nisi à senatu præsidium postulassent. Fab. in IX. Quod precatus à dijs immortalibus sum. Cicero Rhetor. II. Ab aduersarijs percontabitur accusator. Idem ad Memmium, Nunc à te illud primum rogabo. Sallust. in Iug. A' Metello petendi consulatum gratia, missionem rogat.*

[handwritten in margin: ci. pro Murena / et ad Quir. post reditũ]

Casum in diabasi etiã passiuis cõmunem.

EORVM *quæ hactenus memorauimus actiuorum, exceptis ijs quæ uocãdi dicuntur, communis etiam passiuis est casus, qui in diabasi est positus. Accusaris à me furti uel furto. Redduntur nobis à te literæ. Doceor à te literas. Spolior à te ueste. Superaris ab hoc multo. Aufertur à te uestis. Cum scilicet significatur alterum auferre à te uestem. Induitur togam. Petor à te ueniam, non autem Petitur à te ueniam, propter causam alibi assignatam.*

COM

COMMVNES OMNIVM VERBORVM CONSTRVCTIONES.

VAE deinceps sequuntur constructiones, omni uerborum generi communes sunt. Quippe omne uerbum in datiuum ferri potest eius personæ, in cuius gratiam, uel commodum, uel horum contraria, uerbi actio cedit. ut Verg. Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos. Idem, Pòst mihi non simili pœna commissa luetis. Ouidius, Diruta sunt alijs, uni mihi Pergama restāt. Iuuenalis, –Mœchis foliata parantur, His emitur quicquid graciles huc mittitis Indi. Verg. –Tibi res antiquæ laudis, & artis Ingredior. Terentius, Siquid peccat Demea, mihi peccat. Itaq; hunc datiuum ueteres per In gratiam, uel in detrimentum, sæpe interpretantur. Communis in datiuum.

OMNE præterea uerborum genus ablatiuo iungi potest eius rei, quæ instrumenti rationem obtinet. Alo lacte. Cædo uirgis. Placeo obsequio. Curro pedibus. Coërceor uinculis. Premor onere. Etiam alijs singulorum generum constructionibus adhibitis. Alo te lacte. Coërceor à te uinculis. Placui illis obsequio. Similiter eius rei, quæ causam signat, ob quam, siue propter quam uerbum de nominatiuo dicitur: ut Verberat hunc, odio. Vitupe-rat, inuidia. Non donat, penuria. Non prodit, pudore. Pulsus est uel exulat, inuidia. Qua fortasse ratione dicuntur illa Gaudeo, Lætor, Delector tuis commodis. Communes in ablatiuum. In instrumentum.

IAM omne uerborum genus ablatiuum sibi subijcere potest eius rei, quæ pretij rationem obtinet, sed ita si appellatiuum sit: ut, Vendidit hic auro patriam. Horatius, Eritq; tuus nummorum millibus octo. Liuius, Multo sanguine ac uulneribus ea Pœnis uictoria stetit. Persius, Et centum Græcos uno centusse licetur. Mart. Paruo cum pretio diu liceret. Pauci appellatiuorum genitiui sunt, qui post non multa uerba pretij rationem habent, Flocci, nauci, nihili, lucri, pili, aßis, cum uerbo facio: ut Floc- In pretium.

 cifacio,

cificio, nihilificio, lucrifacio. Plautus in Curcul. *Respicio uos, nihili meam gratiam facere.* Idem in Ruden. *Minacias ego istas flocci non facio.* Vergilius, *Non aßis faciunt.* Catull. *Nec pili facit.* Legitur & in Plauto, *Vt præter operam restim sumpti fecerim.* Et *Terunci faciam.* Simile accidit & uerbo pendo. Terentius, *Ego illum floccipendere.* Idem Aestimo. Catullus, *Omnes unius æstimemus aßis.* Cæterum ex adiectiuis octo uel nouem maxime notauit Laurentius, quæ si secum appellatiuum adhibitum non habent, in genitiuo poni semper solent. Sunt autem simplicia quatuor, Tanti, quanti, pluris, minoris. Composita quinque, Quantiuis, quantilibet, quanticunq;, tantiuis & tantidem, si modò postremum hoc, adiectiuum est: ut *Res tanti ualet, quanti uendi potest.* Liuius, *Mancipia minora annis uiginti, quæ post proximum lustrum decem millibus æris, aut pluris uenissent, ea quoque decem tanto pluris, quàm quanti essent, æstimarentur.* Iuuenalis, *Atque ideo pluris quàm Cossus agebat.* Plinius XXXV. *Neminem minoris docuit talento.* Horatius, *Quanti emptæ? Paruo. Quanti ergo? Octußibus. Eheu!* Iuuenalis, *Tanti tibi non sit opaci omnis arena Tagi.* Plinius, tamen in XII. hoc in ablatiuo posuit, si rectè scriptum est, *Tanto nobis deliciæ & fœminæ constant.* Iuuenalis, *Quanticunq; domus constet.* Quintilianus, *In pastu cadauerum hoc unum supererat, ut deuectum tantidem uenderes.* Cicero in Verrem, *Aiebat te tantidem æstimasse, quanti sacerdotem.* De Tanti, tamen non inutile notatu sit, quòd aliquando non tam planè ad pretium referri uidetur, quàm aliquid quod magni ponderis sit & æstimationis: ut in illo Didus ad Aeneam, *Non ego sum tanti, quod non mediteris inique, Vt pereas, dum me per freta longa fugis.* &, *Vix Priamus tanti, totáq; Troia fuit.* Plinius, *Tu qui te Deum credis aliquo successu tumens, tanti tamen perire potuisti.* Sin eiusmodi adiectiua appellatiuum, quo pretium indicatur, secum habent, in ablatiuo usurpentur, præter Tantidẽ, quod abla-

tiuo caret. Et item Pluris, quod adhuc notarim. Liuius XXII. Hic miles magis placuit, cum pretio minore redimendi captiuos copia fieret. Iuuenalis, Quanto metiris pretio, quod ni tibi deditus essem, Deuotusq; cliens, uxor tibi uirgo maneret. Nec obstat præcepto, uel quod Liuius XXXVII ait, Sed nequaquã tantum relictum est, quantæ summæ damnâtus fuerat. uel Terentius in Andria, Cum faciem uideas, uidetur quantiuis pretij. uel Plautus in Epidico, Fateor me esse minimi pretij. Cum in illo Liuij non tam pretium, quàm mulcta significetur, ut etiã Laurentius monuit: in alijs appellatiuũ aliquod Homo, uel Res, subaudiatur, ut sit, Homo uel res minimi pretij: quale est illud, Agrum in his regionibus meliorem, nec pretij maioris habet nemo. pro neq; agrum maioris pretij.

QVATVOR item adiectiua sunt, quorum genitiui in pretio significãdo post duo illa Interest, & Refert, usurpantur. Ea sunt duo ex iam dictis, quãtus, & tantus, & cum his magnus et paruus. Cicero Tironi, Quanquam magni ad honorem nostrum interest quàm primum ad urbem me uenire. Terentius in Phorm. Quid tua, malùm, id refert? Magni. Rursus duo hæc posteriora cũ tribus superlatiuis, Maximus, minimus, plurimus, alijs quoq; uerbis, cuiusmodi sunt, Facio, æstimo, pendo, puto, curo, in pretio indicando genitiuos suos subijciunt. Aemil. Prob. in uita Catonis, Magniq; opera eius æstimata est in prælio apud Senam, quo cecidit Hasdrubal frater Hannibalis. Terẽt. in Andr. Meritò semper te maximi feci Chreme. Idem Heaut. Tu illum nunquam ostẽdidisti quanti penderes. Idẽ Adelp. Ego quoq; à meis amari, & magni pendi postulo. Catul. Noli spernere, nec putare parui. Terentius, Tu fortasse quid de me fiat, parui pendis. Cicero in epistolis, A' me minimi putabantur. Duobus autem primis Interest, & Refert, apte (ut Laurẽtius uult) iungũtur, siue accusatiuos, siue etiam aduerbia dicere mauis. Multum, plus, plurimum, parum, paulum, pauxillũ, nihil, aliquid, & similia: ut Mul-

tum refert. Plurimum intereſt. Plinius ad Pomp. Fal. Plurimum intereſt, quid eſſe Tribunum putes. Et in eadem, Plurimum intereſt, quid eſſe Tribunatum putes.

SANE pauca quædam notantur, quibus addere appellatiuum, uel demere pro arbitrio poſsis: Magnus, paruus, minimus, paululus, nimius. Terentius, Quid agas niſi ut te redimas captũ quàm queas Minimo? ſi nequeas paululo, at quãti queas. Vergilius, Hoc Ithacus uelit, et magno mercentur Atridæ. Horatius, Quanti emptæ? Paruo. Seneca, Conſtat paruo fames, magno faſtidium. Lucanus, Aere merent paruo. Terentius Hecy. Quàm minimo pretio ſuam uoluptatẽ expleat. Plautus, Paciſci cum illo paula pecunia potes. Valerius Maximus libro v. Magno ubiq; pretio uirtus æſtimatur. Duo ſunt quibus addi appellatiua non ſolent Caro, & Vili. Plautus in Epidico, Quãti eam emit? Vili. Declarat idem & uilipendo. Prioris loco, aduerbium legitur: ut in epiſtola Bruti ad Ciceronem, Valde carè æſtimas tot annos: niſi caro ſcribendum eſt.

Rurſus quatuor ſunt comparatiua, quæ ad pretium demonſtrandum ipſa non adhibentur, ſed loco ſuo aduerbia de ſe ſufficiunt: Carius, uilius, melius, peius. Martialis, Carius ergo cacas.

In põdus liqui diue menſurã.

HVIC affine præcepto eſt, quanquam non tam multorum uerborum commune, Quòd poſt non pauca uerba dictio qua pondus, liquidi'ue menſura ſignificatur, in ablatiuo ponitur. Plinius naturali hiſtoria, Iocinori priuatim Teucria bibitur, recens drachmis quatuor in poſcæ hemina. Betonicæ in aqua calida cyathis tribus ad cordis uitia: in frigida, cyathis duobus. Idem, Agaricum uictoriati pondere tritum, & in mulſa quinq; cyathis datum. Idem, Ariſtolochia obolis ternis ex aqua calida, aut lacte aſinæ pota.

In præpoſitione cũ ſuo caſu.

PRAEPOSITIO quoq; cum ſuo caſu omni uerborum generi ſuccedit: ut, Sũ in agris. Iaceo ante pedes, & iuxta muros, & prope flumen. Doceo & doceor in ludo, et cum alijs, & ſub tecto.

tecto. Occurri ante ædes, & circa meridiem. Lætor, iocor cum amicis, in festo, sine inuidia: & sic de alijs præpositionibus.

PRIVATIM *uerò quæ ex his præpositionibus A, ab, ad, con, de, è, ex, & in, componuntur, modò præpositiones ipsæ uim suam seruent, pleraq; simulem omnino præpositionē cum suo casu recipiunt, & actiua quidem præter legitimum suum accusatiuum, ut in subiectis autorum exemplis uidere libet.* Communis in certas præpositiones.

Abstineo. Cicero in Sallust. *Facilius se à viris abstinuerunt.*

Accommodo. Idem de Orat. *Africano illi superiori coronam sibi in conuiuio ad caput accommodant.*

Addo. Idem ad Rufum, *Etsi meo iudicio nihil ad tuum prouinciale officium addi potest.*

Adijcio. Plautus Mercat. *Ne ad illam me animum adiecisse aliqua sentiat.*

Adhibeo. Cicero in Tusculanis, *Quòque uetat Chrysippus, ad recentes quasi tumores animi remedium adhibere, id nos fecimus.*

Aduoco. Terentius. *Amicos aduocabo ad rem hanc.*

Adiungo. Cicero in Philip. *Cæsar se ad neminem adiunxit.*

Admoueo. Cæs. de bel. ciu. *Ad turrim hostium admouent.*

Adhortor. Cicero in Philip. *Vt ad defendendam rempublicam te adhortarer.*

Affero. Plautus Epidico, *Non meministi me inaurem ad te afferre natali die?*

Appello. Terentius, *Poëta quum primum animum ad scribendum appulit.*

Applico. Cicero de Oratore, *Si se ad aliquem quasi patronum applicuisset.*

Auerto. Suet. in Ner. *À philosophia eum mater auertit.*

Impono. Pallad. *Imponitq; leues in stipite Phyllidis umbras.* Plaut. in Bacchid. *In te ergo hoc onus omne impono.*

Induco, Terentius, *Isthuc in animum inducas tuum.*

Includo. Cicero in Verrem, Includuntur in carcerem condemnati. Idem, In paucis uillis inclusas esse uidetis.

Inijcio. Terentius, Quæ sese in ignem inijcere uoluit. Plautus, Tragulam inijcere in te adornat.

Expedio. Terentius in Hecyra, Qui te citius expedias ab ijs ærumnis.

Expello. Cælius ad Ciceronem, Nam me cum expulisset ex Italia Pompeius.

Extraho. Terent. in Hecyra, Et quanta ærumna extraxeris.

Exuo. Statius IX. Thebaidos, -Magnoq; è uulnere telum Exuit ipse gemens.

Exonero. Plautus, Atq; ita profectò ut ex hoc exoneres agro. Deest autem accusatiuus.

RELIQVA uerò ex iam dictis præpositionibus composita, quæ actiua non sunt, ipsam præpositionem cum suo casu sine accusatiuo omnino recipiunt: ut

Absum. Cicero, Cum abessem ab Amano. Idem, Quomodo igitur iucunda uita potest esse, à qua absit prudentia, absit moderatio?

Adsum. Cato, Mulier ad rem diuinam adsiet.

QVAEDAM uerò actiuorum non utrunq; pariter ut iam dicta uerba, hoc est, accusatiuum & casum cum præpositione, sed ex ijs alterum recipiunt.

Abhorreo. Suet. in Calig. Nec abhorret à ueritate. Catullus, Sæuaq; abhorrebas prisci præcepta Catonis.

Adeo. Suetonius, Libera & fœderata oppida sine lictoribus adibat. Terentius, Edicit, ne uir quispiam ad eam adeat. Cicero in tertio epistolarum, Ad me adire quosdam memini.

Aspicio. Verg. Iuppiter omnipotens precibus si flecteris ullis, Aspice nos. Plautus in Capt. Agedum aspice nos.

Euado. Suet. in Tiber. Carmilius me euasit. Cicero pro Sylla, Cum ex insidijs euaseris.

Exeo,

Ex eo. Terentius, Cum limen exirem. Idem, Postquam excessit ex ephebis. Cicero epistolarum quarto, Ne aut tibi exire ex urbe necesse sit.

Intro. Suetonius in Vespasiano, Aedem Serapidis summotis omnibus solus intrasset. Cicero pro domo sua ad Pontifices, In Capitolium intrare.

Inuado. Sallustius in Catilin. Tanta uis morbi, uti tabes plerosque ciuium animos inuaserat. Cicero, Qui in fortunas huius inuaserant. Sic usurpari posse uidentur & composita ab Inter. Cicero, Magno me metu liberabis, dummodo inter me atque te murus intersit.

PRIVATIM ex ijs quæ de Ad, con, & in, componuntur, tum actiuis, tum neutris, multa non modò præpositionem ipsam (ut dictum est) cum suo casu recipiunt, uerùm etiam loco eius datiuum. ut,

Accedo. Ouid. Tum uerò postquam solitas accessit ad iras Causa recens. Idem, Accedit fatis matris miserabilis infans.

Accido. Terentius, Isthuc uerbum uerè in te accidit. Cicero in Lælio, Nihil mali accidisse Scipioni puto.

Accommodo. Quintilianus, Auribus accommodent curam.

De accusatiuo cum præpositione suprà dictum est exemplum: itaq; nec repeto, sicut nec in subiectorum quibusdam.

Adhæreo. Plaut. in Penul. Ne ad fundas uiscus adhæresceret. Apuleius, Quæ claustris adhærent.

Adhibeo. Verg. in VIII. Hos castris adhibe socios.

Adijcio. Ouid. Adijce præceptis hoc quoq; Naso tuis.

Adiungo. Vergilius, -Vlmisq; adiungere uites Conueniat.

Addo. Ouidius in quarto Metam. Additur his Niseus.

Admoueo. Valerius VII. Qui in equæ genitalē partē manū missam cum in eum locum uentum esset, naribus equi admouit.

Adesse. Vergilius, -Cum creber ad aures Visus adesse pedū sonitus. Cæsar, Omnibus his pugnis Dolabella affuit. Hoc & ablatiuo

Cic. Phil. ... Caesar

13. lib. 1. c. ult. a... accommodare curam.

ablatiuo cum In,iungitur. Cicero de Oratore, In Pauli pugna non affuerat.

Affero. Plautus in Epid. Affer domum auxilium mihi.

Appropinquo. Hircius libro v. Donec ad ipsas portas ac murum appropinquaret. Cæsar de bello Gallico, Cum iam muro appropinquassent.

Adscribo. Horat. Et adscribi quietis ordinibus patiar deorum. Hoc & cum In,iungitur.ut Cicero in Philip. Tu uerò adscribe me talem in numerum.

Assuesco. Cæsar libro v I. Sed assuescere ad homines & mansuefieri ne paruuli quidem excepti possunt. Vergil. Vbi libera colla Seruitio assuerint.

Comparo. Valerius libro v I I. Quàm porro subtiliter Anacharsis leges aranearum telis comparabat.

Confero. Cicero pro lege Corn. Cum legibus conferemus. Iuuenalis, Confer & his, ueteris qui tollunt grandia templi Pocula. Cæcilius Plinius, Quis ex istis, qui tota uita literis asident, collatus illi, &c. Aliter quoque Confert, pro utile est, uel auxilio est, uel addit. Fabius libro tertio, Interim confert admirationi multum etiam infirmitas. Idem, Scio quæri etiam, natura'ne plus ad eloquentiam conferat, an doctrina.

Immineo. Cicero in Philippica septima, Qui in Gallia delectus habent? qui in nostras fortunas imminent? Ouidius, Imminet his aër.

Incedo. Terentius, Noua nunc relligio unde in te isthæc incessit, cedo? Vergilius, Regibus incessit magno discordia motu.

Includo. Cicero ad Atticum, Topothesiam quam postulas Miseni & Puteolorum, includam orationi meæ.

Impono. Iuuen. Imponit finem sapiens & rebus honestis.

Insideo. Virgilius, Insideat quantus miserè deus. Cicero pro lege Corn. Sed in animis omnium penitus insideat.

Incumbo, Cicero epistolarum decimo, Vt in rempublicam cogitatione,

cogitatione, curáque incumberes. Idem, Mi Plance incumbe toto pectore ad laudem. Vergilius, Incumbens tereti Damon sic cœpit oliuæ. Plinius naturali historia, Nanque in illo caua in se conuexitas uergit, & cardini suo. hoc est, undique terræ incumbit.

Insilio. Plautus in Rud. Ambæ in scapham insiluimus. Lucanus, Sed cæca nocte carinis Insiluit Cæsar.

Insum. Terentius, In amore hæc omnia insunt uitia. Suetonius in Tito, Cui non minus autoritatis inesset.

Illabor. Vergilius, Mediæ'que minans illabitur urbi. Idem, Sensit medios illapsus in hostes.

Insisto. Plautus in Milite, Age nunc iam insiste in dolos. Fabius, Simul ne uulgarem uiam ingressus, alienis demum uestigijs insisterem. Terentius, Quam insistam uiam. ubi legitur, qua insistam uia, ut dubitari posit de illo Alienis uestigijs, datiui'ne sit, an ablatiui. Idem accidit aliquando & De, præpositioni.

Detraho. Ouidius de Tristibus, Detrahat autori multum fortuna licebit. Et sine accusatiuo eclipticôs. Cicero ad Appium, Ego si in prouincia detrahere de tua fama unquam cogitassem. Idem de Responsis arusp. Qui in concione detrahat de Pompeio.

Ex ijs uerò quæ de Ab, à, de, ex, componuntur, non pauca ablatiuum citra præpositiönem accipiunt.

Abstineo. Cicero, Qui me ostreis & murenis abstinebam, à beta & malua captus sum.

Auerto. Verg. Nec posse Italia Teucrorum auertere regem.

Auello. Idem, Fatale aggressi sacrato auellere tẽplo Palladiũ.

Absum. Suetonius in Cæsare, Italia abesset.

Amolior. Lucan. Humeris iam pondere fessis Amolitur onus.

Detrudo. Vergilius, Detrudunt naues scopulo.

Desisto. Idem, Me'ne incœpto desistere uictam?

Deijcio. Cæsar, Heluetij ea spe deiecti.

Emoueo. Vergilius, Emoti procumbunt cardine postes.

Egredior. Idem, Est urbe egressis tumulus.

Exire.

Exire. Idem, Neque seruitio me exire licebat.

Exigo. Italia exigitur.

SIMILEM constructionem habent, quanquam non ex similibus præpositionibus composita, Arceo, Sepono, Summoueo, Pello: ut, Italia pellerentur. Italia summouit. Vergilius, Arcebat longe Latio. Suetonius Domit. Philosophos omnes urbe Italiaq; summouit. Horatius, Scimus inurbanum lepido seponere dicto. Sicuti quæ ex Ad, con, in, & per, componuntur, etiam harũ præpositionum qualibet non adhibita, casum tamen eius admittunt: ut,

Aduenio. Vergilius, Tyriam qui adueneris urbem.

Accedo. Idem, Quas uento accesserat oras.

Concludo. Terentius, Vt ab illa excludar, hac concludar.

Infigo. Vergilius, Hærent infixi pectore uultus.

Perlabor. Idem, Atq; rotis summas leuibus perlabitur undas.

HAC maxime ratione uidentur Exulo & expedio, ablatiuum sibi subijcere.

Expedio. Terentius in Hecyra, Teq́; hoc crimine expedi.

Exulo. Cicero in Tusculanis, Telamonem pulsum, patriaq́; exulantem. Terentius, Domo exulo.

Communis in urbem oppidumue.

PRIVATIM quoq; urbium & oppidorum propria, post quoduis accommodatum uerbum succedere citra præpositionem possunt. Vtique quod tanquam ad locum significat, uel quod ad quæstionem factam per Quò, redditur, in accusatiuo: ut, Eo Romam, Tarentum, Carthaginem. Quorum naturam duo etiam appellatiua imitantur, rus & domus. Terentius, Ego rus ibo. Ouidius, Quò ruitis? uestras quisque redite domos. Vergilius, Ite domum saturæ, uenit hesperus, ite capellæ. Quod uerò ueluti à loco significat, uel ad questionem Vnde, respondetur: in ablatiuo. Veni Roma, Tarento, Thebis. Adde etiam rure & domo. Eodem casu usurpantur nonnunquam & quæ ueluti per locum significant, siue quæ percontati Qua, reddas: ut, Transiui Roma, Tarento, Rure, Domo. Hoc tamen modo loquendi utinur

mur & in alijs quàm urbium nominibus.ut Horatius, *Ibam forte uia quadam, sicut meus est mos.* Aliquando etiam *præpositione cum urbium nominibus addita.ut* Hircius *de bello* Hispanico, Et ad Cordubam se recepit.

At quæ in loco significant, uel ad quæstionem Vbi, *referuntur, si primæ nominum declinationis, uel secundæ sint, & singularis numeri, in genitiuo uerba sequi solent : ut* Fui Romæ, Tarenti, uel Londini. *Quorum naturam appellatiua quatuor imitantur,* Domi, militiæ, belli, humi. Horatius, *Me primis urbis belli placuisse domiq;.* Cicero *Officiorum secundo,* Præterea quibuscunq; rebus uel belli uel domi poterunt, rempublicam augeant. *Sallustius,* Sed mihi multa legenti, multa audienti, quæ populus Romanus domi militiæq; mari atq; terra præclara facinora fecit. *Liuius,* Quibus artibus domi militiæq; & partum, & auctum imperium sit. *Humi, quoq; ad imitationem horum usurpatum est, non tamen eodem omnino significato, cum aliàs super humum significare uideatur.ut* Vergilius, *Qui legitis flores, et humi nascentia fraga.* Horatius, *Serpit humi, tutus nimiũ, timidusq; procellæ. Alias in humum, uel ad humum. ut* Idem, Procumbit humi bos. *Statius,* Sternet humi populos, miserumq; exhauriet orbem. *Comprobat hanc interpretationem, quòd etiam autores sic loquantur.* Curtius, Plura in humum innoxia cadebant. Tacitus, *Proiectus in humum.* Ouidius, *Vipereos dentes in humum pro semine iactos. Aliàs intra humum.* Columella, Cumulisq; exaggeruntur, ut latius sese frutex humi diffundat. *Sin uel pluralis numeri sint, uel genitiuum in is mittant, prosa scribentibus, ut Seruius obseruat, in datiuo uerbis succedunt.* Plinius, *Cum spectare antiqui moris supplicium* Tiburi *concupisceret.* Suetonius, *Lentulus Getulicus* Tiburi *genitum scribit.* Cicero *ad Atticum,* Conuento Antonio Tiburi. *Idẽ ad eundem,* Sextũ nuntiauit cum una sola legione fuisse Carthagini. Liuius, *Neglectum Anxuri præsidium. Simili modo* Ruri. *Columella,*

Ruri

Ruri moretur. Terentius (ut cuius, quanquã poëtæ, prosæ quàm uersui propior sit oratio.) Ruri ferè se continet. In quo Festus sentire cum Seruio uidetur. Eius uerba sunt, Ruri esse, non rure esse dicendũ, testis est Terẽtius in Phormione, cum ait, Ruri ferè se continebat, ubi agrum de nostro patre colendũ habebat. Poëtis uerò in ablatiuo. Horatius, Romæ Tibur amem, uentosus Tibure Romam. Idem, Quinq; dies tibi pollicitus me rure futurum. Verg. in quarto, -Tyria Carthagine qui nunc Expectat. Persius, -Rure paterno Est tibi far modicũ. Iuuenalis, Magna tamen fama est cuiusdam rure paterno Viuentis. Priscianus sine exceptione tum uersu, tum prosa scribẽtibus, in ablatiuo ponenda cẽset: sed quàm uerè, facile existimari ex propositis licet. Cæterum non infrequens est eorũ in ablatiuo usus etiam apud oratores. Cicero in Philipp. Cum tu Narbone mensas hospitũ conuomeres. Idem de natura Deorũ, Sepultus esse dicitur Lacedæmone. Idem ad Seruium Sulpitium, Commendo tibi domum eius, quæ est Sicyone. Plinius naturali historia, Effectam Sicyone primum, deinde in tota Græcia. Non est ignorandum, quòd eorum de quibus egimus, genitiuus Domi, quinq; tantum pronomina, Meæ, tuæ, suæ, nostræ, & uestræ, & unum nomen Alienæ, iungi secum patitur: ut Domi meæ, tuæ, suæ. Domi alienæ.

Cõmunis in datiuum gratiæ.

OMNE præterea uerbum in datiuum ferri potest eius personæ, in cuius gratiam uel detrimentũ actio uerbi cedit. ut Vergilius, Cui pendere sua patereris in arbore poma. Idem in Georgicis, Cuncta mihi Alpheũ linquens, lucosq; Molorchi. significatur enim, In cuius gratiam. In meam gratiam, uel honorem.

Communis in datiuum.

DICTIO præterea qua tempus rei gerendæ significatur, si ueluti ad quæstionem Quandiu, redditum ponitur, cuicunq; uerbo succedit, & continuatũ aliquod tempus necessariò significare uidetur, & per accusatiuum uel ablatiuum efferri potest. Vergilius, Hic iam ter centum totos regnabitur annos. Cicero pro reditu suo, Qui totos dies de officio, et de uirtute disserunt.

Suet

Suetonius in Augusto, In lectum deinde transgressus, non amplius cum plurimum, quàm septem horas dormiebat, & ne eas quidem continuas, sed ut in illo temporis spatio ter aut quater expergisceretur. Plinius naturali historia, Sub arctico uertice, nemo sex mensibus uidet solem. Suetonius in Calig. Vixit annis XXIX. imperauit triennio & decem mensibus, diebusq; octo.

At si ueluti ad quæstionē, Quando, redditur, in ablatiuo plurimum usurpabitur: ut Veni hora prima. Cicero, Superioribus diebus ueni in Cumanum. Idem pro Roscio, Criminatio tua, quæ est, Roscium cum Flauio pro societate decidisse. Quo tempore? Abhinc annis quindecim. Dicimus tamen tanquā eiusmodi quæstioni reddentes, etiam præpositione adhibita, Veni ad diem statutum, & in ipso tempore. Et in Epistola Ciceronis ad Terentiam, Athenis ad quintumdecimum Calendas Nouembris. Rarum omnino in accusatiuo. ut Plinius ad Cannium Rufum, In hac tamen tranquillitate annum quintum & sexagesimum excessit. Cicero pro Milone, Profectus est id tempus, cum iam Clodius, siquidem eo die Romam uenturus erat, &c. Sed hic Græca uidetur eclipsis. Si tamen alicuius harum, Ante, post, intra, 'uel circiter, circunstantia in eiusmodi sermone est explicanda, ipsis præpositionibus omnino positis utendum: ut Veni post, uel ante festum, & circiter Calendas. Absoluā opus intra paucos dies. Hoc tamen ultimum & per ablatiuum honeste sæpe interpretamur. Terentius, Paucis diebus, quibus hæc acta sunt, Chrysis uicina hæc moritur. Plinius, Filix biennio moritur, si frondem agere non patiaris. Cicero, Qui his paucis diebus factus est pontifex. Idem, Triduo aut adsummum quatriduo periturum. Sic dicitur Memoria nostra, & memoria patrum nostrorū. Cæsar, Hic pagus unus cum domo exisset, patrum nostrorum memoria L. Crassum consulem interfecerat. pro intra memoriam. Videtur & præpositionem, post, cum suo accusatiuo per ablatiuum interpretatus Cicero ad Caßium, cum dicit, Vt te quem iam diu

plurimi facio, tanto interuallo uiderem. id est (ut mihi uidetur) post tantum interuallum.

NVLLVM præterea uerbum est, quod sensum, Vt, coniunctioni subiectum telicôs admittere post se non possit: Doceo grammaticam, ut alij discant. Doceor grammaticam, ut emendate loquar. Adsum, ut doleas. Surgo, ut sedeas. Ipse seruio, ut tu sis liber. Hunc sensum poëtæ interdum per infinitum modum Græco more interpretantur, ut in Hellenismis dicetur. Vergilius, -hoc regnum dea gentibus esse, Siqua fata sinant, iam tum tenditq;, fouetq;.

Quinq; numero defectiua notantur, quæ impersonalia uulgo grammaticorum dicuntur, Pœnitet, tædet, miseret, piget, pudet. Hæc quoties infinita uerborum adiuncta non habent, in genitiuum & accusatiuũ feruntur: ut, Miseret me fratris Piget me laboris, Pœnitet illum impendij. Cum uerò infinitum adnexum habent, si quid post se recipiunt, in accusatiuo ponetur, infinito ipso nominatiui locum supplente: ut Pœnitet nos, te non affuisse. nisi quis infinitũ hoc, genitiuũ esse contendat: sic, Pœnitet nos huius rei. Cuius? Nempe te non affuisse. Quod utiq; à resolutione horum uerborum, quam Priscianus affert, alienum non est. Sic enim resoluit, Pœnitet, tædet, pudet, miseret me tui: Pœnitentia, pudor, tædium, misericordia habet me tui. Additur miserescit, quod horum naturam imitatur. Terentius in Heauton. Inopis te nunc miserescat mei. Item ueritum est, pro puduit uel puditum est. Cicero de Finibus, Primum Aristippi Cyrenaicorumq; omnium, quos non est ueritum in ea uoluptate, quæ maxima dulcedine sensum moueret, summum bonum ponere. Item in præsenti, sed apud Accium ex Nonio, Veretur te progenitoris. Leguntur tamen & cum nominatiuis aliqua horum intransitiue coniuncta. Martialis, Nulli Thai negas: sed si te non pudet istud, Hoc saltem pudeat Thai negare nihil. Terentius in Adelphis, Hei mihi, non te hæc pudent? Lucan. VIII. -Semper metuit,

metuit, quem saeua pudebunt Supplicia. Plautus, *Neminis misereri certum est, quia nemo miseret mei.* Terentius, *Neq; se id pigere.* Vbi circa infinitum duo sunt accusatiui, quorum prior agentis est personae. Cicero Rhet. 11. *Deinde utrum facinus sit, quod poenitere fuerit necesse.* Et in alio significato, nempe pro, parum est, uel, uidetur, ut Gellius & Donatus interpretantur. Terentius, *Me quantum hîc operis fiat, poenitet.* Idem, *An poenitebat flagitij, te autore quod fecisset Adolescens, ni miserum insuper etiam patri indicares?* Cicero, *Nec poenitet me quantũ profecerim. Moerorem minui, dolorem nec potui, nec si possem, uellem.* Item pro pudet. Vergilius, *Nec te poeniteat calamo triuisse labellum.* Liuius, *Nec me eorum sententia esse poenitet.* Vel pro taedet. Cicero in Catone, *Num igitur si centesimum uixisset annum, senectutis eum suae poeniteret?* Non ignorandum quibusdam ex ijs duplicia praeterita dari. Legimus enim puduit, & puditum est. Silius decimo, *Mens abijt, puduitq́; fugae.* Plautus, *Neque me, neq; te tuis intus puditum est factis.* Statius septimo, *Nec pigitum, paruosq́; lares, humilesq́; subire.* Quibusdam unicum & passiuae uocis. À miseret, enim misertum est, Et à taedet, uel potius pertaedet, pertaesum est. Terentius in Heauton. *Sic me Dij amabunt, ut tuarum misertum est fortunarum.* Vergilius, *Si non pertaesum thalami, tedaeq́; fuisset.* À miseret, & tertij ordinis passiuum legitur. Cicero pro Ligario, *Caue te fratrum pro fratris salute obsecrantium misereat.*

Notantur & sex tertiae uerborum personae, quae quoties infinitis uocatorum impersonalium, aut etiam tertij generis passiuorum iunguntur, absolutorum formam suscipiunt. Ea sunt haec, Incipit, Coepit, Desinit, Debet, Solet & Potest. ut Quintilianus in sexto, *Vbi primum coeperat non cõueniri, quaestio oriebatur.* septimo Idem, *Sed ut perueniri ad summam, nisi ex principijs non potest.* Idem, *Mihi quoq; profectò poterit ignosci. Taedere solet auaros impendij. Solet quaeri à multis. Debet stari ante hostium Thai-*

dis. Cicero, Non potest iucunde uiui, nisi cum uirtute uiuatur.

VERBORVM IDIOMATA.

VNC quæ promisimus certorum uerborum, quæ uarijs casibus iunguntur, idiomata quædam, id est, priuatas quasdam rationes aggrediemur. Ea igitur in duplex genus diducimus. Alia enim pro diuersa significatione in uarios casus feruntur, alia ex usu tantum autorum. Quorum generum nonnulla quæ reperiuntur communia sparsim in ijs duobus prout alterutrius magis uisa erunt, tractabuntur, seruato in generibus literarum ordine. Ergo quæ pro diuerso autorum usu, in uarios feruntur casus, talia sunt.

ABSTINEO genitiuo. Horatius, Abstineo, dixit, irarum calidæq; rixæ. Et ablatiuo. Ouidius, Est uirtus placidis abstinuisse bonis. Iustinus, Contenti uictoria, imperio abstinebant. Ablatiuo & accusatiuo. Liuius, Romano bello fortuna Alexandrum magnum abstinuit. Ablatiuo cum præpositione. Lucanus, A trepido uix abstinet ira magistro. Et cum accusatiuo adiuncto. Liuius, Bellum ab innoxio populo abstineat. Et datiuo, loco ablatiui cum præpositione. Plaut. Abstine isti hanc tu manum.

Admoneo in genitiuum. Sallustius in Iugurtha, Sed quoniam tanti uiri tempus admonuit. Ouidius de Tristibus, Otia delectēt, admoneantq; mei. In accusatiuum. Cicero ad Treb. Sed ut ego quoque te aliquid admoneam. Terentius, Ridiculum est te istud me admonere. In ablatiuum cum præpositione, de. Cicero Epistolarum libro IIII. Putaui ea de re te esse admonendum. Idem pro lege Manilia, De quo uos paulò antè admonui.

Antecedo in datiuum. Cicero in Officijs, Quantum natura hominis pecudibus, reliquisq; bestijs antecedat. In accusatiuum. Suetonius in Augusto, Et magnificentia omnes antecessit.

Anteeo in datiuum. Plautus in Amphitryone, Virtus omnibus rebus anteit profectò. In accusatiuum. Sallustius in Iugurtha, Et cum omnes gloria anteiret.

Antestat

Anteſtat in datiuum. Gellius, Qui geſtus & uocis claritudine & uenuſtate cæteris anteſtabat. In accuſatiuum. Apuleius, Tunc inter eos unus, qui robore cæteros anteſtabat.

Attendo in datiuum. Suetonius in Galb. Inter liberales diſciplinas attendit & iuri. In accuſatiuũ. Cicero pro Archia, Quoniam me in hoc nouo genere dicendi tam diligenter attenditis.

Affluo in ablatiuum. Plautus, Atque adeò ut frumẽto affluam. In datiuum. Ouidius, Affluit incautis deſidioſus amor.

Adſcribo datiuo. Horatius, Adſcribi quietis ordinibus patiar deorum. Et accuſatiuo cum, in. Cicero in Philip. Tu uerò adſcribe me in talem numerum.

Aſſentio & aſſentior datiuo. Cicero, Senatus mihi aſſenſus eſt. Et datiuo cum accuſatiuo. Idem de Oratore, Cætera aſſentior Craſſo. Idem, Nam neq; ego aſſentior illud Theophraſto.

CELO & CELOR in accuſatiuum. Ouidius in epiſtola Canaces, Hoc te celauimus unum. In ablatiuum cum præpoſitione. ut Cicero pro Deiotaro, De armis, de ferro, de inſidijs celare te uoluit. Idem in epiſtola ad Metellum, Debes exiſtimare te maximis de rebus à fratre eſſe celatum. In datiuum. Terentius in Phormione, Si hoc celetur patri, in metu ſum. Aemilius Probus, In Alcibiadi celari diutius non potuit.

Confido in datiuum. Cæſar de bello Ciuili, Cui maxime confidebat. In ablatiuum. Idem de bello Gallico, Multum natura loci confidebant. // lib. 1. et 2. de bell. Gall.

Conduco in datiuum. Columella, Id minime conducit agricolæ. Cicero Lentulo, Id reipublicæ rationibus putem conducere. In accuſatiuum cum, ad. Plautus Capt. Ad uictum conducunt. Item in accuſatiuum cum, in. Plautus Ciſtell. Quod tuam in rem bene conducat. In accuſatiuum, ſed alia ſignificatione. Iuuenalis, Conducunt foricas.

Compleo in genitiuum. Cicero in Verrem, Completus iam mercatorum carcer eſſet. In ablatiuum. Vergilius, Vterumq;

13 [illegible] si hoc celetur, in metu sum [illegible]. in [illegible] sum [illegible] Laur. lib. 2. c. 16

armato milite complent.

Conqueror accusatiuo. Suetonius in Augusto, Vicē suam conquestus est. Idem in Claudio, accusatiuo cum, ob: Ipse quodam libello conqueritur ob hanc eandem ualetudinem. Ablatiuo cū De. Idem in Augusto, Tiberio quoq; de eadem re sedulò uiolentius apud se per epistolam conquerenti, ita rescripsit.

DECET datiuo. Tacitus, Decere nobis terram. Cicero de Oratore, Quandoq; id deceat prudentiæ tuæ. Accusatiuo. Ouidius, Lude, decent animos mollia regna tuos. Huius compositum dedecet, & accusatiuo cum præpositione. ut Cicero in Officijs, Vt si quid dedeceat in illos, uitemus ipsi.

Discrucior in genitiuum. Plautus in Aulularia, Discrucior animi. In accusatiuum & ablatiuum, ut Diomedes ait, Discrucior animum & animo.

Do accusatiuo & datiuo simul. Plautus in Trinum. Est ager sub urbe hic nobis, eum dabo dotem sorori. Vergilius, Dono mihi quam dedit olim. Item accusatiuo cum, in. Terent. Me præcipitem in pistrinum dabit. Idem, Vtinam mihi esset aliquid hîc, quò me præcipitem darem. pro in quod.

Doleo in accusatiuum. Ouidius de Tristibus, Tu uerò tua damna dole. Statius in Theb. Bellorum extrema dolemus. Sueton. Se quoq; respondit uicem eorum dolere. Hoc tamen Priscianus pro inuicem exponit. In ablatiuum. Vergilius. Et nostro doluisti sæpe dolore. In accusatiuum cum, propter, in eodem significato. Quintilianus in nono, Nec potest ei credere aut propter eum dolere & irasci iudex, cui putat hoc uacare. In datiuum. Terentius, Aut hoc tibi doleret itidem ut mihi dolet. In ablatiuum cum, de, sed in significato, propter. Ouidius, Sum miser, & de me quòd doluere nihil.

Dissentio tibi, & à te. Quintilianus Institutionibus, Huic opinioni neque omnino accedo, neque planè dissentio. Columella, Sed ego plurimorum opinioni dissentiens, pretiosum uinitorem in pri

in primis esse censeo. Cicero M. Marcello, Non quin ab eo ipso dissentiam, sed quòd ea te sapientia esse iudicem, ut meum consilium non anteponam tuo.

Dico in Epexegesi quiddam peculiare habet. Nam & in accusatiuo usurpatur. Cicero ad Atticum, Nam fuit apud me Cornelius, hunc dico Balbum. Idem, Itaq; Cæsaris amici, me dico et Oppium, disrumparis licet. Et in alijs casibus. Quintilianus, Incipiamus ab eo, qui cum frequentißimus est, tum longe pulcherrimus, translatione dico. Horatius Sermonibus, Tutior at quanto merx est in classe secunda, Libertinarum dico.

FACIO genitiuo. Cicero ad Atticum, Tranquillißimus autem animus meus, qui totum istud æqui boni facit. Item infinito. Idem in Philip. Facite hoc meum cõsilium, legiones nouas non improbare. In subiunctiuum cum, ut cum ueluti periphrasis alterius est uerbi. Cicero ad Atticũ, Non faciam, ut enumerem miserias omnes, in quas incidi per summam iniuriam. Terentius, Ne faceres idem quod uulgus seruorum solet, dolis ut me deluderes. Cæsar in Comment. Omnibus Gallis idem esse faciendum, quod Heluetij fecerunt, ut domo emigrent. Columella, Hoc enim & salubrius, & elegantius est, quàm illud quod quidam faciunt, ut palis in parietes uehementer actis uimineos quallos superimponant. pro Non enumerabo, Emigrandum est, Superimponere. Simili ratione usurpatur huius uerbi paßiuum, fio. Iuuenal. Vnde fit ut malim fraterculus esse gigantum. Horat. Inde fit ut raro, qui se uixisse beatum Dicat, & exacto contentus tempore uitæ Cedat, uti cõuiua satur, reperire queamus. Significat enim, Vnde malo, Vnde raro reperire quimus. Similis periphrasis & per uerbũ Est, inuenitur. ut Terẽtius in Phor. Si est patrue, culpam ut Antipho in se admiserit, Ex qua re minus rei foret, aut famæ temperans. Idem, Si uis mihi uxorẽ dare, quã despondisti, ducam. Sin est ut uelis manere illam apud te, dos hic omnis maneat Demipho. pro, Si admisit, Sin uis. Non dißimilis periphra-

sis est & in illo Catonis, Est interdũ præstare populo, mercatoris rem quærere, ni tam periculosum siet. pro Præstat interdum.

Fido in datiuum. Vergil. IX. Et fidere nocti. Et in ablatiuum. Idem in VII. Moliri iam tecta uidet, iam fidere terra.

Fastidio in genitiuum. Plautus in Aulularia, Abijt, neq; me certiorem fecit, fastidit mei. In accusatiuum. Vergilius in Bucolicis, Inuenies alium, si te hic fastidit Alexis.

Fungor in accusatiuum. Suetonius in Augusto, Qui suam uicem præsidendo fungerẽtur. Idem, Senatoria munera fungeretur. Terentius in Adelphis, Liberalis functus est officium uiri. In ablatiuum. Idem, Et tuo officio fueris functus.

Gaudeo in datiuum. Cicero ad Basil. Tibi gratulor, mihi gaudeo, te amo, tua tueor. In ablatiuum cum præpositione. Terent. in Hecyra, Vt tacita mecum gaudeam. In ablatiuũ. Idem in Andria, Vt malis gaudeat, atq; ex incommodis alterius, sua ut comparet commoda. In ablatiuum cum, de. Cicero ad Marium, De Bursa te gaudere certo scio. In accusatiuum cum, propter. Idem de finibus, Est autem à te semper dictum, nec gaudere quenquam nisi propter corpus, nec dolere. Et ibidem, Vt is qui propter me aliquid gaudeat. In accusatiuum. Idem de claris oratoribus, Simul illud gaudeo, quod & æqualitas uestra, &c. Plaut. in Mostel. Hæc qui gaudẽt, gaudeant perpetuo suo semper bono. Cælius Ciceroni IX. epistolarum, In theatrum Curionis Hortẽsius introijt, puto ut suum gaudium gauderemus. Terent. in Andria, Hunc scio mea solide solum gauisurum gaudia.

Grauor in accusatiuum. Suetonius in Augusto, Ampla & operosa prætoria grauabatur. In ablatiuum. Vergil. Pluuia cum forte grauantur. Seruius, Grauor, grauiter fero.

HABITO *in ablatiuum cum, in. Terentius, In hac habitasse platea dictum est Chrysidis patrem. In ablatiuum. Vergilius, Habitabãt uallibus imis. Propertius, — & ipse Straminea posset dux habitare casa. Vergilius, Lucis habitamus opacis. In accusatiuum.*

tiuum.Idem,Habitarunt Dij quoq; ſyluas.

INCIDO *in æs & ære.Liuius tertio ab urbe cond.Leges in æs inciſas in publico propoſuerunt.Cicero in Verrem, Inciſum in ære nobis tradiderunt.Cæcilius Plinius in Panegy.Incidenda in ære cenſuiſtis.frequentior eſt tamen accuſatiui uſus.*

Inceßit in datiuum.Vergilius in Georgicis,Rebus inceßit magno diſcordia motu. Liuius,Grauior cura patribus inceßit.Valerius Maximus,Nec mihi cuncta complectendi cupido inceßit. Et in accuſatiuum.Liuius,Magnus plebem metus inceßit.Idem, Timor deinde patres inceßit. Curtius, Non mediocres omnium animos formido inceſſerat. Et cum,in,præpoſitione.Terentius, Noua nunc relligio unde in te iſthæc inceßit,cedo?

Illudo in datiuũ.Vergilius,Certantq; illudere capto.In accuſatiuum.Idem alibi,Verbis uirtutem illude ſuperbis.

Inſulto in accuſatiuum. Salluſtius, Multos à pueritia bonos inſultauerat.In datiuum. Suetonius in Cæſare, Ex eo inſultaturum omniũ capitibus. Et abſolute.Vergilius,Cernis ut inſultent Rutuli?Id eſt,per cauillationẽ irrideãt,ut Seruius interpretatur.

Inuado in datiuum. Varro, Tanta porrò inuaſit cupiditas bonorum pleriſq;. Et accuſatiuo.Salluſtius in Iugurthi. Milites Iugurthini ſigno dato caſtra hoſtium inuadũt.Vergilius,Inuadunt urbem ſomno uinoq; ſepultam. Etiam cum præpoſitione, in.Cicero,Non potui magis in arcem illius cauſæ inuadere.Idẽ, Accuſant hi,qui in fortunas huius inuaſerũt. Salluſtius in Catil. Tanta uis auaritiæ in animos eorum,ueluti tabes inuaſerat.

Inuideo in genitiuum. Plautus in Moſtel.Qui inuident, ne unquam eorum quiſquam inuideat prorſus commodi.In accuſatiuum & datiuum. Vergilius, Liber pampineas inuidit collibus uuas.Cicero, Optimam nobis naturam inuidiſſe uideantur. Plinius,Neq; ut multi,inuideo alijs bonum, quo ipſe careo. In ablatiuum. Lucanus, Inuidet igni rogi miſeris. In ablatiuum cum, in. Cicero pro Lucio Flacco,Purpureã Tyriam, in qua tibi in-

 uideo.

uideo.Huius etiam paßiuum legitur. Plinius, Non'ne si inuideris,maior es eo qui inuidet? Horatius,–Ego cur,acquirere pauca Si possum,inuideor?

Impleo in genitiuum. Liuius, Adolescentem suæ temeritatis impleuit.Vergilius, Implentur ueteris Bacchi pinguisq; ferinæ. In ablatiuum.Idem,Impleuitq; mero pateram. Lucanus,Implentur ualido tyrone cohortes. In ablatiuum cum, de. Martialis, Hos nisi de flaua loculos implere moneta Non decet: argentum uilia ligna ferant.

Interdico cum datiuo & ablatiuo. Suetonius in Augusto, Alteri ob ingratum & maleuolum animum demo,et prouincijs interdixit.Et paßiue. Cicero in Catone, Male rem gerentibus, patrijs bonis interdici solet. Cæcilius Plinius, Prisco in bienniũ Italia interdictũ.Et ablatiuo sine datiuo:ut Interdicunt aqua et igne. Et datiuo sine ablatiuo. Cicero ad Pontifices pro domo sua, Veluti iubeatis, ut M. Tullio aqua & ignis interdicatur. Suetonius Claudio,Hi,quibus magistratus interdicerētur. Actiuum uerò & accusatiuo cum datiuo.Suetonius Domit. Interdixit histrionibus Scenam.Liuius trigesimoquarto, Fœminis duntaxat usum purpuræ interdicemus.Iustin.Cui paulo antè omnẽ humanam opem interdixerãt. Ouidius,Cui quondam regia coniunx orbem interdixit. Item accusatiuo cum ablatiuo. Cæsar de bello Gallico,Omni Gallia Romanos interdixisset.Et datiuo soli.Cicero in Verrem,Pater improbus, cui nemo interdicere posset.Sed hic pro obsistere,uel obstare ponitur.

quadrage-

Impertio & impertior in accusatiuũ & ablatiuũ. Terentius in Adelphis,Sed cesso heram his malis impertiri?Idem in Eunucho, Plurima salute suum summũ Parmenonẽ impertit Gnatho. Et accusatiuo cũ datiuo. Cicero,Huic rei aliquid tẽporis impertias.Item datiuo cũ ablatiuo &,de.Cicero in Officijs,Sæpe idoneis hominibus,& indigentibus de re familiari impertiendũ est.

Iubeo accusatiuo. Terentius in Heauton. Imò filium potius iube

9. lib. 4.. pater improbus, cui nemo interdicere pos-

iube. Plautus, Si respexeris, donec ego te iussero. Et absolute: ut Populus iußit. pro decreuit. In hoc tamen aliquid subaudiri uidetur. Et infinito. Vergilius, Infandum regina iubes renouare dolorem. Et datiuo. Macrobius Saturn. Sacrorum custodibus iußit, ne mulierem interesse permitterent. Cic. ep. 4 ... Br. et 4 in Ver

LOQVOR, datiuo & accusatiuo. Ouidius, Nec dubites illi uerba secunda loqui. Accusatiuo & ablatiuo, intercedente, cum. Idem, Et modò cum chara cõiuge multa loquor. Et ablatiuo per se. Suetonius Claud. Etiam heroicis loquutus est uersibus. Et altero accusatiuo cum præpositione, ad. Plautus Merc. Decide caput, si falsum ad te loquor. mihi collum

Ludo in accusatiuum. Suetonius in Cæsare, Troiam lusit turba duplex maiorum minorumq; puerorum. Idem Aug. Aliquando ut uincat, ludit aßidue aleam. In ablatiuum. Idem, Vel talis, uel par impar ludere. Idem Claud. Alea studiosißime lusit. Plautus in Mostel. Scis solere illac ætate tali ludo ludere.

MIROR in accusatiuum. Vergilius, Miratur portas. In genitiuum. Idem, Iustitiæ'ne prius mirer, belli'ne laborum?

Misceo datiuo. Lucanus sexto, Turbæ sed mistus inerti. Et ablatiuo, interposito, cum. Columella, Nonnulli pellem serpentis obrutam cum uino miscent. Et interposito, in. Vergilius, -Crassumq; cruorem Ore reiectantem, mistosq; in sanguine dentes. Et sine præpositione. Ouidius -Quæ sanguine mista recenti Coxerat ære cauo.

Moderor in accusatiuum. Suetonius in Augusto, Nec successum uictoriæ moderatus est. In datiuum. Sallustius in Catil. Fortuna, cuius libido gentibus moderatur. Cicero pro Cælio, Quod & pudor tuus moderatur orationi meæ. Lucilius, Syderibus quæ sola fuga moderantur Olympi.

Misereor in genitiuum. Vergilius, Nil nostri miserere, mori me denique cogis. In datiuum rarißime. Cicero in Tusculanis, Perge, aude, nate illacryma, patris pestibus miserere.

NITOR in ablatiuum. Vergilius, Ille, uides, pura iuuenis qui nititur hasta. In accusatiuum cum, ad. Quintilianus, Altius tamen ibunt, qui ad summa nitentur.

OBLIVISCOR accusatiuo. Cicero ad Atticum, Suauissimam habui recordationem clarissimi iurisiurandi, quod ego non eram oblitus. Vergilius, Hinc iam obliuiscere Graios. Cicero ad Atticum, Quod laudas, quia obliuisci me scripsi antefacta & dicta nostri amici. Ego uerò ita facio. In genitiuum. Vergilius, Oblitusq; sui est Ithacus.

Obtrecto in datiuum. Suetonius in Tib. Germanico usquedeò obtrectauit. Cicero pro lege Manilia, Qui huic obtrectant legi. In accusatiuum. Valerius Maximus libro septimo, Quod stultum & inutile sit eas obtrectare uires, quas ipse foueris.

Occumbo in datiuum. Vergilius, Seu certè occumbere morti, In accusatiuū. Suetonius in Aug. Voluntariā occubuisset necem.

Oleo in accusatiuum. Cicero in Antonium, Vinum redolentibus. Plautus in Mostel. Metuo ne oleant argentum manus. In ablatiuum. Ouidius, Per lucos sacros, & olentia sulphure fertur. Vergilius, Redolentq; thymo fragrantia mella.

PALPO & PALPOR in accusatiuum. Iuuenalis, Quem munere palpat Charus. In datiuum. Plautus in Amphitryone, Obseruatote quàm blandè mulieri palpabitur.

Pertæsus in genitiuum. Macrobius, Pertæsus necessitatis. Vergilius, Si non pertæsum thalami, tedæq; fuisset. In accusatiuum. Suetonius in Augusto, Pertæsus, ut scribit, morum peruersitatem eius. Et in Cæsare, Quasi pertæsus ignauiam suam.

Potior genitiuo. Cicero, Illius regni potiri. Sallustius in Iugurthi. Prius quàm legatos conueniret, Adherbalis potiretur. Idem, Romani signorum & armorum potiti sunt. Ablatiuo. Vergilius, Egressi optata potiuntur Troës arena. Ouidius, Tuq; tuis armis, nos te potiremur Achille. Accusatiuo, sed antique: Hic potitur gaudia.

Præire

Præire in datiuum. Cicero pro Milone, Incitati sunt, ut uobis uoce præirent. Quintil. Doctores non posse semper præire singulis legentibus. In accusatiuũ. Liuius, Agedum pontifex publicus populi Romani præi uerba, quibus me pro legionibus deuoueã.

Præstolor in accusatiuum. Terẽtius in Eunucho, Quem præstolare Parmeno? Plautus in Casina, Te æcastor præstolabar. In datiuum. Cicero libro primo Inuect. Qui tibi ad forum Aurelium præstolarentur.

RECORDOR *in accusatiuum. Cicero in Philippicis, Recordare igitur diem M. Antoni illum quo Dictaturam sustulisti. In ablatiuũ cum, de. Idem pro Plancio, Quin istis uestris lacrymis de illis recordor, quas pro me sæpe, & multum profudistis.*

Refercio genitiuo. Cicero, Referto prædonum mari. Et ablatiuo cum, de. Idem, De nugis referti libri.

SATVRO *in genitiuum. Plautus in Sticho, Hæ res uitæ me soror saturant. Et ablatiuum. Varro de Re rustica, Dum agnoscant matrem agni & pabulo se saturant.*

Subeo in datiuum. Vergilius, Iamq́; propinquabant tectis, muroq́; subibant. In accusatiuum. Idem, -Hæc, inquit, limina uictor Alcides subijt. In accusatiuum cum, ad. Idem, Ad tecta subibant pauperis Euandri.

Satisfacio in datiuum & accusatiuum: ut Satisfaciet tibi hæc. Et accusatiuo per se. Cato de Re rustica, Quin pecuniã satisfaceret. In datiuum quoq; & ablatiuum cum, de. Seneca, Lacrymas solicita mater abstergit, cui de pædagogo satisfactum est. Domin[um]

VTOR *hac re, & hanc rem. Cicero, Præposteris utimur consilijs. Terentius, Mea bona utantur.*

Vlciscor accusatiuo. Cicero, Sed illum ulciscentur mores sui. Terentius, Vt te ulciscar scelus.

In secundo genere ex multis
hæc annotauimus.

AVSCVLTO *pro obtempero, datiuo. Terentius, Pamphilum'ne*

6. Adelphis Mea, quae praeter spem euenere, utantur.

lum'ne adiutem, an auscultem seni. Et *datiuo uel accusatiuo pro audio, ut* Idem, *Ausculta paucá.*

ACCEDO *pro aduenio, uel adeo, accusatiuo cum præpositione.* Terentius, *Accedo ad pedissequas.* Et *sine præpositione.* Vergilius, *Vos & Scylleam rabiem, penitusq; sonantes Accestis scopulos.* Pro *addor uel adiungor, datiuo uel accusatiuo cum præpositione, ad.* Ouidius. *–Postquam solitas accessit ad iras Ira recens.* Aliquando *datiuo & ablatiuo cum præpositione, á, uel, ab.* Liuius, *Hæc tibi á me dotalia dona accedent.* Pro *assentior, datiuo tantum.* Fabius, *Nec Celso accedo.*

Animaduerto pro obseruo uel aduerto, in accusatiuum. Cato *de re rustica,* Vicini *quo pacto nitcāt, id animaduertito.* Pro *punio, accusatiuo cum* In. *Suetonius in* Augusto, *Perusia capta in plurimos animaduertit.*

CAVEO *pro prouideo, datiuo. Cicero ad Apium,* Melius *enim ei cauere uolo, quàm ipse alijs solet.* Et *accusatiuo, pro* Vito *uel declino. Suetonius in* Galba, *Caueret periculū. Ablatiuo cum præpositione, pro defendere uel munire se.* Idem *in* Calig. *Vt á Caßio caueret. Ablatiuo cum, de, pro meminit ad cautionem.* Idem *in* Augusto, *Cum de numero, & de conditione ac differentia eorum, qui manumitterentur, curiose cauisset.* Et *in* Tiberio, *Quòd nihil de ijs Augustus testamento cauisset.*

CEDO *pro discedo ablatiuo, ut* Cedo *bonis, &* Cedo *iure.* Et *datiuo cum ablatiuo: ut, Cedo tibi bonis.* Hic *ablatiuus in accusatiuum uerti potest: ut* Vergilius, *Cedat ius proprium regi.* Papinius, *Hortantur, ceduntq; locum. Sed tum pro concedo ponitur.* Item *pro discedo uel abeo, ablatiuo cum, ex.* Lucil. *Quandoq; pudor ex pectore ceßit.* Pro *contingit, tantum datiuo.* Vergilius, *Cesserit Ausonio si fors uictoria Turno.* Item *pro dare locum, uel parêre.* Vergilius, *Cede Deo.* Pro *loco alicuius esse, ablatiuo cum, pro.* Columella *duodecimo, Nam pro pulmentario cedit sicuti ficus. Diuersum omnino ab hoc uerbum est, quod pro*

Dic,

Dic, uel Da legitur, ut Terẽtius, Cedò, cuium puerum hic apposuisti? & , Quin tu mihi argentũ cedo? Non dißimile est & illud eiusdem in Heaut. Dum nos sermones cedimus, illæ sunt relictæ.

Consulo te illud, & de illo, pro peto consiliũ. Plautus in Menæch. Ibo & consulam hanc rem amicos, quid faciendũ censeant. Lucan. in octauo, Rectoremq́; ratis de cunctis consulit astris. Consulo huic rei, pro prouideo uel prospicio. Idem in quarto, Consulite externis augusto in tẽpore rebus. Consulo in te isthuc, pro statuo uel instituo. Terentius, Peßime isthuc in te atq; in illum consulis. Consulo boni, pro in bonam partem accipio. Plinius, Quærebat argentum auaritia, boni consuluit interim inuenisse minium, rubentisq́; terræ excogitauit usum.

Conduco hoc, pro eo quod est, pretio ad tempus accipio. Iuuenalis, Conducunt foricas. Conducit huic uel in hoc, pro utile esse. Cicero ad Lentulum, Id reipublicæ rationibus putem conducere. Plautus in Capt. Vt potißimum quod in rem rectè conducat tuam, id petam.

Contingere tibi uel in te, pro accidere. Vergilius, Queis ante ora patrum Troiæ sub mœnibus altis Contigit oppetere. Cicero, Atq; in magnis animis ingenijsq́; id plerunq; contingit. Contingere hoc, pro tangere. Vergilius, Funemq́; manu contingere gaudent.

Conuenit pro conueniens uel aptum est, datiuo. Ouidius, Conuenit illa tibi, conuenit illa mihi. Datiuo & accusatiuo cum, inter, pro conuenientia uel concordia est, ut Iuuenalis, Sæuis inter se conuenit ursis. Et datiuo cum ablatiuo præposita præpositione, cum, ferè eodem significato, pro consentiens est. Terentius in Adelphis, Hæc fratri mecũ non cõueniunt. Et ablatiuo cum præpositione, de. Quintilianus, Quanquã de hoc parum conuenit.

DEFICIT tibi, pro deest. Vergilius, —Cum iam glandes atq; arbuta sacræ Deficerent syluæ. Deficit te aliquid, pro destituit. Cicero pro Roscio, Tẽpus te citius quàm oratio deficeret.

Et paßiuè. Columella, Quibus si deficitur agricola. Deficio à te ad hunc. pro eo quod est, à partibus tuis discedo. Suetonius, Prius à Galba ad Senatum defecerat.

Differt pro dißidet uel aliud est, ablatiuo cum præpositione ab, cuius paßim sunt exempla. Et datiuo. Horatius, -Nisi quòd pede certo Differt sermoni sermo uerus.

EVADO hunc & ex hoc, pro effugio. Suetonius in Tiberio, Carmilius me euasit. Cicero pro Sylla, Cuius ex insidijs euaseris. Euado gradus uel ad gradus, pro ascẽdo. Vergilius, Sic fata, gradus euaserat altos. Idem alibi, Euado ad summi fastigia templi.

IMPONO tibi & in te aliquid, pro superpono uel do. Vergilius, Vidit thuricremis cum dona imponeret aris. Idẽ, Finemq; imponere curis. Plautus in Bacch. In te ergo hoc onus omne impono Lyde. Impono huic nomẽ. Tacitus, Vt degeneri Pseudophilippi nomen impositum. Impono tibi, pro decipio. Quintilianus, Spes tibi perpetuæ laudis imposuit.

Incumbo pro inhæreo & innitor, datiuo. Vergilius, Incumbens tereti Damon sic cœpit oliuæ. Idẽ, Validis incũbite remis. non autem in remos, uel ad remos, autore Valla. Et pro obnixè operam do, uel impense me comparo, accusatiuo cum, ad. Cicero, Mi Plance incumbe toto pectore ad laudem. Idem, Ad illud bellum incumbite. Idem, Quare incumbamus ô noster Tite ad illa præclara studia. Accusatiuo cum, in, non multum diuerso significato à iam dicto. Cicero, Vt in Rempublicam omni cogitatione, curaq; incumberes. Item, Incumbe per Deos immortales in eam curam & cogitationem, quæ tibi laudem & dignitatem afferant. Idem, Pergite adolescẽtes, & in hæc studia in quibus estis, incumbite. Et in malam partem. Idem, Marco Catoni, Incumbit in eius perniciem. Item accusatiuo cum, in, pro uiolenter incidere uel irruere. Quintilianus, Magna uis uenti in mare incubuit. Et datiuo, Vergilius, Incumbere mari. Eidem casui iungitur & pro superiacio. Vergilius, Incubuitq; thoro, dixitq;

xitq; nouissima uerba.

Intereſt pro in re eſt, uel utile eſt, genitiuo rei animatæ. ut Cicero, Intereſt omnium rectè agere. Idem ad Curionem, Quod noſtra aut ipſorum intereſſet. Plinius, Nec intereſt hominũ, nec capit humanæ coniectura mentis. Et genitiuo menſuræ, uel pretij. Cicero, Permagni intereſt, quo tẽpore hæc epiſtola tibi reddita ſit. Accuſatiuo cum Ad. Idem ad Luceium, Equidem ad noſtram laudem nõ multum uideo intereſſe, ſed ad properationem meam intereſt, non te expectare dum ad locum uenias. Et abſolutè. Plinius, Seri etiam radices illitas fimo intereſt. Intereſt uerò ab inter & ſum, cũ præſẽs eſſe ſignificat, datiuo. Cicero Bruto, Qui noſtro ſermoni interfuit. Et ablatiuo cum præpoſitione In. Idem ad Plancum, Siquid erit, in quo me intereſſe neceſſe ſit, nunquã deero. Et accuſatiuo cum præpoſitione. Cicero in Rhetoricis, Si quo die Romæ iſta cædes facta eſt, ego Athenis eo die fui, intereſſe in cædem non potui. Et pro interponi, abſolute. Liuius, Id morari uictoriam rati, quòd intereſſet amnis. Præterea pro differentia eſt, accuſatiuo cũ Inter. Cicero, Inter hominẽ & belluam hoc maxime intereſt. Aliquando ſine Inter. Seneca, Nihil intereſt hos & illa, niſi diuiſim legas. Item pro differt, datiuo. Terentius, Stulto intelligens quid intereſt? Et cum ablatiuo. Idem, Hoc pater ac dominus intereſt. Et cũ genitiuo. Cicero Attico, Quoniam νεμεσᾶν intereſt τοῦ φθονεῖν.

LABORO de ijs, pro ſolicitus uel anxius ſum, uel curo. Cicero pro Deiot. Sed cum de illo laboro, tum de multis ampliſsimis uiris. Laboro ex hoc, pro æger ſum. Idem ad Papir. Pætum, Quòd ex pedibus laborares. Terentius, Laboratè dolore.

MANEO ablatiuo. Vergilius, Tu modò promiſsis maneas, ſeruataq; ſerues Troia fidem. Et datiuo. Idem, Parce metu Cytherea, manent immota tuorum Fata tibi. Et accuſatiuo. Idem, Maneat noſtros ea cura nepotes. Tibul. At te pœna manet, niſi deſinis eſſe ſuperba.

Metuo te & à te. pro timeo. Terēt. Hei mihi, metui à Chryside. Idem Metuebant omnes iam me. Metuo tibi, id est, incommodum uel utilitatem tuam, uel solicitus sum de te.

OPVS esse, pro carere uel indigere. ablatiuo & datiuo. Cicero in epistolis, Autoritate tua nobis opus est. Itē ablatiuo & accusatiiuo cū præpositione Ad, datiui loco. Terētius, Nihil isthac opus est arte ad hāc rem quā paro. Et ablatiuo tantū. Idē, Quid uerbis opus est? Et datiuo cū ablatiuo sub præpositione In, si locus rectè est scriptus. Cicero, Siqua in re opus ei fuerit, iuueris. Aliquando pro Necessarius, accipitur, & post uerbum intelligitur, alio nominatiuo uel accusatiuo numerū uerbo cōferente. Cicero, Dux nobis & autor opus est. Terentius, Alia quæ opus sunt comparet. Cicero ad Terentiā, Siquid opus erit, siquid acciderit noui, facies ut sciā. Liuius, Ad comparanda ea quæ opus erant. Cicero ad Atticū, Video mihi opus esse uiaticū. Idem, Dices nūmos mihi opus esse ad apparatum triumphi. Potestq; altera ratio mutari in alteram: sic, Dices mihi opus esse nūmis: & Video opus esse uiatico: &, Ad hanc rem nihil opus est ars.

PARCO pro remitto, condono, uel ignosco, datiuo. Vergilius, Parcere subiectis, & debellare superbos. Item pro abstineo. Suet. in Tiber. Neq; tormentis, neq; supplicio cuiusquam pepercit. Vergilius, Parce metu Cytherea. Pro seruo autem, accusatiuo & datiuo. Vergilius, Argenti atq; auri memoras quæ multa talenta, Gnatis parce tuis.

Pepigi tibi & tecum, pro pactum feci, uel pacto promisi. Suetonius in Cæsare, È competitoribus non alios adiuuare, aut ad honorē pati peruenire, quàm qui sibi pepigissent propugnaturos absentiam suam. Idem in eodem, Cum aduersarijs autem pepigit ut dimißis octo legionibus, &c.

Pergo accusatiuo. Cicero ad Atticum, Sed pergo præterita: pro prætereo. Et infinito. Terentius, Tu tamē idem has nuptias perge facere ita ut facis.

Præstat

Præstat cæteris & cæteros, pro præualet. Cicero de Oratore, Multũ cæteris hominibus omniũ gentiũ præstiterunt. Quintil. Præstat tamen ingenio alius aliũ. Et pro melius est, absolute. Verg. Sed motos præstat cõponere fluctus. Præsto me talem, pro exhibeo uel præbeo. Cicero Lent. Sed præsta te eũ, qui mihi à teneris (ut Græci dicũt) unguiculis es cognitus. Præsto hæc, pro cõfero. Cæcil. Plin. Plura hic mihi præstitit, quàm parẽtes. Et Præsto uitium, pro eo quod est prohibere, ne cui ex uitio rei acceptæ fiat damnum. Et absolute, pro caueri & prohiberi. ut Cicero in Tusc. Cum id quod ab homine non potuerit præstari, euenerit.

RECIPIO me ad urbem, uel ad meos, uel in castra, uel proximo castello: alibi pro fero, alibi pro colloco. Hirtius de bel. Alexandr. Victor se Brundusium incolumi exercitu & classe recepit. Idẽ de bel. Hispan. Et ad Cordubam se recepit. Et ibidem, Proximo se recepit castello. Idem de bel. Afric. Se ad suos recepit. Et ibidem, Se recepit in castra. Aliter uerò construitur, cum uel promittere, uel quasi cum fideiußione promittere significat. Cicero ad Crassum, Quæ tibi promitto, ac recipio sanctissime esse obseruaturum. Et ad Brut. In ea causa exponenda satis etiam de probitate dixi, sed tamen separatim ex me recipio fore cum tibi & uoluptati & usui.

Renuntio datiuo & accusatiuo, pro aperte nuntio & ostendo. Terent. Quasi nõ tibi renuntiata sint hæc sic fore. Et accusatiuo per se, pro declaro. Cicero pro lege Manil. Nam cũ propter dilationẽ comitiorũ ter prætor primus centurijs cunctis renuntiatus sum. Et datiuo per se, pro recuso uel renuo: ut Renuntio liti.

Respondere pro dicere quod rogatur, & pro consentire & parem esse, datiuo uel accusatiuo cum Ad. Terentius, Iam tu hoc responde mihi. Cæcil. Plin. Cum ad eos breuißime respondissem. Plinius natur. histor. Structuram ad normam & libellam & ad perpendiculum respondere. Vergilius, Dictis respondet cætera matris. Cicero Tusc. Nec tamen siqui magnis ingenijs in eo ge-

nere extiterunt, non ſatis Græcorum gloriæ reſponderunt. Vergilius, Illa ſeges demum uotis reſpondet auari Agricolæ. Aliter quoque & abſolute. Idem, Contra elata mari reſpondet Gnoſia tellus. pro offert, uel oſtendit ſe, uel obijcitur.

SAPIO & abſolute legitur, quaſi ſapiens uel intelligens ſum, Mart. Nubere uis Priſco, non miror Galla, ſapiſti. Et tranſitiue, pro intelligo. Plautus in Pſeud. Ego meam rem ſapio. Aliter quoq;, ut in talibus, Sapit mel, Sapit demorſos ungues. pro ſaporem habet uel repræſentat.

Sufficio pro ſatis ſum, datiuo. Vergilius, -Nec ſufficit umbo Ictibus. Lucanus, Sufficitq; omnibus unda. Et modò infinito. Vergilius, Nec nos obniti contrà, nec tēdere tantum Sufficimus. Item accuſatiuo cum præpoſitione. Quintil. Ad quas nec mens, nec corpus, nec dies ipſa ſufficiat. Pro ſubminiſtro, datiuo, & accuſatiuo. Vergilius, Ipſe pater Danais animos, uireſq; ſecundas Sufficit, atque deos in Dardana ſuſcitat arma. Idem, Ipſa ſatis tellus cum dente recluditur unco, Sufficit humorem. Pro ſubſtituo uerò, accuſatiuo duntaxat. Vergilius in Georg. Atque aliam ex alia generando ſuffice prolem.

Supereſſe pro reliquum eſſe uel reſtare, datiuo. Ennius, Inde ſibi memorat unum ſupereſſe laborem. Aliter quoque: ut Plautus in Aſinaria, Sicut tuum uis unicum gnatū tuæ ſupereſſe uitæ ſoſpitem atque ſuperſtitem. Et pro uincere. Vergilius, Ferrea quæ blando nequeant ſupereſſe labori. Et pro adeſſe: ut Ego illi ſuperſum. Pro abunde eſſe uel abundare, abſolute. Vergilius, Auxilio urbes Italæ populiq; ſuperſunt. Nam datiuus ille Auxilio, alterius eſt rationis, & multorum uerborum communis: ut, Sum auxilio, Venit auxilio. Et pro durare. Vergilius, Primus ego in patriam, mecum modò uita ſuperſit.

Sto ablatiuo. Vergilius, Omnis ſpes Danaûm, & cœpti fiducia belli, Palladis auxilijs ſemper ſtetit. Item cum Per, pro impedimento eſſe. Cæſar Comment. Vbi cognouit per Afranium

ſtare,

ſtare, quò minus prælio dimicaretur. Liuius ab urbe cond. Per duces non per milites ſtetiſſe, ne uincerent.

Studeo pro do operam & faueo, datiuo. Quintilianus, Abdicatus medicinæ ſtuduit. Ouidius, Cui ſtudeat, deus omnis habet. Item ablatiuo cum In. Gellius, Siquis in ea re ſtudebat. Item accuſatiuo cum In. Quintilianus, Poëtæ ut pictores in id ſolum ſtudent, ut deſcribere fabulas menſuris ac lineis ſciant. Pro cupio, uolo uel affecto, accuſatiuo. Terentius, Vt omnes mulieres æque ſtudeant, ac uelint omnia. Cicero Philip. Vnum ſentitis, unum omnes ſtudetis. Terentius, Horum ille nihil egregie præter cætera ſtudebat.

Quemadmodum quidam eadem nolintque

TIMEO hunc ut inimicum: Vergilius, Timeo Danaos & dona ferentes. Timeo tibi, ut amico. Terentius, Syre tibi male timui. Timeo de te, utroque modo. Cicero ad Trebatiũ, Valde me hercle de te timueram. Lucanus, De ſuperis ingrate times.

Tollo ſuſtuli, pro aufero & accipio & nutrio in accuſatiuum: ut Suſtulit hic matrem, ſuſtulit ille patrem. Horatius, Cum flueret, lutulentus erat, quod tollere uelles. Terentius, Quicquid peperiſſet, decreuerũt tollere. Pro aufero uerò, & in ablatiuũ cum De. Cicero in Lælio, Solem enim de mundo tollere uidentur, qui amicitiam è uita tollunt. Pro ſuſcipio uel accipio, in ablatiuũ cum Ex. ut Suet. Deceßitq; Pyrgis, morbo aquæ intercutis, ſublato filio Nerone ex Agrippina Germanici genito. Tollo.

VACO in hoc & ad hoc, pro do operam, uel potius otium habeo. Ouidius de Ponto, In nullum mea mens grande uacabat opus. Et in eodem, Corporis ad cultum uix uacat illa ſui. Seneca in primo epiſtol. Non uaco ad iſtas ineptias. Vaco culpa & à culpa, pro uacuus ſum. Cicero, Nullum eſt tempus, quod iuſtitia uacare debet. Seneca epiſtola XCVIII. Nulla ætas uacauit à culpa. Etiam abſolute, pro uacuus ſum. Cæſar in Comment. Id ea maxime ratione fecit, quòd noluit eum locum, unde Heluetij diſceſſerant, uacare. Et ſine ullo nominatiuo pro otium eſt. ut Iu- Vaco.

uenalis, Si uacat, & placidi ratione admittitis, edã. Sic & infinito iungitur. Vergil. Et uacat annales nostrorũ audire laborum.

Valeo uiribus, pro potens sum. Cicero, Alios uidemus uelocitate ad cursum, alios uiribus ad luctandum ualere. Valet tanti, uel minimo, pretium significat. Paulus, Sed æstimandum fundum quanti ualet. Vlp. Quasi minimo ualeret hæreditas. Varro tamen in pretij significatione accusatiuo iunxit, dicens, Denarij, quòd denos æris ualebant: Quinarij, quòd quinos.

lib. 4 de l. lat

Sæpe etiam per Metalepsin uerba constructionem mutant. ut Vergilius, Nã me decedere fleuit: pro doluit. est enim natura absolutum. Et per Enallagen appellatiui pro adiectiuo. ut si dicas, Da te mihi uirum, Præsta te mihi uirum. pro eo quod est fortem. Non enim accipiunt hæc duplicem accusatiuum natura.

Reliquorum ab indicatiuo modorum & participiorum ac participialium constructio.

INDICATIVI transitionẽ, reliqui etiã uerbi modi sibi uendicant. Itemq; participia propriè dicta, & participialia uerba, siue gerundi modus, quem etiam participijs annumeramus. Itaq; si quædã participia pro uerborũ cõstructione cõfirmãda aliquãdo citauimus, nihil sit miri. Cæterum participia utranque sibi constructionẽ defendunt, Tautoprosopicẽ, siue Ametabaton: ut Mecœnas atauis edite regibus: Et Res audita mihi, non credita. Et Metabaticẽ, Amãs uirtutẽ. Superaturus hostẽ. Auditus & audiẽdus à me & mihi, paratus decernere, uolens abire, uadens uisum.

EST participijs alia quoque intransitiua constructio, adeò propria, ut nisi ipso posito uel subaudito, cõstare non posit, nempe ablatiui consequentiæ: quod nomẽ ex eo uidetur sortitus, quòd semper intransitiuam primam, quæ tamen sit ex nominatiuo & uerbo finito, sibi reddi postulat. hoc præterea obseruato, ut eiusmodi nominatiuus diuersæ omnino rei sit, quàm cuius est ablatiuus,

tiuus, nisi Græco more loquare, ut alibi dicetur. Et participio quidē posito: ut Henrico octauo Anglos regēte hæc scripsimus. Subaudito uerò, ut Henrico rege hæc prodidi. Aliquando solum participium in consequētiæ ablatiuo legitur, sed in præterito & in neutro genere. Plinius, De satu arborū abunde mōstrato. Idem alibi, Cerebro ueneficium esse Hispaniæ credunt, occisorum in spectaculis capita cremant, testato, quoniam potum in ursinam rabiem agat. Quintilianus, Excepto, quòd pedes mihi trisyllabos nō uidetur excedere. Sallustius, Audito regem in Siciliam tendere. Quanquam in his posterioribus exemplis, sensus qui participia sequuntur, nominū uicem supplere uidentur. Obseruat Laurētius præsentis participiū sub hoc casu per E, quàm per I, potius esse proferendū. Soluitur hic ablatiuus uarijs modis, per Cum. ut Iuuenal. –Animante tuba galeatum serò duelli Pœnitet. pro Cū animat tuba. Per Dum: ut Iuuenal. Ad cœnam si intestatus eas, adeò tot fata, quot illa Nocte patent uigiles te prætereunte fenestræ. pro dum præteris. Aliquando per Si: ut Iustinianus, Sperans ut aut cōcordante ciuitate, dux belli ab omnibus legeretur, aut discordia inter ordines facta, ab altera parte in auxilium uocaretur. pro si concordaret, et si facta esset. Ouidius, Proximus ad dominam nullo prohibente sedeto.

MODO per Quanquam, uel Quamuis. Plinius de uiris illustribus, Lex resistente Appio Claudio tamen lata est. pro quamuis resisteret. Cicero pro Milone, Qui nondum libera ciuitate, tamen populi Romani comitijs liberatus est. pro quamuis nondum libera esset ciuitas.

MODO per Postquam, uel Cū pro postquā, præcipue in præterito. ut Cic. ad Atticū, Etsi mihi uidetur iste qui umbras timet, ad cædē spectare, tamē nisi explicata solutione non sum discessurus. pro postquam explicuero. Et Plin. Etenim prædicta ratione uentorū, ne sæpius eadē dicātur, transire cōuenit ad reliqua tempestatum præsagia. id est, postquam prædicta est. Ouidius, Nunc

mihi naufragio quid prodest dicere facto, Qua mea debuerat currere cymba uia? pro Postquam factum est naufragium.

Præterita quędam in accusatiuum.

QVOD *autem ad participiorum* Metabasin *attinet, sunt quædam præterita, quæ in accusatiuũ feruntur.* Exosus, perosus, pertæsus. Vergil. *Iuppiter omnipotens, si non exosus ad unum* Troianos. Sueton. in Cæsare, *Et quasi pertæsus ignauiam suam.* Columel. IX. *Neq; ea curatorem fraudulentũ tantum, sed etiam immundam segnitiem perosa est.* Sueton. in August. *Pertæsus, ut scribit, morum peruersitatem eius.* Horum duo *& cum datiuo leguntur,* Perosus *&* exosus. Suetonius in Tiber. *Deos obsecro, ut te nobis conseruent, ut ualere nunc & semper patiantur, si non populo* Rom. *perosi sunt.* Gellius II. *Nõ omnes modò dijs exosos nos esse. Sunt rursus alia, quæ in ablatiuum sine præpositionibus his* À, *uel* Ex, *Græco more transeunt.* Ea *sunt,* Natus, Prognatus, Satus, Cretus, Creatus, Ortus, Editus. Plin. XII. *Restant terra edita.* Terentius, *Bonam bonis prognatam.* Vergilius, *Sate sanguine diuûm.* Idem, *Quo sanguine cretus.* Ouid. *Venus orta mari, mare præstet eunti.*

NON *est hoc loco prætereundum compendium quod affert orationi participium, cum duo, quorum alterum tempore præcedit quæ aliàs per duo uerba & coniunctionem sunt dicenda, ipsum multo aptius sine copulatiua interpretatur.* Sallust. in Iugurth. *In primis Adherbalem cruciatum necat. pro eo quod cruciat & necat. Aliter etiam copulatiuæ uicem supplet, ut in ea figura quam* Laurentius *notauit. Circundedimus castris fossam & uallum, ne uenieñtes hostes nos opprimant. quod aptius est quàm ut uulgus loquitur,* Veniant & opprimant.

Participialiũ actiuorum constructio.

PARTICIPIALIA *uerba (quæ etiam gerũdi modum & supina ueteribus appellari alibi diximus) quæcunq; à uerbis ducuntur non paßiuis, seu malis, paßiuam significationem non habentibus, uerborum suorum constructiones (ut dictum est) seruant.* Hoc *illustrius fiet ijs, quæ subijciuntur, exemplis.*

Geni

Genitiuus, qui post appellatiua & quædam adiectiua succedit. ut Cicero, Equidem efferor studio patres uestros, quos colui & dilexi, uidendi. Idem, Hic dies attulit initium dicēdi quæ uellem. Vergilius, Et quæ tanta fuit Romam tibi causa uidēdi? Plinius, Oues lauandi, hoc idem tempus. Huius participialis loco, infinitus nonnunquam ponitur modus. ut Vergilius, Et iam tempus equûm fumantia soluere colla. Idem, Studium quibus arua tueri. Cæsar Commentar. Postero die consilium ceperunt ex oppido profugere.

Datiuus: ut Quintil. declamat. Placeamus licet nobis fortuna nostra pater, pauperi soluendo non sumus. Idem, Maximi tamen uirorum, & quibus artis suæ soluendo non sit humanitas. Et sine transitione. Cicero Philipp. Nec tu soluendo eras. Idem de Orat. Cum est inficiando reus. Apul. Cum Charite nubendo maturuisset. Dubitari poßit, inquit Laurentius, an hæc dandi casus sint, an auferēdi. Cæterum paßiua interpretatio per participiū, declarat datiui potius esse. Corn. Cels. Et transeundum ad medicamenta, quæ puri mouendo sunt. Et Liuius, Portorijs quoq; & tributo plebe liberata, ut diuites conferrent, qui oneri ferundo essent. Plinius, Telum uerò perfodiendo tergori, quo spiculauit ingenio? Atq; ut in capaci, cum cerni non poßit exilitas, ita reciproca generauit arte, ut fodiendo acuminatum pariter, sorbendoq́;, fistulosum esset. Columella, Mediastinus qualiscunq; status poßit esse, dummodo perpetiendo labori sit idoneus. In his, Mouendo, ferundo, perfodiendo, & perpetiendo, paßiua participia dandi casus sunt, simili planè figura cum prædictis enūtiata. Imò uerò illa Soluendo & Inficiando non minus fortasse paßiua sunt per duplicē eclipsim dicta, sicut in figuris indicabimus, ut ex omnibus quæ dicta sunt, forte illud tantum Nubendo participiale sit. Quod etiam datiui esse casus, uidetur ex illa non omnino dißimili constructione. Plinius: Ita enim uocatur, prius quàm cibo natura sit. Quæ similiter (ut mihi uidetur) figurari

potuisset: sic, Prius quàm comedendo matura sit.

Accusatiui, cum præpositioni subijcitur, transitio rara reperitur, propterea quòd libētius id in passiuum participium, præsertim ubi in accusatiuum foret transitus, autores uertunt. Succedit hic casus quatuor præpositionibus. Ad: ut, Cicero, Hic autem locus ad agendum amplissimus, ad dicendum ornatissimus est uisus. Inter: ut Vergil. -Et inter agendum Occursare capro (cornu ferit ille) caueto. Verū post hanc præpositionē, aliquando participiale hoc transitum in aliud facit, propterea quòd in passiuum participiū mutari raró solet. Liuius, Et ipse inter spoliandum corpus hostis, ueruto percussus. Idem, Inter accipiendum de suis commodis rationes. Ob: ut Cicero in primo Verrin. À quo pecuniam ob absoluendum hoc acceperas. Iureconsul. XLVIII. Dig. Lege Iulia repetendarum tenentur, qui cum aliquam potestatem haberent, pecuniam ob iudicandū, uel non iudicandum decernendum´ue acceperint. Ante: ut Vergilius, Nan que ante domandum Ingentes tollent animos.

ALTERIVS generis in dum finiti duplex est transitio. Altera in datiuum à quocunq; uerbo genus hoc sit deductum: ut Vigilandum est nobis. Seruiendum est mihi. Gaudendum est illis. Altera uerbi, à quo ducitur propria: ut Seruiendum est mihi amicis. Gaudendum est nobis hac re. Vtendum est mihi hac ueste. Hanc transitionem, quæ ab actiuis trahuntur, rarius admittunt. Sed mutat potius eam autorum usus in participium passiuum, pro Alendum est canes, Alendi sunt canes: dicentes rarissime aliter.

ABLATIVVS in do, uerbi sui casum subijcit ad hunc modum, Hos accusando, illos occidendo, totam ciuitatem labefactasti. Hic multis præpositionibus subijcitur In: ut In denegando. Cicero pro Mil. Huius interfector si esset in confitendo. Et cum transitione: In tribuendo suum cuiq;. De: Cicero ad Atticum, Tu quid cogites de transeundo in Epirum, scire sanè uelim.

uelim. E, uel Ex: ut, Ex defendendo, quàm ex accusando uberior gloria comparatur. A, uel ab. Cicero, Ex quo ardescit siue amor siue amicitia: utrunque enim dictum est ab amando. Et alibi, In quo isti nos Iureconsulti impediunt, à discendoq́; deterrent. Cum: ut Quintilianus, Sed ratio rectè scribendi iuncta cum loquendo est. Pro: ut Plautus in Aul. Heu senex, pro uapulando hercle ego abs te mercedem petam.

ITEM accusatiuus in tum uel sum, qui post uerba motus adhibetur. ut Verg. Aut Graijs seruitũ matribus ibo. Terent. Cur te is perditum? Verg. Suspensi Eurypilũ scitatum oracula Phœbi Mittimus. In illis enim, Do uenum, Do nuptum filiam, & similibus, latens subest motus. ut Horatius, Spectatum admissi risum teneatis amici? Plautus in Aul. Coctum ego, non uapulatum dudum conductus sum. Hoc participiale & per participium in rus nonnunquam Græco more effertur: ut Venio petiturus, Venio oraturus. Et per participiale in Dum, Venio ad orandum. Accusatiui in tum uel sum cõstructio.

Ablatiuus autẽ in tu uel su actiuus, à quo scilicet futurum participium trahitur, raro aliàs in usu, absolute tantum legitur. ut Cato de re rustica, Primus cubitu surgat, postremus cubitum eat. Plautus in Menæch. Obsonatu redeo. Statius in Achil. Quem nũc uenatu rediturum in limine primo. Ablatiui in tu uel su constructio.

AT QVAE à passiuis participialia ducũtur, omnia (quod sciam) absolute leguntur. Subiungitur autem quod in Di finitur, nominibus. Iustinus, Quod ad te imperator Antonine non tam cognoscendi, quàm emendandi causa transmisi. Idem, Athenas quoque erudiendi gratia missus. pro Vt emendaretur, Vt erudiretur. Rarum tamẽ hoc aliàs inuẽtu, nisi illud Ciceronis in Officijs eiusmodi est, Ad rem autem gerendam qui accedit, caueat ne id modo consyderet quàm illa res honesta sit, sed etiam ut habeat efficiendi facultatem. Vbi uidetur Efficiendi, passiue dictum, atque ad rem gerendam referri, pro Vt efficiatur, uel effici possit. Cum si ad hominem referas, uideatur desyderari pronomen ipse: Participialiũ passiuorũ constructio.

& aliàs

& alias nisi Vt, pro, Quemadmodum, accipiatur, non commo= de succedet uerbo Consydero. Iam quæ sub illa figura prolata sunt, qualis est Plauti, Nominandi tibi istorum magis erit, quàm edundi copia. Et Ciceronis, Dolebas tantã Stoicos nostros Epicureis irridendi sui facultatem dedisse. Et Cæsaris de bello Gallico, Vsque eò ut qui sub ualle tenderent, mercatores recipiendi sui non haberent potestatem. Terentius, Date crescendi copiam nouarum. Liuius, Non uereor, ne quis hoc me uestri adhortandi cau= sa magnifice loqui existimet, ipsum aliter animo affectum esse. Quis non uidet paßiuæ significationis gerundi, & pro ueterum sententia incerti generis & numeri esse?

Accusatiuus in dum, qui post adiectiua locum habet, & post præpositionem Ad, usurpatur, etiam absolute legitur. Sallustius in Iugurtha, Pauca suprà repetam, quo ad cognoscendum, omnia illustria magis, magisq́; in aperto sint. pro Vt cognoscantur.

Item ablatiuus in Do, qui uerba sequi citra præpositionem solet. ut Vergilius, Alitur uitium, crescitq́; tegendo. Idem, Aegre= scitq́; medendo. Idem, - Vritq́; uidendo Fœmina. Idem, Cantan= do rumpitur anguis. Idem, Lentescit habendo. Quintil. Sed memo ria excolendo, sicut alia omnia, augetur. pro Cum uel dum tegi= tur uitium, Cum curatur æger, Cum uidetur fœmina, Cum cantatur, Cum habetur, Cum excolitur. Varro tamen de Re rustica uidetur præpositionem addidisse in illo, Quàm paucißimos reli= queris, tam optimi in alendo fiunt propter copiam lactis. Et Columella, Atque ita cum suo cespite planta eruatur, qui cespes in eximendo ne soluatur.

Accusatiuus in Tum uel Sum, paßiuè non legitur, nisi for= tasse aut à talibus uerbis, cuiusmodi est Vapulo, ut in suprà po= sito Plauti exemplo, Coctum ego, non uapulatum dudum con= ductus sum. Aut ante infinitum Iri, in talibus, quale est illud Terentij, Qui postquam audierat non datũ iri filio uxorem suo. Et Quintilianus, Reus parricidij, quòd fratrem occidisset,

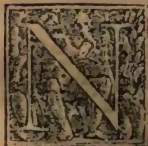
damnatum

damnatum iri uidebatur.

At *ablatiuus in* Tu *uel* Su, *ferè ſemper paßiuè accipitur, ac nomina ſequitur: ut* Res *digna memoratu.* Vergilius, *Nec uiſu facilis, nec dictu affabilis ulli.* Salluſtius, *Optimum factu ratus fortunam bello tentare. pro* Quæ *memoretur, qui uideatur, quod fiat.* E*tſi rectè ſcriptum eſt dictu affabilis, non dicto. pro* Qui *conueniatur, ſiue affetur communi genere.*

Participiale *uerò nomen, quod per* Dus *finitur, datiuum agentis perſonæ plerunque poſtulat: ut* Frater *eſt expectandus mihi.* Et, Re*ſtat* Chremes, *qui mihi exorandus eſt.* Rarò *ablatiuum cum præpoſitione. ut* Cicero, *Neque enim quæ tu propter magnitudinem & animi & ingenij moderate fers, à te non ulciſcenda ſunt etiam, ſi non ſint dolenda.*

THOMAE LINACRI ANGLI DE EMENdata *Structura liber quintus: ſiue, de non declinatarum conſtructione.*

EC *indeclinabiles partes, utcunque fors tulit, in ſeriem orationis diſpenſantur, ſed earum quoque non paucis legitima quædam (quam* Syncategorematicē *appellauimus) debetur cum alijs conſtructio.* Nam *ſunt ex ijs, quæ promiſcue coniungi cum multis poſſunt.* Quædam *cum certis maritari recuſant.* Quæcunque *enim in ſua ſignificatione conſtructionis accidentium cuiuſquam uim aliquam præferunt, declinatarum uocum quibus eiuſmodi accidentia uarijs uocibus ſignificantur, eas duntaxat iungi ſibi patiuntur, quibus maxime conſimile aliquid adſignificatur, ut quibus ſi diſsimilem addas, ea ſtatim à ſimili ſit redarguenda.* Rurſus *quæ nullius eiuſmodi accidentis*

cidentis uim aliquam in sua significatione subindicant, hæc nullius uocis societatem, ea scilicet ratione, recusant, sed omnibus iungi citra uitiũ possunt. Sed hæc quando generatim sic tradita, sicut omnia quæ in uniuersum sunt præcepta, confusiora obscurioraq; sint necesse est, age membratim ea clarius explicemus. Heri, nanque & Vtinam, aduerbia sunt, quorum alterum, quòd præteritum tempus sua significatione definit, præteritis tantum uerborum iungitur, Heri scripsi. alijs temporibus non iungitur. non enim heri scribo, aut scribam dicas. Alterum quoniam optantis est aduerbium, ac certam modi differentiam suo significato repræsentat, ex modis admittere nisi optatiuum non potest. Vtinam sis, utinam uelis. Non autem utinam sum, aut uolo. Rursus hoc, quia nullam temporis differentiam sua significatione præscribit, ex temporibus nullum respuit. Vtinam uelim, uellem, uoluerim, uoluissem. Illud cum nullius quatuor saltem modorum uim ullam subindicet, omnibus illis astrui translatitie potest. Heri feci, utinam heri fecissem, cum heri fecissem, heri fecisse. Imperatiuos, propterea quòd diuersam ab ipso naturam omnino habent, addi sibi non patitur. Nemo enim heri lege, legat'ue dixerit. Spectant enim in futurum Imperatiui omnes: quo factum est, ut futurum his ex temporibus non detur, sicut alibi docuimus. Vtrunque horum aduerbiorum, quoniam nullius numeri, personæ, generis'ue discrimen sua significatione insinuat, omnibus iungi numeris & personis rectè potest. Heri feci, fecisti, & fecit. Sed & fecimus, fecistis, & fecerunt. Vtinam uideam, uideas, uideat. Vtinam uideamus, uideatis, uideant. Iam qualitatis & quantitatis aduerbia quando nullius modi, temporis, personæ, generis, numeri'ue differentiam agnoscunt, omnibus iungi modis, temporibus, personis, generibus, & numeris indifferenter possunt. Bene uel satis habeo, habebam, habebo. Item, bene uel satis habeto, utinam bene uel satis habeas. Cum bene uel satis habeas. Bene uel satis habere. Præterea bene uel

ne uel satis exercitat, uel exercitatur. Habitus *est, & habiti sunt.* Habita *est, & habitæ sunt.* Eandē *rationem in declinatis quoq; partibus seruari deprehēdet, quisquis ritè eam in ijs examinabit.* Ego *nanq; pronomen, quoniam primæ tantum personæ est, primis demum personis uerborum additur.* Ego *scribo.* Idem *pronomen quum nullum generis discrimen significatione sua determinat, cum omnium generū uocibus coniungi potest.* Ego *æger, ego ægra, ego ægrū. Si per prosopopœiam, neutrū aliquod fingatur loqui.* Rursus, *cum nec generis, nec numeri differentiam ullam in significato præferat, utriusq; numeri & omnis generis uoces secum admittit.* Sui *ipsius, & sui ipsorum, uel ipsarum, seipsum uel seipsam, et seipsos uel seipsas.* Ex *nominibus quoq;* Cē*tum, cum pluralis sit tantum numeri, solis pluralibus iungitur.* Cum *omnis sit generis, nullum meritò genus respuit:* Centū *uiri.* Centum *oues.* Centum *iumenta.* Idem *contemplari in participijs licet.* Arans *enim quoniam omnis est generis, et numeri tantū singularis, omnibus addi generibus potest, sed dúntaxat singularibus:* Vir *arans.* Mulier *arans.* Iumentū *arans.* Atq; *his iam puto clarescit, quod obscurius esse suprà est propositum.* Nunc *ad singularum indeclinabilium partium constructionem propius accedamus.*

PRAEPOSITIONVM CONSTRVCTIO.

PRæpositiones *cum uerbis uel aduerbijs se coniungi nisi in compositione non patiuntur, autore* Donato, *qui derepente, exaduersum, deinde, cum similibus, cuiusmodi sunt, insuper, desuper, circumsecus, aforis, compositiones censet.* Et Prisciano, *qui præpositiones, quoties casu carentibus iunguntur, dictionis uim amittere ait.* Contrà *cum solis casualibus iunctas, dictionis uim seruare.* Nos *rarò id quidem, sed tamen aliter esse deprehendimus. nisi quis ad pridie, ad postridie, & in ante (de quibus alibi præcipiemus) compositas uoces putabit,*

Præp

Præpositiones accusatiui.

Præpositiones quæ accusandi casum exigunt, etiam quocunque significato accipiantur, modò præpositionis uim seruent, hæ sunt, Ad, apud, ante, aduersus uel aduersum, cis, citra, circum, circa, circiter, cōtra, erga, extra, intra, inter, infra, iuxta, ob, penes, per, pone, post, prope, propter, præter, secundum, supra, secus, trans, ultra, uersus. Annumeretur his & Vsq;. ut Celsus, Itaque siqua sunt, quæ exasperatura eorum animos sunt, optimum est, ea dum ægrotant, eorū notitiæ subtrahere: si id fieri non potest, sustinere tamen post cibum usq; somni tempus. Idem, Sed ieiunis etiam usq; sudorem. Quorum exempla, etiam dictis autorum confirmata, ex praecedente libro, ubi significata earum collegimus, petentur. Quæ uerò auferendi casum uolunt, hæ sunt, A, ab, abs, absq;, cum, coram, de, è, ex, pro, præ, palam, sine, tenus, Quæ reliquæ sunt & modò accusatiuum, modò ablatiuum pro uario significato uolunt, in hunc locum tractandas seruauimus. Sunt autem hæ, In, sub, super, subter, clam, & tenus.

Præpositiones ablatiui.

Præpositiones utriusq; casus.

In.

Quarum In, accusandi casum tum petit, cum per eam transitus uel mutatio in aliquid significatur. Vergilius, An, quò uia ducit, in urbem? Plautus, Dabo te in caueam. Terentius, Dic quid uelis tibi dari in manū, ut herus his desistat litibus. Plautus, È manibus dedit ipse mihi in manus. Martialis. Dicas in aurē. Differt ab Ad, quòd hæc ingressum termini significat: Ad, tantum ad hunc accessum. Huc esse talia referenda liquet, qualia sunt Rediȷt in gratiam. Et Ouidius, In noua fert animus mutatas dicere formas, Corpora. Idem, Versa est in cineres sospite Troia uiro. Et, Versa in Latinam linguam. Et, Scinditur incertum studia in contraria uulgus. Et, Sectus in minima, cum similibus. Et cùm uerba sequitur, quorum actio in futurum spectat. Liuius, Bellum in trigesimum diem indixerunt. Idem, Designati consules in eum annum fuerant. Terentius, Olimq; in hunc diem sunt constitutæ nuptiæ. Plautus Stich. Alium conuiuam quærito in hunc diem. Cùm Ad, uel Pro, significat. Plinius, Multis fortuna

parcit

parcit in pœnam. Item Catullus, In bonam accipias partem rogamus. Cæcilius Plin. Sed annuos in alimenta ingenuorum pollicebamur. Terentius, Et aduersarios rapere in peiorē partem. Plinius naturali histor. Pars quædam Aethiopum locustis tantum uiuit, fumo & sale duratis in annua alimenta. Terentius, Emptos obolo in cœnam seni. Columella, Cratibus in hoc factis. Plinius de Ladano, Pretia sunt laudatißimo in libras, asses quadraginta. Idem de Serichato, Permutatur in libras XVI. Item de Hammoniaco, Pretium optimi in libras, asses XL. Varro de Re rustica, Alij pretia faciunt in singula capita canum. Idem, Numerus de tauris & uaccis sic habendus, ut in sexaginta unus sit anniculus, alter bimus. Cum, erga, significat uel, uersus. Vergilius, Accipit in Teucros animum regina benignum. Celsus, Ante aduersam autem ualetudinem quædam notæ oriuntur, quarum omnium est commune, Aliter se corpus habere atq; consueuit, neq; in peius tantum, sed etiam in melius. Cum, apud. Cicero Parad. Non probantur in uulgus. Tacit. Celebrata in uulgus Celsi laus. Cicero Attico, Alter religiosus nūc dies, alter in uulgus ignotus. Cùm, contra. Vergilius, Quid meus Aeneas in te committere tantum? Quid Troēs potuere? Sic dicitur, Inuectus in illum. Quintil. Nam quidam uehementer in eam inuehi solent. Cicero in Sallust. Nam quòd ista inusitata rabie petulanter in uxorem & filiam meam inuasisti. Cùm quasi (loco uel uice) significat, quod tamen frequens non est, ut Plin. de urticis, Ora ei in radices esse traduntur. Quintus Curt. Igitur rex Babyloniæ Agaticem in præsidem esse iußit. Cùm (ad similitudinem uel in formam) significat. Vergil. Portus ab Eoo fluctu curuatus in antrum. Idem, Tum uerò in numerum Faunosq; ferasq; uideres. pro in similitudinem uel formam antri, & similitudinem numeri, id est, rhythmi, ut Seruio placet. Apul. Lapis Parius in Dianam factus. Verg. Continuo in syluis magna ui flexa domatur In burim, & curui formam accipit ulmus aratri.

Cùm, usq; ad. Varro, *Pleræq; pariunt in decem annos, quædam etiam in plures.* Mart. *In lucẽ semper Acerra bibit. Cùm, ante, significat.* Terentius, *Vereor te in os laudare.* Hoc *tamen & per ablatiuum effertur.* Curt. *In oculis maiora duo omnium nauigia submersa sunt. Cùm, super, significat : ut* Dormit *in aurem.* Et Varro, *Qui onera extollere in iumẽta poßit. Simili modo cum ad interpretamenta refertur : ut,* Donatus *in* Terentium, Seruius *in* Vergilium. *Si modò hæc loquendi ratio apud probatos inuenitur.* Ad *ablatiuo iungitur, cum pro, inter, accipitur.* Vt Salust. *Igitur imperator omnes res ferè asperas per Iugurthã agere, in amicis habere.* Quintilianus, *Neq; Tiburcinabundũ iam in nobis quisquã dixerit. pro inter. In hac tamen significatione & in accusatiuo legitur. Cicero de nat. deorũ,* Homines *morte delectos reponere in Deos. Item cum (intra locum uel rem, cõsistere uel agi aliquid) significat, ut* Verg. *Lucus in urbe fuit media lætißimus umbra. Idem, Tum cornix plena pluuiã uocat improba uoce, Et sola in sicca secũ spatiatur arena. Ad hunc modũ dicimus, Terentius in Andria, Vergilius in Aeneide, Et, Venisti in ipso tempore. Aliter quoq;, ut Plin. Alterutrũ quidem fore in causa, hoc est plenilunium aut interlunium, non erit dubium. Vbi significatur uel pro causa, uel planè causam in accusatiuo.*

SVB, *accusatiuo iungitur, cum uel (paulo ante uel circa) significat.* Cæsar, Dies continuos triginta *sub brumã esse noctem.* Sueton. *in* Aug. *Sub horam pugnæ tam arcto repente somno deuinctus, ut ad dãdum signũ ab amicis excitaretur.* Liuius, *Vtrinque legati fortè sub idem tẽpus ad res repetẽdas mißi.* Hoc *modo & cum ablatiuo legitur.* Plinius *de ceruis, Cornua soli animalium omnibus annis stato ueris tempore amittunt : ideo sub ipsa die quàm maxime inuia petunt. Item cum (paulo post) significat.* Cicero *ad* Plancum, *Cum his frigidas sanè & inconstantes recitasset literas* Lepidi, *sub eas statim recitatæ sunt tuæ.* Et *cum, per.* Vergilius, *—Et simulachra modis pallentia miris*

Visa

Visa sub obscurum noctis. Idem, Et sub noctem cura recurrit. Et cum pro, in. Idem, Nanque sub ingenti, lustrat dum singula templo. Item cum pro (ὑπὸ, siue subter) ponitur: sed cum motu ad id cui præponitur, ut Vergilius, -Postesq; sub ipsos Nituntur gradibus. Nam sine tali motu ablatiuum uult. Vergilius, -At illum Sub pedibus Styx atra uidet manesq; profundi. Horatius: Et adhuc sub iudice lis est. Videri potest & cum motus aliquis intelligitur, ablatiuo coniungi. Vt, Arma sub aduersa posuit radiantia quercu. In illis autem, Sub die, sub manu, nescio an pro, intra, interpretere. Seneca ad Lucilium, Consilium nasci sub die debet. Hoc quoque tardum est nimis. Sub manu quoque quod aiunt, consilium nascatur. Suetonius in August. Et quò celerius ac sub manu annuntiari cognosciq; posset.

SVPER cum, subter, præpositionis contrarium significat, item cum (pro, uel de, uel ob, uel post) significat, ablatiuo iunctum reperitur. Vergilius, Fronde super uiridi: sunt nobis mitia poma. Idem, Nec super ipse sua molitur laude laborem, id est, pro sua laude. Idem, Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa. pro de Priamo. Cicero Attico, Hac super re scribam ad te. Idem, Hac super re scripsi ad te. Tacitus, Multus ea super re uariusq; rumor. Quo modo Gellius ferè loquitur. Vergilius, His accensa super iactatos æquore toto, Troas reliquias Danaûm, &c. id est, Ob hæc uel post hæc. Accusatiuo uerò cum, prope, significat. ut Liuius, Situs est, quencunque eum dici ius fasq; est, super Numicum amnem. Et pro, in, ut ad interpretationem refertur, ut cum dicimus, Seruius super Vergilium. Et cum ultra, significat, uel, inter, quasi in tempore. Vergilius, Saturno quondam, super & Garamantas & Indos Proferet imperium. Liuius, Super ripas Tyberis effusus. pro ultra utrobique. Suetonius in Cæsare, Pridie quàm occideretur, in sermone nato super cœnam apud Marcum Lepidum, quisnam esset finis uitæ commodißimus, repentinum inopinatumq; prætulerat. Aliquando

tamen ablatiuo pro, ultra, iungitur: ut, Nocte super media. Sicuti *rursus in prima & propria significatione, nempe, ut est contrarium, subter, interdum accusatiuo.* Vergilius, -Furor impius intus Sæua sedens super arma.

SVBTER, *uno significato modò accusatiuo iungitur apud autores, modò ablatiuo.* Liuius, Pugnatum est super, subterq́; terram. Statius, Desilit in campos, qui subter mœnia nudos Asseruat manes. Vergilius, -Cum tamen omnes Ferre libet subter densa testudine casus.

Similiter, clam, accusatiuo: ut Cicero, Timens ne facinora eius clam uos essent. Plautus in Mercatore, Ratus clam patrem meum posse habere. Ablatiuo. Idem, Is amare occœpit Alcumenam clam uiro. Cicero Attico, Quinctiam paulo clam ijs eam uidi.

TENVS *ablatiuum post se tum singularem, tum pluralem recipit: ut,* Pube tenus, Pectoribus tenus. *Genitiuum uerò tantum pluralem: ut,* Crurum tenus. *Sic tamen Seruio præpositio non est, sed aduerbium.*

Priuatim *(tenus & uersus) præter reliquarum naturam, sequuntur dictiones, quibus inseruiunt: ut,* Romam uersus. Pube tenus. *Earumq́; naturam &, Cum, imitatur post prouocabulum & quædam pronomina: ut,* Quicum, quocum, quibuscum, mecum, tecum, secum, nobiscum, uobiscum. *Sunt qui ijs addant, procul, quod tum ablatiuo iungitur, idq́; frequentius.* Tacitus, Nec procul cæde aberam. *Tum accusatiuo.* Plinius naturali historia, Villa est Campaniæ haud procul Neapolim. Liuius, Locus procul muros satis æquus agendis uineis fuit.

ADVERBIORVM CONSTRVCTIO.

ADuerbia quoque partim in quosdam casus, partim uerborum modos temporáue, partim in quædam priuatim nomina ius habent, ut per species contemplari licebit.

Ex ijs

Ex ijs igitur quæ loci esse diximus, genitiuis iuncta legimus: Vbi, ubinam, nusquam, eo, & longe: ut, Vbi gentium, ubinam gentium, nusquam gentium, longe gentium. Cicero ad Atticum, Tu autem longe gentium. Eo loci. De, procul, uerò siue præpositio sit, siue aduerbium, mox dictum est. Vsq;, quod tum loci, tum temporis aduerbium est, his præpositionibus coniunctum legitur. Ab, ut Siculo prospexit ab usque Pachyno. Ad, ut Hinc usq; ad sydera notus. Ex, ut Ex Aethiopia est usq; hæc. In, ut Vsque in flumen. Sub, ut Vsque sub obscurum noctis.

Item ex his quæ tempus significant, genitiuo iunguntur: Tūc, interea, pridie, postridie: ut, Tunc temporis, interea loci. nisi hoc compositum dicas. Pridie eius diei. Iustinus, Tunc temporis Persarum Cambysi mediocri uiro. Idem in Aemilio Probo legitur, sed locus non succurrit. Terentius, Te interea loci cognoui. Cicero ad Lentulum, Quòd iam illam sententiam Bibuli de tribus legatis pridie eius diei fregeramus. Cæsar de bello Gallico, Postridie eius diei Cæsar præsidium utrisq; castris, quod satis esse uisum est, reliquit. Nam quòd hæc posteriora cum accusatiuis leguntur, uel enallage est. Cicero ad Atticum, Tu pridie compitalia memento, balneum calefieri iubebo. Liuius, Etiam postridie Idus rebus diuinis supersederi iussum est. Vel eclipsis præpositionum, ante & post.

DVDVM, pridem, & nuper præteritis uerborum iungi postulant. Terentius, Narro huic, quæ tu dudum narrasti mihi. Plinius in naturali historia, Ipsi uerò pridem uidimus eadem ferme omnia, præter pubertatem in filio Cornelij Taciti equitis Romani. Cicero, Neque enim assentior his, qui nuper hæc disserere cœperunt. Hoc tamen & cū præsenti iunxit Terentius in Heaut. Quanquam hæc nuper inter nos notitia admodum est.

Iandudum & iampridem præsens magis uolunt: sed ubi manere adhuc actio, non cessasse intelligitur. Terentius, Iandudum animus est in patinis. Vergilius, Iampridem nobis cœli te regia

Cæsar Inuidet. Idem, Iampridem à me illos abducere Thestilis orat. Sed nonnunquam & præteritum admittunt. Vt Plautus, Iandudum mulier tibi non imprudens aduersabar. Plinius, Iandudum ex eadem Hispania Zoeliton uenit in Italiam plagis utilissimum. Idem, Quod maiores nostros iampridem fecisse manifestum est. Sallustius, Iampridem equidẽ nos uera uocabula rerum amisimus. Iandudum uerò pro continuo uel quamprimum, omnibus modis & temporibus iungi potest. Similem his constructionem habet (iam olim.) Quintilianus, Olim iam imperator inter fulgentes uirtutes tuas liuor locum quærit. pro iam longo tempore. Vergilius, At iam olim seras posuit cum uinea frondes. Donec pro, quandiu, finitimos uerborum adsciscit modos. Ouidius, Donec erã sospes. Et pro (quoad uel quousq;) modos item finitiuos. Liuius, Donec ad hæc tẽpora, quibus nec uitia nostra, nec remedia pati possumus, peruentũ est. Vergilius, -Donec regina sacerdos Marte grauis geminam partu dabit Ilia prolem. Idem, Cogere donec oues stabulis numerumq́; referre Iussit. Modos subiunctiuos. Columella, Donec ea aqua, quã adieceris, decocta sit.

DVM *de re præsenti non perfecta, fatendi modò iungitur. Terentius, Dum apparatur uirgo in conclaui. Idem, Dum hæc mecum reputo. Etiam pro donec. Vergilius, Tityre dum redeo (breuis est uia) pasce capellas. Cicero, Ego in arcano operior, dum ista cognosco. Idem Attico, Quòd si totum tibi persuadere non possum, saltẽ dum quid de Hispanis agamus, scitur, expecta. Et pro, quandiu. Terentius, Ego te meũ dici tantisper uolo, dum quod te dignum est, facis. Pro, dummodo, uerò aliàs potentiali. Idem, Dum id efficias, quod cupis. Neque modum benignitatis, neque, quid me ores, cogitas. Idem, Dum prosim tibi. Sallustius, Neq; id quibus artibus assequeretur, dum sibi regnum pararet, quicquam pensi habebat. Aliàs subiunctiuo. Terentius, Dum ne ab hoc me falli comperiam Chreme. Et pro donec subiunctiuo. Vergilius, Tertia dum Latio regnantem uiderit æstas.*

QVOAD

QVOAD *pro quandiu, indicatiuis.* Terentius Phormione, *Quid ſenem quoad expectatis ueſtrum? Et ſubiunctiuis.* Cicero, *Vt quoad poſſem & liceret, ab eius latere nunquam diſcederē. Pro, donec, ſubiunctiuis.* Plancus Ciceroni, *Omnia ut integra ſeruem, dabo operam, quoad exercitus ſummittatis.*

EX *negandi aduerbijs*, Non, *omnibus modis præter imperatiuum iungi poteſt: ut,* Non *facio, utinam non faciam, non feciſſem, cum non facerem, non facere.*

NE *uerò prohibendi aduerbium ſecundis perſonis non ſolum ſubiunctiuorum, ut Seruius præcipit, ſed etiam imperatiuorum.* Et *horū quidē, ut* Vergilius, *Ne ſæui magna ſacerdos.* Idem, *Ne pete cōnubijs.* Idem, *Ne fugite hoſpitiū, ne'ue ignorate* Latinos. Liuius, *Craſtino die oriente ſole in aciem redite, erit pugnādi copia, ne timete. Subiunctiuorū uerò, ut* Terētius, -Ego *quoq; unà pereo, quod mihi eſt charius,* Ne *iſthuc tam iniquo patiare animo.* Plinius *ad Suetonium,* Aut *ſi tutius putas illud, cautißimi cuiuſq; præceptum quod dubites, ne feceris, id ipſum reſcribe.* Terentius, Hic, *nebulo magnus eſt, ne metuas.* Ne *tamen pro non, etiam alijs modis & perſonis meritò adiungitur.* Optatiuo, *ut* Cicero, *Sed ne uiuam, ſi tibi concedo.* Martialis, *Ne ualeam, ſi non multo ſapit altius iſtud.* Terentius, *Quod utinam ne Phormioni id ſuadere, in mentem ueniſſet. Subiunctiuo, ut* Terentius, Hoc *modo te obſecro, ut ne credas à me allegatum hunc ſenem.*

EQVIDEM (*ut* Seruius *notat*) *cum non ſolum pro*, Ego *quidem, ut apud* Vergilium *ubiq;, ſed etiam pro, quidem, accipiatur, non immeritò diuerſis perſonis iungitur.* Vergilius, -Equidem *per littora certos* Dimittam. Perſius, Non *equidem hoc dubites, amborum fœdere certo* Conſentire Deos. Idem, Per *me equidem ſint omnia protinus alba.* Cicero Attico, Equidem *id erat primum & maximum* Clodiæ.

Iurandi *aduerbijs finiendi modus, uel potentialis maxime conuenit.* Terentius, *Peræcaſtor ſcitus puer natus eſt è* Pamphilo,

lo. Et, Non hercle fecissem.

QVAE uerò hortandi uocãtur, imperatiuos omnia poscunt: ut, Dic sodes, Vide sis. Quædam tamen cum discretione. Nam, age, singularem ferè postulat. Terentius, Age si hic non insanit satis sua sponte, instiga. Rarius plurali iungitur, ut Valerius Flaccus, Vos age funereas ad littora uoluite syluas. Plautus, Age licemini. Age sultis. Agite, plurali. Vergilius, Quare agite ô tectis iuuenes succedite nostris. Agedum, utriq;. Plautus in Asinaria, Agedum istum ostende, quem conscripsisti syngraphum. Cicero, Sic agedum cõferte nunc cum alijs uitam Publij Syllæ uobis populoq́; Romano notißimam. Quintilianus, Agedum si uidetur, extra portas prospicite. Agitedum, plurali. Liuius, Agitedum ite mecum.

Vocandi aduerbia nominum iunguntur uocatiuis: ut, Ò Meliboee, Ò sceleste. Amabo & amabote siue aduerbia sunt hortantis, siue interiectiones blandientis, licet singulariũ speciem præbeant, tamen singularibus & pluralibus accommodantur. Singularibus: ut Cicero ad Quintum fratrem, Amabote aduola, consolabor te. Pluralibus: Plautus in Truculento, Properate, afferte mensam amabo. Idem Rud. Quo amabo ibimus? Item, Ite, inquam, domum amabo.

Optandi aduerbia ut optatiuorum sunt propria, ita meritò ijs solis iunguntur. Terẽtius, Vtinam sic sint, qui mihi male uolunt. Vergilius, Ò si remeasset in urbem. Idem, Si nunc se nobis ille aureus arbore ramus Ostendat. Idem, Ò tantum libeat mecum tibi sordida rura, Atq; humiles habitare casas.

Quantitatis aduerbia genitiuos post se recipiunt: ut Satis sapientiæ, Parum animi. Præterea, multum, paulum & paululum, si modò aduerbia sunt: ut, Multum eruditionis, Paulum otij.

QVAE diuersitatis appellauimus, nempe, aliter & secus, in ablatiuum generalis qualitatis feruntur: Multo aliter, Paulo secus. Quorum naturã duo illa temporis imitantur, Ante, &, post:

ut

9 lib. 1. Lucanus huius hemistichij nominatur, mutato o in pro: quod est credibilius nam in Virgilio non legitur.

ut Multo antè, Paulo pòst. Varro de re rustica, Præterea habenda ratio, quanto antè, quàm incipiat admissura fieri, mares à fœminis secretos habeant. Quibus addi, ut uidetur, potest, Clam. ut Cicero Attico, Quinetiam paulo clam ijs eam uidi.

Quæ comparatiui & superlatiui gradus sunt, nominibus his, à quibus proximè ducuntur, similem constructionem habent: ut Doctius illo, & doctißime omnium. Propius illo, proxime omnium. Propius uerò & cum datiuo legitur. Vergilius, Propius stabulis armenta tenebat. Vtrunq; uerò tam propius, quàm proxime accusatiuo, sicut prima eorum origo, iunctum reperitur. Cicero ad Octauium, Cur medio castra itinere longius aduersariorum castris, & propius urbem mouentur? Idem pro Milone, Proxime deos accesßit. Idem Attico, Officium meum esse putaui exercitũ habere quàm proxime hostem esse. Hircius, Cum propius hostem accessisset. Legimus & propius ad deos, & propius à terris. Cicero pro Ligario, Homines enim ad deos nulla re propius accedere, -dunt. quàm salutem hominibus dando. Idem de natura deorum, Infra autem hanc propius à terra Iouis stella fertur.

HAEC intentionis aduerbia, per, &, quàm, illud Latinæ constructionis ius proprium habẽt, quòd, per, absolutis iunctum legitur. Terentius, Perpulchra credo dona, haud nostris similia. Item quibusdam uerbis: ut Peruelim, perplacet. Rarißime superlatiuis. ut Columella, Adhuc perpaucißimis contigit agricolis. Quàm, uerò, superlatiuis. Terentius, Si quisquam est, qui placere se studeat bonis quàm plurimis. Quintilianus, Vt in manus hominum quàm emendatißimi ueniant. Rarißime aliter: ut Plinius, Quare quæso, nisi ut quàm multi eas conserui inferrẽt. Sed cum talia rarißima sint (quod dicendum semel fuerit) qui similiter ueteribus loqui studebit, non committet ut ea frequenter, in quibus, si non per incuriam sunt admissa, certè illi fuere parcißimi. Quàm, pro quantum positiuis iungitur, siue infinitè legatur. ut Cicero, Videte quàm ualde malitiæ suæ confidat. Siue

breuiter perstringam.

interrogatiue. ut Terentius, Reiecit se in eum flens quàm familiariter. Quibusdam tamen interpositis uerbis, cuiusmodi sunt possum, ualeo, & synonyma, tum superlatiuis, tum positiuis additur. Et superlatiuis. ut Sallustius, Iugurtha quàm maximas potest copias armat. Cæsar in Commentarijs, Itaq; re frumentaria quàm celerrime potuit comparata. Positiuis. ut Cicero in Philippicis, Sed reliquum cursum uitæ, quàm quidem possum breuiter perstringam. Cum ijsdem uerbis &, ut, pro quàm uel quantum subinde positum legas. Cicero de Oratore, Hæc ut breuissime dici potuere, ita à me dicta sunt.

ETIAM non minus eleganter nomen ipsum, Quantum. ut Cicero de amicitia, Tanta est inter eos, quanta maxima potest, morum studiorumq; distantia. Quintilianus, Cum aliquid adhibitaq; quanta maxima potest cura, diligenter elimauerit.

EX aduerbijs ijs, quæ rei non planè peractæ appellauimus, Ferè, & cum uniuersali signo & apposito & omisso, idem subinde ualet: ut, In festis fere hac utor ueste. pro ferè semper. Et, Sic ferè uiuitur. pro ubiq;, uel ab omnibus. Et, Romani fere orbem subegerunt. pro fere totum orbem. Cicero, Neganda ferè sunt omnia. Quintilianus, Nam in omnibus ferè minus ualent præcepta, quàm experimenta. Idem, His ferè ueteres facultatem dicendi exercuerunt. pro ueteres omnes.

ILLA uerò complexa perquam, sanequam, ualdequam, admodumquam, minusquam, oppidoquā, & oppido perquam absolutis nominum maxime iunguntur, & quibusdam uerbis. Seruius Sulpitius ad Ciceronem, Sanequam pro eo ac debui, grauiter molesteq; tuli. Decius Brutus ad Ciceronem, Nam suos ualdequam paucos habet. Titus Liuius, Nec enim multa solum, sed etiam pleraq; oppidoquam parua erāt. Cæsar in Commentarijs, Quibus rebus oppido perquā pauci sub pellibus acquiescebāt. Cicero ad Qu. fratrem, Sanequam refrixit. Cælius ad Ciceronē, Sanequam literis C. Cæsaris sumus commoti. Plinius ad Suram,

...asy et Deu-tari

Perquam

Perquam uelim ſcire eſſe phantaſmata, ſeu habere propriam figuram, numenq; aliquod putes. Rariſſime autem iunguntur ſuperlatiuis. ut Curtius, Beſſum quoq; Bactrianorum ducem perquam maximo poſſet exercitu coacto, deſcendere ad ſe iubet. Pomponius de origine iuris, Nam ante eum Seruius duos libros ad Brutum perquam breuiſſimos ad edictũ ſubſcriptos reliquit. Similem his & illa naturam habent, In primis, in paucis, cum paucis, inter primos, inter paucos, ſuper omnes, ante alios, præter cæteros, ut quæ abſolutis frequenter iungantur. Salluſtius, Tamen in primis arduum uidetur res geſtas ſcribere. Idem, Id facinus ego in primis memorabile exiſtimo. Superlatiuis rarò iuncta legas. Sicut in illo Ciceronis in Verrem, Homini in primis glorioſiſſimo reſpondet. Et Plinius de abſynthio, Conuenit dicere herbæ facilimæ, atq; inter paucas utiliſſimæ. Et Vergil. Petit ante alios pulcherrimus omnes Turnus. Rarò etiam comparatiuis. ut in illo Vergilij, Scelere ante alios immanior omnes. Et Suetonius in Galba, Præter cæteras altiorem & dealbatam crucem ſtatui iuſſit.

LONGE uerò pro ualde, comparatiuis additur & ſuperlatiuis. Quintilianus, Longe omnium quos quidẽ mihi uidere contigit, præſtantiſſimus Domitius Afer. Vergilius, At pedibus longe melior Lycus. Præterea his, quibus diuerſitas ſignificatur, partim aduerbijs, cuiuſmodi ſunt, Secus, aliter: ut Longe aliter, Longe ſecus. Cicero de Amicitia, Quod longe ſecus eſt. Partim nominibus: ut alius, diuerſus, diſſimilis, alienus. Salluſtius, Longe mihi alia mens eſt Patres conſcripti. Pari modo ijs, quæ ſuperlationem quandam important, ſiue ea uerba ſint: ut Vinco, ſupero. & quæ ex præ, poſt, & ante componuntur: ut Præcello, præſto, poſthabeo, antecello. Quintil. Sed cum longe præcedunt ingenia uiuentium. Siue nomina ſint: ut Princeps, præcipuus, primus. Idem Quintilianus, Nouem uerò Lyricorum longe Pindarus princeps. Cum his autem proximis nominibus, & generaliter

13. ita citat et Valla. sed lib. 12. cap. ult. et lib. 10. Eorum, quos uiderim, Domitius Afer, et Julius Africanus longe praestantissimi.

liter superlatiuis, etiam, Facile, pro haud dubie sæpe iungitur. Cicero pro Rabirio, Virũ unum totius Græciæ facile doctissimum Platonem. Idem pro Roscio, Non solum municipij Larinatis, ex quo erat, sed etiam regionis illius & uicinitatis uirtute, existimatione, nobilitate facile princeps. Quintil. de Euripide, In affectibus tum omnibus, tum in ijs, quæ miseratione cõstant, facile præcipuus & admirandus maxime est. Dicimus etiam facile secundus, sed pari modo ad dignitatẽ referentes magis, quàm ordinem. Alia quoq;, quæ ad intentionem referuntur, superlatiuis iunguntur: ut Eximie, Egregie. Columel. Stagnum censemus eximie optimum, quod sic positum est.

EX similitudinis aduerbijs, quæ imaginem potius innuunt, uerbi quidem subsistendi subiunctiuis iunguntur, ferè'que si præsens præcedit, præterito imperfecto: ut Incedis, ueluti rex esses. Aliorum uerò uerborum, potentialibus potius: Incedis, ueluti rex incederet. Et, Facis, ueluti uir probus faceret. Minaris, quasi lædere posis. Plinius in naturali historia, Tanquam nesciamus hanc esse solam, quæ nunquam irascatur. Quæ uerò similitudinem significant, indicatiuis: ut Fremis, sicut uel sicuti leo fremit, uel fremere solet. In hoc genere sunt, quæ inter se natura præcedant & sequantur. Præcedunt, Sic, ita, & itidem. Sequuntur, Vt, uti, sicut, sicuti. Suet. Centuriones statione deserta, itidem ut manipulares capitali animaduersione puniuit. De Sic adiurantis alibi dicetur.

Ex his duo, Vt, atque, Ita, superlatiuis sæpe iungi solent, & paria esse uolunt. Nam si prius superlatiuum sortiatur, reliquum quoq; superlatiuum postulat. Cicero de Oratore, Vt enim quisque optime dicit, ita maxime dicendi difficultatem, uariosq; euentus orationis, expectationemq; hominum pertimescit. Idem de Officijs, Vt quisque animi magnitudine maxime excellit, ita maxime uult princeps omnium, uel potius solus esse. Quintilianus, Quod ut longe optimum, ita difficilimum est. Similem his naturam

ram habent, Tam & Quàm, siue pro iam dictis accipiantur. ut Sallustius, Quàm quisq; peßime fecit, tam maxime tutus est. Terentius, Nanq; adolescens quàm minima in spe situs erit, Tam facilime patris pacem in leges conficiet suas. Siue pro tantum & quantum accipias, maxime præcedente Tam: ut Hic est tam omnium optimus, quàm nobilißimus. Sic tamen etiam comparatiuos, tametsi raro, admittunt. Vergilius, Tam magis illa fremens & tristibus effera flammis, Quàm magis effuso crudescunt sanguine pugnæ. id est, tanto magis, quanto magis. Nam quod absoluta hoc significato recipiunt, sicuti tantum & quantum, quorum uicem explent, nemo dubitet. Non sit hoc loco inutile monitu, quædam ex similitudinis aduerbijs sæpe amphibologiam in oratione creare, quæ aliter quàm ex circumpositis discuti uix poßit. Sicuti, quemadmodum & quomodo, ut in illo Quintiliani cum similibus, Lumina non inter umbras, quemadmodum Cicero dicit, sed planè in tenebris clariora sunt. Incertum enim est, ex ipsa dictione quid affirmare Ciceronem Quintil. uelit.

Demonstrandi aduerbia nominatiuis frequentius iunguntur. Quintilianus, En improbitas. Vergilius, En Priamus. Cicer. Ecce tibi status noster. Idem ad Atticum, Ecce tibi nuntius pueros uenisse Romam. Rarius accusatiuis. Plautus in Bacch. Opus'ne erit tibi aduocato tristi, iracundo? Ecce me. Iuuen. En habitum. Prisci ex his aduerbialia nomina declinarunt, Eccus, ca, cum, quod ecce hic significat. Et ellus, la, lum, quod ecce illic significat. Cõstruitur autem utrunq; intransitiuè cum eo quod demonstratur. Terentius, Eccum Parmenonem. Idem, Sed ecca ipsa egreditur. Idem, -Ellum, confidens, catus: Cum faciem uideas, uidetur quantiuis pretij. pro ecce illic uirum. hoc enim subintelligitur.

QVAE negatæ solitudinis siue cõgregandi diximus: ut Non solum, non modo, non tantum, nedum, ea duos sensus ferè postulant. Quorum secundus, si horum aliquod sine altera negatione priorem occupat, per, sed etiam, uel, uerum etiam, uel, sed ne, uel, sed

liter superlatiuis,etiam,Facile,pro haud dubie sæpe iungitur.Cicero pro Rabirio, Virũ unum totius Græciæ facile doctißimum Platonem.Idem pro Roscio,Non solum municipij Larinatis, ex quo erat,sed etiam regionis illius & uicinitatis uirtute, existimatione, nobilitate facile princeps. Quintil.de Euripide, In affectibus tum omnibus,tum in ijs, quæ miseratione cõstant, facile præcipuus & admirandus maxime est. Dicimus etiam facile secundus,sed pari modo ad dignitatẽ referentes magis, quàm ordinem. Alia quoq;,quæ ad intentionem referuntur, superlatiuis iunguntur:ut Eximie,Egregie.Columel. Stagnum censemus eximiè optimum,quod sic positum est.

EX *similitudinis aduerbijs, quæ imaginem potius innuunt, uerbi quidem subsistendi subiunctiuis iunguntur, fere'que si præsens præcedit, præterito imperfecto: ut Incedis, ueluti rex esses. Aliorum uerò uerborum,potentialibus potius:Incedis, ueluti rex incederet.Et, Facis, ueluti uir probus faceret. Minaris, quasi lædere poßis. Plinius in naturali historia, Tanquam nesciamus hanc esse solam, quæ nunquam irascatur. Quæ uerò similitudinem significant,indicatiuis:ut Fremis, sicut uel sicuti leo fremit,uel fremere solet. In hoc genere sunt, quæ inter se natura præcedant & sequantur.Præcedunt,Sic, ita,& itidem. Sequuntur,Vt,uti,sicut,sicuti.Suet.Centuriones statione deserta, itidem ut manipulares capitali animaduersione puniuit. De Sic adiurantis alibi dicetur.*

Ex his duo, Vt, atque, Ita, superlatiuis sæpe iungi solent, & paria esse uolunt. Nam si prius superlatiuum sortiatur, reliquum quoq; superlatiuum postulat. Cicero de Oratore, Vt enim quisque optime dicit,ita maxime dicendi difficultatem, uariosq; euentus orationis, expectationemq; hominum pertimescit. Idem de Officijs, Vt quisque animi magnitudine maxime excellit, ita maxime uult princeps omnium, uel potius solus esse. Quintilianus, Quod ut longe optimum, ita difficilimum est. Similem his naturam

ram habent, Tam & Quàm, siue pro iam dictis accipiantur. ut Sallustius, Quàm quisq; peßime fecit, tam maxime tutus est. Terentius, Nanq; adolescens quàm minima in spe situs erit, Tam facilime patris pacem in leges conficiet suas. Siue pro tantum & quantum accipias, maxime præcedente Tam: ut Hic est tam omnium optimus, quàm nobilißimus. Sic tamen etiam comparatiuos, tametsi raro, admittunt. Vergilius, Tam magis illa fremens & tristibus effera flammis, Quàm magis effuso crudescunt sanguine pugnæ. id est, tanto magis, quanto magis. Nam quod absoluta hoc significato recipiunt, sicuti tantum & quantum, quorum uicem explent, nemo dubitet. Non sit hoc loco inutile monitu, quædam ex similitudinis aduerbijs sæpe amphibologiam in oratione creare, quæ aliter quàm ex circumpositis discuti uix poßit. Sicuti, quemadmodum & quomodo, ut in illo Quintiliani cum similibus, Lumina non inter umbras, quemadmodum Cicero dicit, sed planè in tenebris clariora sunt. Incertum enim est, ex ipsa dictione quid affirmare Ciceronem Quintil. uelit.

Demonstrandi aduerbia nominatiuis frequentius iunguntur. Quintilianus, En improbitas. Vergilius, En Priamus. Cicer. Ecce tibi status noster. Idem ad Atticum, Ecce tibi nuntius pueros uenisse Romam. Rarius accusatiuis. Plautus in Bacch. Opus'ne erit tibi aduocato tristi, iracundo? Ecce me. Iuuen. En habitum. Prisci ex his aduerbialia nomina declinarunt, Eccus, ca, cum, quod ecce hic significat. Et ellus, la, lum, quod ecce illic significat. Cõstruitur autem utrunq; intransitiuè cum eo quod demonstratur. Terentius, Eccum Parmenonem. Idem, Sed ecca ipsa egreditur. Idem, -Ellum, confidens, catus: Cum faciem uideas, uidetur quantiuis pretij. pro ecce illic uirum. hoc enim subintelligitur.

QVAE negatæ solitudinis siue cõgregandi diximus: ut Non solum, non modo, non tantum, nedum, ea duos sensus ferè postulant. Quorum secundus, si horum aliquod sine altera negatione priorem occupat, per, sed etiam, uel, uerum etiam, uel, sed ne, uel,

sed

ſed nec, redditur. ut Cornelius Balbus Ciceroni, *Nedum hominum humilium, ut nos ſumus, ſed etiam ampliſsimorum uirorum conſilia ex euentu, non ex uoluntate, à pleriſque probari ſolent.* At ſi additur illis alia negatio, ſuccedunt ferè, *ſed nec,* uel, *ſed ne quidem.* Cicero Attico, *Horum ego ſummorum imperatorum non modo res geſtas non antepono meis, ſed ne fortunam quidem ipſam, qua illi florentiſsima, non duriori conflictati ſumus.* Aliquando tamen ſic quoque ſuccedit, *ſed etiam.* Cicero Dolabellæ, *Contigit enim tibi, quod haud ſcio an nemini, ut ſumma ſeueritas animaduerſionis non modo non inuidioſa, ſed etiam popularis eſſet.* Dixi ſuprà, duos hæc ſenſus ferè poſtulare propter elegantem illam figuram, qua utitur Quintilianus, *Primi, quorum quidem opera non uetuſtatis modò gratia uiſenda ſunt, clari pictores fuiſſe dicuntur* Polygnotus, atque Aglaophon. Idem, *Et* Quinti Hortenſij *filiæ oratio apud* Triumuiros *habita, legitur non tantum in ſexus honorem.*

Horum aduerbiorum peculiaris quidem autorum uſus à Laurentio obſeruatur. Nedum enim cum poſteriorem clauſulam tenet, in affirmatione minoris momenti rei iungitur. ut Effunderem *pro te ſanguinem, nedum pecuniam. In negatione contrà,* Non *effunderem pro te pecuniam, nedum ſanguinem.* Reliquorum *contrarium huic notat uſum, ut & priorem ſenſum occupent, & clauſulas, quæ res tum imparis, tum paris momenti ſunt, coniungant: & quæ impares ſunt, contrario ordine committant: ut* Non *ſolum, uel non tantum, uel non modò pecuniam pro te effunderem, ſed etiam ſanguinem, uel ſed etiam mortem oppeterem.* Et *negatiue,* Non *ſolum non moriar pro te, ſed nec effundam pecuniam. In rebus paribus,* Non *ſolum ueſtes à me accipies, ſed etiam libros.* Videtur *tamen hic horum aduerbiorum uſus nonnunquam confundi.* Nam *&, nedum, in priore clauſula pro non ſolum, uel non tantùm legimus. ut* Cicero Attico, *Tu quoniam quartana cares, & nedum morbũ remouiſti, ſed etiam grauedinem,*

nem, te uegetum nobis in Græcia siste. Et, non modo, secundo loco positum pro nedum. Plinius in naturali historia, Cum res inter rusticos geratur literarum expertes, non modò sydcrum. Est enim tanto maius esse literarum expertes quàm sydcrum, quãto ad earum peritiã facilius peruenitur. Trebonius Ciceroni, Non enim nescis, quanti te faciam, & quàm pro nostro ueterrimo ueriſsimoq; amore omnibus tuis etiam minimis commodis, non modò tam magno gaudeam. Hoc uerò & inter paria, ut Idem notat, in secundo loco legitur. Cicero, Ad quod est adhibenda actio quædam, non solum mentis agitatio. Quanquam potest in his intelligi imparitas. Non solum, uerò inter paria & in posteriore loco inuenitur. ut Cicero ad Atticum, Vestrum iam consilium est, non solum meum, quid sit uobis faciendum. // lib. 14. 14. Fa

VT (quod Græci apostaticon uocãt) hæc fere sequitur, Tam, talis, tantus, tot, adeò, sic, ita. Et subiunctiuũ postulat uerbi, quod ferè, tum à superiore est diuersum, tum eius intentionẽ declarat. Vnde fortasse Apostaticon est dictum, quòd eiusmodi digressum ad aliud uerbum facit. Quintilianus, Nunquam adeò pro nobis solicita lex est, ut quod præstet, extorqueat. Plinius, Signis quæ uocant Corinthia, pleriq; in tantum capiuntur, ut secum circunferant. Idem, Nullum est tam impudens mendacium, ut teste careat. Cicero, Cum ita ieiunus fuissem, ut ne aquam quidẽ gustassem. Idem de Senectute, Senectus plerisq; sic odiosa est, ut onus se Aetna grauius dicant sustinere. Huc spectant & elocutiones illæ, quæ per, tantum abest, &, adeò non, figurantur.

INTERIECTIONVM CONSTRVCTIO.

INteriectionem uerbis cohærere non posse affirmat Seruius, atq; inde adeò factum, ut diuersa pars ab aduerbijs constituta sit. Sunt tamen quæ nominum uarios exigunt casus. Hei nanq; et Veh datiuis hærent. Vergilius, Hei mihi qualis erat. Martial. Veh tibi causidice. Terent. Veh capiti tuo. Hei uerò & nominatiuo // Plau. Amph. Curc.

tiuo

ar. s. i. Heu miser.

tiuo. Idem, Hei misera. Heu & proh modò accusatiuis. ut Verg. Heu stirpem inuisam. Terentius, Proh deûm atq; hominum fidem. Modò nominatiuis. Vergil. Heu pietas, heu prisca fides. Plin. Heu dementia, allatoris aduentus semper est gratus. Terẽt. Proh Iuppiter nunc est tempus profectò interfici me. O` quoq; modo accusatiuis iungitur: Cicero, O` te filicem Marce Porci. Vergilius, O` fortunatos nimium, sua si bona norint, Agricolas. Modò nominatiuis. Idem, O` fortunati, quorum iam mœnia surgunt. Seneca, O` paupertas felix, quæ tanto titulo locum fecit. Terentius in Phorm. O` uir fortis atq; amicus. Modò uocatiuis. Cicero, O` nox illa, quæ tenebras attulisti. Minime ignorandum tamen easdem in oratione absolute quoq; posse interseri. Vergilius, Spem gregis, ah silice in nuda connixa reliquit.

citatur a Plinio in praef.

CONIVNCTIONVM CONSTRVCTIO.

Coniunctionis præcipua uis in iungendis longioris sermonis sensibus est. Itaq; nullam cõstructionis speciem efficit, qualem hactenus tractatæ partes inter se constructæ. Sed est & alia uis eius, qua nimirum in uerba ius habet, ut quorũ modum nonnunquam mutet. In alias partes sola fortaßis opinione, qua scilicet uidetur etiam casus, generis, numeri, & temporis rationes attingere. Quorum tamen leges ex alijs siquis penitus inspiciat, omnino pendêre deprehendet. Prior eius uis ex definitionibus specierũ ferè patet. Alteram hoc loco tractabimus adiectis nonnullis, quæ ad Latini sermonis proprietatem pertinent.

Copulatiuæ igitur & Disiunctiuæ casualium dictionũ, quæcunq; ad unum referuntur uerbum, similes omnino casus nectunt. Xenophõ & Plato fuere æquales. Socrates docuit Xenophontem & Platonem. Nisi obstet ipsius casualis dictionis ratio ulla priuata. ut in his, Emi equum centum nummis, & pluris. Fui Romæ & Thebis. Horatius in Arte poëtic. In Meti descendat iudicis aures, Et patris & nostras. Aut in illa descẽdi figura, qualis

qualis est Plinij in VII. Choromandorum gentem uocant Tauroni syluestrem, sine uoce, stridoris horrendi, hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis. Qua figura Columella non semel utitur. Nec si copulatiua particula hîc desyderatur, quicquam id refert, cum necessario subaudiatur. Parem his uim & illa quatuor habent, Quàm, nisi, an, præterquam: ut Alterum uides, an utrunq;? Est minor natu quàm tu. Nemini placet nisi sibi, uel præterquam sibi. Eædem copulatiuæ & disiunctiuæ in adiectiuis præter casum, generis quoq; & numeri similitudinem exigunt: ut Socrates fuit modestus & grauis. Idem nonnulli grammatici de modo & tempore in uerbis præsertim diuersis censent: ut Sedeo & scribo. Sed aliter sæpe deprehendas. ut Terentius, Nisi me lactasses amantẽ, & falsa spe produceres. Idem in Eunuch. Et habetur & refertur à me Thais, ita uti merita es, gratia. Cicero ad Atticum, Confidebam, ac mihi persuaseram fore, ut omnia placarentur inter uos. Cicero Trebatio, Ex tuis literis & Quinto fratri gratias egi, & te aliquãdo collaudare possum. De quatuor tamen additis, Quàm alijs interdũ modis reddit indicatiuũ: ut Vtinam cautior sis, quàm ille fuit. Quamuis cautior sis, quàm ille erat. Priuatim quædam copulatiuæ, sicuti Et, cum synonymis, appellatiuis & proprijs, quæ coniungunt, pluralis numeri uim aliquando conferunt: quæ tamen aliàs solui in singulares possunt: ut Consules erãt Cæsar & Bibulus: Consul erat Cæsar, & consul erat Bibulus. Aliàs nõ possunt, nisi falsum efficiant sensum: ut Duo & tria efficiunt quinq;. Non enim ita soluas, Duo faciunt quinq;, & tria faciunt quinq;. Et Syrus & Dromo possunt ferre tot pondo. Non tamen statim Syrus potest ferre tot pondo, & Dromo tot pondo. Item Animal diuiditur in rationale & irrationale. Non tamen Animal diuiditur in rationale, & animal diuiditur in irrationale. Itaq; Dialectici hæc nisi in sensu composito non concedunt. Pluralis uim his, quæ cõiungit, cõfert interdum & Neq;, geminata.

ut apud Terentium, Hæc si neq; ego, neq; tu fecimus. Corn. Cels. Eóq; ex toto neq; uinum, neq; aqua semper utilia sunt.

EX *ijs quas discretiuas appellauimus,* Autem, *&* Verò, *non eadem indeclinabilia secum iungi patiuntur. Verò, enim ijs iungi solet,* Neq;, *nec, tum, age, sanè, iam, enim, at, quasi, ceu, nunc: ut* Neq; *uerò,* Nec *uerò,* Tum *uerò,* Age *uerò, Sanè uerò, Iam uerò, Enim uerò, At uerò, Quasi uerò, Ceu uerò. Rarò cum his iungitur Autem.*

VERÒ, *quoq; cum pronomine* Ego, *non tam discretionem interim significat, quàm (ut* Hermolao *placet) confirmationem, pro quinetiam, uel etiam. Plinius, Proinde occupantibus locum faueo, ego uerò & posteris. Quod etiam confirmare uidetur Cicero ad Atticū, qui etiam, simili ratione utitur, sic scribens ad Dolabellam, Quemadmodum tibi dicis placere scripsi diligenter ego etiam ad Sicam. Sæpe ueluti in respondendo adhibetur, significatq; profectò, uel certe, uel potius τὶ Græcum. Cicero ad Atticum, Nam quod scribis te audire, me etiam mentis errore & dolore affici: mihi uerò mens integra est. Idem, Quod laudas, quia obliuisci me scripsi ante facta & dicta nostri amici: ego uerò ita facio. Seneca, Socratem cum Platone & Zenonem & Cleantem in animū meum sine dignatione recipiam? Ego uerò illos ueneror, & tantis nominibus semper assurgo. Cæcilius Plinius ad Fabatum, Adijcis posse eos nongentis millibus uenire, ac tanto magis quæris, an quod gessit, ratum seruem: Ego uerò seruo. Idem ad Gallum, Quare ego uerò Coreliæ adero promptissime. Similem usum habet & cum* Tu, *pronomine. Terentius, Quem tu uerò uidere uelles Phædria. Et cum* Ille, *pronomine. Cicero ad Atticum, De Lepido uerò et Tullio quod quæris, illi uerò non dubitant, quin Cæsari præsto futuri, in Senatumq; uenturi sint. Legitur & cum nominibus. Terentius, Illa ilico ubi me accepit, læta uerò ad se abduxit domum.* Autem, *negationis* Non *& porrò, propria uidetur. ut* Non *autem,*

tem, Porrò autem. Rarißime enim legitur Non uerò. ut Cicero de Senectute, At ij quidem iam mortui sunt. Non uerò tam isti, quàm tu ipse nugator, &c. SED quoque cum Ita, uel Tamen, uidetur conditionem aliquam innuere. Cicero ad Atticum, Scribis enim in cœlum ferri profectionē meam: sed ita, si ante Calendas Ianuarias redeam. Celsus, Si id nimium supercreuit, tentanda squama æris est, quæ leuißima est ex adurentibus, eatenus ne quid eminere patiatur: sed ita si nihil exacerbauit. Sed.

DISIVNCTIVAE autem in numerum propè nullū ius habent, simul e copulatiuis, nisi negatiuis particulis succedāt, sicut Neque, & Minime. qua ratione cum pluratiuis leguntur. ut apud Vergilium, Nec tiliæ leues, aut torno rasile buxū, Non formam accipiunt, ferroq; cauātur acuto. Et Cor. Cel. in primo, Minime aut frigus aut calor tuta sunt, ubi subita insuetis sunt. Disiunctiuæ.

EX rationis redditiuis Quippe, & Vtpote, illud præter alias sui generis proprium habent, quòd nonnunquam Qui, & Cum sibi comites adiungunt. Quippe, ut in illo antiquo, Quippe qui uesicam plenam uini habeant. Et Columel. in XII. de cappari, Quippe quæ res etiam in desertis agris citra rustici operā conualescit. Cicero in Philip. L. quidem frater eius, utpote qui peregre depugnauit, familiā ducit. Sallust. Antonius procul aberat, utpote qui magno exercitu locis æquioribus expeditos in fugam sequeretur. Cicero Att. Me & incommoda ualetudo, qua iam emerseram, utpote cum sine febri laborassem, tenuit. Dixi admittunt. nam Quippe sine his frequentiori est in usu. ut Quintilianus, Quippe id est, homini naturale. Vergilius, Quippe domum timet ambiguam. Quippe, uerò etiam Vbi, sibi subijcit. Idem, Quippe ubi fas uersum atque nefas tot bella per orbem. Vtpote, uerò & sine ullo uerbo legitur. ut Claudus est altero crure, utpote curto. Sed sic rationalis non uidetur, sed potius aduerbium pro ceu uel tanquam. Vt, quoque, de quo alibi locuti sumus, à quo hæc ducitur, sic positum sæpe legimus, sed sem-

per cum subiunctiui uoce. Quintil. Et omnia noua offendit, ut qui solus didicerit, quod inter multos faciendum est. Idem, Nec ignoro igitur, quos transeo, nec utique damno, ut qui dixerim in omnibus esse utilitatis aliquid. Vix cum alio modo. ut Quintilianus, Cum me, ut cuius interiecto mari non fortunam quisque nosse, non natales, non patrem poterat. Nisi quis hic eradendam Vt, dicat.

HVIVS generis Nam non tam causam aliquando reddit, quàm ingressura rei signat. ut Terentius, Rē omnē à principio audies: Eo pacto & gnati uitā, & cōsiliū meū Cognosces, & quid facere in hac re te uelim. Nam is postquam excessit ex ephebis.

ERGO & Igitur breuioribus conclusionibus competunt. Cicero in Philippica 1. Quis enim aut accusator tam amens reperitur, qui reo condemnato obijci se multitudini conductæ uelit: aut iudex, qui reum damnare audeat, ut ipse ad operas mercenarias statim protrahatur? Non igitur prouocatio ista lege datur. Vergil. Huc se prouecti deserto in littore condunt, Nos abijsse rati, & uēto petijsse Mycenas. Ergo omnis longo soluit se Teucria luctu. Terentius, Ergo pretium ob stultitiā fero. Quare, & Quamobrē, longioribus dun'taxat cum coniunctiones sunt: nam aduerbia & interrogatiue accipi, & infinite possunt: ut, Quare inuides? Scio quare inuideas. Scire tamē licet Ergo, & Igitur, ingressum quendam materiæ nonnunquam significare. ut, Vergilius, Et certamen erat Corydon cum Thyrside magnum: Alternis igitur contendere uersibus ambo Cœperunt.

Aduersatiuarum Etsi, tametsi, etiamsi, & quanquā, cum uerbis hærent, & orationem inchoant, indicatiuos magis postulant. Cicero pro Milone, Etsi uereor iudices. Idem, Tametsi iactat ille quidem illud suum arbitrium. Sallustius, Quæ tametsi animus aspernabatur. Cicero Attico, Quam tibi, etiamsi non desideras, tamen mittam. Quamuis & Licet subiunctiuos sæpius. Vergilius, Quamuis multa meis exiret uictima septis. Idem, Quamuis

uis Elysios miretur Græcia campos. Iuuenalis, Molles quod in aure fenestræ Arguerint, licet ipse negem. Vergilius, Fixerit æri pedem ceruam licet, aut Erymanti. Iunguntur tamen interim tum illæ subiunctiuis, tum hæ finitiuis, præsertim orationem non inchoantes. Cicero Lentulo, Quanquam aperte Volcatio assentirentur. Idem ad Atticum, Quanquam à meipso non diuellerentur. Quintilianus, Cædi uerò discipulos, quanquam illud receptum sit, & Chrysippus nõ improbet. Cicero ad Atticum, Rhodum uolo puerorum causa, inde quamprimum Athenas, etsi Etesiæ ualde reflauerint. Idem rursum, At primum illud, in quo de Dicæarcho mihi assentire negas, etsi cupidißime expressum & expeditum à me sit, &c. Hæc postrema etiam futuro absoluto iungitur, cuiuscunque id modi censeas. Cicero ad Atticum, Quare uelim, etsi (ut spero) te hæc legente aliquantulum tum uiæ processero, tamen obuias mihi literas quàm argutißimas de omnibus rebus crebro mittas. His omnibus cum priorem sensum tenẽt, reddi solet Tamen, ut Quanquam hæc inter nos nuper notitia admodum est, inde adeò quòd agrum hìc in proximo mercatus es, tamen uel uirtus tua me, uel uicinitas, &c. Hæc etiam interdum sine illis ponitur, quasi in correctione eius quod dixeris, & cum. Si. ut Ouidius de Tristibus, Nunc incorrectum populi peruenit in ora, In populi quicquam si tamen ore mei est. Sed & aliter quoque, ut in figuris docebitur.

CVM, & coniunctio est continuatiua, aliàs pro postquam, aliàs pro quoniam uel quandoquidem: & copulatiua pro &, sed: sequẽte tũ: & aduersatiua pro quamuis: & temporis aduerbium. Poscit autem ex modis cum temporis est aduerbium uel indicatiuum. ut Vergilius, Cum uenit, aulæis iam se regina superbis Composuit. Cicero, Tantum profectò cum à te consulatum repuli, profeci. Vergilius, Cum dabit amplexus, atq; oscula dulcia figet. Vel subiunctiuum. ut Cicero, Quintus igitur Ligarius cum esset adhuc nulla belli suspicio, legatus in Africam cum con- Cum.

4· orat. 1. in catil. Tantum profeci tum, cum te a consulatu reppuli.

sule Considio est profectus. Vergilius, -nuper me in littore uidi, Cum placidum uentis staret mare. Quum aduersatiua est, subiunctiuum. ut Cicero, Satis'ne constanter facere uideamur, qui cum præcipi nihil posse dicamus, tamen alijs de rebus disserere soleamus, & hoc ipso tempore præcepta officij prosequamur. Cum copulatiua est, & comitem habet Tum, pro &, uel minus quiddam, uel magis generale proponit: Tum uerò maius uel minus generale: finitiuo ferè iungitur. Cicero de natura deorum, Cum multæ res in philosophia nequaquã adhuc explicatæ sunt, tum perdifficilis Brute (quod tu minime ignoras) quæstio est de natura deorum. Sed hic duplex est uerbum. Aliquando unum tantum est, & cui adhæreat Cum. ut idem in Tuscul. Cum multis locis nostrorum hominum ingenia uirtutesq; Brute soleo mirari, tum maxime in his studijs, quæ serò admodum expetita in hanc ciuitatem è Græcia transtulerunt. Aliquando tamen & subiunctiuo modo iunguntur. ut Cicero ad Atticũ, Nos cum multum literæ, tum non minimum Idus Martiæ consolentur. Aliquando hæc nulli uerbo adhærent, ut in subiectis exẽplis. Quintilianus, Quod opus Marcelle Victori tibi dicamus, quem cum amicissimum nobis, tum eximio literarum amore flagrantem, dignissimũ hoc mutuæ inter nos charitatis pignore iudicabamus. Cice. Curioni, Qui cum suis laudibus, tum uerò te filio superasset omnium fortunam, si ei contigisset ut te antè uideret, quàm è uita discederet. Idem in Verrem, Factũ est, uti cũ summũ in ueteribus patronis multis, tum nonnullũ etiã in me præsidiũ suis fortunis constitutum esse arbitrarentur. Pro quoniã uel quandoquidem semper subiunctiuũ petit. Cicero pro lege Manil. Quis nauigauit, qui non se aut mortis, aut seruitutis periculo committeret, cũ aut hyeme aut referto prædonum mari nauigaretur? Ouidius, Cum sis officijs Gradiue uirilibus aptus, Dic mihi matronæ cur tua festa colant. Pro postquam, tum subiunctiuo. ut Cicero, Cum ille homo audacissimus conscientia coniunctus reticuisset,

ſet, poſtremo patefecit. Tum indicatiuo. Idem pro Deiot. Deinde etiam impunius fit, quòd cum eſt factum, negare poteſt. Quintilianus, Non inutilem ſcio à præceptoribus meis ſeruatum morem, qui cum pueros in claſſes diſtribuerãt, ordinem dicendi ſecundum uires ingenij dabant.

DE Si, Diomedes præcipit diminutè, ut arbitror, non ſecus ac de Cum: quippe quo autore finitiuis iungitur, quoties res facta ſignificatur. ut Cicero, Si illuſtrãtur, ſi erumpunt omnia. Nec enim dubitat, an illuſtrentur: ſed quia illuſtrãtur, ſuadet ut mutet Catilina mentem. Et Vergilius, Si te fata uocant. Item, Si potuit manes arceſſere cõiugis Orpheus. Affirmat enim potuiſſe. Subiũctiuis uerò quoties cõditionalis & incertus eſt ſermo, ueluti, Si facias, Si faceres. Qui enim ſic loquitur, nõ factũ interim declarat. Sic Diomedes. Ego tamen finitiuis iunctã in cõditione ſubinde lego. ut Terent. Si illum relinquo, eius uitæ timeo: ſin opitulor, huius minas. Idem, Pamphile ſi id facis, hodie me poſtremum uides. Quintil. Iam ſi minor in eligendis cuſtodũ & præceptorum moribus fuit cura, pudet dicere, in quæ probra nefandi homines iſto cædendi iure abutantur. Salluſtius, Equidem ego uobis regnum trado firmum, ſi boni eritis: ſi mali, imbecillum.

Num igitur ita potius præcipiendum? Cum res facta ſignificatur, finitiuis adijci, ut in memoratis exemplis. Cum potẽtialis in apodoſi, id eſt, reddita eius ſubijcitur, potentiali uel ſubiunctiuo iungitur. Quintilianus, Nec ſi rationem ſyderum ignoret, poëtas intelligat. Cicero, Si eſſet in his fides, in quibus ſumma eſſe debebat, non laboraremus. Aliter uerò niſi pro quamuis accipiatur, finitiuis ſubiunctiuisq; indifferenter, idq; merito, cum duarum Græcarum εἰ & ἐὰν apud nos locum expleat, quarum altera ſæpe finitiuis, altera ſubiunctiuis aſtruitur. Cicero, Si uales, bene eſt. Terẽtius, Orare iuſsit hera, ſi ſe ames, iam ut ad ſeſe uenias. Pro Quãuis, uerò, ſubiunctiuis iungitur. Terentius, Non ſi capiundos mihi omnes homines inimicos ſciam. Idem, Re-

deam? non, si me obsecret. Si tamē cum Quis, indicatiuo ferè iungitur. Quintil. Institut. Deinde quòd si cui est mēs tam illiberalis, ut obiurgatione non corrigatur, is etiā ad plagas, ut pessima quæq; mancipia durabitur. Et, Siquis in hoc artem populo non nouit amādi. Huic nonnunquā subijcitur Sin, quum dictorū ferè est oppositio. ut in suprà dicto exēplo, Si illū relinquo, eius uitæ timeo: sin opitulor, huius minas. Et longiore aliquādo interuallo, sicut in illo eiusdē, Si propter amorē uxorē nolit ducere, Ea primùm ab illo animaduertēda iniuria est. Et nūc id operā do, ut per falsas nuptias Vera obiurgandi causa sit, si deneget: Simul sceleratus Dauus siquid cōsili Habet, ut cōsumat nūc, cum nihil obsint doli. Quem ego credo manibus pedibusq; obnixè omnia Facturū, magis id adeò, mihi ut incōmodet, Quàm ut obsequatur gnato. SO. quapropter? SI. rogas? Mala mēs, malus animus. quē quidē ego si sensero. Sed quid opus est uerbis? Sin eueniat (quod uolo) In Pāphilo ut nihil sit moræ. Nā ita rectissime, ut mihi uidetur, Grocinus locū correxit. Significat autē Sin, si uero, uel sed si. Adhibetur & ubi non tam liquido cernitur dictorū oppositio. ut in illo Cicer. ad Attic. Tu si modò es Romæ (uix enim puto) sin es, hoc uehementer aduertas uelim. Ponitur aliquando & Sin, sine Si. ut Terētius Adelph. Hoc reliquū est: sin inficias ibit, testis mecum est anulus, quem ipse amiserat.

NI & NISI tum præcedentes, tum sequentes, finitiuis & subiunctiuis iungi possunt. Terentius, Pamphilam ergo huc redde, nisi ui mauis eripi. Idem, – Non'ne tibi satis est hoc solidū uisum gaudium, Nisi me lactasses amantē, & falsa spe produceres? Etiam potentiali siue optatiuo, si utiq; uerbum quod in apodosi redditur, potentialis sit modi. Vergilius, Ni faciat, maria ac terras cœlumq; profundum, Quippe ferāt rapidi. Terentius, Dic mihi si omnes hunc coniectum in nuptias inimici uellent, quod, nisi hoc consilium darent? In ea tamen figura, quam exemplis subijciemus, indicatiuis semper iunguntur. Terētius,

Hac nō successit, alia aggrediemur uia: Nisi id putas, quia primo processit parū, Non posse iam ad salutem conuerti hoc malum. Cicero pro Milone, Vobis illæ uobis, uestro in conspectu fere, sed iustæ tamen & debitæ pœnæ solutæ sunt. nisi forte hoc etiam casu factum esse dicimus. Sallust. Frustra autem niti, neq; aliud se fatigādo nisi odium quærere, extremæ dementiæ est: nisi forte quem inhonesta & perniciosa libido tenet, potentiæ paucorum decus atq; libertatem gratificari suam.

SIVE *cum ex Si, & Ve, compositum sit, duorum generum uim simul obtinere uidetur. Itaq; cum orationem inchoat, minime mirum est, si præter morem aliarum coniunctionum tres minimum sensus postulat, cum & Si, continuatiua suam apodosin, & Ve, alteram disiunctiuam exigat: ut, Siue me amas, siue odisti, non magni æstimo. Aliquādo quatuor. Ouidius, Siue quis Antilochū narrabat ab Hectore uictū, Antilochus nostri causa timoris erat: Siue Menœtiadem falsis cecidisse sub armis, Flebam successu posse carere dolos. In qua figura notandum est solere eleganter cum protasibus apodoses misceri.*

Postquam Diomede autore non diuisa finitiuis iungitur. ut Terentius, Postquā amans accessit, unus & itē alter. Et, Postquā excessit ex ephebis. Verg. Postquā te fata tulere. Diuisa, subiunctiuis. Cicero, Postea quam maximas exædificasset, exornassetq; classes. Cæterū legitur, arbitror, & cū subiunctiuis non diuisa. ut Plin. natur. histor. Sed siue antè quàm uer præuenerit, siue postquā hyemarit, post eam diem, in quā, innumera rusticos cura distringat. Et diuisa cum indicatiuis. ut Cicero Appio, Postea uerò quàm ita cœpi. Idem Planco, Et absfui proficiscēs in Græciā, & postea quàm de meo cursu, reipub. sum uoce reuocatus, nunquā per M. Antonium quietus fui. Legitur autē in diuisione non solum interposito pronomine Ea, sed etiam alijs, nec sine gratia, idq; siue Post, aduerbium sit, siue præpositio relata ad tempus. ut Hircius siue Pansa in commēt. Post diem tertium quàm Afri-

cam attigit. Cato de re rust. Postridie aut post diem tertiũ quàm lecta erit. Cicero Attico, Quatuordecim annis pòst prætor est factus Tuditanus quàm consul Minutius.

VBI quoq; cum synonymos huius est, tum indicatiuis iungitur. Verg. Hæc ubi dicta dedit. Tum subiunctiuis. ut Idem, Ille ubi nascentẽ maculis uariauerit orbem. Nisi id futurũ absolutũ dicas. ut in illo Terentij, Vbi nos lauerimus, si uoles, lauato.

Rursus antequam (ut idem Diomedes inquit) cum indiuisa legitur, subiunctiuis iungitur. ut Cicero, Antequam de Repub. Patres Cõscripti dicã. Diuisa, finitiuis. Vergilius, Antè pudor

sic legit et Chanitus quàm te uiolo. At ego tum diuisam, tum coniunctam utriq; modo additam lego. Cicero, Antequam proxime discessi. Idem Attico, Si quenquã nactus fueris, qui perferat literas, des antequã discedimus. Idem ad eundem, Quod putasti fore, ut antequam isthuc uenirem, Pompeium uiderem, factum ita est. Rursum diuisa subiunctiuis. Vergilius, Neq; antè Falcem maturis quisquã supponat aristis, Quam Cereri torta redimitus tempora quercu Det motus incompositos, & carmina dicat. Idem, Antè nouis rubeant quàm prata coloribus.

Priusquam tum subiunctiuos subijcit sibi. ut Sallustius, Priusquam incipias, consulto: & ubi consulueris, maturè facto opus est. Tum indicatiuos. Cicero Philipp. Priusquam de Repub. dicere incipio, pauca querar de hesterna M. Antonij iniuria. Terentianus, Priusquam pereo.

QVÒD causalis pro quia, frequẽtius subiunctiuũ sibi subijcit. Cicero Attico, Et accersam, sed prohibebo, quòd intelligam multo magis interesse tua, te agere quod agendum esset hoc tempore, quàm mea, te adesse comitijs. Idem, Mihi quòd defendissem, leuiter succensuit. Sed & indicatiuum. Idem, Quòd nõ tam interfuit mea. Neq; enim illæ res, &c. quam Reipub. quòd erãt quidam improbi, qui contentionẽ fore aliquam mihi cum Pompeio ex illarum rerum dissensione arbitrarentur. Idem, Senatusconf

consulta duo facta sunt odiosa, quòd in consulem facta putantur Catone & Domitio postulāte. De Quòd, formali diximus nonnihil in constructione uerbi.

ILLVD tamen hoc loco addendum non frustra uidetur, quòd quāuis ibi sub autore Laurentio dixerimus post quoddam uerborum genus infinitū per Quòd, solui, & sequens uerbū uel indicatiuum uel subiunctiuum: ut Gaudeo quòd scribis & scribas: non tamen uidetur id in omnibus seruari temporibus. nam ut Gaudeo quòd scribis & scribas, recte dixeris: ita nescio an Gaudeo quòd scribebas & scriberes, dixeris, præsertim subiunctiuè. nam potentialiter sic dici dubium non est. Dubito non minus, an Gaudeo quòd scribes & scripseris, subiunctiuè dixeris. Absoluto uerò futuro sic dici, dubitari non potest.

Quàm, electiua subiunctiuo iungitur: ut Aliud honestum iudicas quàm philosophi statuant. Sed & indicatiuo. Cicero Att. Quē iam etiā grauius accusas, quàm patitur tua cōsuetudo. Hæc cū duobus Ac, & Atque, uarijs particulis pro uarijs significatis succedūt. Nā & cōparatiuis. ut Plaut. Mer. Amicior mihi nullus uiuit, atque is est. Terent. Nō Apollinis magis uerum, atque hoc responsum est. Et uerbis, cuiusmodi sunt Præsto, Præualeo: ut Præstat honeste mori, quàm inhoneste uiuere. Item post alius, & diuersus. Terentius in Andria, Alium censes nunc me, atque olim cum dabam? Idem, Aliud mihi respondes ac rogo. Quintil. Instit. Pransus quoque ac potus diuersum ualent quàm indicant. Post Secus, Aliter, Contrà, & Suprà. Verg. Haud secus ac iussi faciūt. Cicero de Orat. Quoniā cœpi secus agere, atque initio dixeram. Idē in Verr. Quod iste aliter, atque ut edixerat, decreuisset. Vbi signandum particulam Atque, etiam Vt, secum accipere, ut exemplum docet. Sallustius, Vbi uidet Catilinam contrà ac ratus erat, contendere. Idem, Suprà quàm cuiquam credibile est. Pòst similiter, item æque, perinde, pariter, & iuxta, sed sic præpositæ tres particulæ pro Vt, uel Sicut, aduerbijs accipiuntur. Cicero Phil.

Phil. Neq; enim illũ similiter atq; ipse eram, cõmotũ uidi. Varro de lingua Latina, Analogia non itẽ ea definienda, quæ dirigitur ad naturã uerborum, atq; illa quæ ad usum loquẽdi. Terẽtius Andria, Miser æque atque ego. Cicero Curioni, Cui charus æque sis ac iucundus, ac fuisti patri. Plautus Aulul. Nunquã æque patri nuntiũ lepidum attulit, quàm ego nunc meæ nuntiabo. Titus Liuius, Perinde ac urbe capta. Huic redditur & Quasi. ut idẽ, Perinde quasi exitus rerum, non hominum consilia legibus uindicentur. Plautus Menæh. Pariter hoc atq; alias res soles. Salustius Iugurth. Præterea transuersis itineribus quotidie castra mouere, iuxta acsi hostes adessent. Titus Liuius, Trucidant inermes iuxta atq; armatos. Post nomina similis, dissimilis, par, & unum pronomen Idem, sed eiusmodi particulis pro Qualis, acceptis. Terentius Phormione, Ne simili utamur fortuna, atq; usi sumus. Cæsar Commentar. Hortatur eos ut simili ratione atque ipse fecerit, suas iniurias persequantur. Cicero Attico, Aut quiescendũ, quod non dissimile est atque ire Solonium aut Antium. pro simule quale. Cicero de Natura Deorum, Neq; mihi par ratio cum Lucilio est, ac tecum fuit. Sed hic particulam Ac, per copulatiuam interpretari licet, sicut in illo Titi Liuij, Ipsa re intelligetis nequaquã idem esse Syracusas ac Leontinos oppugnare. Cato de Re rustica, Pomarium seminarium ad eundem modum atque oleaginum facito. Hic Atque, uel per Et, uel per Quò, interpretandum. Legitur etiam Pro eo ac, & pro eo atque, pro ita ut, pro sic ut, uel perinde ut. Seruius Sulpitius Ciceroni, Sanequam pro eo ac debui, grauiter molesteq; tuli. Et Vlpianus Iurisconsultus, Siquis ex testibus nomen suum non ascripserit, ueruntamen signarit, pro eo est acsi adhibitus non esset. Idem, Pro eo habendum est, atque si nullo iure factum esset.

Dubitatiuę cõ iunctiones.

Dubitatiuæ coniunctiones An, & Ne, & indicatiuis iunguntur, ut Estne ea intus? Et, An in astu uenit? Aliud ex alio malum. Vergilius IIII. Verá'ne te facies, uerus mihi nuntius affers?

fers? Et potẽtialibus. Idem, An mare quod suprà memorem, quódque alluit infra? Idem, An quicquam nobis tali sit munere maius? Cicero Attico, An libertinis atque etiam seruis seruiamus? An mihi mutus non faceret fidem? An, dubitatiua sicut Vtrum, eius synonymos, aliquando in solutionibus & interpretationibus adhibetur, ubi scilicet hæ duplices afferuntur, neutra prælata. ut Donatus in illo Adelph.- Iube nunc iam Dinumeret Babylo illi uiginti minas. Cui inquit? illi Ctesiphoni, an lenoni. Aeschyno, an Syro? Et statim, An Inquit, fratrẽ Babylonem nimiã ob liberalitatẽ uocet, an Aeschynũ nimis prodigum? Itẽ in illo, Omnia hæc auferet mater. An Inquit, nutrix, an uera mater? Gel. Cur aquæ ex niue, glacie'ue liquatæ, sunt uitiosæ? An quia cum aqua quæuis gelu concrescit, eius pars tenuißima difflatur? In his notare licet duplicis modi usum. Subiunctiui: ut in illo Donati, An uocet quod Latinius uidetur. Et Indicatiui: ut in exemplo Gellij, quod more potius dictum uidetur: cum An, & Vtrum, particulæ in tali genere infinitæ uideantur sub uerbo aliquo subaudito, uide uel æstima.

-ne hoc

Lib. 8. c. 5.

Vt perfectiua.

Vt perfectiua uel absolutiua de præterito quidem, potentiali, iungitur: ut, Aderã ut uiderem. Terentius, Filium perduxere illuc secum, ut unà esset meum. De præsenti uel futuro, subiunctiuis. Terentius, Et nunc id operam do, ut per falsas nuptias Vera obiurgandi causa sit si deneget. Idem, Te oro Daue, ut redeat iam in uiam. Eisdem modis additur & pro Ne non, post Verba timoris. Terẽtius, Metuo ut substet hospes. &, Metuebam ut substaret. Cicero Attico, Accepi etiam à te literas, quibus uereri uideris, ut epistolas illas acceperim. Vt, concedentis Pro, dato quod, uel concesso quod, uel, ut aliqui interpretantur, pro quamuis, subiunctiuis iungitur. Cicero Philip. Legem illam appellare fas non est, & ut sit lex, non debemus illam Hircij legem putare. Idem Attico, Nam quid de me dicam, cui ut omnia contingant, quæ uolo, leuari non possum? Pro Vtpote, quoque subiunctiuis

iunctiuis iungitur, ut suprà notauimus. Pro Postquā, indicatiuis. Cicero Bruto, Vt ab urbe discessi, nullā intermisi diem, quin aliquid ad te literarum darē. Ouid. de Ponto, Nec quicquam ad nostras peruenit acerbius aures, Vt sumus in Ponto, perueniatq; precor. Vt pro Quemadmodum uel Sicut, aduerbium est, & finitiuis iungitur. ut Terent. Tu tamen has nuptias perge facere, ita ut facis. Aliter quoq; pro Sicut, indicatiuis, ut in illa figura dicendi, cuiusmodi est illa Cæsaris, Horum autoritate finitimi adducti, ut sunt Gallorum subita & repentina consilia. pro sicut sunt. Et Terent. Credo ut est dementia. Et eiusdem, Tu ut tempus est diei, uide sis ne quò hinc longius abeas. Nam in illo Ciceronis, Multæ ut in homine Romano literæ: paulo aliter accipi uidetur. Item interrogatiuū pro Quomodo. Cicero, Vt sustinuit? imò uerò ut cōtempsit? Potest pro quomodo uel quemadmodum & potentialem recipere. ueluti, Vt fecisses? Et fac ita ut fecisses. De Vt, optandi, & Vt, apostatico, dictum in Aduerbio est.

pro Mil.

Variorū temporum connexio.

HOC loco quoniā sub hac orationis parte plures sensus cum suis uerbis committuntur, non intempestiue præcipiendum nobis esset de uariorum temporum inter se connexione. Sed quum idem in methodo docendi ad tyronum exercitationem iam latius proposuerimus, hic specimen dun'taxat rei posuisse contenti erimus. Potest igitur spectari circa omnes ferè coniunctiones eiusmodi temporum connexio. Verbi gratia circa Quòd ἄδηλον.

Quòd.

DICO quòd scribis & scribas uel non scribas, in finitiuo & subiunctiuo. Et quòd scribebas & scriberes, in indicatiuo & potentiali. Et quòd scripsisti, non autem quòd scripseris, saltem in præterito. Et quòd scripseras & scripsisses: sed hoc posterius in potentiali tantum. Et quòd scribes & scripseris: sed secundum in futuro exacto siue absoluto.

Iterum, Dicebam quòd scribas & scriberes, tum subiunctiue, tum potentialiter. Et quòd scripsisti, tantum indicatiue. Et quòd scripseras & scripsisses, & subiunctiue & potētialiter. Et quòd

scribes

scribes & scripseris, in futuro exacto tantum.

Dixit quòd scribis & scribas. Et quòd scribebas & scriberes, & subiunctiue & potētialiter. Et quòd scripsisti, an etiam quòd scripseris, æstimādum. Et quòd scripseras & scripsisses, altero in subiunctiuo & potentiali. Et quòd scribes & scripseris, in exacto futuro tantum.

Dixeram quòd scribis & scribas. Et quòd scribebas, & scriberes, tam in subiunctiuo quàm potentiali. Et quòd scripsisti & scripseris. Et quòd scripseras & scripsisses, in potentiali & subiunctiuo. Et quòd scribes & scripseris, in exacto futuro.

Dicā quòd scribis & scribas. Et quòd scribebas, & in potentiali tantū scriberes. Et quòd scripsisti. æstimandū autem, an etiā quòd scripseris. In paßiuo dubium non est, Dicam quòd scriptū aliquid à te sit. Et quòd scripseras: & potentialiter scripsisses. Et quòd scribes & scripseris, in exacto futuro tantum.

SVADEO ut scribas, & in potentiali tantum ut scriberes. Et in præterito simili futuro exacto, ut scripseris: non autem ut scripsisses, nec ut scripseris in futuro.

Suadebam ut scribas & scriberes: ut scripseris autem, nec in præterito nec alterutro futuro: ut scripsisses uerò, potentialiter tantū. Rursus, suasi ut scribas: et potētialiter, ut scriberes & scripsisses: ut scripseris autē, nullo arbitror nec modo, nec temporē.

Suaserā ut scribas: & in potentiali, ut scriberes & scripsisses: non ut scripseris.

Suadebo ut scribas: non autem ut scriberes aut scripsisses. Et in futuro exacto, ut scripseris. Similis ratio iniri & in alijs debet, sed cum acri omnino iudicio.

CONIVNCTIONVM ORDO.

ORdo in coniunctionibus uariè spectatur. Sunt enim aliæ quæ præponi sibi aliquam dictionem omnino uolunt, ut quæ Encliticæ dicuntur: Que, ue, ne pro an, quoq;, quidem, autem,

tem, uerò. Reliquæ omnes primum ipsæ locum in sensu suo uendicant, exceptis his, Nanq;, etenim, siquidem, ergo & igitur, quæ translatitium situm habent. Rursus aliæ sunt, quæ sensum in quo habentur, præponi alteri sensui naturaliter uolunt, ueluti Continuatiuæ: *ut* Si, *nisi.* Subcontinuatiuæ: *ut* Quoniam, *quum.* Et Aduersatiuæ, *potissimum cum eas sequitur* Tamen: *ut* Quanquam, *quamuis, etsi, licet. Præterea* Ne, *cum eam* An, *uel* Ne, *sequitur. Leguntur tamen* Continuatiuæ, Subcontinuatiuæ, & Aduersatiuæ *subinde secundo loco cum suo sensu positæ: sed est tum inuersus earum ordo, cum priorem locum natura postulent.* Declarat *ita esse, quòd ubi secundum sensum tenent, ilico sunt inferendæ, ne si distinctionis mora intercedat, auditor ad ipsarũ sensum non sit attẽtus, naturali scilicet earum ui, qua consequentiam sensibus conferunt, omnino uanescente.*

THOMAE LINACRI ANGLI DE EMENDATA STRUCTURA LIBER SEXTUS: SIUE, DE CONSTRUCTIONIS FIGURIS.

TQVE *ita quidem ad sensum animi prodendum, iusta se habet partium inter se cõstructio.* Cuius *uitium generali uocabulo* Solœcismos *dicitur:* Id *in tribus ad summũ generibus spectatur,* Numero, *ordine, & immutatione.* Quorum *tamen certæ rationes sunt, quæ quòd publicè ab illustribus autoribus uel necessitate, uel singulari cõmoditate frequẽtantur, figuræ pro uitijs sunt appellatæ.* De *his* Grammatico *nõ minus certè quàm de recto genere agẽdum. Ad numerum igitur referẽtur, quæ in defectu atq; excessu consistũt.* Prioris *generis sunt* Eclipsis, Aposiopesis, Zeugma, Syllepsis, Prolepsis, & Anapodotõ.

Poster

Posterioris Pleonasmos, & sub eo Parelcō, & Epanalepsis. Ad ordinem spectant Hyperbaton, & quæ sub eo sunt, Anastrophe & Synchysis. immutatio ipsa est Enallage. De his ordine deinceps agemus, non in uniuersum tantum & strictim, sicut grammatici hactenus fecerunt, solis definitionibus cum exemplo contenti, sed particulatim & diffuse, quò simul cōfusionem omnem discutiam, simul discētes exerceam, qui his perceptis, reliqua similis generis quæcunq; in lectione occurrēt, facile (arbitror) deprehendent. In quo tamen non dubito fore, qui hanc meam diligentiam, ut nimiam reprehendent. Sed ij potißimum erunt, qui cum ea quæ trademus, ipsi sint consecuti, aliorum cōditionis immemores, aut superflua putabunt, quibus ipsi non egent: aut minuta & indigna præceptu, quæ legere ut noua nō possunt. Ego sanè minuta ea & tenuia fateor, si cum maioribus & grauioribus conferantur: sicuti totam artem si cum potioribus studijs. Cæterùm tanta esse ea contenderim, ut sine ijs omnis sermo rudis & puerilis planè sit, nedum parū Latinus. A quibus incommodis, quod ad hāc artem pertinet, horum tantū ope uindicatur, quæ omnem planè sermonem ad eundem perpetuò modum se aliàs habentem, non solum aliqua nouitatis gratia excitatam commendant, sed etiam mea quidem sententia uelut coloribus ornant, &, ut sic dicam, luminibus quibusdā non secus ac rhetorum figuræ illustrant, sicut in suis locis fortaßis admonebimus. Qua fiducia ipse contra istorum censuram securus, institutum meum quod discentium causa suscepi, prosequar.

SEcantur igitur quæ in defectu consistunt in duplex genus. Alibi enim foris petendum est quod desit, ut in Eclipsi & Aposiopesi. Alibi ex proximo mutuādū, ut in reliquis. Est enim Eclipsis, dictionis ad legitimam constructionē necessariæ in sensu defectus: sed quæ cum foris sit petenda, uel consuetudine autorum subaudiri solet, uel quia ex cæteris uerbis est certa. Qua maxime rationem Quintilianus (ut mihi uidetur) Synecdochen

appellat, cum alioqui Eclipsin pro uitio habeat. Sed cũ sit aliàs synecdoche maiore sui parte tropus, nobis hanc eius partẽ cum grammaticis eclipsin, si non tam apposita, at certè recepta iam uoce potius appellare liceat, quàm figurã simul & tropum (qui ad grammaticam omnino non spectat) uno nomine confundere. Est ergo eclipsis omnium orationis partium communis, ut per singulas indicabimus: quippe nomina nec generis unius, nec uno modo ad constructionis numeros requiruntur, ut in subiectis patebit exemplis. Nam & appellatiua desyderata uideas.

TEMPLVM uel ædes. ut in illis, Ad Vestæ, ad Opis, ad Dianæ, ad Veneris. Cicero Philipp. Vbi est septies millies sestertiûm, quod in tabulis quæ sunt ad Opis, patebat? Terentius, Vbi ad Dianæ ueneris, ito ad dexteram. Horatius, Ventum erat ad Vestæ.

NAVIS. ut in illis, Cicero, Tu si ita expedit, uelim bona & certa tempestate conscendas, ad meq́; uenias. Idem, Epheso conscendentes hanc epistolam dedimus. Idem, Hæc ego conscendens è Pompeiano, tribui actuariolis.

VIA. ut in talibus, Terentius, Cur non recta introisti? Idem, Postridie ad anum recta pergit. Cicero, Recta uenit ad me. Aliquando opponitur. ut Cicero, Si mihi inimico, ut prædicas, tuo conflare uis inuidiam, recta uia perge in exilium.

LITERAE. ut in illo Ciceronis ad Atticum, Acceperam autem satis celeriter Iconij per publicanorum tabellarios à Lentuli triumpho data. In his illud confirmas, &c.

ITER. ut in talibus. Cicero, Nos in castra properabamus, quæ aberant bidui. Pro bidui itinere.

VOLVNTAS, uel propositum. Cicero ad uxorem, Cum in animo haberet nauigandi.

FRONDES, uel simile aliquid. Ouid. Immoderata pati iam frigora, iamq́; calores, Sternere uel nuda posse super silice.

TENTORIA, uel pelles. Cæsar, Vsq; eo ut qui sub ualle tende

tenderent, mercatores recipiendi sui facultatem non haberent. Vergilius, *Hic sæuus tendebat Achilles.*

PRAEDIVM. *in talibus, Suburbanũ,* Tusculanum, Ocriculanum. Cæcilius Plin. *Quantum copiarum in Ocriculano, in Narniensi, in Carsulano, in Perusino tuo, &c.*

PARTES. *ut in talibus,* Quintil. *Quamuis ei secundas ferè grammaticorũ consensus deferat.* Idem, *Secundas confeßione plurimorum Philetas occupauit.* Terent. *Non posteriores feram.*

CARO. *ut in illis, cum absolute usurpantur, Suilla, bubula, ouilla, caprina, ferina.* Celsus, *Inter domesticas uerò quadrupedes leuißima suilla est, grauißima bubula.* Vergil. *Implentur ueteris Bacchi, pinguisq; ferinæ.* *Rarißime additur his uocabulum carnis. ut* Sallustius, *Getulis cibus erat caro ferina.* Idẽ, *Numidæ plerunq; lacte & ferina carne uescebantur.*

FEBRIS. *ut in illis, Tertiana, quartana, quotidiana, cum absolute usurpantur.* Suetonius in Cæsare, *Quanquam morbo quartanæ aggrauante.*

TABERNA. *ut in illis, Sutrina, pistrina, etiam medicina, quæ* (ut Donatus ait) *ad tabernam referebant ueteres. ut* Plautus Amphitryone, *In medicinis, in tonstrinis, apud omnes ædes sacras.* Nunc pro appellatiuis accipi uidentur. Cæterum adiectiua fuisse confirmat illud Plinij, *Vnum laudibus eius dicauit uolumen* Hippocrates *clarißimus medicinæ scientiæ.* Legitur medicina & pro medela.

PECVNIA. *quo nomine (ut* Laurentius *uult) omnia quibus diuitiæ constant, continentur, ut post participium, repetundarum.* Suetonius, *Dolabellam consularem & triumphalem uirum repetundarum postulauit.* Declarat eius appellatiui defectũ, quod aliquando adhibetur. ut Caluus ex Quint. *Non ergo magis pecuniarum repetundarum, quàm maiestatis: neque maiestatis magis, quàm Plautiæ legis.*

NVMMVS. *ut in illo* Varronis, *Denarius, quòd denos æ-*

ris ualebat.

Sestertius quoque, ut paulo infrà dicetur.

VERBVM uel sermo. ut in talibus, Quid multis moror? Quid multa? Paucis te uolo. Cicero, Paucis complectar, dissseram pluribus.

SERVVS uel minister. ut in illis circuitionibus, À pedibus, circum pedes, à manu, ad manum, à secretis, à libellis. Vt sit, seruus uel minister à pedibus, à manu, uel ad manum.

RECORDATIO. ut in illo cum similibus, Vbi eius aduenti uenit in mentem.

PASSVS. ut Cæsar de Britannia, Huius est longitudo lateris, ut fert illorum opinio, septingentorum millium. pro millium passuum. Martialis, Te tamen ut uideam, duo millia nō piget ire: Vt te non uideam, quatuor ire piget.

HOMO. ut in talibus elocutionibus, quales sunt, Ferunt, dicunt, aiunt. Terentius, Ita aiunt. Idem, Ita prædicant. Cicero, Ex Xenophontis uoce Musas quasi locutas ferunt. Ouidius, Quem dixere chaos. Etiam ante prouocabulum, Qui, in illo loquendi genere, quale est Iustini, Sternuntq; omnia, ut qui sciant se pugnare non spe uictoriæ, sed ultionis. Terentius, Ita tum discedo ab illo, ut qui se filiam Neget daturum. pro eo quod est, ab homine qui, uel, ut Prisciano placet, ab illo qui. Itē post adiectiuorum quæ etiam de hominibus dicuntur, masculina, ubi sine appellatiuo leguntur: ut Græcus, Italus, Britannus, grammaticus, dialecticus, iustus, amicus, familiaris, liber, necessarius, & quis. Quorū passim sunt exempla.

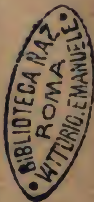
HOMINES uel populi. ut post nomina patria, sicut Parisij, Morini, Cantij, Brutij. Plinius quarto natur. histor. Deinde Menapij, Morini, Oromansaci iuncti pago, qui Cerciacus uocatur. Britanni, Ambiani, &c.

SVNT qui adiectiua hæc, quæ per Eclipsin unius alterius'ue appellatiui absolute pronuntiari dicimus, appellatiua dici malint:

lint: quibus nihil præscribimus, sed sine ulla (ut spero) artis grammaticæ fraude, liberam opinionem permittimus, dum ne ignorēt, cum adiectiuorum naturam deponunt, Enallagen saltem esse. cum alioqui pro ambiguis, id est, quæ modò appellatiua, modò adiectiua sunt, á grammaticis non notentur.

DOMESTICVS, Familiaris, uel minister, uel famulus post possesiua pronomina, cum sine appellatiuis uel proprijs uirili genere leguntur. Cæcilius Plin. ad Pompeium Celerem, Hoc tamen differt, quòd solicitius & intentius tui me quàm mei recipiunt. Cicero Valerio, Nam illò si ueneris, tanquam Vlysses cognosces tuorum neminem.

ET officium post eadem pronomina, cum in neutro leguntur sola. Terentius, Tuum est, siquid præter spem euenit, mihi ignoscere. Aliquando adiungitur: ut Nunc tuum est officium, has bene ut assimules nuptias.

TEMPVS. ut in talibus, Ex quo, ex eo, ex illo. Vergilius, -Impius ex quo Tydides. Idem, Ex illo fluere, ac retro sublapsa referri. Sueton. Domit. Neque cessauit ex eo insidias struere fratri. pro, ex quo, illo, & eo tempore. Et in illo Vergil. & hosti Ante expectatum positis stat in agmine castris. pro ante expectatum tempus. Sic dici post ea, & post illa, uidentur. Terentius, Tute scis post illa, quàm intimum habeam te.

MENSIS. ut post adiectiua illa, Ianuarius, Februarius, Quintilis, September: ut Calendis Ianuarij. pro mensis Ianuarij. Nam quòd adiectiua hæc sint, declarat quòd intransitiue cum appellatiuis iunguntur. ut cum dicimus Nonas, Calendas, uel Idus Ianuarias, Quintiles uel Septembres.

DIES. ut apud Ouidium, Bruma noui prima est, ueterisq; nouissima solis. Vergilius, Meus est natalis Iola. Dies uel lux. ut cum dicimus, Illuxit.

FACTVM quoq; in illo Ciceronis simul audiendum Laurentius censet, Obfuit plurimum eo tempore consulum, siue stul- 4. ad Her

 titiam,

titiam, siue malitiam dicere oportet. ut sit, Obfuit consulum factum, siue illud, stultitiam, &c.

APPELLATIVVM aliquod cognatæ significationis cum uerbo. ut in illis, Aduesperascit, diescit. nisi quis nominatiuum, Deus, subaudiri mauult, sicut ante illa, Pluit, grandinat, ningit, tonat, quæ uulgus grammaticorum Græcorum ac Latinorum ad Deum referunt. ut sit, Deus pluit, ningit, grandinat. quanquã leguntur hæc apud ueteres & sub alijs nominatiuis. Statius Thebaid. Saxa pluunt. Vergilius in Georgicis, Tantum pluit ilice glandis. Tibul. Multus ut in terris deplueritq; lapis. Plinius, Effigies quæ pluerat, spongiarum ferè similis fuerat. Mihi certe cum his quoq;, si per grammaticos, qui iam occuparunt, integrum sit aliquid eiusdem significationis subaudiri non displiceat. ut Grando, pluuia, tonitrus, nix. Cum præsertim diuersarum nationum idiomata, ipsa rei natura, ut uidetur, impellente, talia subaudiant.

APPELLATIVVM aliquod eiusdem significationis & cum absolutorum cæterorumq; neutrorũ paßiuis ijs, quæ nos genus uocamus tertium paßiuorum, subaudiri Apollonio ac Prisciano placere uideo. ut cum sedetur, seßio: cum curritur, cursus. Huius enim ex XVIII. uerba sunt, Sed siquis & hæc omnia impersonalia uelit penitus inspicere, ad ipsas res uerborum referuntur, & sunt tertiæ personæ, etiam si prima & secunda deficiantur. Illius uerba paulo infrà Priscianus ipse subiecit. Mihi certè religio est, ob delicias, ne dicam iniquitatem eorũ, qui Græcè nesciunt, Græcorum uerborum, nisi res impense exigat, quod non breuißimum sit inserere. Sed siquem tantorum uirorum autoritas mouet, non uideo cur is uerba huiusmodi impersonalia statuat, potius quàm personalia per defectum nominatiui, qui uidelicet certus est, ritu aliorum, de quibus modò egimus, semper prolata. Nam qui ab hoc eiusdem significationis nominatiuo diuersus est, is utpote incertus, planè proferendus est. ut Ouidius,

Iam tertia uiuitur ætas. Et, *Tota mihi dormitur hyems. Quòd si hæc probabilia uidētur (ut mihi planè uidentur) non uideo quomodo hoc uerborum genus, à quocunq; etiam uerbo declinetur, transire in accusatiuum poßit, ne si principale quidem in duplicem transeat, alterum personæ, alterum rei : ut* Doceo, oro. Non *enim oratur te, uel oratur regem, nec oratur pacem, dixeris : si uidelicet oratio pro nominatiuo intelligitur: nisi quis tam demēs sit, ut oratio oratur regem uel pacem, dici posse putet.* Ad eundē *modum, nec docetur te uel grammaticam, nisi etiam doctio docetur te uel grammaticā, dici poßit, quod absurdißimū sit.* Quare *siquæ apud autores huius figuræ leguntur, uel suspecta sunt, ut deprauata, uel alia quapiam ratione curanda.*

EIVSDEM *significationis appellatio & post absoluta per o, finita subauditur, ijsdem autoribus.* Post *curro, cursus.* Post *uiuo, uita.* Itaq; *nec profertur cum certum sit.* Quod *diuersum ab hoc est, proferatur, necesse est, utpote incertū:* Curro *stadiū.* Vixi *ætatem.* Adeò *ipsa quæ eiusdē significationis sunt, siquando ea definiri aliquo adiectiuo uelis, necesse est adhibeātur:* Viuo *uitā miseram.* Cucurri *cursum longißimum.* Terent. Nam *ego uitam duram, quam uixi usq; adhuc, propè iam excurso spatio, omitto.* Quintil. Qui *uitam beatā uiuere uolet, philosophetur oportet.*

ANTE *genitiuum qui sequitur uerbū* Sum, *uidetur subaudiri appellatiuum aliquod, quod magis sit cōmune, quàm id quod idē uerbū præcedit: ut* Quintus Cicero *erat breuis staturæ. pro eo quod est, homo breuis staturæ.* Ouid. de Pōto, *Crede mihi, ueri si sum tibi cognitus oris.* Alibi, *res, ut* Plin. *Felicitas cui præcipua fuerit homini, non est humani iudicij.* Vergilius, –*Grates persoluere dignas* Non *opis est nostræ. pro, res humani iudicij, & res opis nostræ.* Et *in talibus,* Antiqui *moris est, & moris est.* Plinius, Omnia *ea non statim moris est in sua locari, sed prius nutrici dari.* Quintilianus, Pythagoræis *certe moris fuit, & cum euigilassent, animos ad lyram excitare.* Quæ *etiā per nominatiuum*

uum interpretari licet:ut Antiquis *mos est, & mos est.* Eadẽ & *per ablatiuum interpretantur autores.ut* Plinius, *Ludos ineunti semper assurgi etiam ab Senatu in more est.*

SICVTI *autem in quibus subauditur uocabulum rei, ea per nominatiuum interpretari licet, ita alibi nominatiuũ per genitiuum cum uocabulo rei posito, uel subaudito interpreteris:ut* V*estri consilij est, non solum mei.* Et Res *uestri consilij est.* Frequẽs *tamen est per nominatiuum sermo. ut in illis* Ciceronis *ad* Atti*cum,* Sed *tu id quanti æstimes, tuum iudicium est.* Et *ad uxorem & filiam,* V*estrum iam consilium est, non solum meum, quid sit uobis faciendum.* Et *iterum,* Romæ'ne *sitis, an mecum aliquo tuto loco, id non solum meum consilium est, sed etiam uestrum.*

NOMEN *cum præpositione, ut ante tales genitiuos:* Ani*malium, quibus sanguis est craßior, fortiora. Subauditur enim de numero, uel ex numero.* Et Quintilianus, V*eteres quorum fuerunt* Aristoteles & Theodectes.

ADIECTIVORVM ECLIPSIS.

ADiectiua *quoq; constructionis integritati non rarò desunt, ut cum ijs quæ distributiua dicuntur, ubi pluraliter usurpantur* Singuli, *quisq;, uel unusquisq;.* Plinius *de canibus,* V*iuũt* Laconici *annis denis.* Idem, Fœminæ *duodenis. pro singuli* La*conici, & singulæ fœminæ.* Vergilius, Bina *boum nobis* Troia *generatus* Acestes Dat *numero capita naues. pro in singulas naues.* Cicero, Is *se ternis nummis in pedem tecum transegisse dicebat.pro in quenq;, uel unumquenq; pedem. Simili subauditione utitur* Priscianus & *in illis,* In *dies, in horas.ubi tamen nullum est distributiuum. pro in dies singulos, in horas singulas, accipienda esse dicens,* Sic *etiam interpretanda uidentur* In *libras, in modios.ut* Plinius, Cinamo *pretia quõdam fuere in libras denariûm mille.* Idem, Pretium *huic annona media in modios farinæ* X L. *asses.* Quanquam *in his de numerali ambigas, sit'ne cardinale scribendum, an distributiuum.*

CENT

CENTENA millia, in illis nummarijs summis, Sestertiûm centies, Sestertiûm decies. Suetonius, Etiam circa sestertiûm uicies prosecutus est. Etiam præter centena millia ipse genitiuus, sestertiûm. Martialis, Habet Africanus millies, & tamen captat. pro millies centena millia sestertiûm.

SOLVS, ut apud Ouid. Fast. At ruber hortorũ Deus, & tutela Priapus, Omnibus ex illis Lotide captus erat. pro sola Lotide.

VNVS, ut Plinius natur. histor. Primus autem hominum leonem manu tractare ausus, & ostendere mansuefactum Hanno è clarißimis Pœnorum traditur.

Item NVLLVS, præsertim ante, nisi, ut in talibus, Si nisi quæ facie, poterit te digna uideri, Nulla futura tua est. Est enim integrũ, Si nulla poterit te digna uideri, nisi quæ facie est te digna, nulla futura est tua.

ALIVS, ut in illo Cæcilij Plin. de quo genere alibi locuti sumus. Quòd deforme arbitrabar, cui assurgere, cui loco cedere omnes oportet, hunc omnibus sedẽtibus stare. Vult enim omnibus alijs sedentibus dicere. Plinius de obeliscis, Omnibus quæcunq; in mari uisa sunt, mirabiliorem. pro omnibus alijs.

Huius uel similis nominis ablatiuus, & post comparatiua, ubi uel nullũ, uel solum ablatiuũ excessus secum habẽt, simul audiendus est. Terent. Siqua est habitior paulo, pugilem esse aiunt. pro cæteris habitior, uel quàm decet, habitior. Alibi aliud quippiam, quod comparationem perficiat: ut, Vẽtriculi hyeme & uere calidiores natura sunt. pro, quàm alijs temporibus calidiores. Sic suppleri posse uidetur & illud Terẽtij cum similibus, -Is postquã excesit ex ephebis Sosia, Liberius uiuẽdi fuit potestas. pro liberius quàm antè. Nec ignoro Donatum subaudire, aliquanto. Sed sic quoq; expectat animus plenius absolui comparationem.

TALIS quoq;, uel Is, ut in illa figura, Homo illiteratus, sed cui paucos anteponas. Homo illiteratus quidem, quem tamen multis non postponas. pro talis uel is, cui uel quem, autore

Laurentio.

ALIQVIS, *ut in illis locutionibus, Sunt quos curriculo puluerem olympicum.* Et, *Est qui nec ueteris pocula Maßici. Non defuerunt qui interpretarentur insomnium.* Item in talibus, *Nisi qui ei diceret, Non habeo quem sequar.*

PRONOMINVM ECLIPSIS.

DEsunt orationi nonnunquam & pronomina ferè omnis generis: nam ante uerba primæ & secundæ personæ adeò omitti solent similia demonstratiua pronomina, ut nisi certis de causis in publica dicendi consuetudine rarò adhibeantur: ut Arma, uirumq; cano. Et, Paulo maiora canamus. Et, Incute uim uentis. Et, Maturate fugam.

Adhibentur uerò, aut discretionis causa: ut, Si uales, bene est: ego quidem ualeo. Et, Nos patriam fugimus, Tu Tityre lentus in umbra. Aut cum serium aliquid orationi promittitur: ut, Ego postquam te emi à paruulo. Aliquando in discretione omittuntur, sed planè durißime. ut apud Horatium, Quòd si me Lyricis uatibus inseris. ubi desideratur tu.

PRIVATIM uerò nominatiuus, tu, (nisi adhibitum sit) post omnem uocatiuum, cui subijcitur uerbum secūdæ personæ, desideratur. ut Vergilius, Sed tamen iste Deus qui sit, da Tityre nobis. Idem, -Non me pascente capellæ Florentem cythisum & salices carpetis amaras. pro tu da, & uos carpetis. Etiā post ipsius uocatiuum. ut si in illo sermone, O` tu accede, accipiatur, tu, uocatiuè, nihilominus subaudiendus est eiusdem nominatiuus, ne desit nominatiuus uerbo.

IN prima quoq; appositiua sæpißime omittuntur demonstratiua primæ & secundæ personæ. ut Ouidius, Hanc tibi Priamides mitto Ledæa salutem. Vergilius, Troës te miseri oramus. Terentius, Omnes deteriores sumus licentia. Plinius, Magna pars studiorum amœnitates quærimus. Horatius, Non semel dicemus Io triumphe, Ciuitas omnis. Iuuenalis, His utitur, quicquid

quid graciles huc mittitis Indi.

PRAETEREA ante infinità uerborum, quæ uim habeant sensus, ubi deest accusatiuus, sæpe ad constructionis debitum sufficiendus est accusatiuus pronominis eiusdē personæ, cuius est nominatiuus uerbi finiti: ut, Memini uidere. pro me uidere. Credis latêre. pro te latêre. Credit scire. pro se scire. Vbi uerò datiuus præcedit, accusatiuus ipsius, ut qui (quod satis ex eo intelligitur) merito omittatur: ut, Permitto tibi dicere. pro permitto tibi te dicere. Permitto illi dicere. pro permitto illi illū, uel ipsum dicere.

SAEPE etiam post uerba, quæ quum sint transitiua, absolutè tamen proferuntur. ut Terentius, Facile ut pro Eunucho probes. Idem, Hæc hinc facessat. pro te probes, & se facessat, ut uult Donatus. Et Vergilius, Dixit, & auertens rosea ceruice refulsit. Idem IIII. Aeneidos, Ingeminant curæ, rursusq́; resurgens Sæuit amor. Idem, Tum prora auertit. pro, se auertens, & se auertit, ut inquit Seruius. Sic dici uidētur, Bene habet, Bene uortat, Male uortat. Sicui in posterioribus duobus non placet, Enallagen esse actiui pro paßiuo.

ETIAM tertiæ personæ demonstratiua, ut, Idem, quod compositum est, ante prouocabulum, Qui. ut Plinius, Tarando magnitudo, quæ leoni. Idem, Equo ferè, qui homini, morbi. Idem, Vis bituminis, quæ sulphuris, discutit, attrahit, glutinat. pro eadem quæ, ijdem qui. Ille uel is. Curtius, Hæc uociferātem, quibus erat imperatum, iugulant. Cicero, Initium dicendi quæ uellem. Vergilius, Quam quibus in patriam uentosa per æquora uectis, Pontus & ostriferi fauces tentantur Abydi. Integra enim horum sunt, Illi quibus, & ea quæ.

ITEM similia pronomina una cum præpositione repetita. Cicero ad Atticum, Quare ad illud redeo, Cura ut huius rei causa dedita opera mittat aliquem Balbus, ad quos uidebitur. pro ad eos, ad quos uidebitur.

In illo uerò, Scio quem timeas, cum similibus, nihil opus est

tali pronomine, cum sit ibi, Quem, nomen infinitum, non prouocabulum, & à, quis, non à, qui, declinatum.

SAEPE *pronomen, ille, cum alijs quibusdam additis, ut sit, quantum ad illud, sicut in quibus subaudiri uidetur uerbum respondeo, ut Cicero in epistolis, Quod scribis te uelle scire, qui sit reipublicæ status, summa dissensio est, sed contentio dispar. pro eo quod est, quantum ad illud pertinet, quod scribis te uelle scire. Præterea ante relatiuum, cum sequitur præut uel præ. Terentius in Eunucho, Præut huius rabies quæ dabit. Et Plautus in Persa, Omnes res relictas habeo, præ quod tu uelis. Hic enim, Eo, uel Illo, illic, Illa, subintelligendum.*

RVRSVS *relatiua, ut Plinius, Imposito raphano scorpionibus, moriuntur. Item in illa Græca figura, ubi redundare uidetur participium, de qua alibi dicemus, ut Vergilius, Et diuûm amplexæ simulacra tenebant. Aut enim uerbo, aut participio addendus est accusatiuus relatiui pronominis, ut sit, & amplexæ simulacra tenebant illa, uel tenebant simulacra amplexæ illa.*

RVRSVS *possessiua omnia pro materiæ circunstantijs frequentissime. Terent. Non tu ibi gnatum? ubi deest tuum. Idem, Gnatam ut det oro. ubi deest suam. Ouidius in epistolis, Frigidius glacie pectus amantis erat. pro meum amantis.*

SAEPE *uideas omissum uel prouocabulum, Qui, uel certè relatiuum Is. ut Vergilius, Vrbs antiqua fuit: Tyrij tenuere coloni. Est enim integra locutio, aut quam Tyrij, aut eam Tyrij, ut sit Parenthesis. Seruius tamen priorem rationem probat, uocatq; rationem hanc & cum Eclipsi pronominis, & citra hanc epexegesin: ut, Est locus, Italiam Graij cognomine dicunt.*

VERBORVM ECLIPSIS.

V*Erba quoq; non pauca ad legitimam constructionem nonnunquam requiri solent, præcipue uerborum Sum, quod etiã in omnibus desideratum legas. Indicatiuo: ut Vergilius, Sed uos qui tandem, quibus aut uenistis ab oris? Ouidius, Quid mihi cum*

Lesbo? Sicelis esse uolo. Item Vergilius, Nec requies, quin aut pomis exuberet arbos. Idem, Hinc mihi prima mali labes. Idem, Et qua uectus Abas. pro labes erat, & uectus erat. Item in illa locutione cum similibus, Immensum quantum. Mirum quantum. Liuius, Mirum quantum illi uiro nuntianti hæc, fides fuerit. pro mirum est quantum. Imperatiuo: ut Vergilius, Fas mihi Graiorum secreta resoluere iura, Fas odisse uiros. pro fas esto uel sit, autore Seruio. In optatiuo: ut Vtinam non omnia uana, Vtinam hæc uera. pro sint uana, sint uera. In potentiali uel subiunctiuo. Terentius, Et uultu Sosia, adeò modesto, adeò uenusto, ut nihil supra. ubi deest, esset. Et Vergilius, Nunc quales Diomedis equi, nunc quantus Achilles. Desunt enim essent, & esset. In modo infinito sæpißime: ut, Vergilius, Promisi ultorem. ubi deest fore, uel futurum esse. Et in futurorum modi huius periphrasi: ut, Dixi futurum, Dixi tibi cauendum.

PRAETEREA Fac, uel uide, ante subiunctiua præsertim cum imperatiuorum locum, sed mutius implent: ut Mittas, pro fac mittas. Ouid. Nil mihi rescribas, attamen ipse ueni.

ET, dico, uerbum, uel aliquid cognatum illi. Aliàs in talibus transitionibus, Sed de his pluribus, Sed de his hactenus, Sed hæc & multa alia coràm. Quid multa? Ne multa. in quibus supplendum (dicam, uel dictum sit) prout sensus poscit. Item in illis cum similibus, Egomet continuò mecum, Et hæc secum. desiderantur enim ibi dixi, hic dixit. Aliàs ante infinita uerborum, ut in ea dicendi figura, quam Quintilianus obliquam allocutionem uocat, qualis est illa Ciceronis, Habendas esse quam laxißimas amicitiæ habenas. Caput enim esse ad bene uiuendum. ubi, dicunt, subaudiendum. Et Vergilius, Nam si uestra manus uiolasset dona Mineruæ, Tum magnum exitium (quod dij prius omen in ipsum Conuertant) Priami imperio Phrygibusq; futurum. ubi, dicebat, uel dixit, adijciendum.

IN hac uerò figura, tum hoc uerbum uarijs modis, tum alia requi

requiri obſeruo. Et hoc uerbũ ſimpliciter, ut in iam poſitis exemplis. Modò cum cõiunctione, enim. Cæſar de bello Gallico, Coniurationem nobilitatis fecit, & ciuitati perſuaſit, ut de finibus ſuis cum omnibus copijs exirent: perfacile eſſe, cum uirtute omnibus præſtarent, totius Galliæ imperio potiri. pro, dixit enim perfacile eſſe. Modò in participio præſentis. Cæſar eodem libro, Diuitiacus multis cum lacrymis Cæſarem cõplexus, obſecrare cœpit, ne quid grauius in fratrem ſtatueret, ſcire ſe illa eſſe uera, nec quenquam ex eo plus quàm ſe doloris capere. pro dicens ſe ſcire. Idem, Bello Heluetiorum confecto, totius ferè Galliæ legati, principes ciuitatum ad Cæſarem gratulatum conuenerunt. Intelligere ſeſe tametſi pro ueteribus Heluetiorum iniurijs populus Romanus, ab his pœnas bello repetiſſet, tamen eam rem non minus ex uſu terræ Galliæ, quàm populi Romani accidiſſe. pro, dicentes uel affirmantes ſeſe intelligere. Modò eius participium futurum, uel uerbum cum relatiuo, Qui. Idem, Hedui cum ſe ſuaq; ab his defendere non poſſent, legatos ad Cæſarem mittunt rogatum auxilium: Ita ſe omni tempore de populo Romano meritos eſſe, ut penè in conſpectu exercitus noſtri agri uaſtari, liberi eorum in ſeruitutem abduci, oppida expugnari non debuerint. pro, dicturos, uel qui dicerent, ita ſe omni tempore de populo Romano meritos. Tale eſt & Liuij illud, Tum ex cõſilio patrum Romulus legatos circa uicinas gentes miſit, qui cum finitimis connubia peterent, urbes quoq; ut cætera ex infimo naſci: deinde qua ſua uirtus ac Dij iuuent, magnas opes, magnumq́; nomen ſibi facere: proinde ne grauentur homines cum hominibus ſanguinem & genus miſcere. ubi ante illud, Vrbes, ſimul audiendum (qui dicerent) quod Cæſar quodam loco apponit. Modò in eadem eius generis allocutione, alibi Dico, alibi Moneo: ut in illa, Is ita cum Cæſare egit, Si pacem populus Romanus cum Heluetijs faceret, in eam partem ituros, atq; ibi futuros Heluetios, ubi eos Cæſar cõſtituiſſet, atq; eſſe uoluiſſet. Sin bello perſequi perſeuer

seuerâret, reminiscetur & ueteris incommodi populi Romani, & pristinæ uirtutis Heluetiorum. Vbi priore loco ante Ituros, subaudiendum uidetur Dicens, uel, ut diceret. Secundo loco, uel hortabatur, uel monuit reminisceretur. Et paulo pòst in eodẽ, Se ita à patribus, maioribusq́; suis didicisset, ut magis uirtute, quàm dolo cõtenderent. ubi iterum, dixit, adijciendum. Et statim post, Quare monuit ne committeret, ut is locus ubi constitissent, ex calamitate populi Ro. & internecione exercitus nomen caperet. Vbi iterum, monuit, subdendum. Alibi rogat uel rogauit, ibidem in Cæsaris allocutione ad omnium ordinum centuriones, Omniumq́; ordinum ad id concilium adhibitis cẽturionibus, uehementer eos incusauit. Primùm, quòd aut quam in partem, aut quo consilio ducerentur, sibi quærendum, aut cogitandum putarent. Ariouistum se consule cupidißime populi Romani amicitiam appetisse, cur hunc tam temerè quisquam ab officio discessurum iudicaret. Vbi ante Appetisse, dicit, ante Cur hunc rogat, subaudiendum uidetur. Et mox, Quòd si furore, atq; amentia impulsus, bellum intulisset, quid tandem uererentur? aut cur de sua uirtute, aut de ipsius diligentia desperarent? Vbi iterum Rogat, ante Quid, subdendum.

Aliàs cum pronomine, ut ante Quasi, in tali figura, qualis est illa Terentij, Ridiculum caput, quasi necesse sit, si illi non dat, te illam uxorem ducere. Idem, Modo introij. Quasi ego quàm dudum rogem. Postulat enim plenus sensus subaudiri (hoc dicis.) Et cum relatiuo, Qui, ut in talibus: Quintilianus Instit. Ideoq́; apud Cælium legimus Pelia Cincinnatus, & apud Mecœnatem bene fecit Enthia. Et apud Ciceronem, Hermagora, ne miremur quod ab antiquorum plerisq; Aenea & Anchisa sit dictus. Plinius nat. histor, Admouitq́; sibi gula sapores, piscibus satis & nouum incolam mari dedit, ne quis peregrinas aues Romæ párere miretur. pro, quod dico ne miremur, & quod dico ne quis miretur. Idem, Subcisiuis temporibus ista curamus, id est, Hoc dico.

noctur

nocturnis, ne quid nostris putes cessatum horis.

Hoc dico, uel quod dico.

Simili modo ante Vt, uel Ne, ad hunc modũ, ut Cicero, Satiari delectatione non possum, ut meæ senectutis requiem oblectationemq; noscatis. ubi, hoc dico, uel, quod dico, subintelligitur.

Dico, puto, uel censeo.

DICO, puto, uel censeo, prout sensui melius quadrabit, ut in illis interrogationibus, quæ per Quò, uel Vnde figurantur. Horatius, Quò mihi fortunam, si non conceditur uti? id est, Ad quem usum uel finem dicatis mihi esse fortunam? Rursus Idem, Vnde mihi lapidem, quorsum est opus, unde sagittas? pro putes uel dicas mihi esse. Simili supplemento egent & hæc. Cicero ad Fab. Martis uerò signum, quo mihi pacis autori? Et Quintilianus, Quo per fidem diuitias cæco? Idem, Vnde tantum uirium cæco, ut uno statim ictu mors tota peragatur? Iuuenalis, Vnde tibi frõtem, libertatemq; parentis? Est tamen ubi uerbum, est, subauditur. ut Quintilianus, Vnde misero tunc, unde somnus? pro eo quod est, erat somnus.

DICO, uel etiam facio, prout dictum factum'ue probatur in illis, Bene Ennius, Præclare Anaxagoras, Prudenter Fabius. Dixit enim uel fecit, pro conditione rei, ad orationis perfectionem addendum.

DICO, uel annuntio. ut Cicero Attico, Pyliæ paratum est hospitium, sed uellem Atticam: uerum tibi ignosco, quarum utriq; salutem. Idem proxima epistola, Pyliæ & Atticæ salutem. pro, dices, uel annuntiabis salutem.

VOLO. ut in illis, Ita facere certum est. Et Stat casus renouare omnes. pro, uelle facere, et uelle renouare, de quibus in uerborum constructione.

FACIO. ut in illo Cæcilij Plinij, cum similibus, Studes? an piscaris? an uenaris? an simul omnia? Plinius, Atq; pulmentarij uicem, quod non alia præter cotonea & struthea. pro, an omnia facis? & non alia faciunt. Et Mar. Nil aliud bulbis, quàm satur esse uolo. pro, fieri bulbis. Item in illo loquendi genere, Aequauit

uit ſummos uiros, idq; in adoleſcentia. deeſt enim fecit. Viuo in ſeceſſu, neq; hoc uel neq; id ſine conſilio uirorum prudentium. Supplendum enim facio.

FACIO, uel uolo in illis, Dij melius, Dij meliora. pro faciant, uel certe uelint.

Reſpondeo, ſubinde in oratione deſyderatur. ut in ſubiectis exemplis: Cicero Attico, Quòd epiſtolam meam ad Brutum poſcis, non habeo eius exemplum.

Reſpondes uel certe confiteor. ut Quintilianus, Sed ſi confeſſionem culpæ meæ exigis, ego fui pater durus, & patrimonij, quod iam melius ab his adminiſtrari poterat, tenax cuſtos.

DECET uel oportet. ut in talibus, Vergilius, Me'ne incœpto deſiſtere uictam? Terentius, Ah tantam'ne rem tam negligenter agere? Idem, Siccine me atq; illam tua opera ſollicitarier? Idem, Seruon' fortunas meas me commiſiſſe futili? Plenæ enim conſtructiones fient per Decet, uel Oportuit.

Aliquando hoc totum, uel ſimile aliquid Verum'ne eſt? uel Vere'ne ita eſt? ut Iuſtin. Tantam famæ uelocitatem fuiſſe, ut cum matutino tempore prælium in Bœotia commiſſum ſit, meridianis horis in Aſiam per tot maria & tantum ſpatij, tam breui horarum momento de uictoria nuntiatum ſit? pro, uerum'ne eſt fuiſſe? Plinius ad Adri. Hominem'ne Romanum tam Græce loqui? Vergilius, –Me'ne Iliacis occumbere campis Nō potuiſſe? Item in Georgicis, –Sic omnia fatis In peius ruere, ac retro ſublapſa referri. pro, uerum eſt, uel certum eſt.

EST ubi Fuerit, uel Fecerit, uel ſimile aliquid pro implenda conſtructione ſit addendum. ut Suet. in Cæſare, Siue diuinitus, ſiue coniectura uincerent, ac ſibi haberent, dummodo ſcirent eum, &c. Vergil. –Primusq; Tymœtes Duci intra muros hortatur, & arce locari: Siue dolo, ſeu iam Troiæ ſic fata ferebāt. pro, ſiue dolo id fecerit. Rogo, uel ſimile.

In eperoteſi quoq; eiuſdem uerbi, ubi ſcilicet mutatur modus, Fuerit, uel fecerit.

dus, uel Rogas, uel quid simile. Terentius in Adel. Quid is fecit? Quid ille fecerit? pro, Rogas quid ille fecerit? Et in Eunu. Nō uides? Videā? obsecro quē? pro, Rogas nū uideā? Et in Phor. Quid ergo narras? Quid ego narrem? pro, Rogas quid ego narrem?

DEBET *quoq;. ut Cor. Tacit. Quibus operiri auxilia & trahere bellum uidebatur, Germanicū legionū uim famamq; extollebant. pro eo quod est operiri, & trahere debere. Plinius, In hunc spectare olivetа Cato iußit. pro, spectare debere. Columel. Iure igitur, quantum mea fert opinio, M. Porcius talē pestem uitare censuit. Idem, Censet propter hanc sæpius diligenter ouium terga perspicere. Terentius, Aliquot me adiere, ex te auditum qui aiebant hodie filiā Meam nubere tuo gnato. Cicero Att. Cato tamen affirmat se uiuo illū non triumphare. pro, debere triūphare. Nisi quis in aliquibus talē Enallagen dicat præsentis actiui pro futuro paßiuo. ut in illo Catonis, Talē pestem uitare censuit. pro, uitandā esse. Et in illo Taciti, Operiri auxilia. pro, operienda esse. Et Trahere bellum, pro, trahendum esse.*

Aliquando parū integra locutio uidebitur, nisi Natū est, uel Ortū est, uel aliquod synonymum subaudias. ut Vergilius, -Genus unde Latinū, Albaniq; patres, atq; altæ mœnia Romæ. Idē, Vnde imber & ignes. Nam eas uoces aduerbia ferè subijciunt.

SVNT *& alia, quæ omittuntur, quòd ea ex alijs ferè intelligantur. ut Plin. ad Pontium, Quos Latine huius libelli amor docuit. Simul enim auditur Loqui. Sic dicitur fidibus scire, per defectum eius, quod est sonare uel canere.*

Desyderatur interim & integer ex nomine & uerbo sensus, ut in ethopœijs, siue persona iactis, ut Quintilianus notat. Vergil. Hic Dolopum manus, hic sæuus tendebat Achilles. Deest enim Dicebat quis.

IN *talibus quoq;, quale est illud Ciceronis ad Atticum, ire, uel aliquid simile, Inde ad Taurum cogitabam, ut cum Mophagone signis collatis si possem. In priore Ire, In posteriore Cōfligerē,*

uel

uel tale quippiã ſubauditur. Idẽ ad eundem, Rhodum uolo puerorum cauſa: inde quamprimum Athenas. Idem Mario, Cum Libone tuo, uel potius noſtro in Pompeianum ſtatim cogito.

AVDIRE, uel intelligere. ut in illo Ciceronis ad Att. Horribile eſt, quæ loquantur, quæ minitentur: cum ſimilibus. uidetur enim integrum, horribile eſt audire.

PARTICIPIORVM ECLIPSIS.

PArticipia rarius orationi deſunt, nonnunquam tamẽ ad legitimam conſtructionem ſuppeditanda ſunt. In ea enim appoſitiua, quam primam diximus, ſi Ens participium abſit, ubiq;, Priſciano autore, ſubaudiendum eſt: ut, Homerus poëta. Nos tamen appoſitiuam hanc inter legitimas conſtructiones ideò adſcripſimus, quòd participiũ id minime uel à paucis receptum, pro nullo habeatur. Declarãt autem huiuſmodi participium intelligi, maxime ablatiui illi conſequentiæ, Me duce, me autore, Cæſare & Bibulo cõſulibus, & alij cõſimules, ut qui niſi participio ſubaudito, conſiſtere nõ poſſent. Aliud uerò participium ſenſui non quadrat. In hoc tamen genere figuratum uſu recipi neceſſe eſt, cum participiũ, quo ſuppleatur, receptum in uſum publicũ non ſit, tametſi à Cæſare probatum: atque ut ſcribit Acron, Philoſopho, qui eo ſit uſus, etiam laudem attulerit. Idem participium, & ubi aduerſatiua coniunctio dictioni præponitur, non ſententiæ. ut Affui tibi, quanquam inimico. pro inimico enti.

IN ILLO quoque, & Tu ſoluendo nõ eras, Ciceronis, & Qui oneri ferundo eſſent, Liuij, cum ſimilibus, ſubaudiendum uidetur uel ſufficiẽs, uel potẽs, uel ſimile aliquid, quod ſenſui quadret. In priori uerò, & appellatiuũ debito, uel æri alieno, uel ſimile aliquid. Declarat hoc Celſus, qui conſtructionem implet. eius uerba ſunt, Si cætera deſunt, imponi debent. Primum non pingue emplaſtrũ ut id reprimat: deinde ſi non repreſſit, quodlibet puri mouendo accommodatum. Cæterum hac ratione huiuſ-

modi uoces gerundi modi non erunt, ſed potius participia. Illud tamen Apulei omnino gerundi uidetur, Cum Charite nubendo maturuiſſet. Similis loquendi figura & per nomina prolata legitur. ut Macrob. Sunt de agricultura ſcriptores, qui nuces & mala ſic diuidunt, ut Nuces dicant omne pomum, quod foris duro tegatur, & intus habeat quod eſui eſt. Malum uerò, quod foris habeat, quod eſt eſui, & durum intus includat.

Scriptura. IN talibus quoque requiri uidetur participium, quale eſt Ciceronis ad Atticum, Occupationum mearum uel hoc ſignum erit, quòd epiſtola librarij manu eſt. Vbi Scripta, ſubaudiendum uidetur. Idem ad eundem, Venio ad epiſtolas tuas, quas ego ſexcentas uno tempore accepi, aliam alia iucundiorem: quæ quidem erant manu tua.

Sciturus. ETIAM in illa figura, qualis eſt Vergilij, E quidem per littora certos Dimittã, & Libyæ luſtrare extrema iubebo, Si quibus eiectus ſyluis, aut urbibus errat. Scitura enim uel ſcituros ſupplendum, uel quod certè idem fuerit Vt ſciam, uel Sciant. Sic enim uidetur Seruio illud eiuſdem ſupplendum, -Et omnem Proſpectum late pelago petit Antea, ſi quem Iactatum uento uideat. Eſt, inquit, ordo, Conſcendit ſcopulum requiſiturus Antea. quanquã mihi magis placet, requiſiturus ſi quem uideat, ut ſubijciatur pro epexegeſi Antea, Capyn, aut arma Caici. Cicero ad Atticum, Delatus eſt ad me faſciculus: ſolus ſolui, ſiquid ad me literarum: nihil erat. In quibus tamen omnibus Si, pro An, poſita uidetur, ut alibi eſt dictum.

Dicturus. Simili ratione ſupplendum uidetur & in illo Vergilij in ſeptimo, Pandite nunc Helicona deæ, cantusq; mouete, Qui bello exciti reges, quæ quenque ſecutæ Complerint campos acies. pro, dicturi, uel ut dicatis uel referatis.

Maceratum, mollitum, uel madidum. In illo quoque Terentij in Eunucho, Quo pacto ex iure heſterno panem atrum uorent. Intelligit Donatus uel maceratum, uel emollitum, uel madidum. Cuiuſmodi eclipſis & in alijs

ſimilibus

ſimilibus eſt, quæ ſunt apud Celſum & Pliniū plurima. Vt ſpongia ex aceto, offa ex uino uel poſca.

Item in illo Terentij cum ſimilibus, Signa uideo omnia ad ſalutem. ubi deeſt hærentia, uel ſpectantia. Hærentia uel ſpectantia.

PRAEPOSITIONVM ECLIPSIS.

PRæpoſitiones quoq; non poëtis modò, uerùm etiam oratoribus, frequentiſsime orationi deeſſe quis non animaduertat? Veluti Ab, & Ad, ante urbium nomina, quoties ad quæſtionem Quo & Vnde redduntur. ut Eo Romam, Venio Roma. In primo enim deſyderatur ad, in ſecundo ab. Cum nanq; ad quæſtionem Vbi redduntur in genitiuo, In urbe, uel Oppido, ſubaudiendum uidetur, quæ etiam aliquando adhibita uidentur. Cæterum uſitatior eſt figurata, quàm integra locutio pro Varronis ſententia ex quadam Ciceronis epiſtola, & nō minus Quintiliani, qui ſiquis Veni de Suſis, dicat, Solœciſmum cenſet. Sed adhibitis, ut dixi, præpoſitionibus ipſis, ſubinde magnos autores locutos inuenias, etiam Ciceronem ipſum, ſi codices deprauati non ſunt. ut in Verrem, Ea die Verres ad Meſſanam uenit. Et ad Terentiam in calce cuiuſdam epiſtolæ, De Venutio. Et alterius, De Brunduſio. Sal. in Catil. Nam Brutus ab Roma aberat. Liuius, Ab Lauinio uenerant antiqua auxilia. Cæſar uerò Auguſtus aliter loqui non ſolebat, autore Suetonio. Poëtæ uerò & ante prouinciarum uel regionum nomina, huiuſmodi præpoſitionum defectum licenter abutuntur: ut Italiam fato profugus, Lauinaq; uenit Littora. lib 8. et ita ce[?] Prisc. lib. 15.

PRAETEREA ante accuſatiuos Calendas, Nonas, Idus, ferè ſubauditur præpoſitio Ante: ut Tertio Calendas, Nonas, uel Idus. pro, Tertio ante Calendas, Nonas, Idus. Idem dici poteſt, & de Pridie, quoties accuſatiuos præcedit: ut Cicero, Pridie Calendas Maias, de Brunduſio. cum proprius eius caſus, genitiuus potius ſit, cuius alibi ſunt poſita exempla. In illo quoque, Annos natus x. cum ſimilibus, Ante, ſubaudit Priſcianus, ut ſit,

ante annos decem.

AT ubi Postridie, eiusmodi accusatiuos praecedit, subaudienda est praepositio Post. Cicero Attico, Itaque sese scripturum aiebat, ut uenationem etiam, quae postridie ludos Apollinares futura est, proscriberent. Donatus quoque in illo, Quod te per hāc dexteram oro, Post desyderari ait, ut sit, post quod. Vtcunque sit, non incommode (ut mihi uidetur) in talibus Quod, per Quare, interpretere.

IDEM Donatus etiam praepositionem Propter, in talibus adijcit. Terentius, Magis id adeò, mihi ut incommodet. Idem, Nunc id prodeo, ut conueniam Parmenonem. In quibus, id pro ob id, uel propter id accipit.

Verum ex praepositionibus, quae ablatiuo debentur, frequentissime constructioni deficiunt hae, A, cum, de, è, pro, cum synonymis.

AB uel IN. ut Vergilius, -Cum Iuppiter aethere summo Despiciens mare ueliuolū. Idē, Stridens Aquilone procella Velum aduersa ferit. Idē, -Atque imo Nereus ciet aequora ponto. Ouidius Fast. Iuppiter arce sua totum cum spectet in orbem.

IN. ut Plin. Vt dubium sit, toga'ne, an bello praestantior fuerit. pro, in bello, in toga. Columel. Nec densa nascitur humo. Idē,
lib. 2. c. 9 Non ut pinguissima, uel macerrima iacitur humo. pro, in humo. Cicero pro domo sua, Domo me contineo. Ouid. Sustinet inuidia tristia signa domo. Vergil. Saxum antiquum ingens, cāpo quod fortè iacebat Limes agro positus. Idem Georg. Hunc quoq; ubi aut morbo grauis, aut iam segnior annis Deficit, abde domo. Suet. in Domit. Natus est regione urbis sexta. pro, in regione. Hanc & in citandis autorum operibus desyderare solent ueteres Graeco more: ut Plautus Menaeh. Terent. Phorm.

CVM, comitantiae, non instrumenti. Vergilius, Et magnis quatiūt clangoribus alas. Et Plinius qui plurimū huius praepositionis eclipsi utitur: ut de Elaterio, Cuius causa, nisi maturius in

cidatur,

9. lib. 1. Fast. Per totidem menses a funere coniugis uxor sustinet in uidua tristia signa domo sed hic non desideratur praepositio.

cidatur, semen exilit oculorũ etiã periculo. Talia sunt apud eun dẽ miro compẽdio, Magna mortaliũ utilitate, & publico bono. Et Cicero, Ne dici quidẽ potest, quanta diminutione ciuiũ. Cæsar, Scribit Labieno, si reip. commodo facere posset, cum legione ad fines Neruiorum ueniat. Vergilius in IX. Tum demum præceps saltu sese omnibus armis In fluuium dedit. Varro, Ac cum Luculli & Metelli uillis pessimo publico ædificatis certant. Instrumenti enim ratio solius ablatiui uis est, sicuti Græcè datiui, ne quis deesse præpositionẽ hanc putet, quæ tamen ferè in publicis gentium idiomatis hodie adhibetur.

A uel E, ut Vergil. Proijce tela manu. pro è uel à manu. Item post Natus, & synonyma sæpissime, de quibus alibi diximus. Liuius, Ioue nate Hercule salue. Vergil. Quo sanguine cretus. Et alibi, Sate sanguine diuûm.

DE. Vergil. Et afflictis melius confidere rebus. pro, de afflictis rebus, ut Seruius interpretatur.

PRO. ut Horatius, Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis.

ADVERBIORVM ECLIPSIS.

ADuerbia uix desiderantur, siue quia certa non sunt, siue quia id quod in nomine & uerbo incertum est, definiunt. Duæ tamen præpositiones cum aduerbiascunt, ad plenam aliquando constructionem requiruntur: hæ sunt Ante, & Post. Hæc ante Quàm, electiuam, cum numeralia ordinalia sequitur. Liuius, Quadringentesimo anno, quàm urbs Roma condita erat. Idem, Anno tricesimo altero, quàm Roma condita erat, iterum mutatur forma ciuitatis à Consulibus ad Decemuiros. pro, postquam Roma condita erat. Et post Alter. Idem de bello Maced. Altera die quàm à Brundusio soluit. Item præcedente Protinus, uel Statim. Vt Plinius, Protinus intereunt, quàm litatum est illi deo. id est, postquam litatum est. Marcellus Iuresconsul. Omnes proconsules, statim quàm urbem aggressi fuerint, habent iurisdictionem. Vlpian. Iudici eorum statim atq;

iudex factus est, omnium rerum officium incumbit. subauditur enim Post, utrobiq;, ut sit postquam, & post atq;. Requiruntur eædem præpositiones, & post Pridie, & Postridie, cum eis subijcitur Quàm. Cicero ad Terent. Quid causæ autem fuerit, postridie intellexi, quàm à uobis discessi. pro, postridie postquam à uobis discessi.

DEESSE uidetur & Non solum, interdum non sine quadam uarietatis gratia. ut Quintil. Cum Ciceroni dormitare interim Demosthenis oratio, uerùm etiam Homerus ipse uideatur. Cicero, Vrget ille quidem, & Philotimus, & Cincius, sed etiam ipse crebro interuiso. Nisi in his Verum etiam, & Sed etiam, pro imò etiam accipias.

Desyderatur & aduerbium Ita, similitudinis ante Vt, in Horatio sæpissimè, ut in primo Sermonum, -Quanquam ridentem dicere uerum Quid uetat? ut pueris olim dāt crustula blandi Doctores, elemēta uelint ut discere prima. Idem, Vt si Reticulum panis uenales inter onusto Forte uehas humero, nihilo plus accipies, quàm Qui nil portarit. Iterum in eodem, Vt tibi si sit opus liquidi nō amplius urna Vel cyatho, & dicas, ex magno flumine mallem, Quàm ex hoc fonticulo tantundem sumere. Hanc Horatij figuram amator eius Quintilianus, sæpe imitatur: ut in procemio, Seu quod proximum uero, nullam ingenij sperantes gratiam circa res etsi necessarias, procul tamen ab ostentatione positas, ut operum fastigia spectantur, latent fundamenta. Idem, Non subest uera uis, nec penitus immissis radicibus nititur, ut quæ summo solo sparsa sunt semina, celerius se effundunt, & imitatæ spicas herbulæ inanibus aristis ante messem flauescunt. In quibus omnibus exemplis Ita, ante Vt est audiendum: ut sit, ita ut.

VT, quoq; similitudinis aduerbium ante exempla honeste sæpe desyderāt eruditi. ut Quintilianus & passim, & in VIII. de Enthymemate loquens, De hoc in argumētis satis dictum est.

Non

Non ſemper autē ad probationē adhibetur, ſed aliquādo ad ornatum, Quorum igitur impunitas Cæſar tuæ clementiæ laus eſt, eorum ipſorū ad crudelitatem te acuit oratio. Et paulo pòſt, Eſt enim Epiphonema, rei narratæ, uel probatæ ſumma acclamatio, Tantæ molis erat Romam condere gentem.

VSQVE. ut Horat. Ad unguem factus homo. Vergilius, Iuppiter omnipotens, ſi non exoſus ad unum Troianos. Liuius, Romanus in Algido conſecutus ad unum omnes occidit.

ETIAM negatiua Non. Aliàs poſt huiuſmodi uerba, Vereor, metuo, caueo, ſequente Ne. Cicero ad Quintum fratrem, Quòd antè abfuiſti, uereor ne ſatis diligēter in ſenatu actum ſit de literis meis. pro, ne non ſatis. Idem ad Atic. Si manet, uereor ne exercitū firmum habere poßit. etiam pro, ne non poßit. Aliàs poſt Non modo, ſicut Græce poſt οὐχ ὅπως, ut uarijs locis diligenter notauit doctißimus Budæus. Cicero pro Sextio, Cum illi ſoli eſſent præter illum flagitioſum tribunum plebis duo reipub. turbines, qui non modò præcipitanti patriæ ſubuenirent, ſed etiam nimis tarde concidiſſe mœrerēt. Idem de perfecto oratore, Nam ſic in epularum apparatu à magnificentia recedens, non ſe parcum ſolum, ſed etiam elegantem dici uolet. Columel. Nam uile ne captare quidem, nedum alere conducit. pro, non modò non ſubuenirent, &, non ſolum non parcum, &, nedum non alere. In hoc genere eſt, ubi negatiua Non, neceſſario deeſt, nempe ubi in priore ſenſu nullum eſt uerbum in quod cadat. ut in tali elocutione, Non modò ſtellæ, ſed ne luna quidem ad ſolem ſuum ſeruat ſplendorem. Si enim addita ea negatione, non ſtellæ dixeris, uidebitur de alio, quàm ſtellis uerbum inferri. At compoſita negatio præponi in tali figura poſſet: ſic, Non modò nullæ ſtellæ, ſed ne luna quidem ad ſolem ſuum ſeruat ſplendorē. Quòd autē in primo exēplo negatio deſit, facile appareat, ſiquis Zeugma ipſum ſuppleat hoc pacto, Nō modò ſtellæ ad ſolem ſuum ſplendorem non ſeruant, ſed ne luna quidem ad ſolem ſuum ſeruat

lib. 7. ii. ſed emendati codices legunt habere non poſſit

emendati libri legunt, non ſubvenirent.

ſplendorem. Laurentius hoc, ubi contraria ſunt tantum contemplatur. Deeſt negatiua particula & poſt Nedum, ubi ad praecedens uerbũ non refertur, ſed ſuum habet, & ſemper in potentiali modo. Horatius, -Mortalia facta peribunt, Nedum uerborum ſtet honos & gratia uiuax. pro non ſtet. Salluſtius, Quippe ſecundae res ſapientiũ animos fatigant, nedum illi corruptiſsimis moribus uictoriae temperarent. id eſt, non temperarent. Liuius, Attonitus repentino malo, uix quid obijceretur, intelligere potui, nedum ſatis ſciam, quomodo me tuear. Cic. pro Cluent. Nec Metellus, nec Põpilius clariſsimi uiri uim tribunitiam ſuſtinere ualuerunt, nedum his temporibus, his moribus, ſine ueſtra ſapientia, ac ſine iudiciorum remedijs ſalui eſſe poſsimus.

CONIVNCTIONVM ECLIPSIS.

D*Eſyderantur & coniunctiones Latinae orationi uel maximè, ſed clauſularum connexioni, & ſermonis continuationi, potius quàm iuſtis conſtructionis numeris. Itaq; nec huius loci propriè ſunt, ſiquis exacti ordinis ius ad unguem exigat: ſed nec alibi tamen commodius tractentur, cum fruſtra mea ſententia huic uni rei ſua quaepiam tractatio dicaretur. Itaq; ad tantilla conniuentes, ſecuri quod coepimus, peragamus. Deſyderantur copulatiuae maximè, ubi celeritati ſtudetur. ut Vergilius, -Alij naualibus? ite: Ferte citi flammas, date uela, impellite remos. Terentius, Viderem, audirem, eſſem unà, cum qua cupiebam Antipho. Idem, Ad ſepulchrum uenimus, in ignem poſita eſt, fletur. Sed Eclipſin ubi copulatiuae deſunt, Aſyndeton, uel Dyaliton uocant. Aliter quoq; honeſtè inter duo commata, uel quaſi dictiones deſyderantur. ut in talibus, Aequi, boni conſulere. & Mart. Excipere hos, illos, & tota ſurgere coena. Idem, Atq; inter menſas ire, redire ſuas. Plinius, At abundè orbe terrarum extra, intra indicato. Sic dicũtur ultro citro, hinc illinc, huc illuc. Cicero ad Att. Ne fortè aut abſim cum ueniet, aut curſem huc illuc uia deterrima.*

IN numeris uerò sæpissime desunt copulatiuæ: ut, Vixit uiginti unum annos. ubi non minus subijcienda copulatiua est, tametsi apposita, ordo sit mutandus, ut suprà docuimus. Neq; enim compositio esse potest, cum plurali iungitur. Quod autem de uiginti uno diximus, idem de alijs similis formæ numeris dicendum. Copulatiuæ.

IN omni præterea distributione omitti copulatiua uidetur, uix apponi. ut Vergil. At nos hinc alij sitientes ibimus Afros, Pars Scythiam, & rapidum Cretæ ueniemus Oaxem. Nisi discretiuas Quidem, & Autem subaudire mauis. Item in illa figura, qualis est Vergilij, Haud mora, festinant iussi. pro, haud mora est, & festinant. Declarat quòd etiam in eadem figura adhibetur. Vergil. -Nec longum tempus, & ingens Exijt ad cœlum ramis felicibus arbos.

DEEST aliquando post Non modò, uel Non solum, in altera ἀντιδιαστρέφοντος parte Etiã, uel Et. ut Quintil. Quo quidem ita sunt seuere usi ueteres grammatici, ut nõ uersus modò cẽsoria quadam uirgula notare: & libros, qui falsò uiderentur inscripti, tanquã subdititios submouere familia permiserint sibi: sed autores alios in ordinem redegerint, alios omnino exemerint numero. Et mox, Nõ propter historicos modò, sed uerba, quæ frequenter ius ab autoribus sumunt. In illo enim Ciceronis ad Atticum. Ne uiuam, mi Attice, si mihi non modò Tusculanum, sed μακάρων νῆσοι tanti sunt, ut sine te sim totos dies. Videur uel illud Modò, uacare, uel post Sed, subaudiri Ne. Deest & totum ἀντιδιάστροφον, idq; honestissima figura. ut in illo Columellæ, Neque hæc tantum remedia salubritatem faciunt, multi largo sale miscent pabula. Etiam, uel &.

SAEPE Discretiuæ. ut Terentius, Traditus sum mulieri, illa ilico ubi me accepit. pro, illa uerò. Sed præcipua cum gratia omittuntur in ea figura, in qua idem uerbum repetitur, sed tamen cum aliqua contrarietate. ut Cicero, Tu cum principem senatorem auunculum domi habeas, ad eum non referes, ad alios

refers,

refers, qui suam domum non habent, tuam exhauriunt? Quintil. Pro patre mori possum, corã patre non possum. In utroque exẽplo desyderatur Autem, uel Verò: sed aptius certè, quàm apponitur, etiã ubi non repetitur idem uerbũ, ut post negatiuã Non. Cicero, Tantum cibi & potionis adhibendum, ut reficiantur uires, non opprimantur. Idem, Hæc morum uitia sunt, non senectutis. Sæpe etiam in excursu poëtico, quem Seruius præcipit nõ ultra treis uersus extendendũ. Confligunt: Zephyrusq́; Notusq́; & lætus Eois Eurus equis, strident syluæ, sæuitq́; tridenti Spumeus, atque imo Nereus ciet æquora fundo. pro, strident autẽ. Et in Georg. Omnia uentorum concurrere prælia uidi, Quæ grauidam late segetem ab radicibus imis Sublime expulsam eruerẽt, ita turbine nigro Ferret hyems, culmumq́; leuem, stipulasq́; uolantes. pro, ita uerò.

Ex disiunctiuis quoque, modo Seu, uel Siue, ut Mart. Tuoq́; tristis filius, uelis nolis, cum concubino nocte dormiet tota. Seneca de stud. lib. Scias nescias, fient. Modo Vel, aut Ve. Plinius, Continentur hispido calice per genera plus minus. Quod Martialis declarat, cum ait, Speranti plures (nam stare, aut crescere debent Munera) uenerunt plus'ue, minus'ue duæ. Significatur autem circiter duæ.

Sed disiunctiua Vel, aliter desyderatur. ut Cicero, Quando enim frequentißimo Senatu quatuor, ad summum quinque sunt inuenti, qui Milonis causam non probarent. Deest enim Vel, siue Aut.

DESVNT orationis contextui & causales diuersorum generum. Enim, uel alia similis significationis. ut in illo Terentij autore Donato, Obseruabam mane illorum seruulos uenientes, aut abeuntes. pro, obseruabam enim. Et in Adelph. Hæc cum illi Mitio dico, tibi dico. Tu illum corrumpi sinis. Vbi deesse Nam inquit Donatus, ac feruentius asyndetos dici. Vergil. –Nunquam imprudentibus imber Obfuit, aut illum surgẽtem uallibus imis

Aeriæ

Aëriæ fugere grues.pro, aut enim illum. Idem, *At si uirgineum suffuderit ore ruborem,* Ventus *erit, uento semper rubet aurea* Phœbe.*pro,uento enim.*

VT, *finalis, uel perfectiua ante subiunctiua uerba frequentißime, præcipue post uerba* Volo, Nolo, Malo, Precor, Rogo, *cũ similibus. ut* Cicero, Tu *uelim desinas iam literis nostris uti.* Idem, *Nolim me iocari putes.* M. Brutus, *Rescribas ad omnia rogamus.Præterea post* Oportet, *&* Necesse *est, &* licet.*ut* Cicero, *Hominem occidat oportet, qui, &c.* Idem, *Hoc tu meum consilium laudes necesse est.*

ETIAM Ne, *finalis, nescio an post aliud uerbum, quàm* Caueo:*ut* Caue credas, Caue titubes. Licetq; *uel per defectum horum, uel plenè pro arbitrio loqui, nisi fortè cũ uerbo* Licet, *post quod perpetuò uidetur* Vt, *desyderari:* Licet *facias,* Licet *uenias.*

QVOD *quoque idicon: ut* Volo *scribas.* Velim *nos facias certiores.pro, quòd scribas, quòd facias.*

HANC VERÒ *post uerba, quæ in infinitum feruntur, quoties infiniti solutionem per finitum uerbum potius usurpare libet, supprimit ferè doctorum usus.* Cicero *ad* Quintum *fratrẽ,* Non *prætermittam ne illud quidem,* M. Furium Flaccum *equitem* Romanum, *hominem nequam* Capitolini *&* Mercuriales *de collegio eiecerunt.pro, quòd eiecerunt.* Terentius, Audiui Archillis: *iandudum* Lesbiam *adduci iubes.* Idem, Ne *tu istas faxo calcibus insultabis frustra.* Supplendum *enim, ut sit, quòd iubes, quòd insultabis.* Idem, Hoc *signi est, ubi primum poterit, se illinc subducet, scio.* Vbi Donati *sentẽtia deest* Quòd, *&* Vnde:*ut sit, hoc est signi, unde scio, quòd ubi primum poterit, se illinc subducet.* Mihi *uerò minus durum uidetur si uel uerbum* Scio, *per parenthesin legatur, uel* Quòd, *bis subaudiatur, quàm illud* Vnde, *subijci, quod alibi subintellectum non legi: adhibetur tamen sæpißime eadem coniunctio. ut* Martialis, Hoc *scio, quòd scribit nulla puella tibi.* Horat. Si *tibi sitim leuaret copia lymphæ,*

Narrares

Narrares medicis, quòd quanto plura parasti, Tanto plura cupis. Seneca in natur. quæstion. Miramur quòd accessionē flumi num maria non sentiant. æque mirandum est, quòd detrimentum exeuntium terra non sentit. Et alibi, Nos putamus quòd quia nubes collisæ sunt, ideò fulmina emittunt. Plin. ad Seruianum, Gaudeo & gratulor, quòd Fusco Salinatori filiā tuam destinasti. Cicero in Sallust. Credo quòd nō omnes tui similes incolumes in urbē uenißent. Hūc huius particulæ usum quidā interpretes nimiū refugiētes, non solū insipide, sed etiā, mea sententia, citra ullum autorem pro ὅτι Græco, alij Vt, alij Quoniam, alij Quia, non raro posuere. Est tamē elocutio per Quòd, ut Theodorus censet, magis supina, per infinitū magis erecta & uegeta.

ITEM Quòd, uel Vt, uel Ne, post uerba Censeo, suadeo, nuntio, dico, caueo, facio. Cicero, Treuiros uites censeo. Idem, Id si est, essedum aliquod suadeo capias. Cn. Plan. In quibus apertè denuntiat uideam, ne fallar. Idem, Caue festines, aut committas, ut aut æger, aut hyeme nauiges. Idem, Tu fac habeas fortem animum.

DESYDERATVR coniunctionum Vt, uel Quòd alterutra, post uerba Puto, opinor, credo, arbitror, fateor, & similia. Vatinius, Non puto repudiabis in honore, quem in periculo recepisti. Cicero, Niobe fingitur lapidea, propter æternum credo in luctu silentium. Terentius, Eius anuis causa, opinor, quæ erat mortua. In quibus exemplis, uel per Quòd supplere quod deest licet: ut, Puto quòd non repudiabis in honore. &, Credo quòd propter æternū in luctu silentiū. uel per Vt: sic, Propter æternū ut credo silentium. &, Non repudiabis ut puto in honore.

OMITTITVR in oratione nonnunquam & continuatiua Si: ut in illis, Dedisses huic animo par corpus, fecisset quod optabat. Iuuenalis, Græculus esuriens in cœlum iusseris, ibit. pro, si dedisses, si iusseris. Potest tamen in his & illud Dedisses, accipi pro debueras dare. & Iusseris, imperatiue. In illo tamen Mar-

tialis

tialis cum similibus, omnino subauditur Si: Ergo ero Vergilius, si munera Mecœnatis Des mihi, Vergilius nō ero, Marsus ero. Est enim sensus, Si non ero Vergilius, ero Marsus. Terentius, Negat quis, nego. Idem, Quàm fortunatus sum cæteris rebus, absque hæc una foret. pro, si negat: si absque foret, id est, si abesset. Horatius, -Decies centena dedisses Huic parco paucis contento, quinq; diebus Nil erat in loculis. Vergilius, -Tu quoque magnam Partem opere in tanto, sineret dolor, Icare haberes. pro, si dedisses, si sineret.

PRAETEREA si non, uel si aliter. ut in tali figura dicendi, qualis est Quintiliani, Quis non obtundi poßit, si per totum diem cuiuscunq; artis unum magistrum ferat, mutatione recreabitur? Sicut in cibis, quorum diuersitate reficitur stomachus, & pluribus minore fastidio alitur. Aut dicant isti mihi, quæ sit alia ratio discendi. pro, aut si ita non est, dicant isti mihi. Est hæc ratio Græcis frequens.

DESVNT identidem & illatiuæ. ut Vergil. Ceßi, & sublato montem genitore petiui. pro, igitur ceßi, autore Seruio. Et Ouidius, Hunc quoque sydereα qui temperat omnia luce Cepit amor solem, Solis referamus amores. Hians enim oratio est, nisi Quare, uel aliquid simile subijcias. ut sit, quare referamus. Et Terent. Hac non succeßit, alia aggrediamur uia. pro, ergo alia, uel quare alia. Et in illo Horatij, Audiet ciues acuisse ferrum. Porphyrio subaudit Itaque. Rursus in eo quod statim sequitur, Quem uocet diuum populus ruentis imperij rebus. Subaudit Ergo, additq́; ferè hunc morem Horatium habere transeundi sine coniunctionibus.

ADVERSATIVAE quoque deesse interdum uidentur, ut cum sine his legitur Tamen. Cicero pro Archia, Qui sedulitatem mali poëtæ duxerit, aliquo tamen præmio dignam. Idem pro Milone, Qui nondum libera ciuitate, tamen populi Romani comitijs liberatus est. Integra enim sunt, quamuis mali, & qua

& quamuis nondum. Idem ad Atticum, Cæsarem quidem Lucio Cæsare cum mandatis de pace misso, tamen aiunt acerrime delectum habere.

QVA`M *quoq; electiua post Plus, minus, & amplius, & in summa comparatiua. Varro de Re rust. Nō minores oportet iniri, bimas, ut trimæ pariant. Idē, Videndū ne sint minores trimæ, maiores decem annorum. Terentius, Quintiliano autore, Accede ad ignem hunc, iam calesces plus satis. Idem, Plus millies audiui. quamuis Donatus in priori, Pleonasmon potius uelit. Item Plinius x. Plus uicena quina oua incubāda subijci uetant. Idē v. Torrentes uerò amplius centum. Liuius, Hostium plus mille cæsi, Romanorum minus mille interempti.*

MIHI *uerò hæc ipsa coniunctio cum adiuncto aliquo pro cō ditione materiæ desyderari sæpe uidetur, ueluti post comparatiua, ut alibi dictum est, quoties absolute proferuntur: ut Liberius uiuēdi fuit potestas. Simul enim audio Quàm ante. Itidē in illo, Vbi siqua est habitior paulo, pugilē esse aiunt. uel quàm aliæ, uel quid simile. Simile aliquid desyderari uidetur, & cum illa similitudinis aduerbia Tam, ita, perinde, adeò, post negatiuam particulam absolute ponuntur: ut in talibus, Non perinde gratus, non adeò multa, non ita serò, non tam pridem. Terentius, Non ita dißimili sunt argumento. Cicero, Nec ita multo post edictum Bruti, affertur & Caßij. Plinius, A` pluuijs serenitatē non perinde certam. Vergil. Nec sum adeò informis, nuper me in littore uidi. Idē, Non obtusa adeò gestamus pectora Pœni, Nec tam auersus equos Tyria sol iungit ab urbe. Quintil. Videlicet ut corpora infantium, nec casus quo in terram toties deferuntur, tam grauiter affligit, nec illa per manus & genua reptatio. Non ignoro hæc per Valde, nonnullos interpretari solere, sed tamen tali quapiam, quali dixi ratione, huc uenerint.*

IAM *An, dubitatiua nonnunquam deesse in oratione uidetur. Aliàs semel, ut cum in priori sensu, nec ipsa, nec eius synonym*

nymos, Ne, adhibetur: ut, Studes an scribis? Studes an non, uel nec'ne? Cicero in Partitionibus, Rursus superioris generis sunt tria, sit nec'ne sit, quid sit, quale sit. pro an sit, an non sit. Liuius, Hic Lucius Tarquinius Prisci Tarquinij regis filius nepos'ne fuerit, parum liquet. pro filius'ne, nepos'ne fuerit. Aliàs bis. Cicero de nat. deorum, Nec uerò Protagoras, qui se negat omnino de Dijs quid liqueat scire, sint, non sint, quales'ue sint, quicquam uidetur de natura deorum suspicari. Terentius, Quid cum illis agas, qui neque ius, neq; bonum atq; æquum, sciunt? Melius peius: prosit, obsit: nihil uident. Horat. Ludere par impar, equitare in arundine longa. Idem, Serius ocyus.

APOSIOPESIS.

RESTAT huius generis altera pars, in qua nimirum quod sermonis integritati deest, aliunde quoq; petendum sit. Cæterum non tam quia certum est, uel quòd ipsa consuetudine subaudiri solet, quàm quòd planè uel affectu aliquo, uel transitus causa ad aliud, quod magis urget, prætermissum est. Et affectu quidem multis modis. Nam & ira. ut in illo Vergilij, Quos ego. sed motos præstat componere fluctus. Et pudore. Vergil. Nouimus & qui te transuersa tuentibus hirquis. Et timore, uel religione. Cicero, De nostrum enim omnium, non audeo totum dicere. Idem, Data Lupercalibus: quo die Antonius Cæsari. Transitus ad aliud gratia. ut in illo, quod Quintilianus affert, Communis autem, tametsi ignoscite mihi iudices. Donatus aliter distinguit, & trifariam. Cum per seipsum tacet quis, & ad aliud transit, quam uocat primam. Terẽtius, Ecce autem de integro, nisi quicquid est, uolo scire. Vergil. Nec requieuit enim, donec Calchante ministro. Sed quid ego hæc autem? Vel tacet, nec ultra aliquid loquitur. Terentius Adel. Iam si uerbum ullum posthac. Vel alterius interuẽtu personæ tacet. Idem in Heaut. Ita res est hæc nũc quasi cum. Interpellat enim Clitipho, Quas, malùm, ambages mihi narrare occipit? Idem Phormione, Demiphonem

ſi eſt domi, uiſam, ut quod. Demipho, Nos ad te ibamus Phormio. Phor. De eadem hac fortaſſe cauſa. Nec ignoro Quintilianum ex his pleraq;, in quibus ſcilicet ex alijs certum eſt, quod omittitur, ad figuram quam ille ſub Synecdoche comprehendit, nos Eclipſin uocamus, referre. Ad Apoſiopeſin uerò ea duntaxat, in quibus uel id incertũ eſt, qualia maxime ſunt quæ per iram reticentur, utique dum iratis ipſis non ſatis liquet quibus uerbis explicent quæ minantur, uel certè id longiore ſermone eſt explicandum, atque idcirco potiore aliqua re inſtante, omiſſum. Nobis Apoſiopeſeos appellatione latius uti cum grãmaticis, Quintiliani pace libuit. Cui tamen eius ſententia placebit, uidet, arbitror, quid ſequatur.

À COMMVNI.

SEquitur detractionis genus, quod in pluribus eiuſmodi clauſulis conſiſtit, inter quas aliquid eſt commune, quod tamen in unica poſitum, in reliquis eſt ſubaudiendum. Itaq; Græcis generali nomine ἀπὸ κοινȣ̃ dicitur, quo etiam nomine Porphyrio & Priſcianus aliquando ſunt uſi. Hoc genus in tres ſpecies à grammaticis diducitur, Zeugma, Syllepſin, & de qua poſt agetur, Prolepſin. Quintilianus priora duo, uno genere comprehendit, quod Synezeugmenon uocat, atque ita finit, ut ſit figura, in qua unum ad uerbum plures ſententiæ referuntur, quarum unaquæque deſideraret illud, ſi ſola poneretur. Sed grammatici diſtinguunt, ac ſeorſum definiunt. Donatus ad hunc modum, Zeugma eſt unius uerbi concluſio, diuerſis clauſulis aptè coniuncta: ut, Troiugena interpres diuûm, qui numina Phœbi, Qui tripodas, Clarij lauros, qui ſydera ſentis, Et uolucrũ linguas, & præpetis omina pennæ. Rurſus Syllepſis eſt diuerſarum clauſularum per unum uerbum conglutinata conceptio: ut, Hic illius arma, hic currus fuit. Et ſubdit, Hoc ſchema latè patet, & fieri ſolet non ſolum per partes orationis, ſed etiam per accidentia partium.

Synezeugmenon.

Zeugma.

Diomedes ſic, Zeugma eſt unius uerbi concluſio, diuerſis clau-

ſulis coniuncta, cum duo aut complura ad unam partem orationis iungenda referuntur. Rurſus Syllepſis eſt diſsimilium clauſularum per unum uerbum conglutinata conceptio, cum ſingularis dictio plurali uerbo, uel poſteriori tantum, uel ultimo redditur: ut, Hic illius arma, hic currus fuit. Sed cum multo latius pateāt harum figurarum uocabula, quàm pro iam dictarum finitionum anguſtia, ſicut Donatus ipſe dicit, & tū ipſe, tum Seruius, & Porphyrio in Terētij, Vergilij, & Horatij enarrationibus ſubinde confirmāt: nos aliàs, quæ nominibus ſuis magis ſint pares, nec tamen à ſententia ueterum alienæ, adaptare tentemus. Eſtò igitur Zeugma, quoties in ſimilibus clauſulis commune aliquid in una poſitum, in alijs non mutatum deſideratur. Syllepſis, cum in diſsimilibus eiuſmodi commune in una poſitum, in cæteris ſatisfacere non poteſt niſi mutatum. De his quoniam frequentiſsimus eorum eſt uſus, & magnam compendij gratiam ſermoni afferunt, non ab re mihi uidetur diffuſius, non ut grammatici (quod ſciam) hactenus fecerunt, ſtrictim, diſſerēdum: præſertim qui ſingulas conſtructionis figuras, ſingula ſermonis ornamenta, quæ ſaltem grammaticus conferre queat, exiſtimem. Zeugma quid Syllepſis quid

FIT IGITVR Zeugma ſiue id inſpicias, quod detrahitur, ſiue locū unde detrahitur, ſiue ea, quæ clauſulas coniungūt, multis ſanè modis. Quippe quod detrahitur, in uniuerſum triplex eſt. Aut enim ipſum eſt uerbum, aut aliquid quod uerbum præcedit, aut aliquid quod ipſum ſequitur. Et uerbum quidem ipſum, ſic, Non locus uirum, ſed uir locum honeſtat.

QVOD uerbum præcedit, quadrupliciter. Modò unica dictio: ut, Probus non ſolū præſentes amicos colit, ſed etiā abſentes amicos obſeruat. Supplendum enim iterū probus. Modò plures: Qui uir probus uideri uolet, præſentes amicos colet, & abſentes amicos tuebitur. Vbi totū illud (qui uir probus uideri uolet) ſubdendum in ſecundo ſenſu eſt. Modò totum, quod uerbum præcedit cum ipſo uerbo: Qui uir probus uideri uolet, tuebitur

amicos absentes, nedum amicos præsentes. Petendum est enim à priori sensu totum illud (*qui uir probus uideri uolet, tuebitur.*) Etiam cum aliqua parte eius, quod uerbum sequitur, ut si è proximo exemplo, amicos, semel dempseris: sic, Tuebitur amicos absentes, nedum præsentes.

ALIQVID quod uerbum sequitur, itidem quadrupliciter. Modò unica dictio sic, Vt probus absentes amicos tuetur, ita improbus absentes destituit. Modò plures dictiones hoc modo: Vt probus absentes amicos sua opera tuetur, ita improbus destituit. Modò totum quod sequitur cum ipso uerbo, ad hunc modum. Vt uir ingratus beneficio est indignus, ita & qui facilè obliuiscitur. Etiam cum aliqua parte eius, quod uerbum præcedit, Non solum Mutius hosti metum incussurus, manum rogo intulit, sed etiam Agesilaus.

VARIATVR Zeugma & à loco, ubi cõmune illud quod alibi subauditur, est positum. Nam id uel in priore aliqua clau-

Prozeugma. sula ponitur, uocaturq; Prozeugma: ut, Vicit pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia. Vel in postrema, diciturq;

Hypozeugma Hypozeugma. ut Ouidius, Non Venus & uinũ sublimia pectora fregit. Terentius, Hoc pater ac dominus interest. Vel in media,

Mesozeugma cum Mesozeugma uocant. ut in illo suprà posito, Troiugena interpres diuûm, qui numina Phœbi, Qui tripodas, Clarij lauros, qui sydera sentis, Et uolucrũ pennas, & præpetis omnia pennæ.

TERTIAM uarietatem accipit à particulis, quæ clausulas committunt. Hæ tribus quatuor'ue summum partibus continentur, Nomine, aduerbio, coniunctione, & aliquando participio. Sunt igitur in nomine, quæ Zeugma faciunt, ea quæ relatiua dicuntur, tum substantiæ: ut Vergilius est qui enarratur. integrum enim est, qui Vergilius enarratur. Tum qualitatis: ut Niger homo est, qualis Aethiops. Tum magnitudinis: Magni nominis erat, quanti quisquam. Magnas copias secum duxit, quantas Xerxes. Magnum pascit gregem, quantũ Anglorum quiuis. Tum numeri; ut

ri:ut, Centum uel multas exædificauit naues, quot non alius.

ET redditiua simili genere: Talis est hic, qualis ille. Tantũ habet agri, quantum ciuis quisquam. Tot tenet uersus, quot audit.

ET uniuersalia infinita: Quicunq; uult esse continens, potest.

IN aduerbio uerò, dictorum iam nominum aduerbia: ut Facit aptè, qualiter semper. Studet impense, quantopere nullus. Pugnauit singulari certamine, quoties nemo alius. Et per relatiua: Diu fuit absens, quàm diu præsens. Venit hora tertia, quando etiam præceptor. Pergit ad urbem, quò tuus pater. Transiuit Roma, qua noster hospes. Rediјt Lõdino, unde noster Morus. Studuit Patauij, ubi Latimerus.

TVM collationis aduerbia, & similitudinis: Sic uel ita tibi inuidit, ut mihi.

TVM paritatis: Tam deest auaro quod habet, quàm quod non habet: -Tam sunt Arcturi sydera nobis, Hœdorumq́; dies seruandi, & lucidus anguis, Quàm quibus in patriã uentosa per æquora uectis, Pontus & ostriferi fauces tentantur Abydi. Accipiendum enim à priori (sunt seruandi.)

ITEM congregandi, siue negatæ solitudinis aduerbia, Non solum nobis nati sumus, sed etiam amicis & patriæ.

IN coniunctione tum copulatiuæ, Socrates iudicatus est sapiens, & Aristides iustus. Sol auget uentos & comprimit. Mutat colores Scytharum Tarandus, nec aliud ex ijs, quæ pilo integuntur.

TVM disiunctiuæ, Vel quod certo scis, uel nihil est loquendum. Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim. In hoc genere, ubi scilicet duplex est coniunctio, uel particula, quæ similiter duos sensus nectit, monet Laurentius, si præcedat coniunctiones, quod cum aliquo sequentium est construendum, obsequi illi debere clausulas quæ sequantur. non enim rectè dici, Tu nec faceres, nec ego te permitterem. Dicendum nanque uel translata in priorem locum coniunctione, sic, Nec tu faceres, nec

ego te permitterem. Vel mutato ſecundo uerbo, ſic, Tu nec fa-ceres, nec à me permittereris. Rurſus uitioſum eſſe, Potes cognoſcere partim ex aliorum ſermone, partim docebit te ipſe tabellarius. Dicendum enim uel ſic, Partim potes cognoſcere ex aliorum ſermone, partim docebit te ipſe tabellarius. Vel ſic, Potes cognoſcere partim ex aliorum ſermone, partim ex tabellario. Accipiantur enim hoc loco (partim, unà, pariter, ſimul) quaſi coniunctiones ſint: cum ipſa quoque priori loco poſita clauſulas geminent, ſicut copulatiuæ & diſiunctiuæ. Sed nec diuerſæ conſtructionis uerba, cum talis, qualem diximus, particula coniunctionem præceſſit, coniungenda eſſe, idem Laurentius eſt autor. non enim ſatis Latinum eſſe, Ille mihi nec nocuit unquam, nec adiuuit: Sed dicendum eſſe, aut ſic, Ille mihi nec nocuit unquam, nec profuit. Aut ſic, Ille nec nocuit mihi unquam, nec me adiuuit. Aliasq; diuerſæ conſtructionis uerba uni caſui ſubieciſſe, parum terſæ Latinitatis uidetur, nec ſtudio ſequendum: quod genus eſt illud Ouidij, Neſcia gratentur, conſolentur'ue parentem. Cæterum ſiquid apud magnos autores contra Laurentij præceptum legitur, eſto Syllepſis, ſicut illud Quintiliani, Et quas res, quosq; homines, quibus rebus, aut hominibus, uel conciliaſſet, uel alienaſſet ipſa natura. Et illud Terentij, Quem neq; pudet quicquam, nec metuit quenquam, nec legem ſe putat tenere ullam. De quo alio loco plenius.

PRAETEREA *diſcretiuæ: ut, Is adeò ex me natus non eſt, ſed ex fratre. Et, Athenienſes Peloponneſiacon bellum geſſerunt, Thucydides autem conſcripſit.*

ITEM *rationis redditiua, Credibile eſt illum feciſſe: nam frater non negat. uel quippe, uel etenim frater non negat.*

ET *ſubcontinuatiuæ, Quoniam hæc domus tibi non placet, altera tibi quærenda eſt.*

ET *continuatiuæ, Si alium ſuccurrere prohibetis, ſaltem hunc ne prohibete. Si tibi fui iniurius, qua quæſo in re? Terentius,*

tius, Et hanc mihi,nisi mors, adimet nemo. pro, nemo adimet. Nam(si adimat)subaudias,Syllepsis erit.

ET perfectiuæ,ut Adijsti me,non ut salutares,sed ut tentares.

ET illatiuæ,Vnicus es patri,igitur hæres.

ET aduersatiuæ, Etsi patri tuo multum debeo, non tamen & tibi.

PRAETEREA Quàm electiua, Est magis amicus tibi, quàm mihi. Et per synonyma, Ac,&,Atq;, Magis alienus uisus est à nobis,atque à reliquis.Item,Aliud est esse ciuem,quàm aduenam.Præstat in egestate uiuere,quàm inhoneste.

ETIAM dubitatiuæ, Est'ne Melibœi hoc pecus,an tuum? In hoc genere sæpe alter sensuum desideratur totus, cum tamen coniunctio alterum omnino exigat, ut quæ aliter coniunctionis munere fungi non poßit: ut An uenit? uel uenit'ne? supplenda enim utrobique oratio est per an non. Sæpe non modò alter tantum sensus cum signo, sed etiam ipsius positi sensus dubitationis nota. Veluti in illis simplicibus interrogationibus, ibimus? pro, an ibimus,an non? Qualis fortasse subauditio in illis non requiritur,ubi per interrogationem aliquid ueluti extorquemus.ut in illis, Tu'ne impune hoc facies? & Ita'ne paratus tandem aduenis? & Hoccine est credibile aut memorabile tanta uecordia innata cuiquam ut siet?

INCIDIT Zeugma & ubi interponitur,ne dicam:ut, An sperasset hoc uiuo Milone,ne,dicā consule.pro, cōsule Milone. In quo genere notat Laurentius,ubi talis sermo per nominatiuū figuratur,si propriū,appellatiuum'ue præcedat, rectius subijci accusatiuum:ut,Crudelis Castor, ne dicā sceleratū & impium. Secus autem si sequitur.rectius enim dici,Crudelis, ne dicam sceleratus & impius Castor: quàm,sceleratum & impium Castorem:Quæ diuersitas in alijs casibus non accidit.

FIT & aliàs subinde Zeugma in epexegesi uerbi, dico. ut in illo Horatij,Tutior at quanto merx est in classe secunda, Li-

bertinarum dico. Repetendum enim ad absolutam structuram illud, classe, ut sit, dico classe Libertinarum.

SYLLEPSIS.

SYllepsis, ut suprà diximus, est cum dissimilibus clausulis commune aliquid, quod in una ponitur, mutatum aliquatenus in alia desideratur. Fit hæc (ut sub Donato autore prædictum est) & per partes, & per accidentia partium. Et per hæc quidem, ubi quod subauditur, genere, persona, numero, casu, modo, uel tempore, si adhibeatur, est mutandum. Per partes modò, cum earum significatio est uarianda: modò aliter, ut pòst dicetur. Prior ratio, id est, quæ per accidentia fit, per uerbum, adiectiuum nomen, præterea nomen, pronomen'ue relatiuum, aut participium fit: quæ particulæ in generis, saltem numeri & personæ syllepsi, tum singulariter communis locum sustinere, tum pluraliter possunt: & singulariter quidem positæ conformari cum aliqua particula clausulæ, in qua adhibentur, omnino debent: pluraliter cum eorum quibus in omnibus clausulis respondent, maxime digno. Sed prius ut singulariter communis locum sustinent, agamus. Fit igitur Syllepsis communi eo, quod in clausulis est, singulari & per genus, sicut in illo Terentij, ut Donatus confirmat, Vtinam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit. Cui simile est illud eiusdem, Dati anuli, locus, tempus constitutum est. Et Vergilij, Tu quos ad studium atq; usum formabis agrestem. In hoc quoque genere monet Laurentius, ut si commune præcedat, quæ subijciuntur in clausulis præsertim duplici coniunctione copulatis, tum appellatiua, tum propria omnino obsequantur. Non enim apud Ciceronem rectè legi, Optima sunt & mente [illegible] uiribus: sed legendum esse, uel sic, Et mente optima sunt & v[illegible]us. ut uidelicet [illegible]mmune illud appellatiuum sequatur. Vel sic, Optima sunt [illegible] & uiribus. altera scilicet coniunctione detracta. Nec dicendum esse, Nulla uirgo est dicenda corrupta uel mente uel c[illegible]pore: sed uel mutato altero appellatiuo,

ut sint

ut ſint ſimilia, ad hunc modum, Nulla uirgo eſt dicenda corru-pto uel animo uel corpore. Vel translato adiectiuo in medium uel poſtremum locum, qua ratione ſub generali Syllepſeos præcepto cadet, ut cum proximo appellatiuo conſentiat, hoc pacto, Nulla uirgo eſt dicenda uel mente corrupta uel corpore. Vel ſic, Nulla uirgo eſt dicenda uel mente uel corpore corrupto. Quare illud Gellij fortaſſe non probabitur, Inſpecto libro nullam eſſe in eo uerbo nec mendam nec uitium. Sed hic facilè reijci culpa in librarium poteſt, ſcribentem mendam pro mendum, & nullam pro nullum.

PER perſonam uerò, & communi in clauſulis ſingulariter poſito. Cicero ad Qu. Fratrem, Et penè ille timore, ego riſu corrui. Idem de ſomnio Scipionis, Ego illum de ſuo regno, ille me de noſtra repub. percontatus eſt. In hoc genere, ubi collatio aliqua ſubeſt, licet uerbum poſteriori loco adhibeatur, tamē cum prioris clauſula nominatiuo potius cōſentiet: ut Tu melius iſta, quàm ego faceres, non facerem. &, Ego melius iſta, quàm tu facerem, non faceres. Simili modo, Tu ita ut ego hæc feciſſes. Ille perinde ut tu liber eſt. Cicero ad Atticum, Nunc cum hoc tempore nihilo magis ego, quàm uos ſubſidio Domitio ire poſſim. Simili modo ubi, niſi, clauſulam ſubiungit, tametſi uerbum poſteriori loco ponitur, tamen cum priori nominatiuo potius in accidentibus concordabit. Terentius, Talem filium nulla niſi tu pareret. Legitur tamen & aliter apud alios poëtas, ſed figurate. Vergilius, Nihil hic niſi carmina deſunt. Ouid. Quid niſi ſecretæ læſerūt Phyllida ſyluæ? Idem, Dij maris & cœli (quid enim niſi uota ſuperſunt?)

Soluere quaſſatæ parcite membra ratis.

FIT perſonarum Syllepſis & per, cum, ut com[illegible]n ſignificat, ut in propoſita ratione, ubi ſci[illegible] communis pa[illegible]la ſingulariter adhibetur. ut in illo Ou[illegible] quoq; cum Druſo præmia fratre feres. Et Horatij, Tu quid [illegible]o & populus mecum deſyderet, audi.

PER *numeros & communi singulariter posito Syllepsis fit. ut in illo Vergilij,-hic illius arma, Hic currus fuit. Item in illo eiusdem, Socijs & rege recepto.*

AT *cum plurale est id, quod in clausulis commune est, cum digniore in ipsis, ut dictum est, coaptabitur. Est porrò inter genera masculinum dignius fœminino & neutro. In personis prima præstantior, quam secunda & tertia: secunda uerò quam tertia. Ergo per genera in hac ratione sic fiunt Syllepses. Ouidius Fastis, Iane face æternos pacē, pacisq́; ministros. Idem, Mulciberis capti Marsq́; Venusq́; dolis. Terentius, Domus, uxor, liberi inuenti inuito patre. Cicero de Offic. Propter summam & doctoris autoritatem & urbis: quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis. Vergil.-Cæsosq́; reportant, Almonem puerum fœdatiq́; ora Galesi.*

SVNT *qui fœmininum neutro præstare uolunt, quorum est Priscianus, illo nimirum Lucani inductus, Sunt leges & plebiscita coactæ. Ego contrà, cum alibi semper neutro potius cedere fœmininum obseruem, illud & monadicon & aliàs ad corruptelam lubricum, potius deprauatum censeo, cum diuersæ rationis exempla sint plurima. ut Sallustius, Præterea diuitiæ, decus, gloria in oculis sita sunt. Idem, Genus, ætas, eloquentia, propè paria fuere. Suetonius, Pulsis cultoribus obtinere terras, in quibus urbs & templum dedicata sunt. Nec est quòd quisquam illud Lucani Græcorum imitatione dictum, defendat, apud quos sicubi talis locutio legitur, non nisi ubi sexus est discrimen, & per participium id fieri obseruatur. ut in illo Homeri,* αἱ δέ πȣ ὑμέτεραι τ' ἄλοχοι καὶ νήπια τέκνα εἵατ' ἐν μεγάροισι ποτιδέγμεναι. *Quasi dicas, At uestræ uxores, & pignora nescia fraudis, Sub tectis resident expectantes. Et per, cum. Ouidius Fast. Ilia cum Lauso de Numitore sati.*

PER *personas & commune plurale ad hūc modum. Cicero, Si tu & Tullia lux nostra ualetis, ego & suauißimus Cicero*

ualemus. Terentius, Hæc si neq; ego, neq; tu fecimus, non siuit egestas facere nos. Vergilius, -spolia ampla refertis Tuq; puerq; tuus. Horatius, -si modò ego & uos Scimus inurbanum lepido seponere dicto. Et per, cum. Vergilius, -diuellimur inde Iphitus & Pelias mecum.

PER numeros quoq; Syllepsin fieri sub hac ratione uolunt Grammatici: ut -sunt nobis mitia poma, Castaneæ molles, & pressi copia lactis. Ponitur enim hic in una clausularum, quod etiam mutato numero subaudiendum est in alijs. Volunt & in talibus Syllepsin esse, Cicero & Hortensius regnarunt in causis. sed paulo diuersa ratione, cum id quo singula sunt supplenda, in nulla potest non mutatum poni. In illo nanq; iusta est Syllepsis, Vixit annis uiginti uno, siue uno & uiginti dicas, cum sint potestate duo sensus, nec possit utriq; pluralis ille, annis, seruire.

PER cum. Ouid. Metamorph. Fors eadem Ismarios Ebrum cum Strymone siccat. Idem in primo, Littera cum plausu clamor superasq; deorum Impleuere domos.

FIT & per casus Syllepsis, maxime in his clausulis quæ per prouocabula & relatiua pronomina connectuntur, quoties scilicet quod per ea ad legitimos constructionis numeros repeti natura debet, in diuerso casu ab eo, quo positum est, desideratur: ut Arma, uirumq; cano, Troiæ qui primus ab oris. Nam si eodem, quo in altera clausula sunt posita, in altera desiderantur, Zeugma faciunt, non Syllepsin: ut Ouidius, Hanc tibi Naso tuus mittit Rufine salutem, Qui miser est, ulli si suus esse potest. Itaque tractari in Zeugmate magis postulabat: nos petita uenia, de utraq; simul ratione, quæ succurrent trademus: si pauca, quorum ad utranq; rationem nonnulla pertinent, de uarietate eius, quod repeti per supradictas particulas solet, apposuerimus. Repetitur ergo per has particulas modò proprium. ut in illo Ouidij modò posito exemplo, Hanc tibi, &c. Modò appellatiuum. ut in illo, Fistula, Damœtas dono mihi quam dedit olim. Modò pronomē.

ut Ille

ut Ille ego, qui quondam gracili modulatus auena Carmen: & egressus sylvis, uicina coëgi. Modò aliquid loco nominis. Cicero, Perdifficilis Brute quæstio est (quod tu minime ignoras) de natura deorum. Repetitur enim pro nomine sensus, perdifficilem esse quæstionem: sed hoc pené in aperto est positum. In illo enim Terentij, -& laudare fortunas meas Qui gnatum haberem tali ingenio præditum. id quod repetitur, planè inclusum in alio est. repetendus enim cum prouocabulo est nominatiuus pronominis primæ personæ, in possessiuo, meas, inclusus. Est ubi in nullo includitur, sed ex alijs ueluti certum habetur. ut in illo, Coràm quem quæritis, adsum. Et in illo Ouidij, sed paulò durius, Præside tuta Deo nemorum secreta subibis, Nec de plebe Deo, sed qui cœlestia magna Sceptra manu teneo. Vbi ut sit à quo relatiuum, qui casum, genus, & numerum accipiat, subaudiendus ante, id est, ablatiuus, me: Vt sit, me, qui. Est ubi quod per relatiuum repetitur, in alio tanquã genus in specie includitur. ut in illo Sallustij cum similibus, Deinde Philenorum aræ, quem locum Aegyptum uersus finem Imperij habuere Carthaginienses. Et Vergilij, -arcumq; manu celeresq; sagittas Corripuit, fidus quæ tela gerebat Achates. Idem, Interea socios inhumataq; corpora terræ Mandemus, qui solus honos Acheronte sub imo est. Huc arbitror parentheses illas referendas, Quæ tua est humanitas, Quæ tua est pietas. ut Cicero Attico, Quare quoniam hæc à me sic petis, ut (quæ tua potestas est) id neges me inuito usurum. Ouidius, Hæc quoq; dum stulte meditor (quæ uestra libido est) Esse peregrino captus amore potes. Quam figuram uariè interpretari posse Laurentius docet: ut Qua pietate es, Cuius pietatis es, & Ea tua pietas est, uel Eius pietatis es, uel Ea pietate es. Aliquando quod extrinsecus petitur, uidetur omnino alienũ. ut Cicero ad Terentiam, Plancus me retinet, sperat posse fieri, ut mecum in Italiam decedat: quem ego diem si uidero, & in amplexum uestrum uenero, satis mihi magnum fructum uidebor

percc

percepisse & uestræ pietatis & meæ. Et *Cornelius* Nepos *in* Attici *uita,* Tranquillatis *autem rebus* Romanis *remigrauit* Romam, *ut opinor,* Lucio *Cotta, &* Lucio *Torquato* Coß. *quē diem sic uniuersa ciuitas* Atheniensium *prosecuta est, ut lacrymis desyderij futuri dolorem indicaret.* Cicero Attico, Quinetiam *feci quod profectò ante me nemo, ut ipse me per literas consolarer: quem librum ad te mittam, si descripserint librarij.* Aliquando *generali posito, speciale quod ei subijcitur, repetitum per relatiuum uideas, ut in illo* Terentij *in* Phorm. *In quo hæc discebat ludo, ex aduorsum ei loco tonstrina erat.* Est *enim illud, ei, demonstratiuum, cuius indicationem relatiuum circunloquitur.* Simile *buic uideri potest & illud* Vergilij *in* VII. *Arte noua speculata locū, quo littore pulcher Insidijs cursuq; feras agitabat* Iulus. Et *quod per relatiuum nomen repetitur, tot ferè modis uariatur.*

SIMILIS *uariatio & per pronomen relatiuum fit.* Nam *& uocem quæ præceßit, aliàs sub eodem casu repetit. ut* Scribo Vergilium, *& eundem audio.* Aliàs *sub diuerso.* Cæsar, Extremū *oppidum* Allobrogum *est, proximumq;* Heluetiorū *finibus* Geneua, *ex eo oppido pons ad* Heluetios *pertinet.* Et *utroq; loco positum: ut in iam dicto exemplo, & in illo eiusdem,* Diem *dicunt, qua die ad ripam* Rhodani *omnes conueniant: is dies erat ad quintum* Calendas Aprilis. Et *generalius aliquid quàm præceßit, cum quo in accidentibus conformetur, sibi subijcit. ut* Cæsar, Millia *passuum decemnouem, murum in altitudinem pedum sexdecim, fossamq; perducit.* Eo *opere perfecto, præsidia disponit, castella communit.* Plinius *natur. histor.* Nam Thoës *luporum id genus est, procerius longitudine, breuitate crurum dißimile.* Et *isodynamon aliquod in alio inclusum. ut in illo* Ciceronis *ad* Atticum, Bruto *suades ut rescribam, eas literas cras habebis.* Quintil. De *pædagogis hoc amplius, ut aut sint eruditi planè, quam primā esse curam uelim, aut se non esse eruditos sciant.* Non *ignorandum autem id quod repetitur, si diuersa uox est ab*

ea, quæ in altera clausula præceßit, siue generale sit, siue speciale, omitti non posse. Sin eadem uox est, desyderari alterutro loco posse. In posteriori loco, ut in illo Vergilij, Sunt mihi bis septem præstanti corpore nymphæ: Quarum, quæ forma pulcherrima, Deiopeiam. pro quarum nympharum. Adeoq́; desiderari hoc loco solet, si priori adhibetur, ut Hieronymo uitiosum uideatur, si quis id apponat, & integram locutionem faciat, ut qui in Rufino id taxet. Cæterum adhibetur paßim apud probatißimos autorum. Apud Cæsarem certe frequentißime. ut in primo, Erant omnino itinera duo, quibus itineribus domo exire possent. Et ibidem, Omnibus rebus ad profectionem comparatis, diem dicunt, qua die ad ripam Rhodani omnes conueniant. Idem, Vltra eum locum, quo in loco Germani cõsederant. Suetonius, Desedit apud Nicomedem non sine rumore prostratæ regi pudicitiæ, quem rumorem auxit, &c. Plin. Iuxta Mareotim lacum, qui lacus antea Arapotes nominabatur. Plinius de uiris illustribus, siue quisquis fuit autor, Vbi post multos annos arcula cum libris à Terentio quodam exarata: qui libri, quia leues quasdam sacrorum causas continebant, ex autoritate patrum cremati sunt.

IN *priori autem loco desideratur etiam honeste, si in secundo loco post relatiuum sit adhibitum. Quod oratores seruare Laurentius est autor. ut Quintil. Vereor ne quos porrexerim cibos, uenena fiant. Et Terent. Populo ut placerent, quas fecisset fabulas. Et, Posthac quas faciet de integro comœdias. Idem, Nocte illa prima uirginem non attigit. Quæ consecuta est nox, eam nihilo magis. Iterum enim subaudiendus est ablatiuus, nocte. Poëtæ tamen sæpe relatiuo id præponunt. Plautus Curc. Illum quem quæritis, ego sum. Idem Amphit. Nauticratem, quem conuenire uolui, in naue non erat. Antiptosin in his esse, sicuti Seruius censet, nimiæ uidetur licentiæ, & quod autoribus imputare sit durum, cum nec ulla nitatur ratione, & alioqui Donatus Syllepsin esse dicat, alia quidem ratione quàm adhuc sit dicta,*

utique

utique generali, qua multa, de quibus nos alibi agemus, ad Syllepsin trahit, cæterum cum nostra non pugnante. Ait enim in illo Terentij cum similibus, Populo ut placerent quas fecisset fabulas. Quod nomen Fabulas, ad uerbum Fecisset, retulit, non ad uerbum Placerent. Qua ratione & Hellenismon illum, Scin' me in quibus sim gaudijs? ad hanc reducit figuram.

MIHI *uerò & illa Syllepses uidentur, siue ea per casum, siue aliter fieri dicas: qualia sunt Terentij illud, Quem neque pudet quicquam, nec metuit quenquam, nec legem se putat tenere ullam. Et Vergilij in* VIII. *Queis neq; mos, neq; cultus erat, nec iungere tauros, Aut componere opes norant. Non enim potest relatiuum, quod clausulis est commune, singulis earum, nisi mutatum quadrare.*

SICVT *Quintiliani illud per genera, Illud ingeniorum uelut præcox genus, non temerè unquam peruenit ad frugem. Hi sunt qui parua facile faciunt. Et illud Ciceronis ad Pætum, sed alia ratione, Ille uerò putabat te quæsiturum, an unum sit cœlũ, an innumerabilia. Et illud Sallustij, quod Seruius citat per numeros, Quia Sertorio triplices insidiæ per idoneos saltus positæ erãt, prima, &c. Item alio genere illud Vergilij, in quo copulantur duo uerba diuersi numeri sub uno nominatiuo, qui tamẽ conuenire utriq; uerbo non potest, Troas relliquias Danaûm, atq; immitis Achilli Arcebat longe Latio, multosq́; per annos Errabant. Non enim potest prioris uerbi nominatiuus, Iuno, qui à superioribus petitur, secundo uerbo, cui nominatiuus desit, satisfacere, sed petendum extrinsecus est nominatiuus, illi.* num unũ caelu esset,

IN *superioribus tamen exẽplis Terentij & Vergilij, Quem neq; pudet quicquam. &, Queis neque mos, neque cultus erat: quatenus obseruationi Vallæ de uerborum in talibus primæ dictioni obsequela aduersantur, anacoluthon esse dixeris. De qua figura quoniam affinis quadantenus est his, quæ diximus, pauca in fine dicemus.*

PER modos fit Syllepsis. Alias cum inter clausulas intercedit imaginis aduerbium: Incedis ueluti rex, uel quasi rex. Fremis quasi leo. Subaudiendum enim in altera, ut sit plena cõstructio, uel idem uerbum in potentiali modo, sic, Incedis quasi rex incedat, incederet'ue. Vel certe uerbum subsistẽdi in subiunctiuo & imperfecto tempore, Incedis ueluti esses rex. Fremis quasi esses leo. Hac uerò posteriore ratione innuitur per aduerbiũ imago, potius quàm priore. Cæterũ Eclipsis potius est, quàm Syllepsis.

ALIAS ubi, Vt, apostaticon interponitur. Horatius, At est bonus, ut melior uir non alius quisquam. Terent. Et uultu Sosia adeò modesto, adeò uenusto, ut nihil supra. Supplendus enim utrobiq; defectus est per diuersum modum.

ITEM per, Vt, similitudinis. Horat. Præterea ne sic ut qui iocularia ridens percurram. Assumendum enim autore Porphyrione cum, percurram, etiam percurrit, qua ratione fit Syllepsis. Fit eodem loco & Zeugma nomine, iocularia, bis accepto, ut idem est autor.

ITEM per copulatiuam coniunctionem: ut, Et studes, & hortor ne desistas. Item, Nec tu faceres, nec ego te permitterem. Subaudiẽda enim infinita studere et facere, ut iusta sit cõstructio.

ET per, Saltem. ut in illo Terentij, -ita'ne tandem idoneus Tibi uideor, quem tam apertè fallere incipias dolis? Saltem accuratè, ut metui uidear. Vbi inquit Donatus, Saltem accurate, Zeugma à superiore, fallere incipias: aut certe Syllepsis, fallere inciperes.

SIMILIS Syllepsis & per prouocabulum fit: ut Video quos uolebam. Subauditur enim infinitum, uidere. quod ferè accidit, ubi secunda clausula deponitur in uerbum desiderandi, opinandi, uel noscendi: Ditior est quàm opinabar. Prudentior est quàm intelligebam. Subaudiendum enim utrobiq;, esse.

PER tempora: ut Cum antè te uirum ostendisti, tum hîc uel maxime. Addendum enim ad sensus absolutionem, ostendis. Et

Longe

Longe doctior est, quàm olim. Subaudiendum enim est Erat. Quoties enim in clausulis ponuntur aduerbia diuersi temporis, necesse est uerbum uariari: Olim erat doctior, quàm nunc.

SVNT (non ignoro) & aliæ huius per tempora & modos Syllepseos rationes, sed quas non difficulter (ut spero) per se percipiet, quisquis has perlegerit.

PER partes uerò ipsas uariè fit hæc figura. Alibi enim aliquid detractũ cernas, quod sit uoce tantũ, nõ etiã significatione cõmune. ut in illo Ouidij de Trist. Non peto, quas quõdam petij studiosus Athenas, Oppida non Asiæ non mihi uisa prius, Non ut Alexandri clarã delatus in urbem, Delicias uideã Nile iocose tuas. In prioribus enim uerbum Peto, pro adeo accipitur: in posteriore pro postulo. Et Iustin. Prouolutæ deinde genibus Alexandri, non mortẽ, sed ut Darij corpus sepeliant, dilationẽ mortis deprecãtur. Et eiusdẽ, Ita egregius adolescẽs & cædẽ patris, & necem fratris, & se ab insidijs Artabani uindicauit. In priori exemplo uerbũ Deprecor, alibi pro precor, alibi pro precando auersor. In posteriori uerbũ Vindico, priori loco pro ulciscor, pòst pro libero accipitur. Alibi tũ uoce, tũ significato diuersum est subaudiendũ, cũ id quod in altera est clausularũ, aptari alteri omnino non poßit. ut in illo Vergilij VII. Ipse Quirinali lituo, paruaq; sedebat Succinctus trabea. Non enim lituo succinctus, commodè dixeris: nec lituo erat, ut Gellius nõ satis Grammaticè supplet. Sed nec promptum est, quo locum suppleas, nisi casum mutes: uel Insignis, subaudias, quod Vergilius alibi posuit, Et lituo pugnas insignis obibat & hasta. Et in XII. Disce puer uirtutẽ ex me, uerumq; laborem, Fortunam ex alijs. Vbi Opta, subaudit Seruius. non enim discitur Fortuna: ait tamen esse Zeugma non integrum. Zeugma quidem (ut ego existimo) quòd diuersitas accidentiũ in clausulis non uisitur. Non integrum uerò, quòd unicũ uerbum duabus respondere non potest, quæ generalis quædam Syllepseos est ratio. Tale est eodem autore & illud

in tertio, -Nec iam amplius armis: Sed precibus uotisq; iubent exposcere pacẽ. Nõ enim uult dicere, iubẽt exposcere armis: sed Agere, potius subaudiendũ. Et Ciceronis illud, Et tamẽ suspicor ijsdẽ rebus te, quibus me ipsum, interdũ grauius cõmoueri. Non enim utrobiq; apte respondet Suspicor. Et in Georg. Ne tenues pluuiæ, rapidi'ue potentia solis Acrior, aut Boreæ penetrabile frigus adurat. Vbi ad illud Pluuiæ, uel Refrigerẽt, uel Mergant, uel Suffocent, uel tale quippiam addendũ est. Nam quãuis cõstet adurere solere tum solẽ, tum Boream, nemo tamen id dixerit efficere tenues pluuias. Seruius quoq; ipse simile sermonis genus Syllepsin septimam uocat, in illo secundi Aeneidos, Sacra manu, uictosq́; deos, paruumq́; nepotem Ipse trahit. Licet enim (inquit) illud trahit, nepotis tantum sit, tamen & superiora concludit, Sacra nimirũ & uictos deos, quos tamen potius gestabat. Tale est & illud Vergilij etiam in tertio Aeneidos, -Socijs tunc arma capessant Edico, & dira bellum cum gente gerendũ. In quo Fabius ait planè figuram esse, propterea quòd diuersa sermonis forma coniungitur. diuersæ nanque formæ sunt, arma capessant, & bellum gerendum, quarum utrique unum Edico, non conuenit. itaq; subaudiendum aliud uerbum in altero membro uidetur, fortasse Iudico, aut mutandum illud Gerendũ, in gerant. Quãquam simili dictionis forma Quintilianus ipse uidetur usus in primo Institutionum, cum dixit, Nec ipse usque ad extremam anxietatem, & ineptas cauillationes descendendũ, atq; his ingenia concidi & comminui credo. Est Syllepsis & in illo Terentij, Audisti ex aliquo fortasse, qui uidisse eum diceret Exeuntem, aut introeuntem ad amicam. Quo loco Donatus Syllepsin esse primam dicit. Veluti in illo eiusdem, In ludum ducere atq; reducere. quòd uidelicet illud Ad amicam, utrique clausulæ non quadrat: sicuti nec illud Ad ludum. sed ibi Ab amica, petendum extrinsecus est, hic À ludo. Simile quid apparet in illo Vergilij VII. Aeneid. Hinc exaudiri gemitus, iræq; leonum Vincla recusantem, &

fera sub nocte rudentum: Setigeriq́; sues, atq; in præsepibus ursi Sæuire, ac formæ magnorum ululare luporum. Non enim illud Hinc, *in posterioribus clausulis rectè respondeat, sed* Hic, *potius. Aliquando incertum uidetur, quod uerbum subaudiri poßit. ut in illo* Quintiliani, *Si furem nocturnum occidere licet, quid latronem?*

Aliquando in una clausula Syllepsin *accidere uolunt poëtarum interpretes, quorum est* Donatus, *cum duarum dißimilium uocum, altera earum non ad uocem alterius, sed ad rem significatam refertur. Idq́; modò per genera.* Terentius *in* And. *Vbi illic est scelus, qui me perdidit? Vbi ait* Donatus, *Ad intellectum, non ad uerbum redegit: & est figura* Syllepsis *per genera.* Idem *in* Eunucho, *Vt illum dij deæq́; omnes senium perdant, qui me hodie remoratus est.* Idem, *Quinetiam insuper scelus postquam ludificatus est uirginem.* Idem, *Eas se personas nō negat transtulisse in* Eunuchū *suā.* Et Vergilius, *Præneste sub ipsa. Qualis fortasse locutio est,* Mea Glyceriū: *cum similibus, cū sint* Græcorum *diminutiua neutra. Quod confirmare aliquātum uidentur tum* Quintiliani *uerba illa ex primo* Instit. *Nec statim diligentem putabo, qui promiscua, quæ epicœna dicuntur, ostenderit, in quibus sexus uterque per alterum apparet: aut quæ fœminina positione mares, aut neutrali fœminas significant, qualia sunt* Muræna & Glyceriū. *Et alibi ex eodē, In eadem specie sunt, sed schemate carent, ut suprà dixi, nomina fœminea, quibus mares utuntur: & neutralia, quibus fœminæ.* Tum Priscianus, *qui docens primam & secundam personam primitiuorum pronominum neutrū habere genus, hominum quoque inueniri propria neutra dicit:* Marium *quidem hoc* Başion & Heliconion: Fœminarum Glyceriū, Dorcium. Donatus *tamen fœminina censet. Huc referri quodam modo potest & illud loquendi genus, in quo neutrum* Latinum *cum* Græco *masculino coniungitur, quod sæpe usurpant autores.* Columel. *Vinum absynthiten, hyssopi-*

adeunda ferae. lib. 4. fast. Appositio hic est non syllepsis

ten & abrotoniten, & thymiten, & glycirizen sic condire oportet. Sed differt hoc genus à prioribus, quòd in eo non ad significatum nominis Vini, refertur masculinum, sed ad aliam uocem, nempe Græcam οἶνος. Non desit similis rationis exemplum, ubi fœmininum adiectiuum subijcitur appellatiuo neutro Latino, sed planè similis significationis. Ouidius, Hoc pecus omne meum est, multæ stabulantur in antris. Etiam ubi fœmininum subijcitur masculino. Idem, Est specus exosus structura pumicis asper, Non homini facilis, non adeunda feræ. Modò fit per numeros in una clausula Syllepsis. Vergilius, Pars in frusta secant. Ouid. Pars uolucres factæ. Modò per genera & numeros simul. Vergil. Hic manus ob patriam pugnando uulnera paßi. Idem, Pars mersi tenuere ratem. Liuius, Maxima pars ab equitibus in flumen acti. Idem, Pars per urbes dilapsi. Sallustius, Maxima pars uulnerati, aut occisi. Talia sunt & illa: Liuius, Samnitium cæsi tria millia trecenti. Florus, Duo millia electi, qui mori iuberentur. Curt. Duo millia crucibus affixi. Hoc de quo agimus genus, ætas quæ post doctos succeßit, Synthesim appellat, nullo (quod sciam) ueterum autore, sed Alexandro (ut uidetur) assensi, à quo euocationem quoque ueteribus inauditam figuram didicit. Mihi sanè piaculum sit ueterum sapientiam eius uel inscitiæ, uel infantiæ damnare, ut quibus rebus hic præsertim noua nomina finxit, eos putem aut parum aduertisse, aut eloqui non potuisse: sed istum (si dijs placet) tot seculis desyderasse, à quo Latinè discerent.

Vtriusque figuræ rationes, Zeugmatis dico & Syllepseos, in interrogatione & responsione incidũt. Nam si quod in interrogatione est positum, in responsione sub ijsdem accidentibus subticetur, Zeugma erit: si sub diuersis, Syllepsis. Sunt tamen & alia in responsionibus seruanda, quæ hic non incommodè referentur. Quoties igitur de agente, uel patiente, uel denique alia quauis constructionis persona fit quæstio, responsio hanc sub eo-

dem

dem casu cum eo, cui in interrogatione redditur, subijciet: uerbum autem utrobique erit commune, etiam cum appendice. Cuius rationis plenus sermo talis est, Quis scribit? Morus scribit. Quis scripsit Vtopiam? Morus scripsit Vtopiam. Zeugmate figuratus, talis, Quis scribit? Morus. Quis scripsit Vtopiam? Morus. Non ignorandum tamen si uerbum in quæstione primæ personæ sit, uel secundæ, aliterq́; respondeat, solere id in responsione mutari. Prima scilicet ibi, in secundam hic: & secunda illic, in primam hic. Cui scribo hæc? studiosis linguæ Latinæ scribis hæc. Sin idem qui quærit, respondet, non mutabitur persona. Cui dono lepidum nouum libellum? Corneli tibi. Tertia persona utrobiq; seruatur, Quis scripsit Georgica? Vergilius. Eadē ratio & in adiectiuis, ubi scilicet de accidentibus quæritur, seruanda erit. Quantus est mundus? immensus. Qualis est terra? rotunda. Quot sunt stellæ errantes? septem. Aliquādo tamē peculiaris ratio eius, quod redditur, recusat sub eodem casu inferri id cum eo, cui in quæstione respondet. ut in illo Horatij, Quanti emptæ? paruo. Quanti ergo? octussibus eheu. Et Damnatus'ne est furti? Imò alio crimine. Et, Cuius est codex? meus, nō autem mei. In genere uerò & numero nihil prohibet dissidere id, quod redditur ab eo, quod in quæstione ponitur: ut, Quis scripsit hendecasyllabos? Sappho. Quæ est hæc urbs? Thebæ. Quot oculos habuit Polyphemus? unicū. Etiā genere pariter & numero, Quot sunt cœli stellati? unum. Ad eundem modum si de causa, loco, tempore, ratione interroges, subiectis in responsione, quæ his satisfaciāt uerbo ipso communi interrogationis utêris, idq́; si figura uti, placet, suppresso: si non placet, posito. Cur non uenisti citius? quia imber uetuit. Quando uenit Clemens? dudum. Quomodo egit pedum mensuram? magna dexteritate. At ubi de actione est quæstio, si per generale uerbum Ago fit uel Facio, per speciale est respondendum, seruato si tertiæ personæ sit, nominatiuo utrobique communi: sin primæ sit, aut secundæ personæ, sicut dictum

est, mutato. Quid facit, uel agit præceptor? enarrat, uel dictat. Quid facio? scribis. Quid agis? ludo. Ah quid egi? erraui. At si per speciale fit uerbum, per idem respondebitur, Recitāt'ne classes? recitant, uel non recitant. Responderi potest, & per Sic, ita, uel etiam. Redditæ'ne sunt literæ? sic, uel sic est, uel ita, uel ita est, uel etiam. Et per generale uerbum Facio. Dic dum hoc rursum, Chæreán' tuam uestē detraxit tibi? Factum. Et ea est indutus? Factum. Et pro te huc deductus? Ita. Sicubi autem negare simul quod quæritur, & corrigere placet, per Imò, respondeas: Conualuit'ne Polus? Imò recidit in morbum.

PROLEPSIS.

PRolepsis est, cum generalis dictio, quæ in multitudinis numero ferè præcedit, rursus in partibus intelligitur, nec adhibetur. Aliter, Prolepsis est, num generale præcedit, & idem diuiditur in partes, in quibus etiam subauditur præterea coniunctio aliqua, quæ uel copulatiua sit, uel discretiua: ut Aquilæ uolant, hæc ab oriente, illa ab occidente. Cepere captiuos, partim integros, partim saucios. pro, & hæc uolat ab oriente, & illa uolat ab occidente. Vel, & hæc quidem ab oriente, illa uerò ab occidente. Obseruatum est in hac figura præsertim extra carmen, si uerbum plurale in collectione præcedat, merito quoque nominatiuum unà præcedere: & contrà, si nominatiuus præcedat, etiam uerbum plurale præcedere, ut in iam dictis exemplis. Sin uerbum in partibus adhibetur, genitiuum in collectione præcedere debere: ut Aquilarum, alia ab oriente uolat, alia ab occidente. Ciuium, alios regere decet, alios parêre. Quod tamen in collectione præcedit, plurale omnino esse postulat, uel uoce, ut in superioribus exēplis: uel certe significatione: ut Auitium genus, partim terrestre est, partim aquatile. Et auitij generis, aliud est terrestre, aliud aquatile. Humani generis, pars corpus excolit, pars animū. Non ignorandum, ut doctißimus Gaza præcipit, singulare eiusmodi aliàs in singularia licere diuidere

dere, aliàs in pluralia. Humanum genus, partim sui iuris est, partim alieni. Humani generis, alij probi sunt, alij improbi. Quanquam hic duplex est figura, fortasse triplex, ut pòst apparebit. Et rursus plurale ijsdem modis: ut Hominum, alius est frugi, alius nequam. Et Ciuium, alij præsunt, alij parent. Potest autē utrunque, & quod in collectione, & quod in partibus sumitur, per obliquum efferri, si participiū loco uerbi sit positum, & transitus personæ fiat: ut Aquilarum uolantium, alterius ab ortu, alterius ab occasu, par est uelocitas.

FIT Prolepsis per omnia, quæ generale in partes diducunt. Per nomina: ut Alius, alter, unus. Per pronomina: ut Ego, tu, hic, ille. Per aduerbia: ut Partim, modò, aliquando, cum similibus. Etiam sine his per sola interdum appellatiua uel propria. ut Vergil. Interea reges (ingenti mole Latinus Quadriiugo uehitur curru: bigis it Turnus in albis. Hinc pater Aeneas Romanæ stirpis origo, Et iuxtà Ascanius, magnæ spes altera Romæ) Procedunt castris.

EST quando unico membro generalitatem sequente, formula quædam huius figuræ repræsentatur. ut Sallustius, Cœpere se quisque magis extollere. Terentius, Aperite aliquis actutum ostium. Supplendum enim ita quod desit, Aperite ostium, & aliquis actutum aperiat. Et cœpere se extollere, & quisque magis se extollere. In illo uerò Terentij, -Verum Demea Curemus æquam uterque partem: tu alterum, Ego item alterum. Vtraque earum quas nunc retulimus formarum, cerni potest: & prioris, quæ integra est: & posterioris, in qua unicum membrum generalitati subijcitur.

PLEONASMOS.

DIuersum ab his genus est, quod excessu constat, Pleonasmos generatim appellari solet. Accidit autē, cùm una, pluresúe dictiones ad legitimam constructionem non necessariæ in oratione redundant. Id sanè fit per uarias partes.

Nam & appellatiua nomina interdum sic redundare uideas: ut Vergil. Sic ore locuta est. Terentius, Hisce oculis egomet uidi. Item genitiui illi Loci, & Gentium, cõstructionis legibus nihil conferunt. Terentius, Te interea loci cognoui. Nonnunquam epithesin aliquam adijciunt. Idem, Sed ubinam gentium est? In appositione quoq; si speciale præcedit generale, ipsum generale, Quintiliani sententia, abundat: ut si pro Fratres gemini, gemini fratres dixeris. Quod tamen intelligendum est de ijs, quæ publicè sunt nota: ut Mulier ancilla, urbs Roma. cum alibi generalitatis appositio fortasse superuacua non sit: ut Sabrina flumen. Sicuti nec cum æquiuoco fit appositio. ut Taurus mons. Et alioqui non uidetur antiquitas redundantiam hanc ne in notißimis quidem ualde refugere, ut ex multis hoc in capite liquerę poterit, cum & gemini fratres, & alia similia sæpe legas. Cicero, Procles & Callisthenes Lacedæmoniorum reges gemini fratres fuerunt. Suet. Cæsare, Vt enim geminis fratribus ædes in foro constituta tantum Castoris uocaretur, &c. Plin. Fructus magnitudine auellanæ nucis. Cæsar, Proximi Rheno flumini sunt. Liuius, Tyberi amni septus. Curt. Nilo amne uectus. Hominis quoque uocabulum in eiusmodi sermonibus abundat, quales sunt Terentij; Ego hominem callidiorem uidi neminem, quàm Phormionem. Et Suetonij, Ex nonnullis comperi persuasißimum habuisse eum neminem hominem pudicum. Et Ciceronis, Neminem tibi profectò hominem ex omnibus aut anteposuissem unquam, aut etiam comparassem.

ET adiectiua. ut Cicero in Verrem, Omnia quæcunq; Carpinatus postulabat, facere & decernere solebat. Et Valerius Max. in primo, Mox humani ingenij prona uoluntate uetita scrutandi, ponè respiciens animaduertit immensæ magnitudinis serpentem, concitato impetu omne quicquid obuium fuerat, proterentem. Suet. Calig. Omnes Germanico corporis animiq; uirtutes, & quantas nemini cuiquam contigisse satis constat. Satis enim

fuerant

fuerant Quæcunq;, & Quicquid, quæ ipsa uniuersalia sunt, & Nemini, detracto illo Cuiquam. simile est illud Terentij, Comperiebam nihil ad Pamphilum quicquam attinere. Vbi Parelcon esse illud Quicquam, Donatus ait.

PARVVS, quoque & Minutus, cùm diminutiuis adduntur, redundare uidentur. Cicero Paradox. Accipies igitur hoc paruum opusculum. Idem, Minutis interrogatiunculis, quasi punctis id quod proposuit, effecit.

Nescio an aliò, quàm huc referam, quod de interrogatiui neutro Quid, obseruo. ut in illo Ciceronis in Partitionibus, Quid orationis, quot sunt partes? Et iterum, Quid quæstio, quas'nam habet partes? Et rursus, Quid in deliberatione, quid spectas? Itē, Quid in iudicijs, quæ est collocatio? Videtur enim eo dempto, nihilo minus stare sensus, si modò ordo paulū mutetur. Etiā in illis Quintiliani, Quid Herculis acta nō bene Pisandros? Quid Nicādrū frustra secuti Macer atq; Vergilius? Quid Euphorionem frustra trāsibimus? Quid Horatius frustra Dircæum Homero subiungit? Et Terent. Quid pædagogus ille, qui citharistriā, quid rei gerit? Idem, Quid senem, quoad expectatis uestrū? Vbi Donatus inquit Quid, secundum morem quotidianum tunc dici, cum transitus fit a mentione alterius rei in alteram.

Geminatorum etiam in accusatiuo, & ablatiuo pronominum, si alterum redundat, quonam alio, quàm huc referam? ut in illis Vergilij, Me me adsum, qui feci, in me conuertite ferrum O' Rutuli. Item-me me duce ferrum Corripite ô Rutuli. Item, Verte omnes tete in facies. Et Quintil. Tete hoc loco mulier interrogo. Terent. Quæ sese in ignem inijcere uoluit. Et in nominatiuo aliquando. ut Cicero in Philipp. Tutu faces illas incendisti. De Se, geminato & simplici Seruius ex Cæsare hoc notat, Se simplex ponimus, cum aliquis se in alium quid fecisse fatetur: Sese, cum in se ipsum. Se geminatū. Seruius.

ILLE relatiuum sæpe poëtis Græco & Homerico more re-

dundat. Vergil. Multũ ille & terris iactatus. Idem, Nunc dextra ingeminans ictus, nunc ille sinistra. Idem, Quid maiora sequar? salices humilesq; genistæ, Aut illæ pecori frondem, aut pastoribus umbram Sufficiũt. Idem, Vndiq; iam tergo ferratos sustinet orbes, Puppibus illa prius, patulis nunc hospita plaustris.

PRAETEREA Hic, & Is relatiua. Prius certe cum mira gratia. ut apud Liuium, Ita geniti atque educati, cum primum adoleuit ætas, nec in stabulis, nec hi ad pecora segnes uenando peragrare saltus. Posterius. ut Sall. in Catilin. Sed urbana plebs, ea uerò præceps erat multis de causis. Et Terentius, Sed eas fabulas factas prius Latinas scisse sese, id uerò pernegat. Idẽ, Tum hoc alterum, id uerò est, quod ego puto palmarium me reperisse. Idem, Id propterea nunc hunc uenientem sequor. Huc pertinet & illud Vergilij, Sed reuocare gradum, superasq; euadere ad auras, Hoc opus, hic labor est. Satisfactum enim constructionis legibus fuisset, si Superasq; euadere ad auras est opus & labor, dixisset, sed minus uehemens fuisset oratio. Item illa paulo duriora meo iudicio, maxime quòd in principio orationis sunt posita. Aemilius Probus, Chabrias Atheniensis, hic quoque in summis habitus est ducibus. Idem rursus, Timotheus Cimonis filius Atheniensis, hic à patre acceptam gloriam multis auxit uirtutibus. Et Terentius, Pamphilus ubinam hic est? Cicero ad Att. Posthumius autem, de quo nominatim senatus decreuit, ut statim in Ciliciam iret, Fusanoq; succederet, is negat se iturum sine Catone.

IPSE quoque epitagmaticon siue subiectiuum, cum post Met, discretionis item particulam adhibetur. ut Terentius, Sed quod modò hic nos Antiphonem monuimus, id nosmetipsos facere oportet Phædria. Et Cicero de Officijs, Nisi nosmetipsos amabimus ualde.

EX uerbis quoq; peculiariter Dico, præsertim apud Ciceronem. ut in illo, Cui cũ familiaris quidam quereretur, quòd diceret

uxorem

uxorem suam suspendisse se de ficu. Idē, Gregalesq́; eum cum nō uenisset in campū, requirerent, excusauit Vespa Terētius, quòd eum brachiū fregisse diceret. Hic enim satis erat, quòd brachium fregisset: ibi, quòd uxor sua de ficu se suspenderat, omisso utrobique illo Diceret. Non dißimile his uidetur & illud eiusdem de lege Manil. Reliquum est, ut de Q. Catuli autoritate dicendum esse uideatur. Satis enim esset Vt dicatur. Cæterum in his nulla fit debitæ structuræ iniuria: sicuti nec in illis periphrasibus, quæ tamen redundantiā omnino præ se ferunt, quales sunt & illa Terētij in Hecyra, Si est, ut uelit reducere uxorē, licet. pro, si uelit. Et eiusdem in Phorm. Si est patrue, culpā ut Antipho in se admiserit. pro si admisit, ut Donatus interpretatur. Idē, Si est ut dicat uelle se, redde. si est, ut nolit, rectè consului gnatæ meæ. Sin est autem

Participium quoque nonnunquam in structura redundat, sed Græco more, proinde in Hellenismis dicetur.

EX præpositionibus uerò ijs, quæ cū uerbis cōponuntur, etiā nōnullæ ad cōstructionē superfluūt. Terēt. Adeòn' ad eū? Sallust. Tanta uis auaritiæ in animos eorū, ueluti tabes inuaserat. Staret enim tum sensus, tum constructio, si demeres hic In, ibi Ad. Sed hūc Pleonasmon in alijs quoq; præpositionibus affectare uidetur antiquitas, ut in superiori libro multis exemplis uidere licet.

RE quoque in compositione non minus apud probatißimos autores sæpe abundat. ut Cicero de fato, Ad Chrysippi laqueos reuertamur. Nihil enim aliud uult dicere, quàm ueniamus. Quintilian. Si uerum est post multa secula & innumerabiles reddi rursus alijs corporibus animas, fortaßis in me renatus sit aliquis ex illis. Et Terentius, Renuntio here futurum. Quo loco Donatus, Re, syllaba, inquit, apud ueteres interdum abundat: ut renuntio pro nuntio.

ITEM ante nomina urbium & oppidorum Ad, ab, & per. ut Cicero, Ea die Verres ad Messanā uenit. Sallust. Nā Brutus ab Roma aberat. Vergil. -Illis qui ad Troiam fortè diebus

Vener

Venerat. Cicero, Circiter Idus Sextiles ab Epheso in Syriam nauibus profectus est.

EX aduerbijs autem post uerba quæ à Re, componuntur, cum Retro sequitur, uel ipsum Retro, uel certe Re, abundat. Vergilius, Asper acerba tuens retro redit. Idẽ, Et retro sublapsa referri. Et Ante, post uerba composita à præ. Terentius, Nonne oportuit præsciße me ante? Et Simul, cum uerbis à Con compositis. Idem, Multa simul cõcurrunt, qui coniecturã hanc nunc facio. Vbi etiam Qui, pro unde uidetur accipi, nisi fortaße queis scribendum pro quibus. Sicut in illo forsitan, Non qui argumentum narret. qui, pro qua.

Qua, longum quoq; redundat. ut Vergilius, Si qua fata sinant. Idẽ, Ne qua scire dolos medius'ue occurrere poßit. Item Qua, breue. Vergil. Phœbe diu res siqua diu mortalibus ulla est.

NEGATIO præterea uarijs modis abũdat. Aliàs post compositam negationẽ primo loco positam. Compositas uoco, quales sunt, Nego, nescio, nequeo, nemo, nullus, nunquam. Terentius in Phor. Negat neque eius patrem scire quis fuerit. Cicero de finibus, Sed quanquam negent Stoici nec uirtutes, nec uitia crescere. Et Nescis nec in pace, nec in bello uiuere. Vergil. -nulla neque amnem Libauit quadrupes, nec graminis attigit herbam. Cicero Acad. Nullam denique esse artem nec dicendi, nec disserendi putant. Nam si postponatur composita, decedet altera reliquarum. Terentius, Agrum in his regionibus meliorem, neque pretij maioris habet nemo. Si enim alteram apposuisset, aut compositam præposuisset, aut postremo pro ea posuisset affirmatiuam particulam, ut quisquam, uel ullus. Declarat autem, quòd in his redundet negatio, quòd una detracta, idem sensus seruatur, Neque eius patrem ait se scire: Nec in pace scis uiuere, nec in bello: Nec ulla quadrupes libauit amnem, nec attigit herbam. Aliter quoque superfluit negatio. ut in illo Terentij, autore Donato, Neque haud tu dicas tibi non prædictum caue. Item aliter, sed

cum quadam ui, ubi nimirum per ſecundam negationem adſtruitur quicquam ueluti maius, ut in talibus, Non *eam, ne nunc quidem cum accerſor ultro?* Cicero *ad* Lentulum, Neque *errarent ne aduerſarij quidem.* Quorum *non admodum diſsimile eſt illud* Terentij, Per *omnes tibi adiuro deos nunquam eam deſerturum.* Non *ſi capiundos mihi ſciam eſſe inimicos omnes homines.* Figura *certe eſt & cum affirmatiuum per duas negationes interpretamur. ut* Vergil. Nec *nocturna quidem carpentes penſa puellæ* Neſciuere *hyemem.* Et, Nequeo *non mirari.* Et, Nemo *non ſtupidus.* Sed *non huius loci.*

CONIVNCTIONVM *uerò quædam huic figuræ adeò ſunt obnoxiæ, ut cum nihil ad conſtructionem, uel ſenſum conferant, expletiuæ, uel ornatiuæ tantum dici meruerint, ut ſunt,* Num, *nam, dum, in, etiamnum, numnam, & adeſdum, aliæ'que.* Terentius, Numnam *perimus?* Idem, Ehodum *bone uir ad me.* Idem, Dic *dum.* Vergilius, Nam *neque* Parnaſi *uobis iuga, nam neque* Pindi. quid ais?

PRAETEREA *copulatiuæ: ut* Multa *quoque & bello paſſus.* Redundat *enim* Et. Idem Vergil. Atque *hinc, atque illinc humeros ad uulnera durat.* Sed *hæ ſæpiſsime cũ epexegeſin tantum adſtruunt. ut in illo* Vergilij, Iudiciũ Paridis, *ſpretæq́; iniuria formæ.* Eſt *enim interpretatio iudicij* Paridis, *ſpretæq́; iniuria formæ.* Talia *ſunt & illa, -molemq́; & montes inſuper altos* Impoſuit. Item, Dixitq́;, *& prælia uoce diremit.*

VT, *quoque, cum ei ſuccedit* Ne, *uel ipſa otioſa eſt, uel* Ne, *pro* Non, *accipienda. ut* Terent. Ego *pol te pro iſtis dictis & factis, ſcelus, ulciſcar, ut ne impune in nos illuſeris.* Idem, Miſeret *me.* Itaque *ut ne uiderem miſera, effugi huc foras.* Quanquam Græca *potius talia uidentur, pro* ἵνα μή.

Et Ne. *ut in illo* Horatij *in* Sermonibus, Nemon' *ut auarus ſe probet.* Item *in illo,* O' *ſeri ſtudiorum, qui ne putetis difficile & mirũ,* Rhodio *quod* Pitholconti *cõtigit: autore* Porphyrione.

a et Prisc. legit ... 16.

rione. Quanquam Priscianus confirmatiuam in talibus dicit, pro etiam, ut Terent. Nunccine demum isthuc uerbum in te incidit?

EPANALEPSIS.

HVc spectat & epanalepsis, in primis scitu digna figura. Hæc accidit, cum post aliquammulta interposita, uel claritatis, uel alia quapiam causa resumimus quod in principio collocauimus, cum alioqui sine eo constructio suos numeros haberet. Resumimus autem uel iisdem uerbis. ut Vergilius, Talis amor Daphnin, qualis cum fessa iuuencum Per nemora, atque altos quærendo bucula lucos, Propter aquæ riuum uiridi procumbit in herba Perdita, nec seræ meminit decedere nocti: Talis amor teneat. Et Cicero ad Brutum, Caue enim existimes Brute (quanquam non est necesse ea me ad te, quæ tibi nota sunt scribere), caue putes probitate, constantia, cura, studio Reipub. quicquam illi esse simile. Idem in libris de Oratore, Nostra est enim, si modò nos oratores sumus, si in ciuium disceptationibus, si in periculis, si in deliberationibus publicis adhibendi autores & principes sumus. Nostra est, inquam, omnis ista prudentiæ doctrinæq; possessio. Vel diuersis uerbis ab his quæ sunt proposita, aliàs potestate paribus. ut Cicero in Tuscul. Confirmato illo, de quo si mortales animi sunt, dubitare non possumus, quum tantus interitus in morte sit, ut ne minima quidem suspicio sensus relinquatur. hoc igitur probè stabilito & fixo, illud excutiendum est, ut sciatur quid sit carere. Aliàs magis generalibus. Idem pro Marco Marcello, Verùm animum uincere, iracundiam cohibere, uictoriam temperare, aduersarium nobilitate, ingenio, uirtute præstantem, non modò extollere iacentem, sed etiam amplificare eius pristinam dignitatem. Hæc qui faciat, non ego summis uiris comparo, sed simillimum deo iudico. In his si demas in prioribus Talis amor, & Caue putes, in tertio illud Hoc igitur stabilito & fixo, in quarto Nostra est inquam, nihilominus integra ubique constructio

ctio fuerit. In quinto exemplo Cicero figuram mutauit, ut magis apte clauderet. Adhibentur in hac figura aliquando notæ quædam, quales sunt Inquam, igitur, & similia, ut in modò dictis exemplis patet. Præterea Sed. ut Cicero in Philipp. prima, Collegam tuum aiunt in hac sua fortuna (quæ bona ipsi uidetur) mihi ne grauius quippiam dicam, auorum & auunculi sui consulatum si imitaretur, fortunatior uideretur, sed eum iracundum audio factum. Idem alibi, Quum audio socrum meam Læliam (facilius enim mulieres incorruptam antiquitatem conseruant, quòd multorum sermonis expertes, ea tenent semper quæ prima didicerunt) sed eam sic audio, ut Plautum mihi, aut Næuium uidear audire.

HYPERBATON.

CVm ordo legitimus dictionum, clausularumq; mutatur, Hyperbaton grammaticis dicitur. De recto huius generis seorsum tractauimus, tractatu quem de ordine inscribimus. Huius uarias species faciũt grammatici, Anastrophen, Hysterologian, Tmesin, Synchysin, Parenthesin. Dictionum præposterum ordinem, Anastrophen uocãt. Accidit hoc multis præpositionibus: ut Italiam contra. Et, His accensa super. Et, Maria omnia circum. Et, Spemq; metumq; inter dubij. Et, Multa de nocte profectum. Et, Quem penes arbitrium est. Item, Mecum, tecum, quicum, quibuscum. Sed non ignorãdum, quoties præpositionis alicuius casus in genitiuum transit relatiui substantiæ, præpositionem cum suo casu plerunq; in Hyperbato legi, ac genitiuo subijci: ut Cuius de honore agitur. Cicero, Cuius cum patre magna mihi fuit amicitia. Idem, Cuius ob oculos Graij ora obuertebãt os sua. Idem, Quorum è numero primus est ausus Leontinus Gorgias in conuentu poscere quæstionem. Idem, Cuius in labris ueteres Comici, etiam cũ illi maledicerent (quod tum Athenis fieri licebat) leporem habitasse dixerunt. Idem, Cuius ad excogitatam speciem imitando referuntur ea, quæ sub oculos ipsa non cadunt.

Accidit

Accidit prætereà aduerbijs, & coniunctionibus. Quum. ut Cæsar, Frequentißime diutius quum nostrorum impetum ferre non possent. Item, Diu quum esset pugnatum. Item, Ipse quum primum pabuli copia esse inciperet. pro, quum diutius, quum diu, quum ipse. Item Vt, Terentio, & Ciceroni, & Cæsari paßim. Terent. Nec te quiuit hodie cogere, illam ut duceres. Et, Huc face ad me ut uenias. Et, Atque ex incommodis alterius sua comparent ut commoda. Cæsar, Eáque res consilium ut diremisset. Idem, Breui spatio interiecto, uix ut his rebus, quas constituisset, collocandis atque administrandis tempus daretur. Enim. ut Terentius, Enim non sinam. Que, copulatiua. ut Horat. in Car. seculari, Orbis ut cantus referatq; ludos. Idem, Ore pedes, tetigitq; crura. Idem, Magna sonabit cornua, quod uincatq; tubas. Tibul. Messalam terra dum sequiturq; mari. Ne. ut Horatius, Cum faber incertus scamnum faceret'ne Priapum. Sed hæc ordinis mutatio in Que, & Ne, durißima est, quare imitandam non censeo. Sedenim. Vergilius, -impius ex quo Tydides sedenim scelerumq; inuentor Vlysses. pro, sedenim ex quo. Quoniam. Idem, Insanire libet quoniam. pro quoniam libet. Relatiuum quoque substantiæ loco suo nonnunquam abest, non sine gratia. ut Cicero, In medio relictum quod erat, populo Romano adiudicauit. Terentius, Mater quod suasit sua, adolescens mulier fecit. Plautus, Vix apud me sum, uigilans qui prope dormio. Sicubi tamen longius à loco suo dictio est transgressa, Hyperbaton etiam speciali nomine dicunt. ut in illo Ciceronis notat Quintilianus, Animaduerti iudices omnem accusatoris orationem in duas diuisam esse partes. Rectum enim esse ait, in duas partes diuisam. Ad hanc Hyperbaton referri potest & dictio, quæ inter adiectiuum positum in accusatiuo, & appellatiuum in genitiuo est interposita, quod sæpißime factitatum ab autoribus leges. ut Terentius, Paululum da mihi operæ. Cicero, Sed amor uoluntatisq; coniunctio plus habet suauitatis. Idem,

Neque

Neque repeto pro illa quicquam abs te pretij.

HYSTEROLOGIA.

CVm præpositio non casui, cui seruit, sed uerbo, quasi cum eo compositum sit, iungitur, Hysterologian Seruius uocat: ut Tyriam qui adueneris urbem, pro, ueneris ad Tyriam urbem. Et Quas uento accesserit oras. & Atque rotis summas leuibus perlabitur undas. Et Horatius, Innati triuijs. Donatus Hysterologian, siue ὕστερον πρότερον, præposterum ordinem sensuum uocat, ut Et torrere parant flammis, & frangere saxo. Sed hæc ratio ad constructionis rationem parum pertinet. Huc pertinent illa, Vrbem quam statuo, uestra est. Et Naucratem, quem conuenire uolui, in naue non fuit. Rectum enim erat, Quam urbem statuo. &, Quem Naucratem conuenire uolui. Qualis ordo apud oratores obseruatur, ut antè est dictum.

TMESIS.

TMesis uocatur, cum composita uoce diuisa, dictio aliqua eius partibus interponitur, quod facere autores libenter uidentur. ut Quintilia. Nam rogationibus plebis'ue scitis sancta sunt ista præcepta. Vergil. Septem subiecta trioni. Et Terent. Quæ meo cunq; animo libitum est facere. Idem, Thais maximo orabat opere, ut cras redires. Idem, Omnia prius experiri quàm armis sapientem decet. Plautus, Sed'ne ego stultus, qui rem curo publicam? Cicero, Quam rē procul inquit dubio dixisset. Idem, Rem uerò publicam penitus amisimus. Idem, Ante Salaminam ipsam Neptunus obruet, quàm Salaminij tropæi memoriam, priusq́; Bœotia Leuctra tollentur, quàm pugnæ Leuctricæ gloria. Non minus libēter & illa congregandi aduerbia, non modò, non solum, non tantum, interposita dictioni dirimunt. Quintil. Sententijs quidem poëtarum non orationes modò sunt refertæ, sed libri etiam philosophorum. Cicero, Est enim munus eius non ingenij solum, sed laterum etiam, & uirium. Idem, Nec uerò dubitet agricola quamuis senex, quærenti, cui serat, respondere,

dijs immortalibus, qui me non accipere tantùm à maioribus uoluerunt, ſed etiam poſteris prodeſſe.

PARENTHESIS.

PArentheſis eſt ſenſus quiſpiam ſermoni antequam abſoluatur interiectus, qui quanquam eius uiribus aliquid confert, tamen ſublatus legitimum ſermonem relinquit: ut Iuppiter hoſpitibus (nam te dare iura loquuntur) Hunc lætum Tyrijsq; diem Troiaq; profectis Eſſe uelis. Horatius, Cætera de genere hoc (adeò ſunt multa) loquacem Delaſſare ualent Fabium.

SYNCHYSIS.

SYnchyſis eſt ordo dictionum confuſior, alicuius incontinuitatis uitandæ cauſa ſuſceptus. Donatus Hyperbaton obſcurum, & ex omni parte confuſum interpretatur: ut Treis Notus abreptas in ſaxa latentia torquet, Saxa uocant Itali medijs quæ in fluctibus aras. Quod ſic ordinat, Treis naues abreptas Notus torquet in ſaxa, quæ ſaxa in medijs fluctibus latētia, Itali uocant aras. Sed hic cōfuſio in una relatiui eſt clauſula. Aliquando duarum clauſularum miſcentur dictiones, ut apud Horatium ſæpenumero. ut in illo, Nanque pila lippis inimicum & ludere crudis. Idem, Pene macros arſit, dum turdos uerſat in igni. Et alibi, -cum mea nemo Scripta legat uulgo recitare timentis ob hanc rem, Quòd ſunt, quos genus hoc minime iuuat, utpote plures Culpari dignos. Et in illo anonymi autoris, Nam lacrymis ſtruit inſidias, dum fœmina plorat. Eſt enim ordo ibi, Ludere pila eſt inimicum lippis & crudis. Et dum uerſat macros, turdos pene arſit in igni. hic, Sunt plures, quos genus hoc minime iuuat, utpote culpari dignos. In quibus exemplis hinc maxime confuſio oritur, quòd quæ dictiones alteri ſenſui debentur, in altero ſunt poſitæ. Vtitur hac cōpoſitione ſupra cæteros omnes (quod ſciam) autores Horatius, ut etiam in Satyra VIII. Lanea & effigies erat, altera cerea. Et paulo pòſt, -ſerpentes atq; uideres Infernas errare canes. Eſt enim ordo, Erat lanea effigies,

& altera cerea. Item, *Videres ſerpentes errare, atq; infernas canes.* Vbi Porphyrio ait ſic ferè inſtituere Horatium coniunctiones, ut non ſuo loco ponat. Et iterū in Arte poëtica, *Qui uariare cupit rem prodigialiter unam, Delphinum ſyluis appingit.* Et in eadem, *-chorusq; Turpiter obticuit ſublato iure nocendi.* Sic enim ordino, Prodigialiter appingit. &, Iure turpiter nocendi.

HVC quodā modo ſpectat & illud Hypallages genus, quale eſt Vergilij in ſecundo, *Ibant obſcuri ſola ſub nocte.* pro, ſoli ſub obſcura nocte. Idem, *Sceleratam intorſerit haſtam.* pro ipſe ſceleratus. Idem, *Nanque omnem curſum mihi proſpera dixit Relligio.* pro, omnis religio dixit proſperum curſum, ut Seruius enarrat.

EST Hyperbaton & cum relatiuum Qui, non ex proxima clauſula, ſed ſuperiore aliquid repetit. ut in illo Vergilij, *Me puer Aſcanius, capitisq́; iniuria chari, Quem regno Heſperiæ.* Tale uult Seruius & illud eſſe, *Sunt & Aminææ uites, firmiſsima uina, Tmolus & aſſurgit quibus, & rex ipſe Phanæus.* Ad uites enim referri ait, non ad uina, ne fortè uinis dicere cogatur. Sed fruſtra, cum non ſolum eo caſu Latiniſsimi utantur. ut Plin. Vaſa uiatoria ex ea uinis in Gallia facta mortifera fuiſſe compertum eſt. Sed etiam genitiuo. Idem de Fauſtino, Solum uinorum hoc flamma accenditur. Vt merito coarguenda in talibus grammaticorum ſuperſtitio ſit, qui contra uſum ſummorum in Romana lingua uirorum multa temerè præcipiunt, ueluti etiam propria carere plurali.

AD hunc locum pertinet & naturalis ordo ſenſuum mutatus, ſiue Hyſterologian, ſiue ὕστερον πρότερον, ſiue ſenſuum metatheſin, ſiue quocunq; hunc nomine appelles. Cuiuſmodi eſt tum in eo, quod συνεστραμμένος Græcis dicitur, ubi relatiui ſenſus demonſtratiuo pronomini, cuius demonſtrationem interpretatur, præponitur. ut in illis Ciceronis, Sed hoc non concedo, ut quibus rebus gloriemini in uobis, eaſdem in alijs reprehendatis.

 Idem,

Idem, Quotus enim istud quisque fecisset, ut quibus partibus in dissensione ciuili non esset receptus, essetq́; etiam cum crudelitate eiectus, ad eas ipsas rediret? Tum ubi relatiuum sensui, ad quem refertur, postponitur. ut Ouidius de Ponto, Quodq́; soles animo semper, quod uoce precari, Omnia Cæsaribus sic tua facta probes. Tale & illud Liuij cum similibus, Quod bonum, faustum, felixq́; sit, inquit, Quirites, regem create.

Etiam talia, licet sit Enallage relatiui, quale est Ciceronis ad Rufum, Tamen quæ tua suauitas est, quiq́; in me amor, nolles à me hoc tempore æstimationem accipere.

Tum uerò in illa figura, quæ Græcis est usitatissima, in qua relatiui diuersitatis sensus, quæ natura sequi debeat, præponitur. ut in illo Ciceronis, Cæteris satisfacio omnibus, mihi ipse nunquam satisfacio. Idem, Cui quidem amori utinam cæteris rebus possem, amore certe respondebo. Terentius, Adelph. -pisces cæteros purga Dromo, Congrum istum maximum sinito in aqua ludere Paulisper. Celsus, Ex ijs cæteræ quidē suturæ in unguem committuntur: hæ uerò, quæ super aures transuersæ sunt, totis oris paulatim extenuantur.

Tum in illa figura, ubi est obtestatio cum comprecatione. ut in illo Vergilij, Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos, Sic cythiso pastæ distentent ubera uaccæ, Incipe siquid habes. Horat. Sic te diua potens Cypri, Sic fratres Helenæ lucida sydera, Ventorumq́; regat pater, Obstrictis alijs, præter Iapiga Nauis: quæ tibi creditum Debes Vergilium, finibus Atticis Reddas incolumem precor. Natura enim precatio præcederet. ut in illo Ouidij de Ponto, Idq́; facis, faciasq́; precor, sic mater & uxor, Sic tibi sint fratres, totaq́; salua domus.

EORVM QVAE PARTIBVS ACCIDVNT, ENALLAGE.

SEquitur accidentium enallage, quam ideo in hunc locum distulimus, quòd ea maxime legitimæ structuræ leges perturbat:

bat: quippe quæ in his potißimum uersetur.

CASVM igitur pro casu positum, quæ Antiptosis dicitur, multis modis apud illustres autores legimus. Nam & nominatiuus pro uocatiuo. ut Vergil. Proijce tela manu sanguis meus. pro mi. Idem, Corniger Hesperidum fluuius regnator aquarum. pro fluuie. Idem, Muscosi fontes, & somno mollior herba, Et quæ uos rara uiridis tegit arbutus umbra, Solstitium pecori defendite. pro arbute, quæ eos tegis rara umbra. Et Persius, Vos ô patritius sanguis. pro patritie. Tale mihi uidetur & illud Plinij, Salue primus omnium parens patriæ appellate. Quod exilius fortasse sonasset, si Prime dixisset: rectius tamen esset dictum, cum in eandem recidat personam cum, Appellate.

ET CONTRA, uocatiuus pro nominatiuo. ut Persius, Censorem'ue tuum, uel quòd trabeate solutas. pro trabeatus. Et, Macte uirtute esto, inquit sententia dia Catonis, apud Horatium. Donatus uerò ait & in illo Terentij uocatiuum poni pro nominatiuo, Tu modò anime mi noli te macerare. Sed frustra, ut mihi uidetur.

RVRSVS nominatiuus pro genitiuo, Prisciano autore. ut Liuius, Periti religionum, iurisq; publici, quando duo ordinarij consules eius anni, alter ferro, alter morbo perijsset, suffectum consulem negabant comitia habere posse. Sallustius, Igitur initio reges (nam in terris nomen imperij id primum fuit) diuersi, pars ingenium, alij corpus exercebant. In hoc tamen genere possunt & alij casus in priori loco poni. ut Plautus in Casin. Habet gladium, sed duos: altero te occisurũ ait, altero uillicũ hodie. pro quorum. Quintil. Sed autores alios in ordinem redegerint, alios numero exemerint. Cæterum ubiq; rectius, & magis ex arte, genitiuus in priori loco poneretur. Non infrequens tamen est diuersus usus, & Græcis usitatißimus.

GENITIVVS pro ablatiuo. ut in illo Plinij, quod planè est Solœcophanes, modò recte scriptum sit, Omnium triumphorum

rum lauream adepte maiorem. pro, *omni triumpho.* Num igitur *forte omissum est,* Laureis, *fuitq; uetus lectio, omnium triumphorum laureis lauream adepte maiorem, aut laurea scriptum?* Cicero Attico, In oppido *Antiochiæ.* pro, *oppido Antiochia.* Et *pro accusatiuo. ut in illo* Vergilij *cum similibus,* Et *celsam* Butroti *ascendimus urbem.* Et, Fontem *superare* Timaui. *Esset enim magis ex consuetudine locutio,* Butrotum *celsam urbem, & fontem* Timauum.

DATIVVS *pro nominatiuo, uel accusatiuo. ut* Vergil. *At puer* Ascanius, *cui nunc cognomen* Iulo. Liuius, Scipio, *cui Africano fuit cognomen.* Item, Faustulo *fuisse nomen ferunt. Recta enim locutio in omnibus talibus est per nominatiuum, uel accusatiuum,* Iulus, Africanus, & Faustulum. *ut* Cicero, Argentarius Sextus Clodius, Cui Spuridion *fuit cognomen.* Terētius, Hecyra *est huic nomen fabulæ.* Frequens *tamen est datiui usus.* De *his suprà dictum in primo libro est.*

DATIVVS *pro genitiuo. ut* Vergil. *-ceruix cui lactea crines* Accepit. *pro, cuius ceruix.* Idem in VII. *At iuueni oranti subitus tremor occupat artus.* Ouidius, Ille *pater, rectorq; deûm, cui dextra trisulcis* Ignibus *armata est. pro cuius.* Et illud Terentij *in* Phorm. *Vin' primum hodie facere quod ego gaudeam* Nausistrata? *Et quo tuo uiro oculi doleant?* Nisi Quòd, *pro,* Vt, audis. Vergil. *-& cultor nemorum, cui pinguia* Ceæ Tercentum *niuei tondent dumeta iuuenci.*

DATIVVS *quoq; pro accusatiuo uariè usurpatur. Aliàs pro simplici, præcipue post infinitum* Esse, *ut in talibus quale est illud* Horatij, *-mediocribus esse poëtis,* Non *dij, non homines, non concessere columnæ.* Et Brutus *ad* Ciceronem, Et *quis supplicat, ut optime meritis de* Repub. *liceat esse saluis?* Martialis, Nobis *non licet esse tam disertis,* Qui *musas colimus seueriores.* Rectum *enim in his est, mediocres, saluos, disertos. ut* Quintil. Procuratorem *tibi esse non licuit.* Terent. Nam *expedit bonas*

esse

20. *Confusi sunt diversorum auctorum loci. Cic. pro Caecina Argentarius sextus Clodius, cui nomen Phormio. Quintil. lib. 5. cap. 2 Notum est, quid Glitoni acciderit, cui Spuridion fuit cognomen.*

esse uobis. Sed sunt in datiuo ad Græcorum potius imitationẽm prolata. Aliàs pro accusatiuo cum præpositione, duntaxat poëtis, sæpissimeq; Vergilio: ut, It cœlo clamor. Terent. Interea mulier quædam abhinc triennium Commigrauit huic uiciniæ. pro, ad hanc uiciniam. Donatus aduerbiũ in loco dicit Huc uiciniæ; cuius ad locum sit, Huc uiciniam: quod tamen non congruit cum uerbo, commigrauit. Hunc datiuum, octauum casum esse Sergius ait. Etiam alio modo cum Apud, præpositione, uel Secundum: ut Pridie Nonas Ianuarias Cæsari Delphinus matutino exoritur. pro, apud Cæsarem, uel, ut alij Græco more sunt locuti, secũdum Cæsarem, uel iuxta Cæsarem.

ACCVSATIVVS pro ablatiuo. ut Horatius in Epodis, Senem quo omnes irrideant adulterum, Nardo perunctum: quale non perfectius Meæ laborarunt manus. Hoc modo & nominatiuus pro ablatiuo. Idem in primo Serm. Occurrunt animæ, quales neque candidiores Terra tulit. pro, quali & qualibus. Ponitur enim utrobiq; relatiuum in ipso casu, quo demonstratiuum talis (quod Prisciano autore, ubi adiectiuum non præcedit, subauditur) poni deberet.

ABLATIVVS pro genitiuo. ut Vergil. Et iniquo pondere rastri. Et alibi, Et acuto robore uallos. De quo genere alibi inter legitimas constructiones meminimus. Item ablatiuus cum præpositione pro genitiuo. ut in illo Terentij, Adibo, atq; ab eo gratiam hanc, quam uideo uelle, inibo. Vbi Donatus, Gratiam ab eo inibo, pro, eius gratiam merebor. Nam adeò amat Terentius Ab eo, pro Eius, ponere: ut in Andria, Ea primum ab eo animaduertenda iniuria est. id est, eius iniuria.

ABLATIVVS pro datiuo. Vergilius, Hæret pede pes, densusq; uiro uir. pro, pedi. Sunt & qui uoces illas Senatu, metu, ornatu, ablatiuos pro datiuis positos putent. ut in illo Vergilij, Parce metu Cytherea. Cum sint ipsæ potius datiui à uulgatis genitiuis senatus, metus, ornatus, ut Cæsari ex Gellio placet: non

aliter quàm illi Senatui,metui,ornatui,à priscis & exoletis genitiuis Senatuis,metuis,ornatuis. Cuius generis apud Terētium legitur,Eius anuis causa. Sic in prima inclinatione antiquus genitiuus finiebatur in as. Ennius,Dux ipse uias. Liuius Andronicus,Mercurius,Cumq; eo filius Latonas. Cuiusmodi genitiui ratio in paterfamiliâs & materfamiliâs adhuc durat. In tertia uerò terminabatur in i,præsertim in proprijs.ut Verg. Et uulnere tardus Vlyßi. Cicero, In Timarchidi potestate sociorum populi Romani antiquißimorum,atque amicißimorum liberos,matres, bona,fortunas omnes fuisse. In quinta per es,ij,uel e,exijt.ut Huius dies,huius dij, huius die. Cicero, Equites uerò daturos illius dies pœnas. Vergilius, Munera lætitiamq; dij. Sallustius, Vix decima parte die reliqua. Nec lectorem perturbet, quòd quædam ex his ad Anacoluthon retulimus, cum sit diuersa utriusq; loci ratio. Hic nanq; accidentium immutatio tantum spectatur, ibi consequutionis à superioribus uariatio.

in Verr. et ita cit. Prisc. lib. 6

in Sex. et ita citat Gellius

GENERVM ENALLAGE.

Ex generibus uerò masculinum pro fœminino aliquando ponitur: ut Amaræ cortices,& ualidi silices. pro amari & ualidæ. Et apud Horatium, Et mammæ putres,equina quales ubera. pro qualia. Hoc autem penè Solœcophanes est, utpote dißidente adiectiuo ab eo,cui innititur,appellatiuo.

MASCVLINVM pro neutro. ut in illo Quintiliani, Ne miremur, quòd ab antiquorum plerisque Aenea & Anchisa sit dictus. Nisi quis particulam,nominatiuus,subaudiat. Sunt enim quæ ἄκλιτα dicuntur,omnia neutra,nec declinata. Itaq; interpretes aliquando neutrum articulū Græcum ijs præponunt. ut Donatus super illud in Andria, Ego'ne dicam: τὸ ego,inquit,emphasin habet. Quæ ratio si in multis seruaretur, nō parum claritati cōferret. Nos aliquando eiusmodi uoces nota,quæ eum articulum quodā modo repræsentet,à fronte includimus,semicirculo à tergo,ita nimirum à parentheseos cōsuetis notis has distinguentes.

Non

Non ignorandum oratores rem pro uoce in quibuſdam huius generis loquelis libentius uſurpare. ut Virtus *à uiro eſt appellata, potius quàm nomen uirtus eſt dictum, uel deductum à uiro.* Cicero, *Ipſe animus ab anima dictus eſt.* V*triuſq; tamen dicẽdi generis exemplũ eſt in illo* Ciceronis, *Ab inuidendo autem inuidentia rectè dici poteſt, ut effugiamus ambiguum nomẽ inuidiæ. Quod uerbum ductum eſt à nimis intuendo fortunam alterius, nequis altero tantummodo loqui putet licere.*

NEVTRVM *pro fœminino.* Terentius *in* Eunucho, *de ancillis loquens,* Continuo *hæc adornant, ut lauet.* Idem *in* Phormione, *Hæc illæ erant itiones.* Idem *in* Heaut. V*el uirtus tua me, uel uicinitas, quod ego in propinqua parte amicitiæ puto.* Item *in* Eunucho, Ego *quoque unà pereo, quod mihi charius eſt. pro qui mihi charior ſum, ut inquit* Donatus. Et Plin. *de tẽpeſtatum præſagijs,* Nube *grauida candicante, quod uocant tempeſtatem albam, grando imminebit.* Et Vergil. *de capris,* Hæc *quoq; non cura nobis leuiore tuenda. Simile his fuerit & illud eiuſdẽ, –hic illius arma,* Hic *currus fuit, hoc regnum dea gentibus eſſe.* Niſi *quis pro illo, hoc, aut hic, aut hanc ſcribendum putet: refertur enim planè ad* Carthaginem. Nec *ignoro hæc quoniam in diuerſis ſint ſenſibus, ad* Syllepſin *poſſe referri.*

Hecyra

NVMERORVM ENALLAGE.

EX *numeris quoque ſingularis pro plurali. ut* Salluſtius, Interea *ſeruitia repudiabat, cuius rei initio ad eum magnæ copiæ concurrebant. pro quorum.* Terentius, Cuius *maxime mos eſt conſimilis ueſtrum, hi ſe ad uos applicant.* Idem, Adeón' homines *immutarier ex amore, ut non cognoſcas eundem eſſe?* Et Horatius, At *ueſtri proaui Plautinos & numeros &* Laudauere *ſales, nimium patienter utrunq; Ne dicam ſtulte mirati.* Et Ouidius, Et *fleſti, & noſtros uidiſti flentis ocellos. pro flentium: niſi noſtros pro meos dixeris.* Cicero *ad* Cælium, V*el quia totũ negotium non eſt dignum uiribus noſtris, qui maiora onera in*

repub. sustinere & possim, & soleam. In prima tamen persona tolerabilius hoc est, quòd in ea pluralis pro singulari etiam cum gratia frequentissime poni soleat: in secunda & tertia non item. Huius generis est & illud Plauti cum similibus, Nominandi tibi istorum magis erit, quàm edundi copia. Nisi Diomedis sententia magis placet, qui participialia uerba certam habere personam, aut numerum, aut significatum negat.

SINGVLARIS *pro plurali est & in illo Cnei Pompei ad Lucium Domitium, Aequum est me à te impetrare, ut cohortes quæ ex Piceno & Camarino uenerunt, quæ fortunas suas reliquerunt, ad me missum facias. Sed hoc genus nunc in Archaismon abijt.*

ET *pluralis pro singulari. Plinius, In Africa maior pars ferarum æstate non bibunt inopia imbrium. Vergilius, Pars in frusta secant. Ouidius, Pars uolucres factæ. Idem in Fast. Hoc dedimus nos tibi nomen eques. Sunt qui hæc Syllepses uocãt, ut antè est dictum. Cæterum huius generis sunt & illud Vergilij, Frater ut Aeneas pelago tuus omnia circum Littora iactetur odio Iunonis iniquæ Nota tibi. Vbi notum potius uidetur dicẽdum, cum referatur ad sensum. Sensus autem omnino singularis est numeri. Item illud eiusdem, Fulmen erat toto genitor quæ plurima cœlo Deijcit in terras. Et Cicero pro Milone, Si tempus est ullum iure hominis necandi (quæ multa sunt) certè illud non modò iustum, uerum etiam necessarium, cum uis illata defenditur. Et Terentius in Eunucho, Eunuchum dixti uelle te, quia solæ his utuntur reginæ.*

PERSONARVM ENALLAGE.

P*Ersona quoque permutatur, sed minus usitate: ut, Danai qui parent Atridis, contra Priamum arma sumite. Cui tamen non ualde dissimile uidetur illud Vergilij, Muscosi fontes, & somno mollior herba, Et quæ uos rara uiridis tegit arbutus umbra, Solstitium pecori defendite. Aliter quoque fit mutatio personæ.*

personæ, sed tolerabilius. ut Terentius in Phormione, Siquis me quæret rufus, præsto est, desine. pro præsto sum: nam de se loquitur. Personæ enallage est in illo, Dij faciant sine me non moriatur ego.

MODORVM ENALLAGE.

FRequentißima tamen in omni ueterum lectione est immutatio modorum. Nam finitiuum pro imperatiuo legimus: ut, Itis, paratis. pro ite, parate. Et indicatiuum pro potentiali, maxime in præterito imperfecto, ut Vergilius, Etsi non alium late iactaret odorem, Laurus erat. pro esset. Plinius VIII. Figura & magnitudo erat lacerti, nisi crura essent recta & excelsiora. Idem XVIII. de Erisimo, Idemq; erat, nisi pinguius esset. Et pro subiunctiuo. Cicero ad Atticum, Dices quid? quasi isthuc erat magnum. pro esset.

RVRSVS futurum indicatiui pro imperatiuo. Cicero ad Trebat. Sed ualebis, meaq; negotia uidebis, meq; Dijs adiuuantibus ante brumam expectabis. pro, uale, uide, expecta.

CONTRAQVE, imperatiuus pro futuro indicatiui. Vergilius, Nunc te marmoreum pro tempore fecimus, at tu Si fœtura gregem suppleuerit, aureus esto. pro, aureus erit. Et Ouidius in Metamor. Dent ocyus omnes quas meruere pati, Sic stat sententia, pœnas. pro dabunt, nisi potentialem dicas, pro debent dare, qui tamen isodynamos est futuro.

Rursus imperatiuus pro optatiuo. ut Vergilius, Viuite felices, quibus est fortuna peracta Iam sua. pro uiuant, Qua interpretandi ratione non erit enallage in Sua.

Subiunctiuus quoque pro imperatiuo, cum alibi, sicut prædictum est. ut Terētius, Quiescas. Tum ubi imperatiuus deest præcipue: ut, Velis, malis.

ET subiunctiuus, uel potius potentialis pro indicatiuo, ut in quotidiano usu, Vellem adesset, nollem abesset. Ouidius, Nunc uellem formosa forem. pro, uolebam. Nulla enim ratio est cur facunda

subiunct

subiunctiui sint, aut optatiui huiusmodi uoces. Ne in illo quidem Vergilij, Hoc Ithacus uelit: quod Quintilianus pro uellet exponit. Donatus autem in illo Terentij, Ita uelim me promerentem ames. Velim, inquit, antiquè pro uolo.

PRAETEREA infinitus modus pro præterito imperfecto finitiui. ut Terent. -facile omnes perferre, ac pati, Cum quibus erat cunque unà. pro perferebat, & patiebatur. Idem, Ego illud sedulo negare factum. quod tamen Prisciano atq; etiam Quintiliano per defectum uerbi, cœpit, exponitur: ut, Cœpi negare. ut Vergilius, Ex illo fluere, ac retro sublapsa referri Spes Danaûm. Hãc figuram, historicam uocat Seruius, sed usurpatur & ab oratoribus aliquando. ut Cicero, Galba autem alludens uarie & copiose, multas similitudines afferre, multaq; pro æquitate ius dicere. Interdum uerò uidetur infinitum pro præterito perfecto poni. ut Terentius in Adel. Ille contrà hæc omnia, ruri agere uitam, semper parcè, ac duriter se habere. pro eo quod est, egit, habuit. Nam & sequitur, Vxorem duxit, nati filij duo sunt. Et in Phor. Ita'ne tandem uxorem duxit Antipho iniussu meo? Nec meum imperium. age, mitto imperium: nõ simultatem meam Reuereri? pro reueritus est. Etiam pro supino in sum, uel tum. Terentius, Vultis'ne eamus uisere? Sed hoc Græcum est.

TEMPORVM ENALLAGE.

TEmpus uerò pro tempore positum frequẽtissime inuenias. Nam & præsens pro imperfecto & perfecto, tam in prosa, quàm in uersu positum legas, maxime cum rem quasi geri, & sub oculis poni studemus. Vnde Energia grammaticis dicitur. Terent. -accedo ad pedissequas: Quæ sit, rogo. sororem esse aiunt Chrysidis. pro accessi, rogaui, dixerunt. Vergilius, Et omnis humo fumat Neptunia Troia. pro fumauit. Idem in quarto, At regina graui iandudum saucia cura, Vulnus alit uenis, & cæco carpitur igni. pro alebat, & carpebatur. Idem, Quintiliano teste, Hoc Ithacus uelit, & magno mercentur Atridæ. pro

merca

mercarentur. Et *post continuatiuas (si & nisi) etiam eleganter. ut* Idem, Ni *faciat, maria ac terras, cœlumq; profundum* Quip*pe ferant rapidi secum, uerrantq; per auras. pro faceret, ferrent, & uerrerent.* Plinius de Erinacijs, *Si non sint illi aculei, frustra uellerum mollities in pecude mortalibus data. pro, si non essent.* Terentius, Tu *si hic sis, aliter sentias. pro esses, & sentires.* Ta*lia uidentur & illa passim usurpata,* Quid *facias, & quid faciat. Sic uidetur & imperfectum pro plus quàm perfecto in* Adelphis *poni: ut,* Nam *si esset, unde id fieret, faceremus. pro fuisset, & fecissemus.* Etiam *perfectum pro plus quàm perfecto. ut* Vergi*lius, – & ni mea cura resistat,* Iam *flammæ tulerint, inimicus & hauserit ensis. ubi tulerint pro tulissent positum est.* Sic Liuius, Ne *quoque iuuat, uelut in parte fuerim laboris.* Præ*sens pro futuro, præsertim in infinitis.* Vergil. Progeniem *sed enim* Troiano *à sanguine duci* Audierat. *pro ducendam esse.* Item *aliter. ut* Se*neca in nat. quæstion.* His *hoc nomen imponimus, an facio quod* Vergilius *qui dubitat de nomine?* Deinde *id de quo dubitauit, po suit.* Item *præteritum pro futuro, ut in illa dicendi figura, qualis est* Hannibalis *apud* Liuium, Si *tales animos in prælio habebitis, quales hic ostenditis, uicimus.* Et Quintilianus, Si *tales milites omnes habemus, mari uicimus.* 1. al. dubitauit, nulla est enallage

CAETERVM *præteritum perfectũ pro imperfecto adeò frequenter, ut nisi quum rem inchoatam nec absolutam signare studemus, translatitie ferè pro eo poni uideatur.* Quod *liquidò in narratione illa* Thaidis *in* Eunucho *perspicienti patet,* Samia *mihi mater fuit, ea habitabat* Rhodi. Et *mox,* Ibi *tum matri paruulam puellam dono quidam mercator dedit.* Et *paulo post,* Matris *nomen & patris dicebat ipsa, patriam, & signa cætera neque sciebat, neque per ætatem tum potuerat.* Mercator *hoc addebat.* Et *iterum,* Sororem *plerique esse credebant meam.* Ego *illo quocum uno rem habebam tum hospite,* Abij *huc, qui mihi reliquit hæc quæ habeo omnia.* Et *post pauca,* Interea

miles

miles qui me amare cœperat, in Cariam est profectus, te intereà loci cognoui. Et iterum, Forte fortuna affuit hic meus amicus. Quid autem ad Eunuchum legentes remitto? quasi nō ipsa prima scena Andriæ, narratio Simonis clarißime quod hic præcepimus, ostendat. Ponitur & pro præsenti, sed poëtis duntaxat. ut Vergilius, Quanquam animus meminisse horret, luctuq; refugit.

ET *aliter præteritum perfectum pro futuro maxime in potentiali modo, ut in talibus. Terentius in Hecyr. Denique hercle aufugerim potius, quàm redeam. Quo loco Donatus coniunctiuum dicit pro indicatiuo positum futuro, uel ut alij dicunt, promißiuo. Et in Heaut. In mea uita tu tibi laudem is quæsitum scelus. Vbi si paululum modò quid te fugerit, ego perierim. Et in Adelphis, -obsecro hercle hominem istum impurißimū Quamprimum absoluitote, ne si magis irritatus siet, Aliquà ad patrem hoc permanet, atq; ego tunc perpetuo perierim.*

Plus quàm perfectum pro imperfecto. Cicero ad Atticum, Fit Senatusconsultum, ut Vectius quòd confeßus esset se cum telo fuisse, in uincula conijceretur. qui emisisset contra Rempub. esse facturum. pro, qui emitteret. Cæsar Comment. Nonnulli etiam Cæsari nuntiabant, cum castra moueri, aut signa ferri iußisset, non fore dicto audientes milites.

HVC *spectat & quòd Fore, quoq; pro Esse legitur. ut Cicero ad Atticum, Addis siquid secus, te ad me fore uenturum. Cum alioqui, ut notat Valla, huic infinito participium subijci non liceat, quòd participium in se includat, ac sicubi subiectum legi uidetur, ibi nominis uice ponatur. ut Cicero, Spero amicitiā nostram notam posteritati fore. Et in illo Cæsaris, Non fore dicto audientes milites. In his Notam & Audientes nominū uice funguntur, ut etiam docet constructio cum datiuo. Affore quoque compositum pro præsenti accipi in illo Ciceronis ad Sulpitium uidetur, Quò magis te expecto, teq; uidere quàm primum cupio, maior mihi ratio affore nulla potest, quàm coniunctio consuetud*

7. Laelio sperare videor amicitiam Scipionis et Laelij notam posteritati fore.

ſuetudinis, ſermonumq; noſtrorum.

PORRO legitur nonnunquam & futurum uerbum cum futuro participio coniunctum. In quibus Enallage eſt uel participij, uel certe uerbi. Ouidius, –ſiquis tamen Hercule, ſiquis Forte Deûm doliturus erit. Idem, Tu procul abſenti cura futurus eris. Propert. Et ſiquid doliturus eris. Martialis, Mergite me fluctus, cum rediturus ero. Rurſus Ouidius, Enſifer Orion aſpiciendus erit. Idem, Huic pater ante oculos durus habendus erit. Cicero ad Atticum, Tu tamen ſiquid cum Silio uel ipſo die, quo ad Sicam uenturus ero, certiorem me facias.

SVNT & aliæ non paucæ ſermonis formulæ, in quibus legitima & naturalis emendatæ ſtructuræ ratio in genere & numero ad unguẽ nõ ſeruatur, maxime ubi inter appellatiua, quæ idem aliquo pacto ſignificant, uerbum ſubſiſtẽdi uocandi'ue intercedit, in quibus cum ratio uerbum, participiũ, & relatiuum, ad prius referenda poſtulet, uſus etiam ad poſterius ſubinde refert. Verbum quidem, ut Terentius, Amantium iræ, amoris redintegratio eſt. Et Ouidius, Siue aliqua eſt oculos in me deiecta modeſtos, Vror, & inſidiæ ſunt pudor ille meæ. Idẽ, Veſtes quas geritis, ſordida lana fuit. Plinius, Iuſtum erat duæ libræ in ſemodios. In hoc genere ſunt, qui notẽt uerbum ad id, quod proxime ipſum præcedit, quamuis in ordinando ſenſu pòſt ſit ponendum, aptari debere, ut in iam dictis exemplis. Sed huic obſeruationi reclamare uidetur illud Liuij, patres certe ab honore, Patricijq; progenies eorum appellati. In prima quoque appoſitione ſimilis legitur generis, itemq; numeri Enallage. ut in illis Plinij, Tungri ciuitas Galliæ fontem habet inſignem. Et Vulſinij oppidum Tuſcorum opulentiſſimum, totum concrematum eſt fulmine. Participium uerò ad poſterius refertur. ut in illo Terentij, Nunquam æque paupertas onus uiſum eſt mihi graue & miſerũ. ac modo Relatiuum uerò, ut Salluſtius, Eſt locus in carcere, quod Tullianum appellant. Et Cicero, Tum domicilia coniuncta, quas urbes di

bes dicimus. Et Liuius, Anxur fuit, quæ nunc sunt Tarracinæ, urbs prona in paludem. Quintil. Nec miretur cur ex scamno fiat scabellum, aut à pinna, quod est acutum, securis utrinq; habens aciem bipennis. Idem, Accentus, quas Græci prosodias uocant. Vergil. Hic subitam canibus rabiem Cocytia uirgo Obijcit, & noto nares contingit odore, Vt ceruum ardentes agerent, quæ prima malorum Causa fuit.

HAS *sermonis formulas, quòd in promptu credo non erat ad quam maxime figuram species referrent, ueteres (quod sciam) in incerto reliquerunt. Nobis uel propter examinis methodū, quam Latinæ linguæ tyronibus huic operi subijcere destinauimus, ad certum locum reuocandæ sunt uisæ. Itaq; quod commodissimum est uisum, in accidentium Enallagen ea retulimus, ut sit in alijs numerus pro numero, in alijs genus positum pro genere.*

IN *illis uerò Terentij cum similibus, Et quod nunc tute tecum iratus cogitas, Egóne illam? quæ illum? quæ me? quæ non? sine modo, Mori me malim: sentiet qui uir siem. Hæc uerba, una me hercle falsa lacrymula, Quam oculos terendo misere, uix ui expresserit, Restinguet. Et, Quod plerіq; omnes faciunt adolescentuli, Vt animum ad aliquod studium adiungant, aut equos Alere, aut canes ad uenandum, aut ad philosophos: Horum ille nihil egregie præter cætera studebat. Duplex ratio est. Nam uel Synestrammenon facias, estq; sic Enallage singularis pro plurali in relatiuo, ut sit quod pro quæ nunc tute tecum iratus cogitas. Et, Quæ pleriq; omnes faciunt adolescentuli. Vel Epanalepsin, cum ita concinnes sermonem, ut sit duplex figura, Eclipsis subaudito pronomine demonstratiuo Illud. Et Epanalepsis resumpto diuersis uerbis quod prius erat positum, hoc pacto, Illud quod nunc tute tecum iratus cogitas, Egóne illam, &c. Hæc uerba. Et, Illud quod plerique omnes faciunt adolescentuli, ut animum ad aliquod studium adiungant, &c. Horum ille nihil egregie præter cætera studebat,*

Anaco

ANACOLVTHON.

DE Anacolutho, quod huc distulimus, scire licet grammaticorum sententia id tum accidere, cum ab ea quæ ponitur in protasi, dissidet uox, quæ adhibetur in apodosi: sicut notat Donatus in illo Terentij, Omnia prius experiri, quàm armis sapientem decet. Vbi ait ἀνακόλουθον esse armis, pro arma. Item in illo Eunuchi Phædr. Cur ergo in his ego te conspicor regionibus? Thraso, Vobis fretus. Anacoluthon esse ait, & uitiosa ratio est. Est Anacoluthon & in illo Columellæ, Nullum enim temere uidemus locum, qui modò pigrum contineat humorem, non eundem uel nigrum, uel cinerei coloris. Nec minus in illo Terentij, Nos omnes, quibus est alicunde obiectus labor, omne quod est interea tempus, prius quàm id rescitum est, lucro est.

DE VARIIS IN EADEM ORATIONE FIGVRIS.

HAs simplices figuras quisquis rectè perceperit, facilè deprehendet, sicuti binæ, ternæ'ue coierint. Nos exempli causa paucas delibabimus. Incidunt pariter in eundem sermonem Eclipsis & Syllepsis. ut in illo Vergilij, Vnde hominum genus & pecudes, unde imber & ignes. Est enim Eclipsis uerbi, sum. Quod tamen nisi mutatum, accommodari quatuor diuersis non potest. quæ ratio syllepseos est. nam siue, sit, subaudias, non respondebit pluribus: siue, sint, non conueniet cum singularibus.

PROLEPSIS quoque ipsa multæ planè sunt figuræ. Nam & Eclipsis in ea coniunctionis est, ut dictum suo loco est, & sæpe Anastrophe, uel Hyperbaton, ut cum genitiuus præponitur dictioni, quæ in eum transit, & Zeugma, uel Syllepsis, semper cum quod in partibus desideratur, à priore petatur.

IN illo quoque Sallustij triplex non minus figura est, Igitur initio reges (nam in terris id nomen imperij primum fuit) di-

uersi,pars ingenium,alij corpus exercebant. Nam & Enallage in illo,reges,pro regum,& præter Prolepsin etiam Syllepsis in uerbo,exercebant. Accidit autem Prolepsis cum alia Syllepseos ratione in illo Terentij, -uerum Demea Curemus æquam uterque partem,tu alterum, Ego item alterum. Refertur enim illud,alterum, ad rem,non ad uocem. Cum Prolepsi uerò etiam Eclipsis alicuius generalis uerbi in illo Vergilij deprehenditur, Continuò reges, ingenti mole Latinus Quadrijugo uehitur curru, bigis it Turnus in albis. Tum pater Aeneas Romanæ stirpis origo, Et iuxta Ascanius, magnæ spes altera Romæ. Simul enim cum illo,reges, audiendum est uerbum, procedunt, uel tale quippiam.

IAM in illo quoq; Terentij,Scin' me in quibus sim gaudijs? Notat Donatus duplicem figuram, Syllepsin, quòd pronomen ad,scis,declinatum est,non ad,sim. Archaismon,quòd huiusmodi elocutio iam inueterauit, & quasi exoleuit. Mihi tamen Hellenismon esse magis placet,quàm Archaismon,cum sit Græcis sermo talis familiarißimus,ut pòst dicemus.

DVPLEX figura est & in illo Horatij, Fuluius acer ambulat & Caprius rauci.Nempe Syllepsis & Zeugma.

HELLENISMOS.

RESTABANT tradenda duo,Hellenismos,& Archaismos(quorum uterq; à trita Romanis emendatæ structuræ ratione nonnihil deflectitur) nisi mihi posterioris generis illustriũ grammaticorum Festi,Nonij,Donati,& Seruij diligentia laborem demeret: qui ferè quicquid huiusce figuræ apud uetustißimos eorum, qui extent,Plautum,Terentiũ,Ciceronem,& Vergilium legitur,studiosè notarunt. De reliquis enim,qui uel non extẽt,uel si extẽt, ad stylum Latinum efficiendum non multum conferunt (quanquam de ijs quoq; memorati grammatici curam habuerũt) quid

attinet

attinet esse solicitos? De altero, cuius illi minus meminerunt, quó que autores qui habentur, frequentißime utuntur, potius quæ succurrunt, sed ad constructionem duntaxat pertinentia, age nonnulla delibemus.

GRAECAE *constructiones sunt, in quibus dictio non ei casui iungitur, quē Latina proprietas exigit, sed Græca: quales sunt illæ* Vergilij, *Cui nec certauerit ulla.* Et Ouidij, *Dum nouus est, etiam cœpto pugnemus amori. pro cum qua, & cum amore.*

Sic enim Græci. Aristophanes, Ἐγὼ περὶ ταύτης ȣ̓ μαχȣ̃μαί σοι. *Præterea* Horatij, *Desine curarum. pro à curis. Græce enim,* Λῆγε τῶν πόνων, *ait Isocrates.* Eiusdem Horatij, *Alium sapiente bonoq́;. Sic Græci,* ἄλλον τε σοφȣ̃ κἀγαθȣ̃ τε. *Nam Latini alium à sapiente dicunt.* Item Ciceronis *ad Quintum fratrē, Nam quòd inertiam accusas adolescentium.* Et Aemil. Prob. *in Lysandro, In quo accuratißime eius auaritiam perfidiamq́; accusarat.* Sic *enim Græci.* Isocrates, Μὴ δὲ καταγνῶς τῶν ἀνθρώπων τοσαύτην δυστυχίαν. *Idem,* Οὐκ ὅστιν ἐστὶν ȣ̓κ αὐτὸς αὐτȣ̃ καταγνώσεται τὴν μεγίστην ζημίαν. *Nam Latine, Accusas adolescentes inertiæ. Et, Accusarat eum perfidiæ potius diceretur.* Item Horatius, *Agrestiū regnauit populorum. Græci,* βασιλεύω σȣ. *Thucydides,* Ἐπὶ κύρου περσῶν πρῶτου βασιλεύοντος. *Et statim post,* ὃς μετὰ καμβύσην περσῶν ἐβασίλευσε. *Nobis enim absolutum est.* Et Terentius, *Vt uobis decet. Græcè,* Ὡς πρέπει ὑμῖν. *Latinè enim decet uos dicitur.* Xenophon Apologia, Ὥστε πρέπουσαν φαίνεσθαι τὴν μεγαληγορίαν αὐτȣ̃ τῇ διανοίᾳ. *Lucianus,* ȣ̓ δὲ πρέποντα σεαυτῷ.

A D *Græcam etiam formam figurata constructio est, & quoties in masculino præsertim, uel fœminino ex intransitiua fit transitiua, appellatiuo in genitiuum pluralem mutato, & adiectiuo genus ab eo sortiente.* Vt Plinius, *Plani piscium, quibus cauda non obest. Idem, Surdis etiam rerum sua cuiq; sunt remedia. Idem, In capite paucis animalium nisi uolucribus, apices. Idem, Canum degeneres caudam sub aluum reflectunt. Idem,*

1. sic legit et Ser[illegible] 11. aen. lib 11. c. 37

Nigræ lanarum nullum colorem bibunt. Sic Græci. Isocrates, Αἰσχρὸν μὲν γὰρ τοὺς γραφεῖς ἀπεικάζειν τὰ καλὰ τῶν ζώων, τοὺς δὲ παῖδας μὴ μιμεῖσθαι τοὺς σπουδαίους τῶν γονέων.

GRAECA *Metabasis & illa est, omnibus ferè uerbis communis, quam Græci* κατ' ἔλλειψιν. Vergil. *Nec memini, lætor'ue laborum.* Cui simile est illud eiusdem, *-quos illi læta laborum, Ipsa suis quondam manibus* Sidonia Dido *Fecerat.* Item, *Iustitiæ'ne prius mirer, belli'ne laborum?* Supplendum enim utrobique est, ut sit causa laborum, causa iustitiæ. Sic illi. Plutarchus Aristide, Τοῖς μὲν πολεμίοις συγγνώμην ἔχειν φάσκοντες, εἰ πάντα πλούτου καὶ χρημάτων ὤνια νομίζοιεν. Xenoph. pædia Cyri, Ἐγὼ τοίνυν ἔφη ὁ Τιγράνης, εἰ μὲν ἄγασαι τοῦ πατρὸς, ἢ ὅσα βεβούλευται, ἢ ὅσα πέπραχε τοῦ δοκεῖν πάντα ἡμαρτηκέναι πάνυ σοι συμβουλεύω τοῦτο μιμεῖσθαι. Huc spectat & illud Sallustij in Iugurtha, *Quæ postquàm gloriosa modo, neque belli patrandi cognouit.* Vbi Priscianus, causa, subaudit.

GRAECA *non minus constructio est, & quam Latini post uerba, quæ in infinitum non feruntur per defectum, ut, finalis, per infinitum tamen eloquuntur, sed quod per, ut, est interpretandum. ut illa est* Persij, *-& pectore læuo Excutias guttas, lætari prætrepidum cor.* Similiter post adiectiua ut Vergil. *Pestis acerba boum, pecoriq; aspergere uirus.* In talibus enim auditur, ut, pro ὥστε, quod apud Græcos infinito sæpißime iungitur. Isocrates πρὸς Νικοκλέα, Καὶ γάρ τοι κύριοι γενόμενοι καὶ χρημάτων πλείστων, καὶ πραγμάτων μεγίστων, διὰ τὸ μὴ καλῶς χρῆσθαι ταύταις ταῖς ἀφορμαῖς πεποιήκασιν, ὥστε πολλοὺς ἀμφισβητεῖν πότερόν ἐστιν ἄξιον ἑλέσθαι τὸν βίον τὸν τῶν ἰδιωτευόντων μὲν, ἐπιεικῶς δὲ πραττόντων, ἢ τὸν τῶν τυραννευόντων. Latinum enim potius sit, Vt lætetur, Vt aspergat. Huc ipse cum Seruio & illa Vergilij referenda putem, *Dederatq; comas diffundere uentis.* Et, *Ille suo moriens dat habere nepoti.* Et, *Magnum dat ferre talentum.* Nisi Quintilianus & post eum Donatus in postremo Enallagen facerent uerbi

bi pro participio, ut ſit, Dat ſtrendum. Seruius tamen nobiſcum Græcam ait figuram, prout diffunderētur, uel potius, ut ipſe interpretor, ut diffunderent ſe. Ἀριστοφάνης, Εἰ μοι πορίσαις ἄρτων τὶν' τοῦ πεπεμμένον, δοίης καταφαγεῖν. Theocrit. βόσκεν δέ μοι αὐτὰς ἔδωκεν. Et in his quidem tacetur particula, ut: in illo uerò Horatij uidetur adhibita, Tu ne quæſieris, ſcire nefas, quē mihi, quem tibi Finem dij dederint Leucothoë, nec Babylonios Tentaris numeros, ut melius quicquid erit, pati. pro ut melius quicquid erit, patiaris. At in illo Terentij in Adelphis, Itaque unam hanc rem habere me præter alios præcipuam arbitror, fratrem hominem neminem eſſe primarum artium magis principem. Videtur, ut, particula ſubaudienda, ſed apoſtaticos, non telicos. ut ſit ſenſus, Fratrem talem, ut nemo homo ſit magis princeps primarum artium.

E GRAECO & illa Eclipſis accepta eſt, qua paßim pro particularibus utimur, Eſt qui, Sunt qui, Eſt quando, Eſt ubi. Horatius, Sunt quos curriculo puluerem Olympicum collegiſſe iuuat. Et iterum, Eſt qui nec ueteris pocula Maßici. Dicunt enim Græci, Ἔστιν ὃς, & ἐστὶν οὓς, & ἔστιν ὅτε, & ἔστιν οὗ. Etiam illa, Deiphobe Glauci, & Hectoris Andromache. pro Glauci filia, & Hectoris uxor. Hoc genere (Seruio autore) circa patres & maritos duntaxat utimur. Græci. Ariſtophanes, Ἔπετ᾽ ἔγημα Μεγακλέους τοῦ Μεγακλέους ἀδελφιδῆν. Aliquādo tamen uidetur & ad ſeruos referri. ut Terentius, Fortè huius uideo Birriam.

GRAECA Eclipſis eſt, & quum in citandis autoribus ablatiuo utimur ſine, in, præpoſitione. ut Terentius Eunucho, Vergilius Aeneide, Plautus Milite. Quod genus loquendi frequens eſt quum apud alios, tum maximè apud Nonium Marcellum. Sic enim Græci. Plutarchus in Parallelis. Ὡς ἱστορεῖ Κριτόλαος τρίτῃ ἠπειρωτικῶν. Ὡς Θεότιμος δευτέρῳ μακεδονικῶν. Ὡς Ἀριστείδης ἐννεακαιδεκάτῳ ἰταλικῶν.

Græcam eſſe figuram affirmat Seruius etiam in illis elocutionibus,

nibus, Expleri *mentem nequit.* Et, Os, *humerosq́;* Deo *similis.* Item, *Omnia* Mercurio *similis, uocemq́; coloremq́;.* Et, *Nuda genu.* Et, *Faciem mutatus & ora.* Q*uum sint ad similes Græcas affictæ, in quibus deest præpositio* κατὰ. Latinè enim per ab*latiuum* potius *loquimur.ut* Martialis, *Ore tener, latus pectore, crure glaber.* Græci *per accusatiuum & præpositionem subauditam.ut* Isocrates, Ἀλλ᾽ ὅπως τὰ τῶν τρόπων ἤθη συνδλῶσι πεφυκέναι δόξουσι. Et Theocrit. Μορφῆ μὲν ἀγαθῷ, τῶν δὲ τρόπων οὐκ ἔθ᾽ ὁμοίῳ. Ex *hac, quòd in ea plerunq; proprietas partis toti tribuitur, præbita est neotericæ erroris occasio, ut quod in structuræ ratione hic nouatur:* Synecdochen *appellarent: quum sit in Græcis* Synecdoche Tropi *species, non* Lexeos *figura.* Idem Seruius *ait hanc rem poëtarum propriam.* Reperitur *tamen & apud historicos.* Pomponius Mela *de priscis* Britannis, *Vltrò corpora infecti.* Idem *alibi, Sarmatæ totum brachati corpus, & nisi qua uident, ora tecti.* Mihi *quoque accusatiuus adiectiuorum nominum, quæ ad quantitatem referuntur, ad eundem modum per* Eclipsin Græco *more positus uidetur,* Multum, *paulũ, paululum, nimium, minimum, plurimum, aliquid, quippiam, aliquantulum, quantum.* Addantur *his (cæterum & cætera) præcipue quum uel comparatiuis iunguntur.ut* Terentius, *Eius frater aliquantulum ad rem est auidior.* Et Quintilianus, *At quidã si forte susceperint negotia paulum ad dicendum tenuiora.* Valerius Maximus, Q*uantum domo inferior, tantum gloria superior euasit.* Varro, *Praxiteles propter artificium egregium nemini est paulum modò humaniori ignotus.* Vel *ijs uocibus, quæ comparatiuorum uim habent.ut* Vergilius, *O præstans animi iuuenis, quantum ipse feroci* Virtute *exuperas.* Vel *supra necessarias uerborum transitiones adhibentur. ut* Cicero *pro* Plancio, Q*uoniam istis uestris lacrymis, de illis recordor, quas pro me sæpe & multum profudistis.* Vergilius, *Hei mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo* Hectore. Terentius, *Num illi molestæ*

quipp

quippiam hæ sunt nuptiæ? Columella, Circa uillã deinceps hæc esse oportebit, furnum & pistrinum, quantum futurus numerus colonorum postulauerit, piscinas minimum duas. Plinius de canibus, Ferunt LXX. diebus, & plurimum tribus mensibus. Et de ursis, Pariunt plurimum quaternos. Pro hoc uulgus, ut plurimũ, dicit, Græcorum more, qui ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον dicunt, sicut & ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, quod ad consuetudinem etiam refertur. Eodem modo &, quid, usurpatur, licet ad quantitatem non referatur. Quintilianus, Quid tibi tantum mali feci? Quid offendi? Terentius, Homini homo quid præstat? In quibus Laurentius, quid, pro in quo accipit. Quo modo etiam Græci τί pro κατὰ τί. Aristoph. Τοῖς δ᾽ ἐμβαδίοις τί χρήσεταί τις εἰπέ μοι. Demosthenes, Τί δὲ χρησόμεθα ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι τούτῳ; Aliquando simile quid in pronomine accidit. Cicero, Hoc præstat amicitia propinquitati. Terentius, Hoc pater ac dominus interest. Nec obstet huic sententiæ, quod in idiomatis uerborum de, interest, aliter præcepimus, Et Cicero, Scipio Africanus id ætatis, atque ijs rebus gestis. Et Vergilius, Teq; adeò decus hoc æui te consule inibit. Terentius, Ego isthuc ætatis amori operam non dabam. Nisi duo posteriora temporis esse accusatiuos mauis. In illis uerò, Multum uigilo, plurimum ambulo, transitionem uerborum, ut alibi diximus, explent, nec ulla opus est præpositione subaudita. Declarat ea, quæ suprà diximus, accusatiuos esse potius, quàm aduerbia, quòd etiam aliqua ex ijs in multitudinis numero legũtur. Verg. Multa gemẽs ignominiã, plagasq; superbi Victoris. Liuius, Ergo uirũ, cætera egregiũ, secuta, quam in petendo habuerat, etiam regnantem, ambitio est. Plin. Tradunt in Mysia feram, quæ Bonasus uocetur, equina iuba, cætera tauro similem. Græci. Plutarchus in Cicerone, Πολλὰ αὐτὸ ὀχλοῦ παρακελευόμενοι τοῖς κοινοῖς ἐπιβαλεῖν πράγμασι. Et in uita Ant. Ἦν δὲ καὶ τὰ πολλὰ ῥωμαίοις ἐπαχθὴς ἡ τῶν τριῶν ἀρχή. Sic etiam dicunt uulgo μέγα, & μεῖζω φρονεῖν. Isocrat. Πλεῖστα ὠφελήσουσι δυνηθῶσι. Idem in Areopag. Οὐ τοῖς τείχεσι μέ-

γίστα καὶ κάλλιστα περιβεβλημένοις. Et statim post, Ἀλλὰ τοῖς ἄριστα καὶ σωφρονέστατα τὴν αὑτῶν διοίκησιν.

Græca mihi uidetur Eclipsis & in illo Quintiliani in primo, de quo alibi diximus, Quamlibet multa egerimus, quodam tamen modo recentes sumus ad id, quod incipimus. Quis non obtundi poßit, si per totum diem cuiuscunque artis unum magistrum ferat? mutatione recreabitur, sicut in cibis, quorum diuersitate reficitur stomachus, & pluribus minore fastidio alitur. aut dicant isti mihi, quæ sit alia ratio discendi. Videtur enim deesse sermoni (Si non ita est) ut sit, aut si ita non est, dicant mihi. Sic Græci. Demosthenes Olynth. Καιρὸς μὲν δὴ ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι πρὸς τοῦτο πάρεστι φιλίππῳ τὰ πράγματα. ἢ παρελθών τις ἐμοί, μᾶλλον δ᾽ ὑμῖν δειξάτω, ἢ ὡς οὐκ ἀληθῆ ταῦτ᾽ ἐγὼ λέγω, ἢ ὡς οἱ τὰ πρῶτα ἐξηπατημένοι τὰ λοιπὰ πιστεύουσιν αὐτῷ. Eclipsis uerò illa Cæcilij Plinij ad Calestrium tyronem, Increuerat ualetudo, quam temperantia mitigare consueuit, tentauit, perseuerantem constantia fugit. Iam dies alter, tertius, quartus: abstinebat cibo, &c. ad illam Demosthenis formata uidetur. Demosthenes, Καὶ μετὰ ταῦτα διελθόντος τοῦ ἐνιαυτοῦ τούτου, ἑκατομβαιῶν, μεταγειτνιῶν, βοηδρομιών: τούτου τοῦ μηνὸς μόλις μετὰ τὰ μυστήρια δέκα ναῦς ἀπεστείλατε ἔχοντα χαρίδημον, κενὰς καὶ πέντε τάλαντα ἀργυρίου.

ECLIPSIS Græca est & in illo Terentij in Adelphis, Ne nimium modo bonæ istæ tuæ nos rationes Mitio, & tuus iste animus æquus subuertant. pro, uide ne subuertant. Sic Græci. Aristophanes, Ὅπως δέ μοι καὶ τ᾽ ἄλλα συμπαρεστάται ἔσεσθε, καὶ σωτῆρες ὄντως τοῦ θεοῦ.

Atticos imitari uidemur & in nominibus oppidorum & urbium, quum tres motus localis differentias, quas illi diuersa duntaxat uocis terminatione θι, θεν, & δε discernunt, nos tribus casibus citra præpositionem efferimus. Vbi enim illi ad quæstionem ποῖ, ἀθήναζε respondent, nos per accusatiuum Athenas

ras dicimus. Vbi illi ad quæstionem πόθεν, ἀθήνηθεν, nos per ablatiuum Athenis. Vbi rursus illi ad quæstionem ποῦ, ἀθήνησι dicunt, nos aliàs per ablatiuum uel datiuum, nonnulla circa id doctorum discordia. ut Carthagini, uel Carthagine. Aliàs per genitiuum, ut Rhomæ. Simili cum illis ratione & in uocabulo domus utimur. Sicut enim illi οἴκοθι, οἴκαδε, & οἴκοθεν dicunt, ita nos domi, domum, & domo dicimus. Hac fortaßis interpretatione quidam etiam docti sunt inducti, ut dubitent, an aduerbia sint censenda. Quum tamen nomina esse illud haud dubie uincat, quòd adiectiuis & relatiuis accidentium legem præscribunt. Adiectiuis. ut Ouidius, Doctas eat, inquit, Athenas. Vergilius, -Tyria Carthagine qui nunc Expectat. Suetonius in Galba, Carthagine noua conuentum agens tumultuauit. Titus Liuius, Capuam flectit iter luxuriantem longa felicitate ac indulgentia fortunæ. Relatiuis. ut Cicero ad Lentulum, Te cum classe & exercitu proficisci Alexandriam, ut eam cum pace præsidijsq; firmaris. Lentulus Ciceroni, Nulla alia re confisus, Laodiceam, quæ est in Syria, se contulit. Seruio tamen aduerbia esse placet, super illo Vergilij, Omnia ni repetant Argis. urbe

GRAECI sunt & illi pleonasmi. Vergilius, Oestron Græci uertere uocantes. Idem in Georgicis, Sæpe uolutabris pulsos syluestribus apros Latratu turbabis agens. Et in Aeneide, Et diuûm amplexæ simulachra tenebant. Et rursus, -Clypeoq; sinistram Insertabam aptans. In quibus uel redūdant participia illa, Vocantes, Agens, Amplexæ, Aptans. uel subaudiendum est pronomen pro loco, illum, illos, uel illa, ut sit Eclipsis. Græcis nanq; hæc ratio familiarißima. Aristoph. Ἀλλ' οὐ λαχοῦσ' ἔπινες ἐν τῷ γράμματι. Idem, Φέρε νῦν, νόμος γάρ ἐστι, τὰ καταχύσματα ταυτὶ καταχέω σου λαβοῦσα. Idem, Οὔκουν ἐρεῖς αὐτοῖσι σαχνισμόν τινα.

Pleonasmus ad imitationem Græcorum est & in illo Terentij in Phormione, Negat. neq; eius patrem se scire qui fuerit. negat. Neque Stilphonem ipsum scire qui fuerit, negat. Integra enim

est locutio, si demas, neq;. Sic Græci. Aristophanes, Εξόρνος ἴσα μηδ' ἰδεῖν μὲ πόποτε. *In illo enim Horatij, Neque se fore posthac tam facilem dicat: Hypallage Græca potius uidetur. Sic Græci,* Οὔ φασι παραγενέσθαι. *pro* φασὶν οὐ παραγενέσθαι. *Homerus* β. *Iliados,* Οὐ γὰρ ἐγὼ σέο φημὶ χερειότερον βροτῶν ἄλλον ἔμμεναι. Αἰσωπ. Εἰ τοῦτο γένοιθ' ὃ ποθεῖθ' ὑμεῖς, οὔ φημ' ἂν λυσιτελεῖν σφῷν.

ENALLAGE *Græca est & cum præsens pro futuro accipitur. ut in illo Phormionis, Quid ago? dic Hegio. Sic Græci,* τί δρῶ. Αἰσωπ. Η τἀπὶ τούτοις δρῶ. *Præterea Terētij illa, in qua ad singulare redditur plurale, Si quisquā est, qui placere se studeat bonis Quàm plurimis, & minime multos lædere. In his poëta hic, nomen profitetur suum. Sic Demosthenes in Olynthiacis,* Εἰ μὲν γάρ τις ἀνὴρ ἐν αὐτοῖς οἷος ἔμπειρος πολέμου καὶ ἀγώνων, τούτους μὲν φιλοτιμίᾳ πάντας ἀπωθεῖν αὐτὸν ἔφη.

GRAECA *Enallage est & cum, Si, pro An ponitur. ut in illo Terentij, Est'ne ea intus? Si sit, rogas? Idem, Visam si domi est. Columella, Animaduertat an pulli rostellis oua procuderint, & auscultetur si pipiant. Aristoph.* Πλούτῳ, Πυθόμενος εἰ χρὴ μεταβαλόντα τοὺς τρόπους, εἶναι πανοῦργον, ἄδικον, ὑγιὲς μηδὲ ἕν.

ITEM, *Nisi, pro Sed. ut Terentius, Nescio, nisi Deos fuisse iratos mihi satis scio, qui illi auscultauerim. Et sæpe alibi. Græci enim, Aristophanes,* Εὖ οἶδα λέγειν ἔμοιγε φαίνεσθον πάνυ, πλὴν ἕν μόνον δέδοικα.

PRAETEREA *quum, hoc, pro partim legitur. ut Vergil. Georg. –Iamq; reperti, Qui saxo super, atq; ingentis pondere testæ Vrgerent, hoc effusos munimen ad imbres, Hoc, ubi hiulca siti findit canis æstifer arua.* Ισοκράτ. συμμαχικῷ. Τοῦτο μὲν γὰρ τὴν πόλεων δύναμιν ἅπαντες ἴσμεν τηλικαύτην τὸ μέγεθος γεγενημένην, οὐ διὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν φρόνησιν, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον τῶν ἄλλων τὴν βασιλείαν τιμῶσι, τοῦτο δὲ Διόνυσον τὸν τύραννον ὅτι παραλαβὼν τὴν μὲν ἄλλην σικελίαν ἀνάστατον γεγενημένην, τὴν δ' αὐτοῦ πατρίδα πολιορκου-

λυορκυμένην, ὐ μόνον αὐτὺ τ̃ παρόντων κινδύνων ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ καὶ μεγίστην τ̃ ἑλληνίδων πόλεων ἐποίησεν.

Et quum, At, pro ergo uel quare, sicuti ἀλλὰ apud Græcos. Ouid. in Metamorph. secundo, -Vix me patiuntur, ubi acres Incaluere animi, ceruixq; repugnat habenis. At tu funesti ne sim tibi muneris autor, Nate caue. Sic Homerus,

Ἀλλ' ἴθι μή μ' ἐρέθιζε, σαώτερος ὥς κε νέηαι. Idem,

Ἀλλὰ πίθεσθε καὶ ὔμμες, ἐπεὶ πείθεσθαι ἄμεινον.

EST, quoq; pro licet, ad imitationem Græcorum simili figura uidetur dictum. ut Vergil. Cernere erat. pro licebat. Et Plin. de Erinacijs, Aliter non est occidere, & tergori parcere. Idem, Nocturnorum animalium, ueluti felium in tenebris fulgent, radiantq; oculi, ut contueri non sit. Et affirmatiue, ut alibi diximus. Plinius, De nostris moribus bene sperare est, si tanta apud maiores fuere auiaria. Horat. Cois tibi penè uidere est ut nudam. Et Gellius sæpe, Vt multos uidere est pecuniæ cupidos. Idem, Animaduertere est pleraq; uerborum Latinorum ex ea significatione, in qua nata sunt, decessisse. Sic Græci ἐστὶ pro ἔξεστι dicunt. Demosthenes κατὰ μειδίυ, Οὐ μόνον δ' ἐπὶ τούτων τοῖς ἐκ προαιρέσεως ὑβρισταῖς χαλεπὺς ὄντας ἰδεῖν ἐστὶ τὺς νόμυς, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἁπάντων.

PRAETEREA, In, pro inter, simili imitatione ponitur. ut Plinius de Cilio, Hoc uulnere diductum non coalescit in paucis humani corporis membris. Lucianus, ταῦτα μέν τοι τὰ τέκνα ὁρώμενα ἐν τοῖς θεοῖς.

GRAECA imitatione usurpata est illa locutio Plinij, de helpide & leone cum similibus, Miremur postea uestigia hominis intelligi à feris, quum etiam auxilia ab uno animalium sperent? Terentius, Eho non'ne hæc iusta tibi uidentur postea? Et Græcè, Aesop. εἶτ' ὐ ξυνίης τὴν ἐπίνοιαν τῦ θεῦ. Idem, ὦ μιαρώτατε ἀνδρῶν ἁπάντων, εἶτ' ἐσίγας πλῦτος ὤν. Hanc figuram per, &, nonnunquam efferre uidentur Latini. Vergil. -& quisquam numen Iunonis adoret Præterea, aut supplex aris imponat honorem?

morem? In quo genere aduertendum Latinos ferè uel potentiali modo uti solere, uel eius periphrasi, ut Cicero, Et dubitari potest, quin ille seu uictus, seu uictor redierit, cædem facturus sit?

CASVS *quoque nonnunquam ad Græcum idioma immutatur. Aliàs in tali figura, qualis est Terentij, Quum meipsum noris quàm elegans formarum spectator siem. Idem rursus, Scin' me in quibus sim gaudijs? Idem, Obserues filium, quid agat. Sic enim Græci sæpissime. Aristoph. Pluto,* Ἄγε δὴ σὺ πρότερον σαυτὸν ὅστις εἶ, φράσον. *In his enim omnibus Latina potius locutio est per nominatiuũ, Quum noris quàm elegans ego ipse formarum spectator siem. Et, Scin' in quibus ego sim gaudijs? Et, Obserues quid filius agat. Aliàs sub hac figura, qualis est in Rhetoricis ad Herennium, Inter insinuationem & principium hoc interest, quia principium eiusmodi debet esse, ut statim apertis rationibus, quibus præscripsimus, aut beneuolum, aut attentum, aut docilem faciat auditorem. Et Terent. Restitue in quem me accepisti, locum. Vtrobique enim prouocabulum, qui, non ad suum, sed præcedens uerbum refertur: quum rectum sit, quas præscripsimus, &, in locum, in quo accepisti. Ita Græci. Isocrat.* Τοῖς γὰρ ἄλλοις οἷς ἔχομεν, οὐδὲν τῶν ἄλλων ζώων διαφέρομεν. *Aristop. Pluto,* Τάλαιν' ἐγὼ τῆς ὕβρεως ἧς ὑβρίζομαι.

ALIA *rursus figura nominatiuus pro accusatiuo, Nempe post infinitum, quoties ea uerba sequitur, quæ in sensum infinitiui duntaxat feruntur, qualia sunt, Dico, Sentio, Aio, cum synonymis, & eadem est agens persona uerbi finiti, & infiniti. ut Catul. Phasellus iste, quem uidetis hospites, ait fuisse nauium celerrimus. Et Parodia de hoc ipso, Sabinus ille, quem uidetis hospites, ait fuisse multo celerrimus. Ouid. -sed enim quia rettulit Aiax esse Iouis pronepos. Verg. Sensit medios illapsus in hostes. Terentius, Quæ sese optauit inhoneste parare hic diuitias potius, quàm in patria honeste pauper uiuere. Lucanus quoq; paulo etiam durius, -tutumq; putauit Iam bonus esse socer. Nec*

Gell. lib. 15.

minus

minus durè, ut uidetur, Ouidius de Tristib. Acceptum refero uersibus esse nocens. Sic Græci. Isocrat. Καὶ σεαυτὸν ὡς ἄνθρωπος ὢν ὑπομιμνήσκεις. Δημοσθένης ἐν τῷ παραπρεσβείας, Εἰ μὲν γὰρ ἅπαντα ὅσα ὑπέσχεθ' ὑμῖν ἐκ τῆς εἰρήνης γέγονε καὶ τοσαύτης ἀναιδείας καὶ κακίας ὁμολογῆτε ὑμᾶς εἶναι μεσοί.

A' Græcis planè & illa casus mutatio accepta est, Quum ablatiuus in consequentia diuersa persona non est ab ea, quæ finitum uerbũ præcedit. ut Qu. Tul. ad Tiron. Nõ potes effugere huius culpæ pœnã te patrono, Marcus est adhibendus. pro ipse patronus, uel si ipse sis patronus. Volcatius Sedigitus apud Gellium, Eum me iudice errorẽ dissoluam tibi. Sic Græci. Plato Apolog. Ἀλλ' ἀπορία μὲν ἑάλωκα οὐ μέντοι λόγων, ἀλλὰ τόλμης καὶ ἀναισχυντίας καὶ τοῦ μὴ ἐθέλειν λέγειν πρὸς ὑμᾶς τοιαῦτα οἷα ὑμῖν μὲν ἥδιστ' ἂν ἦν ἀκούειν θρηνοῦντός μου καὶ ὀδυρομένου καὶ ἄλλα ποιοῦντος καὶ λέγοντος πολλὰ καὶ ἀνάξια ἐμοῦ ὥς ἐγώ φημι.

SED & illa, quum præpositioni, in, pro ablatiuo subijcitur accusatiuus. ut Gellius notat in oratione Ciceronis de imperio Cn. Pompeij, Quum nostros portus, atque eos portus, quibus uitam ac spiritum ducitis, in prædonum fuisse potestatem sciatis. Et in Amphit. Plauti, Nunc uerò mihi in mentem fuit. pro in potestate, in mente: quod contrà raro, aut uix fit. Ideoq; illud Vergilij, Rapuitq; in fomite flammam: Seruius esse ait penè Solœcophanes. Tale tamen est & illud Ouidij Metamor. –aspice uultus Ecce meos, utinamq; oculos in pectore posses Inserere. Nisi quis in pectora scribendum censet. Plutar. in Antonio, Ἀντώνιος δὲ τὴν πόλιν ἐκλιπών, καὶ τὰς μετὰ τῶν φίλων διατριβάς, οἴκησιν ἐνάλιον κατεσκεύαζεν αὐτῷ περὶ τὴν φάρον εἰς τὴν θάλασσαν.

GRAECAM Antiptosin uocat Seruius, quum post passiua datiuus loco ablatiui cum præpositione adhibetur. ut Vergilius, Nec cernitur ulli. Horatius, Scriberis Vario fortis & hostium uictor. Xenophon, Ὁσίως μοι καὶ δικαίως ἅπαντα τὸν βίον βεβιωμένον. Isocrates ad Demonicum, Ὥστε μηδὲ τὸν ἅπαντα χρόνον

δύνασθαι

δύνασθαι λήθην ἐμποιῆσαι τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων.

Græcæ non minus sunt & illæ, de quibus suprà in Enallage dixi, Nobis non licet esse tam disertis. Et Macrob. Si uobis uolentibus est. Sic Græci. Aristoph. Οὕτως γὰρ ἐστὶ πλουσίοις ἅπασιν ἡμῖν θεῶν. Et, Ἐμοὶ βουλομένῳ ἦν.

GRAECA quoq; antimeria est, quum nomen pro aduerbio sumitur, ad hunc modum. Plinius, Hæc singula & matutina & uespertina dantur. pro mane & uesperi. Vergilius, Nec gregibus nocturnus obambulat. pro noctu. Idem rursus, Nec minus Aeneas se matutinus agebat. pro mane. Huc attinet & illud eiusdem, Vibranti gladio connixus ab aggere dexter Occupat. Aesop. Δῆλος δ' ἐστὶν ὅτι τοῦ πράγματος ἀκήκοεν τι τῇ βαδίσει καὶ τῷ τάχει. Homerus, Ἄλλοι μὲν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ Εὗδον παννύχιοι. Idem, Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα.

GRAECA uidetur & illa Enallages forma, quæ in Prolepsi sæpe usurpatur. ut Sallustius, Itaque initio reges diuersi, pars ingenium, alij corpus exercebant. De qua in enallage diximus. Est enim Græcis familiarissima. Cebes, αὕται τοίνυν ἔφη, ἡ μὲν τὴν μάστιγα ἔχουσα καλεῖται τιμωρία, ἡ δὲ τὴν κεφαλὴν ἐν τοῖς γόνασιν ἔχουσα λύπη, ἡ δὲ τὰς τρίχας τίλλουσα ἑαυτῆς ὀδύνη.

Græcum est & illud Sallustij cum similibus, in quibus post masculina & fœminina subijcitur neutrum. Huic ab adolescentia cædes, rapinæ, discordia ciuilis, grata fuere. Terentius, Atque hæc, qui misit, non soli sibi postulat te uiuere. Ad Eunuchum enim & ancillam refertur illud, hæc. Idem, Tamen uel uirtus tua me, uel uicinitas, quod ego in propinqua parte amicitiæ puto, facit ut audacter moneam & familiariter. Cicero de Offic. Quam similitudinem natura, ratioq; ab oculis ad animum transferens, multo etiam magis pulchritudinem, constantiam, ordinem in consilijs, factisq; conseruanda putat. Sic Græci. Isocrat. Κόσμον, αἰσχύνην, δικαιοσύνην, σωφροσύνην. Τούτοις γὰρ ἅπασι δοκεῖ κρατεῖσθαι, &c. Tale putat Seruius & illud Terentij, Qui habet

habet salem, quod in te est.

Homerica figura est, qua utitur Vergilius in comparationibus interdum, qualis in illa cernitur, Qualis populea mœrens Philomela sub umbra, Amissos queritur fœtus, quos durus arator Obseruans, nido implumes detraxit. Et, Qualis ubi in lucem coluber mala gramina pastus. Et Ouid. -falcata nouißima cauda est, Qualia dimidiæ sinuantur cornua lunæ. Est enim Enallage, Qualis, pro qualiter. ut in illa Homeri,

Οἵη δ' ἄρτεμις εἶσι κατ' οὔρεος ἰοχέαιρα,
Ἢ κατὰ τηΰγετον περιμήκετον ἢ ἐρύμανθον
Τερπομένη κάπροισι καὶ ὠκείαις ἐλάφοισι.
Τῇδε θ' ἅμα νύμφαι κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο
Ἀγρονόμοι παίζουσι, γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ.
Πασάων δ' ὑπὲρ ἥγε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα,
ῥεῖα δ' ἀριγνώτη πέλεται, καλαὶ δέ τε πᾶσαι,
Ὣς ἥγ' ἀμφιπόλοις μετέπρεπε παρθένος ἀδμής.

IN *illa tamen primi Aeneidos, quæ ex hac est uersa, Qualis in Eurotæ ripis, aut per iuga Cynthi Exercet Diana choros, quam mille secutæ Hinc atque hinc glomerantur Oreades: Eclipsis uel prouocabuli, qui, uel aduerbij, quando, magis quadrare uidetur, propter Apodosin illam, talis erat Dido: ut sit, Qualis Diana, quæ exercet, uel qualis Diana, quum uel quando exercet choros. Simile est & illud Horatij in Sermonibus, -eoq; Non ut magna dolo factum negat esse suo pars, Quòd non ingenuos habeat, claros'que parentes, Sic me defendam. Sic Theocritus,*

Ἅδιον ὦ ποιμὰν τὸ τεὸν μέλος ἢ τὸ καταχὲς τῆν' ἀπὸ τᾶς πέτρας καταλείβεται ὑψόθεν ὕδωρ.

IN *illa uerò sexti Aeneidos, uix hoc sufficiat, Quale solet syluis brumali frigore uiscum Fronte uirere noua, quod non sua seminat arbos, Et croceo fœtu teretes circundare truncos: Talis erat species auri. Supplēdum enim uidetur, quale est uiscum, quod uiscum solet brumali frigore, &c.*

IND

INDEX IN THOMAE LINACRI GRAMMATICA, IUXTA NUMERUM PAGINARUM.

Cœpit

Gestis

signif

Nifi

Perfect

Q

Seruit

Verba

